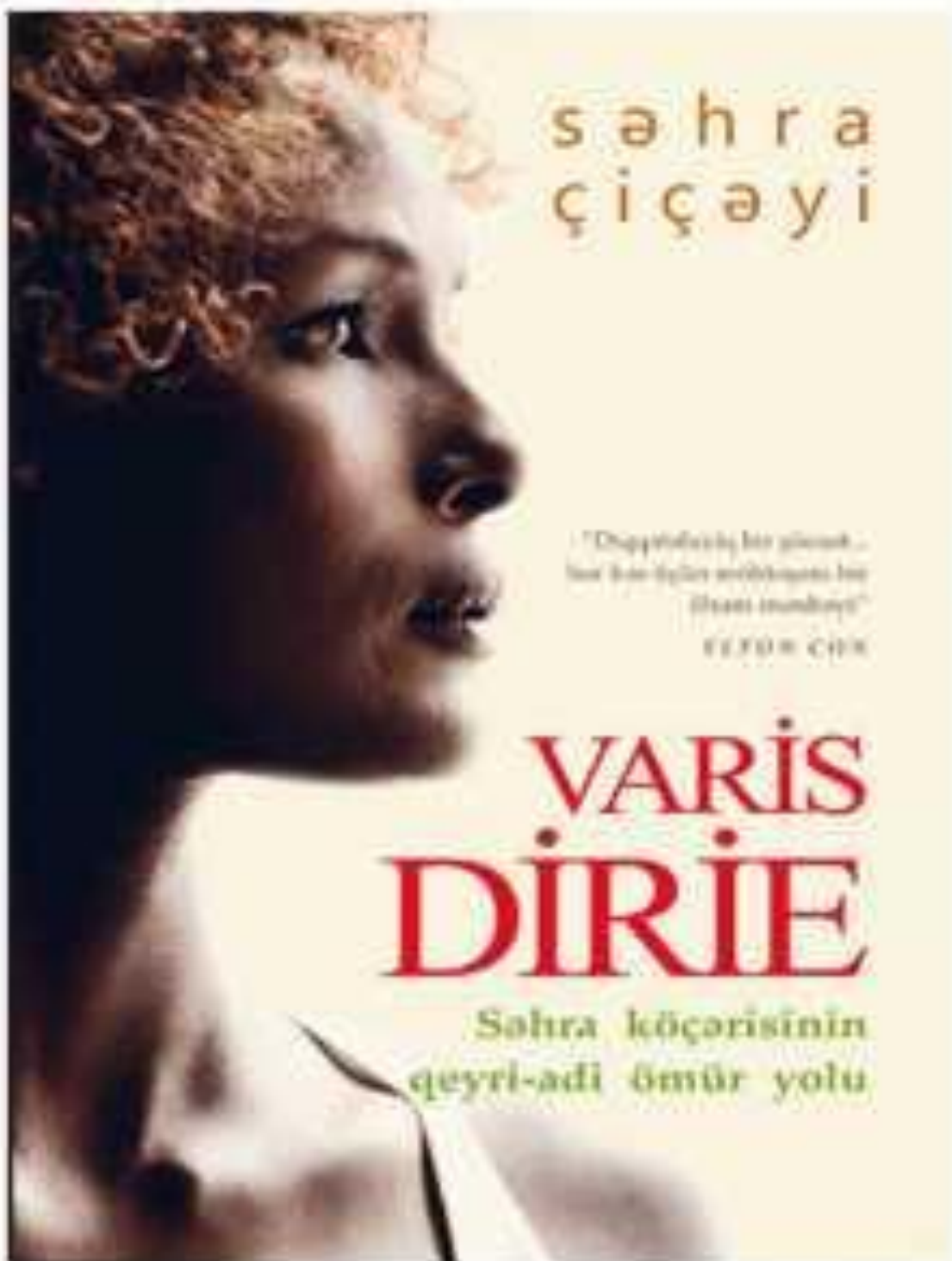

SƏHRA ÇİÇƏYİ

Varis Dirie

Waris Dirie DESERT FLOWER

Varis Dirie SƏHRA ÇİÇƏYİ

Bakı, Qanun Nəşriyyatı, 2014 İngiliscədən tərcümə: Vüsalə Muxtarova Nəşriyyat redaktoru: Nüşabə Hüseynli
Korrektorlar: Flora Əliyeva,

Nigar Musayeva

ISBN 978-9952-26-711-2 © Qanun Nəşriyyatı, 2014 © Waris Dirie, 1998

Bu kitabın Azərbaycan dilinə tərcümə və yayım hüquqları Qanun Nəşriyyatına məxsusdur.

Kitabın təkrar və hissə-hissə nəşri

«Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu »na ziddir.

Qanun Nəşriyyatı

Bakı, AZ 1102, Tbilisi pros., 76

Tel: (+99412) 431-16-62; 431-38-18 Mobil: (+994 55) 212 42

37 e-mail: info@qanun.az www.qanun.az

www.fb.com/Qanunpublishing

SƏHRA ÇİÇƏYİ

Varis Dirie onu dünyalarca məşhur edən bu romanı yazmaq üçün nə təxəyyülünə güc verib, nə də başqalarının həyat hekayələrini soraqlayıb. “Səhra çiçəyi” müəllifin öz başına gələnlərdir: kəlməbəkəlmə, addımbaaddım yaşadıklarıdır. Allahın sevib yaratdığı insana əta etdiyi gözəlliklərdən necə

məhrum edilməsi, həyat eşqinin hələ körpə qızcığazkən balaca köksündə boğulması, dünyəvi həzlərə həsrət qoyulması barədə olduqca qəmli bir hekayət danışır Varis. Somalinin dodaq çatladan susuz səhralarında boy atan bu çiçək, onu məhv olmağa qoymayan, bu günün Varisi edən sevgidən, insanlara, yaradılışa inamdan rişələnir. İllər sonra məşhur model olan qəhrəmanımız geridə qoyduğu tarixçəsini bölüşməyi özünə borc bilir - beləcə, “Səhra çiçəyi”ni yazmaqla özünü yazıçılıqda da sınayır. Varis Afrikanın dəhşətinə çevrilmiş “qız sünnəti”nin onu necə şikəst etdiyini anladığı andan buna qarşı mübarizə aparmağa çalışıb. “Səhra çiçəyi” həm də bu mübarizənin bir for

masıdır. Tezliklə bestsellerə çevrilən əsəri ilə o, daha da məşhur olmaqla bərabər böyüklərin əlində alətə çevrilən qızcığızlara qurtuluş yolu da göstərmiş olub.

“Səhra çiçəyi” məhz o əsərlərdəndir ki, təsirini xeyli müddət özünüzdən uzaqlaşdırma bilməyəcəksiniz.

Müəllifin qeydi

“Səhra çiçəyi” Varis Dirienin gerçək həyat hekayəsidir. Əsərdə təqdim olunan bütün hadisələr Varisin xatirələrinə əsaslanır və həyatı faktlarla bağlıdır. “Səhra çiçəyi” əsərində təsvir edilən obrazlar gerçək şəxslərdir, lakin onların məxfiliyini qorumaq üçün şərti adlardan istifadə edilib.

MAMA UÇUN

İnsan həyat yolu ilə addımlayarkən tufanlardan keçəndə də, günəşin şəfəqlərindən həzz alanda da, burulğanın düz ortasında dayananda da onun nicatı məhz iradəsindən asılıdır. Ona görə də bu kitabı mənə arxa-dayaq olan, gücündən güc aldığım qadına - anama, Fatimə Əhməd Ədənə həsr edirəm.

O, öz övladlarına ölümün gözünün içinə dik baxaraq inamlı olmağı aşılıyıb. On iki övladının hər birinə eyni sevgi, eyni mehribanlıqla yanaşıb (bu, özlüyündə böyük bacarıqdır) və müdriklik göstərərək bizlərə də çətin vəziyyətlərdə arif olmağı öyrədib.

Onun fədakarlığı həddən çox, şikayətləri lap az olub və biz, onun övladları, bilirik ki, o, heç nə əsirgəmədən bütün varlığını bizə həsr edib. O, övlad itkisi kimi ağır bir zərbəyə mətanətlə dözərək, yerdə qalan övladları üçün gücünü və iradəsini qoruyub saxlayıb, yenə də mübarizəyə davam edib. Onun mənəvi gücü, daxili və zəhəri gözəlliyi bir əfsanədir.

Mama, səni çox sevir, qarşında hörmətlə baş əyir, bağrıma basır və mənə sənə kimi ana verdiyinə görə hər şeyə qadir olan o tək Allaha şükür edirəm. Tək istəyim sənə irsinə sadıq qalaraq, usanmadan övladlarını tərbiyələndirdiyin kimi oğluma analıq etməkdir.

1. QAÇIŞ

Yuxudan zəif bir xışıltıya oyandım, gözlərimi açanda düz qarşımda dayanmış şirin üzünə baxırdım... Heyvanın üzündə donub-qalmış gözlərim gördüyümün həqiqət olduğunu dərk etdikcə qorxudan bərəlirdi. Qalxmağa çalışdım, amma neçə gün idi ki, dilimə heç nə vurmamışdım deyə müvazinətimi itirdim və heydən düşmüş qıçlarım əsməyə başladı. Yıxılarkən xüsusən də günortalar amansız olan Afrikanın səhra günəşindən qorunmaq üçün sığındığım ağaca söykəndim. Sakitcə başımı arxaya söykəyib ağacın kələ-kötür qabığının başıma batdığını hiss edə-edə gözlərimi yumdum. Şir elə yaxınımda idi ki, onun isti havaya yayılan üfunətli iyini hiss edə bilirdim. Allaha üz tutdum: “Yarəbbim, əcəlim çatıb, mənə

kömək ol”.

Mənim uzun səhra yolçuluğumun sonu çatmışdı. Nə bir silahım var idi, nə də həyan olacaq kimsəm. Qaçmağa da artıq təqətim qalmamışdı. Hətta ən yaxşısını fikirləşib ağaca dırmaşmaq istəsəm belə, bilirdim ki, pişiklər kimi, şirlər də güclü caynaqları ilə bunu çox yaxşı bacarırlar. Pəncəsiylə birçə dəfə vurmağı bəs edərdi. Qorxmadan gözlərimi açdım və dedim: “Gəl, ye məni. Hazıram”.

Şir qızılı yalmanlı uzun quyruğunu oyan-buyana yelləderək milçəklərini qovan gözəl bir erkək idi. Təxminən beş-altı yaşlannda, cavan və sağlam idi. Başa düşürdüm ki, məni bir göz qırpımında parçalaya bilər, vəziyyətə o, hakim idi! Pəncələrinin çəkisi mənim çəkimdən dəfələrlə çox olan zebələri və antilopları necə parçaladığının şahidi olmuşdum.

Şir üzümə baxdı və yavaşca bal rəngli gözlərini qırpdı. Eyni zamanda mən də qəhvəyi gözlərimi ona zilləmişdim, nəzərimi ondan çəkə bilmirdim. Ətrafa baxdı. “Gəl, gəl tut məni”, yenə mənə baxdı və yenə qırağa baxdı, dodaqlarını yalayıb arxa ayaqları üstə oturdu. Sonra qalxdı, qarşımda o tərəf-bu tərəfə məğrurcasma var-gəl etdi. Nəhayət, çevrildi və uzaqlaşmağa başladı, şübhəsiz, fikirləşdi ki, bir dəri, bir sümüyəm, heç ağız bulaşdırmağa dəymirəm. Beləcə, ağır addımlarla uzaqlaşdı və sarımtıl-qəhvəyi xəzi qumda gözdən itdi.

Başə düşəndə ki, şir məni yeməyəcək, rahatlaşmadım, çünki heç qorxmamışdım. Artıq ölməyə hazır idim. Lakin, görünür, həmişə ən yaxın sirdaşım olan Allahın məni sağ saxlamaqda başqa nəşə planı var idi. Üzümü Allaha tutub: “Yarəbbim, bu nədir? Mənə kömək ol, mənə yol göstər”, - deyərək ayağa qalxmağa çalışdım.

Bu kabusabənzər səfərə atamdan qaçdığım üçün başlamışdım. Atam məni qoca bir kişiylə ələ verməyə hazırladığını elan edəndə, mən Somali səhrasında köçəri tayfadan olan ailəmlə yaşayan təqribən on üç yaşlı bir qız idim. Yubanmadan hərəkətə keçməli idim. Yoxsa bir gün qəfildən təzə ərim peyda olar və məni aparmağa gələrdi. Anama dedim ki, qaçmaq istəyirəm. Planım Somalının paytaxtı Moqadişuda yaşayan xalamı tapmaq idi. Əlbəttə ki, nə Moqadişuda, nə də başqa bir şəhərdə heç vaxt olmamışdım. Xalamı da ömrümdə görməmişdim. Lakin bir uşaq nikbinliyi ilə inanırdım ki, hər şey uğurla öz yolunda gedəcək.

Atam və ailəmizin digər üzvləri yuxuda olan vaxt anam məni oyatdı və dedi: “Dur get”. Nəsə götürmək üçün ətrafa göz gəzdirdim, amma heç nə yox idi, nə bir şüşə su, nə bir qab süd, nə də yeyiləcək bir şey. Beləcə, bircə şərfə bürünərək ayaqyalın səhranın qaranlığına qaçdım.

Moqadişunun hansı tərəfdə yerləşdiyini belə bilmirdim, eləcə qaçırdım. Qaranlıqda heç nə görünmürdü. Köklərə ilişib büdrəyirdim deyə əvvəl asta qaçırdım. Afrikada hər yer ilan olduğundan və mən də ilanlardan çox qorxdığımdan tapdadığım hər kökü yatmış kobra hesab edirdim. Nəhayət, oturmaq qərarına gəldim. Dan yerinin tədricən sökülməsini seyr edirdim. Günəş üfüqdə görünməzdən əvvəl ürkmüş ceyran kimi yerimdən götürüldüm. Dayanmadan saatlarla qaçdım...

Günorta səhranın dərinliklərində xəyallara dalaraq qızılı qumla yeriirdim. Mən hansı cəhənnəmə gedirəm, görəsən? Hətta hansı istiqamətə üz tutduğumu belə bilmirdim. Göz işlədikcə uzanan ucsuz-bucaqsız səhrada arabir görünən akasiyadan, tikanlı kollardan başqa, heç nə gözə dəymirdi,

kilometrlərlə uzağı görə bilirdim. Ac, susuz və yorğun idim, yavaşdım və yeriməyə başladım. Çəşbaş halda, yeni həyatımda

məni nələr gözlədiyini fikirləşə-fikirləşə ətrafda dolaşdım. Görəsən, bundan sonra başıma nə gələcək?

Bunu düşünürdüm ki, qulağıma səs gəldi: “V-a-r-i-s... V-a-r-i-s...” Çağırən atam idi! Ətrafa boylandım, lakin heç kimi görmürdüm. Bəlkə də çox fikirləşdiyimdən məni qara basırdı. Yenə də “V-a-r-i-s... V-a-r-i-s” nidaları əks-səda verirdi. Səs çox yalvancı idi, amma mən yenə də qorxurdum. Tuta bilsəydi, heç şübhəsiz, məni geri - evimizə aparacaq, o kişi ilə evlənməyə məcbur edəcək, üstəlik döyəcəkdi də! Yox, məni qara basmırdı, atam idi və o, getdikcə yaxınlaşırdı. İndi daha qətiyyətlə, bacardığıca sürətlə qaçmağa başladım. Evdən saatlarca əvvəl çıxsam da, Papa məni haqlaya bilmişdi. Sonradan başa düşdüm ki, o, qum üstündə qalmış ayaq izlərimi təqib etməklə mənə çata bilib.

Məni tuta bilmək üçün atamın çox yaşlı, özümün sə cavan və daha sürətli olduğunu fikirləşmişdim. Əslində, o, mənim uşaq xəyalımda yaşlı idi, amma indi gülə-gülə xatırlayıram ki, o vaxtlar atam cəmi otuz yaşlarında olardı. Bizim nə maşınımız, nə də başqa bir nəqliyyatımız olmadığından hər yerə qaçırdıq, buna görə də hamımız inanılmaz dərəcədə yaxşı qaçışçı idik. Heyvanların arxasınca gedərkən, su tapmağa yollanarkən, qaranlıq düşməmiş evə sağ-salamat çatmaq üçün qaçarkən mən həmişə hamıdan sürətli idim.

Bir az keçdi. Atamın məni çağırıldığını artıq eşitmirdim. Bir balaca yavaşdım. Fikirləşirdim ki, qaçmağa davam etsəm, Papa yorulacaq və evə qayıdacaq. Amma çevrilib geriye

baxanda onun düz arxamdakı qum təpəsinin üstü ilə gəldiyini gördüm. O da məni görmüşdü. Qorxaraq bir az da möhkəm qaçmağa davam etdim. Biz sanki qum dalğalarının üzərindəki sörfmqçilər idik - mən bir təpəyə qalxanda o, arxamdakı təpədən düşürdü. Daha bir təpə keçdim, indi o, məndən bir təpə arxada qalmışdı. Beləcə, biz dayanmadan saatlarla qaçdıq, qaçdıq və nəhayət, Papanın xeyli müddətdir gözdən itdiyini anladım. Artıq məni çağırırdı da...

Ürəyim yerindən çıxırdı. Nəhayət, dayandım, bir kolun arxasında daldalanaraq ətrafı yoxladım. O görünmürdü. Diqqətlə qulaq asdım. Sakitlikdir. İri, yastı bir daş gördüm. Dincəlmək üçün dayandım. Dünən gecə etdiyim səhvədən nəticə

çıxartdım. Bu dəfə yolumu yerin daha bərk olduğu daşlıqdan salmışdım və istiqamətimi tez-tez dəyişirdim ki, o, ayaq izlərimi təqib edərək arxamca gələ bilməsin.

Artıq günəş qüruba enirdi. Düşündüm ki, Papa qaranlıq düşüncəyədək evə çatmaq üçün geri qayıdıb. Lakin yenə də o, hava qaralmamış evə çata bilməyəcəkdi. O, qaranlıqda ailəmizin gecənin sakitliyində əks-səda verən səslərinə, uşaqların qışqırıqlarına, gülüşlərinə, keçilərin mələşməsinə, dəvələrin nəriltisinə qulaq verə-verə özünə yol tapıb evə qayıtmalı olacaqdı. Külək səsləri səhrada çox-çox uzaqlara apardığından gecələr itəndə səslərdən mayak kimi istifadə edirdik.

Daşlıqda bir az getdikdən sonra istiqamətimi dəyişdim. Moqadişunun hansı tərəfdə olduğunu bilmədiyimdən hansı səmti seçməyimin elə də fərqi yox idi. Qaş qaralınca qaçdım, bir azdan elə zülmət qaranlıq idi ki, artıq heç nə görə

bilmirdim. Acından ölürdüm, tək fikirləşdiyim şey yemək idi. Ayaqlarım qanamışdı, dincəlmək üçün bir ağacın altında oturdum və yuxuya getdim.

Səhər üzümü yandıran günəş məni yuxudan oyatdı. Gözlərimi açanda başımın üstündə göylərə ucalmış evkalipt ağacının yarpaqlarını gördüm. Yavaş-yavaş harada olduğumu, yaşamaqda olduğum gerçəkliyi dərk etməyə başladım. İlahi, mən lap təkəm, indi nə edəcəyəm?

Ayağa qalxdım və qaçmağa davam etdim; günlərlə qaçdım, amma qaçdığım neçə gün olardı - onu bilmirəm. Tək bildiyim o idi ki, “vaxt” yoxdur, var olan yalnız aclıq, susuzluq, qorxu və ağrıdır. Qaranlıq düşəndə dayanıb yorğunluğumu çıxarır, gündüzlər gedə bildiyim qədər gedir, günortanın qızmarında bir ağac tapıb kölgəsinə sığmır və yuxumu alırdım.

Oyanarkən qarşımda şir gördüyüm məqam bu siesta vaxtlarının birinə təsadüf edirdi. Artıq azad olmaq, qaçıb getmək yox, evə - Mamanın yanına qayıtmaq istəyirdim. Yeməkdən də, sudan da çox arzuladığım anam idi. Hərçənd səhrada bir-iki gün ac-susuz qalmaq bizimçün adi bir şey idi, bilirdim ki, belə davam etsə, sağ qala bilməyəcəyəm. O qədər təqətdən düşmüşdüm ki, zorla yeriyirdim, cadar-cadar olmuş ayaqlarım elə ağrıyırdı ki, hər atdığım addım bir əzab idi. Şir qabağında oturub dodaqlarını yalayanda mən artıq təslim olmuşdum, çəkdiyim acılardan xilas olmaq üçün məni parçalamasım rahatlıqla qəbul etməyə hazır idim.

Lakin şir tək-tək görünən sümüklərimi, çuxura düşmüş yanaqlarımı, ağara qalmış gözlərimi görüb bəlkə də fikrindən vaz keçdi. Bilmirəm onun zavallı cüssəməmi yazığı gəldi, yoxsa bu, sadəcə, ölçülüb-biçilmiş, pragmatik bir qərar idi ki,

məndən yüngülvarı qəlyanaltı belə çıxmaz. Ya da Allah qorudu məni... Buna görə də ümidləndim ki, rəhmli Allah mənə qıymaz, məni başqa cür, qəddar yolla - aclıqdan ölməyə qoymaz. Mənə başqa bir qismət yazdığını fikirləşib Ona səsləndim: “Mənə kömək ol, məni hifz et”. Ağacdən tuta-tuta özümü tarazladım və kömək üçün Ona bir də yalvardım.

Bir neçə dəqiqədən sonra dəvələrin otladığı bir sahəyə çıxdım. Gözümə yelinli dəyən dəvəni seçdim və üstünə cumdum. Onu tumarlayıb uşaq kimi əmməyə başladım. Sarban məni görən kimi qışqırdı: “Rədd ol oradan, balaca qancıq!” Dərhal da qamçısının vıyılısını eşitdim. Lakin elə çarəsiz idim ki, hər şeyi gözə almışdım, ağzım tutan qədər sorur, bacardığım qədər əmməyə davam edirdim.

Sarban qışqıra-qışqıra üstümə gəlirdi. Bilirdi ki, məni vaxtında qorxudub uzaqlaşdırma bilməsə, çatsa belə, artıq gec olacaq, bütün südü əmib qurtaracağam. Amma xeyli sora bilmişdim deyə o çatacatda qaçmağa başladım. O, arxamca bir az qaçdı, qamçısını bir-iki dəfə mənə tərəf vıyılatdı. Ondan sürətli qaçırdım deyə aradan çıxma bildim, o isə arxada qalıb günortanın qızmar günəşi altında məni qarğamağa başladı.

Artıq qarnımda lazımı qədər “yanacaq” var idi, özümə gəlmişdim. Buna görə də hansısa yaşayış yerinə gəlib çatanadək qaçdıqca qaçdım. İndiyədək belə bir yerdə olmamışdım. Burada binalar, torpaq yollar var idi. Yolun düz ortası ilə gedə biləcəyimi zənn edib elə orta ilə də yeri yirdim. Gəzdikcə ağzıaçıq qalmışdım, mənə qərribə görünən hər şeyə baxırdım. Yanımdan ötən qadın məni başdan-ayağa süzdü və dedi: “Sən nə axmaqsan, özünü harada hesab edirsən?” O, üzünü küçədəkilərə tutaraq para-para olmuş, qanamış, sonra da

qaysaq bağlamış ayaqlarımı göstərərək çıxırdı: “Ay Allah, onun

ayaqlarına baxın! Eh, bu, yəqin, səfeh kənd qızıdır”. Sonra üstümə çəmkirdi: “Qızcığaz, sağ qalmaq istəyirsənsə, yoldan qırağa çıx!” O, əli ilə mənə kənarı göstərdi və güldü.

Bildim ki, bunu hamı eşitdi. Elə utandım ki! Onun dediklərini başa düşmədiyimdən başımı aşağı salıb heç kimin üzünə baxmadan yolun ortası ilə getməkdə davam etdim. Çox keçmədi, arxadan yük maşınının siqnalını eşitdim. Maşının qabağından kənara tullandım. Axma qarşı çevrildim, maşınların üstümə gəldiyini görəndə əllərimi qabağa uzatdım. Fikrimin maşın saxlatmaq olduğuna əmin deyildim, çünki bunun nə demək olduğunu belə bilmirdim. Sadəcə, yolun ortasında əllərim havada kimisə dayandırmağa çalışırdım. Maşının biri mənə sürülüb keçdi, az qala əlimi qırmışdı, tez geri çəkildim. Bir az yolun qırağı tərəfə keçib yenə əlimi qaldırdım, amma bu dəfə daha ehtiyatla. Yoluma davam etdim. Yanımdan ötüb-keçən maşınlardakı adamların üzünə baxır, ürəyimdə onlardan birinin maşınını saxlayıb mənə kömək etməsi üçün sakitcə dua edirdim.

Nəhayət, bir yük maşını saxladı. Bundan sonra baş verənlərlə qürur duymuram - lakin artıq olan olub, həqiqətdən başqa nə deyə bilərəm ki?! Bu günədək həmin anlan yadıma salanda öz-özümə deyirəm ki, kaş hisslərimə inanıb o maşına minməyəydim...

Yük maşını tikinti üçün daş apanrdı; yük yeri iti uclu beysbol topu boyda daşla dolu idi. Qabaqda iki kişi oturmuşdu, sürücü qapını açdı və Somali dilində: “Min maşına, əzizim”, - dedi. Mən özümü əlacsız, qorxudan usanmış hiss edirdim.

“Mən Moqadişuya gedirəm”, - deyə izah etməyə çalışdım. Kişi irişərək: “Səni hara istəsən, ora da apararam”, - dedi. Güləndə tütün kəsmiş qırmızımtıl dişləri görünürdü. Amma mən bilirdim ki, onun dişlərini qızardan tütün deyil, çünki atamı da bir dəfə ondan çeynəyən görmüşdüm. Bu, xat idi, Afrikada kişilərin çeynədiyi kokainə oxşar bitki. Qadınların ona toxunmasına belə icazə verilmir; kişiləri aqressiv, dəli, qudurğan edir, neçə-neçə insanın həyatını məhv edir...

Bilirdim ki, başımı bəlaya salacağam, amma başqa nə edəcəyimi də bilmirdim deyə başımla “hə” dedim. Sürücü: “Yük

yerinə çıx”, - deyə mızıldandı. Maşındakı iki kişinin yanında oturmamaq, onlardan uzaq olmaq mənə bir az təskinlik verirdi. Maşının yük yerinə dırmaşdım, bir küncdə oturub daşların üstündə özümə yer eləməyə çalışdım. Daha qaranlıq idi, səhra da sərinləmişdi, maşın sürətlə irəlilədikcə soyuq olduğundan küləkdən qorunmaq üçün uzanmalı oldum.

Növbəti hiss etdiyim şey sürücünün yanında əyləşən kişinin daşların üstü ilə sürünə-sürünə mənə tərəf gəlməsi oldu. O, qırx yaşlarında, olduqca idbar, çirkin idi. Elə iyrənc idi ki, hətta saçları da onu tərk edirdi, başı keçəlləşirdi. Bu eybini örtmək üçün bığ saxlamışdı. Dişləri qırılmış, bəziləri tökülmüş, qalanları da qırmızımtıl rəngdə ərp bağlamışdı, amma, bununla belə, onları təşəxxüslə göstərə-göstərə üzümə irişirdi. Üzümə dirənmiş o baxışları heç vaxt unutmayacağam.

Şalvarını aşağı salanda onun həm də gonbul olduğunu gördüm. O, qıçlarımdan yapışaraq onları aralamağa çalışdıqca penisi mənə sürtünürdü. “Ah, xahiş edirəm, xahiş edirəm, yox!” - deyə yalvarırdım. Anq qıçlarımı sarmaşığı kimi

bir-birinə dolayıb saxlamışdım. O, qıçlarımı aralamaq üçün əlləşirdi.

Bunu bacarmaymca üzümə möhkəm bir şillə vurdu. Mən qulaqbatırıcı səslə qışqırdım və səsim maşının uğultusunda ətrafa yayıldı.

“Arala qırılmış qıçlarını!” Mən onun üstümə çökmüş ağırlığı ilə kürəyimə batan daşların üstündə mübarizə aparmağa çalışırdım. O, yenə də əlini qaldırıb bu dəfə daha möhkəm bir şillə vurdu. İkinci şillədən sonra mən ağıl işlətməli olduğumu anladım; o, müqavimət göstərə bilməyim üçün çox güclü idi. Nə etdiyini də yaxşı bilirdi, məndən fərqli olaraq, bu işdə xeyli təcrübəli idi, şübhəsiz, çox qadın zorlamışdı, mən, sadəcə, növbəti olacaqdım. Onu nə öldürərdim! Heyif ki, heç bir silahım yox idi.

Özümü elə apardım ki, guya mən də onu istəyirəm. Mülayim səslə: “Yaxşı, yaxşı, amma əvvəlcə işəməliyəm”, - dedim. Gördüm ki, getdikcə o daha çox qızışır - bu balaca qızcığaz razılaşmışdı! - icazə verdi. Qaranlıqda yük yerinin əks küncünə keçib oturaraq özümü işəyən kimi göstərdim. Bu, mənə nə edəcəyimi düşünmək üçün bir balaca vaxt verdi. Ayağa qalxanda artıq planım hazır idi. Tapa bildiyim ən böyük daşı əlimdə tutaraq keçib onun yanında uzandım.

O, üstümə çıxdı, mənsə əlimdəki daşı bərk-bərk sıxdım. Bütün gücümü toplayıb daşı düz onun gicgahına vurdum. Bir dəfə vurdum, gördüm ki, gicəlləndi. Bir də vurdum və o yıxıldı. Qəfildən özümdə bir döyüşçü kimi inanılmaz güc hiss etdim. Bu gücün məndə haradan yarandığını bilmirdim. Görünür, kimsə hücum edəndə, öldürmək istəyəndə adam inanılmaz güclü ola bilirmiş. Həmin anadək nə qədər güclü olduğunu

bəlkə də dərk edə bilmirsən.

Kişi yerdə sərilib qalmışdı, bir də vurdum və bu dəfə qulağından qan gəldiyini gördüm.

Dostu bütün bu baş verənləri kabinin içindən görürdü. O, nəşə qışqırdı. Sonra bağırdı: “Orada neyləyirsiniz?” və maşını bir kolluğa verməyə çalışdı. Bilirdim ki, tutsa axırımdır. Maşın yavaşmağa başlayanda yük yerinin arxasına tərəf süründüm, ayaqlarıma daşların üstündə yer elədim və pişik kimi yerə atıldım. Və sonra sağ qala bilməyim üçün qaçdım.

Yük maşınının sürücüsü yaşlı bir kişi idi; o, kabindən düşən kimi qulaqbatırıcı bir səslə qışqırdı: “Sən mənim dostumu öldürdün! Dala qayıt! Sən onu öldürdün!” O, məni qollu-budaqlı kolların arxasına keçənə kimi təqib etdi və sonra fikrindən daşındı. Yaxud mən belə fikirləşirdim.

Sürücü geri qayıtdı, maşının içində qurcalandı, mühərriki işə saldı və arxamca kolluğa sürdü. Qoşa işıqlar ətrafımı işıqlandırırdı; arxamda maşının gurultusunu eşidirdim. Mənsə qaça bildiyim sürətlə qaçırdım, amma, əlbəttə ki, maşın mənə çatırdı. Mən gah ziqzaqvarı, gah da fırlana-fırlana qaçaraq özümü qaranlığa verirdim, o artıq izimi itirirdi deyə, nəhayət, öz yoluna qayıtdı.

Harada olduğumu bilmədən ovlanacaq bir heyvan kimi gah səhrada, gah cəngəllikdə, sonra yenə də səhrada qaçırdım. Gün çıxanda hələ də qaçırdım. Nəhayət, başqa bir yola rast gəldim. Nə baş verə biləcəyi fikri məni rahat buraxmasa da, yenə də ötüb-keçən maşınlara əl etmək qərarına gəldim. Dəqiq bilirdim ki, yük maşınının sürücüsündən və onun dostundan bacardıqca uzaqlaşmalıyam. Daşla vurduğum o kişiye nə olduğunu heç vaxt bilmədim, lakin o iki kişi ilə yenidən

qarşılaşmaq ən son istədiyim şey idi.

Səhər günəşinin şəfəqləri altında yolun kənarında dayananda bilirdim ki, tamamilə göz qabağındayam. Şərfim indi çirkli bir əsgiyə oxşayırdı; günlərlə qumda qaçdığımın saçları, dərim tozla örtülmüşdü; qollarım və qıçları güclü küləkdə sınıb töküləcək çubuğa oxşayırdı, ayaqlarımı isə o qədər yara basmışdı ki, cüzamlı xəstənin ayaqları ilə yansa çıxardı! Əl qaldımb yanımdan ötən “Mersedes”i saxlatdım. Səliqəli geyimli sürücü maşınını yolun kənarında saxladı. Dəri oturacaqda əyləşib maşının qəşəngliyinə tamaşa etməyə başladım. “Hara gedirsən?” - soruşdu. “O tərəfə”, - dedim və “Mersedes”in artıq getməkdə olduğu istiqaməti göstərdim. Kişi ağ, qəşəng dişlərini göstərərək gülümsədi.

2. HEYVANLARLA BOYA-BAŞA ÇATMAQ

Evdən qaçmazdan əvvəl bütün həyatım təbiətin, ailəmin və sağ qalmağımızın əsas səbəbi olan heyvanlarla sıx əlaqənin üstündə qurulmuşdu. Ötən günlərimə nəzər salanda bütün yer üzündəki uşaqlarla yalnız bir ümumi xüsusiyyəti bölüşdüyümü düşünürəm: heyvanlara məhəbbət. Əslində, uşaqlıq xatirələrimdən ən çox yadımda qalan çəpəşim Billidir. Billi mənimçün xüsusi bir xəzinə idi, hər şeyim idi, bəlkə də mənim kimi balaca olduğundan onu belə çox istəyirdim. O, sürüdə ən kök, ən gözəgəlimli çəpəş oluncayadək tapa bildiyim bütün yeməyi xəlvətcə ona verirdim. Anam həmişə soruşardı: “Nə üçün bu keçi belə kök, qalanları arıqdır?” Onun qayğısına çox yaxşı qalırdım - tumarlayır, əzizləyir, onunla saatlarla söhbət edirdim.

Billiyə olan münasibətim Somalidəki həyat tərzimizi təcəssüm etdirirdi. Ailəmizin müqəddəratı hər gün qulluq

etdiyimiz sürülərlə sıx bağlı idi. Heyvanlardan asılılığımız bizdə onlara qarşı dərin hörmət hissi yaratmışdı və bu hörmət hissi etdiyimiz hər şeydə özünü büruzə verirdi. Ailəmizdəki bütün uşaqlar yeriməyə başlayandan heyvanlarımıza göz-qulaq olurdular. Biz heyvanlarımızla böyüyür, onlar artdıqca sevinir, onlar əziyyət çəkdikcə biz də əziyyət çəkir, onlar öləndə biz də ölürdük. İnek, qoyun, keçi saxlayırdıq. Ən çox çəpişim Billini istəsəm də, heç şübhəsiz, dəvələr sahib olduğumuz ən dəyərli heyvanlar idi.

Somalidə dəvə əfsanəvi heyvandır; burada dünyanın başqa hər hansı ölkəsindən daha çox dəvə var; Somalidə dəvələr insanlardan çoxdur. Burada nəsillərdən nəsillərə ötürülən, mədəniyyətimizə verdiyi dəyəri əks etdirən, çoxu da dəvələrə həsr olunmuş əmək nəğmələrinin qədim tarixi ənənələri var. Anamın həmişə bizimçün oxuduğu bir nəğməni xatırlayıram, sözləri təxminən belə idi: “Dəvəm yaman adamın əlinə keçib, onu ya öldürəcək, ya da oğurlayacaq. Yalvarıram, dua edirəm, dəvəmi geri qaytar”. Bizim cəmiyyətdə onlar qızıla bərabər tutulduğundan uşaqlığımdan bu heyvanın həyatımızdakı böyük rolunu bilirdim. Səhrada onlarsız yaşamaq, sadəcə, mümkün deyil. Bir Somali şeirində deyildiyi kimi:

Dişi dəvə Sahibinə anadır.

Erkək dəvə Sahibiyçün həyatdır.

Və bu, doğrudur. İnsanların həyatı dəvələrlə ölçülür, öldürülən insanın dəyəri yüz dəvəyə bərabərdir. Qatilin qəbiləsi qurbanın ailəsinə yüz dəvə verməlidir, yoxsa ikinci tərəf intiqam üçün qatilə hücum edər. Gəlinin ənənəvi qiyməti dəvələrlə ödənilir. Gündəlik həyatda isə onlar sağqalma səbəbimiz idi. Başqa heç bir heyvan səhra həyatına belə yaxşı

uyğunlaşa bilməz. Dəvə həftədə yalnız bir dəfə su içir, amma bir aya qədər susuz qalmağı bacarır. Üstəlik dəvənin südü bizi qidalandır, susuzluğumuzu yatırır - sudan uzaqda bu, əvəzolunmaz nemətdir. Hətta ən isti vaxtlarda belə dəvələr maye ehtiyatlarını saxlayır və sağ qalırlar. Onlar quraq çöllərdə rastlarına çıxan alçaq tikanlı kollarla qidalanır, beləcə, ot başqa heyvanlar üçün qalır.

Onları səhra boyunca gəzə bilməyimiz üçün, az-maz əşyalarımızı daşımaq üçün, borclanımızı vermək üçün saxlayırdıq. Başqa ölkələrdə maşınına oturub gedirsən, amma bizim ayaqlarımızdan başqa, yeganə nəqliyyatımız dəvələr idi.

Dəvələr davranışlarına görə ata çox oxşayırlar. Onlar da öz sahiblərini tanıyır və başqaları üçün etmədiklərini sahibləri üçün edirlər. Kişilər köşəkləri ələ öyrətmək, onları əhliləşdirmək üçün olduqca təhlükəli təmrindən istifadə etməli olurlar. Bu zaman mətin olmaq lazımdır. Çünki üstündəki adamın zəifliyini hiss etsələr, onu belindən salar və təpikləyirlər.

Bütün somalililər kimi, biz də çoban, sarban həyatı yaşayırdıq. Sağ qalmaq üçün daim mübarizə aparmağımıza baxmayaraq, böyük dəvə sürülərimizə, mal-qaramıza, qoyunlarımıza və keçilərimizə görə ölkəmizin yaşam səviyyəsində biz varlı hesab edilirdik. Ənənəyə uyğun olaraq, qardaşlarım böyük heyvanların: mal-qaranm və dəvələrin, qızlarsa kiçiklərin: qoyun və keçilərin qayğısına qalırdılar.

Köçərilər olaraq həmişə hərəkətdə idik, bir yerdə heç vaxt üç-dörd həftədən artıq dayanmırdıq. Bizi bu daimi köçə heyvanlarımızın qayğısına qalmaq ehtiyacı məcbur edirdi. Onları itirməmək üçün ən zəruri ehtiyaclarımızı çətinliklə

qarşıladığımız quraq Somali iqlimində su və yem axtarmalı olurduq.

Evimiz otlardan hörülmüş bir alaçıqdan ibarət idi və çadır kimi daşma bilirdi. Biz ağaclardan çərçivə hazırlayır, anamın otlardan hördüyü həsirləri əyilmiş çubuqların üstünə örtməklə günbəzi təxminən altı futı diametrində olan alaçıq qururduq. Köç vaxtı çatanda alaçığımızı sökür, lap az olan əşyalarımızla bərabər ağacları və həsirləri də toplayıb dəvələrə yükləyirdik. Körpələr və balaca uşaqlar inanılmaz dərəcədə dözümlü olan dəvələrin belində gedir, qalanlarımızsa heyvanları növbəti düşərgəmizə sürə-sürə aparırdıq. Su və otlaq sahəsi tapanda çadırımızı yenidən qururduq.

Alaçıq bizi günəşdən qorumaq və təzə süd saxlamaq üçün yerlə, körpələri isə sığmacaqla təmin edirdi. Qalanlarımızsa gecələr açıq havada həsirlərin üstündə bir-birimizə qısılib yatırdıq. Günəş qürub etdikdən sonra səhra soyuq olurdu, bütün uşaqlara çatacaq qədər yorğanımız yox idi, paltarımız da az olduğundan isti qala bilmək üçün bir-birimizə qısılib yatırdıq. Atam isə keşikçimiz və ailəmizin müdafiəçisi kimi bir tərəfimizdə yatırdı.

Dan yeri söküləndə biz də günəşlə bərabər oyanırdıq. Birinci gördüyümüz iş mal-qara saxladığımız ağillara gedib heyvanları sağmaq olurdu. Heyvanların gecələr sürüdən ayrı düşüb itməməsi üçün hər dəfə məskən saldığımız yerdə ağacdən ağıl qururduq. Balalar südün hamısını içib qurtarmasınlar deyə onları analarından ayrı ağılda saxlayırdıq. Mənim əsas vəzifələrimdən biri buzovlara da süd saxlamaqla inəkləri sağmaq idi. Sağıb qurtardıqdan sonra əmsinlər deyə buzovları analarının yanına buraxırdıq.

Sonra tərkibində daha çox C vitamini olduğu üçün başqa heyvanların südündən daha qidalı olan dəvə südü ilə səhər yeməyi yeyirdik. Bizim yerlərdə məhsul yetişdirmək üçün lazımı qədər su olmadığından nə tərəvəzimiz, nə də çörəyimiz var idi. Bəzən biz bitki köklərini axtaran böyük və vəhşi Afrika - donuzlarını təqib edirdik. Onlar yeməli kökləri iyləyib tapır, onları dırnaqları və burunları ilə qazıb iştahayla yeyirdilər. Biz də onların tapdıqları bu bitkiləri toplayıb evə gətirir, yeməyimizə əlavə edirdik.

Biz heyvanların, sadəcə, ət üçün kəsilməsini israfçılıq hesab edir, yalnız fəvqəladə hallarda, yaxud toy kimi xüsusi mərasimlərdə bunu etməli olurduq. Heyvanlar adi günlərdə kəsilib yeyilmək üçün çox qiymətli idi, onları südünə görə və ehtiyacımız olan başqa şeylərlə dəyişdirmək üçün saxlayırdıq. Çox vaxt səhər və axşam yeganə yeməyimiz dəvə südü olurdu. Bəzən süd hamımıza çatacaq qədər olmadığından əvvəl uşaqlara verir, sonra özümüz içirdik. Anam heç vaxt hamı yeyib qurtarmamış dilinə bir tikə də vurmazdı. Yəqin ki, anam da yeyirdi, amma onu nə vaxtsa yeyən gördüyümü xatırlamıram. Axşama heç nə yeməsəydik, bu, bizimçün böyük bir şey deyildi və narahat olmağa əsas yox idi. Şikayətlənməyə və ya ağlamağa da lüzum yox idi. Körpə uşaqlar ağlaya bilərdilər, amma böyüklər qaydaları bilirdilər, ona görə də, sadəcə, gedib yatırdıq. Biz deyib-gülməyə, sakit və təmkinli olmağa çalışırdıq, fikirləşirdik ki, Allah qoysa, sabah bir yol tapanq. “İnşallah” bizim fəlsəfəmiz idi. Bilirdik ki, həyatımız tamamilə təbiət qüvvələrindən asılıdır və bu qüvvələri Allah idarə edir, bizlər yox...

Bizimçün ən böyük ziyan - dünyanın başqa yerlərində

insanlar bayramı qeyd etdikləri kimi - atam evə bir kisə düyü alanda olurdu. Onda anamın hördüyü səbətdə çalxaladığımız inək südündən alınan yağdan da istifadə edirdik. Təsadüfi hallarda keçini Somalinin daha yağışlı yerlərində becərilən qarğıdalı ilə dəyişdirərdik. Bu qarğıdalını əzərək südə qatıb sıyıq bişirir, yaxud da ocağın üstündə tavada çırtladırdıq. Yaxınlıqda başqa ailələr də var idisə, nəyimiz olsa, onlara da verirdik. Bizlərdən birinin ərzağı var idisə - xurma və ya kök, yaxud da yemək üçün heyvan kəsibsə, onu bişirir və yeməyi aramızda bölürdük. Hamımız böyük bir icmanın hissələri olsaq da, çox vaxt bir-birimizdən ayrı yaşayırdıq. Adətən, icmamızdan olan bir neçə ailə birlikdə köç edir, tapdığımız nemətləri paylaşırdıq. Həm də ki, soyuducu olmadığından ət, eləcə də xarab olası digər qidalar vaxtında yeyilməli idi.

Hər səhər yeməkdən sonra heyvanları ağıldan çıxartmaq lazım idi. Altı yaşımda ikən altmış-yetmiş qoyun və keçidən ibarət sürünü səhraya otarmağa aparmaq mənim öhdəmə düşürdü. Uzun dəyənəyimi götürür və tək-tənha, sürümə mahnı oxuya-oxuya səhraya üz tuturdum. Heyvanlardan biri sürüdən ayrı düşərdisə, onu dəyənəyimlə geri qaytarırdım. Ağıldan çıxmaq yemək vaxtının çatdığına işarə olduğundan onlar çölə can atırdılar. Su və yaxşı otlaq sahəsi tapmaq üçün səhər tezdən yola düşmək vacib idi. Hər gün başqa çobanları qabaqlayıb su - axtarmalı olurdum. Yoxsa onlann heyvanlarından sonra su, demək olar, qalmırdı. Onsuz da hava qızdıqca yer elə quru olurdu ki, bütün suyu özünə çəkirdi. Həmişə çalışırdım ki, heyvanlar içə bildikləri qədər çox içsinlər, çünki növbəti su hövzəsi tapmaq bir həftə çəkə bilərdi. Bəlkə də lap üç - kim bilir? Quraqlıq vaxtı bəzən bütün heyvanların göz önündəcə

tələf olması təsirli mənzərə idi. Su tapmaq üçün hər gün getdikcə gedirdik, heyvanlar da bizə çatmağa çalışırdı, amma çoxu dözə bilmirdi. Onlar taqətdən düşüb yerə yığılanda adam özünü çox aciz hiss edirdi, çünki bunun son olduğunu başa düşür, amma heç bir kömək edə bilmirdin.

Somalidə heç kimin otlaq sahəsi yoxdur, buna görə də gözüaçıq olub keçi və qoyunlarım üçün yaxşı otlaq sahələri tapmaq birbaşa məndən asılı idi. Yağışa qarşı olduqca həssas idim, buludlara baxmaqla, həmçinin havanın qoxusundan yağışın yağacağını təxmin edirdim.

Heyvanlar otlayan zaman onları Afrikanın hər yerində rast gəlinən yırtıcılardan qoruyurdum. Kaftarlar gizlicə yaxınlaşır, sürüdən ayrı düşmüş çəpişi, ya da quzunu tuturdular. Ən təhlükəliləri şirlər və vəhşi itlər idi, onlar bir sürü, mənə tamamilə tək idim.

Səmaya baxaraq axşam düşmədən evə qayıtmaq üçün nə qədər gedə biləcəyimi diqqətlə hesablamağa çalışırdım. Amma bəla bunda idi ki, çox vaxt səhv hesablayırdım. Ayağım dolaşadolaşa qaranlıqda evə doğru gələrkən kaftarlar sürüyə hücum edərdilər. Mən birini burada vuranda o birisi gizlicə arxamca gəlirdi, mən birinin dalınca qaçanda digəri sürüyə cumurdu. Kaftarlar təqibçi olduqlarından yırtıcıların ən pisidir, onlar qənimət əldə etməmiş heç vaxt geri çəkilmirdilər. Hər axşam evə gəlib çatdıqdan sonra heyvanları ağıla salır, hamısının yerində olduğuna əmin olmaq üçün bir neçə dəfə sayırdım. Bir axşam sürümü gətirib yenə ağıla saldım və sayanda keçilərdən biri əskik çıxdı. Bir də saydım. Sonra bir də. Birdən ağıma gəldi ki, deyəsən, yoxa çıxan Billidir. Keçilərin arasına girib onu bir də axtardım. Və sonra ağlaya-ağlaya anamın yanma

qaçdım: “Mama, Billi itib. Neyləyim?” Lakin... əlbəttə ki, artıq gec idi, buna görə də mən balaca çəpişimi kaftarların yediğini başa düşüb ağladıqda o, başımı sıgalladı.

Başımıza nə gəlsə gəlsin, hətta quraqlıq, xəstəlik və müharibə dövründə belə mal-qaramız hər şeydən üstün idi və onların qayğısına qalmaq hamımızın vəzifəsi idi. Somalidəki daimi siyasi hərc-mərclik şəhərlərdə ölçüyəgəlməz fəsadlara səbəb olurdu, lakin biz hadisələrdən o qədər təcrid olunmuşduq ki, adətən, heç kim bizə başağnsı vermirdi. O vaxt, təxminən doqquz yaşım olarkən qonşuluğumuzda böyük bir qoşun düşərgə salmışdı. Əsgərlərin rastlarına çıxan tək qızları zorladıkları haqda söhbətlər eşidirdik. O qızlardan birini tanıyırdım da... Onların Somali ordusundan, yoxsa Marsdan gələn olmağının fərqi yox idi - onlar bizdən deyildi, onlar köçəri deyildilər və biz, nəyin bahasına olursa olsun, onlardan kənar durmağa çalışırdıq.

Bir səhər atam dəvələri sulamağı mənə tapşırırdı. Mən də heyvanları qabağıma qatıb yola düşdüm. Tərslikdən, həmin gecə qoşun gəlib yolun kənarlarında, göz işlədikcə görünən çöllükdə çadırlarını qurmuş, maşınlarını saxlamışdı. Bir ağacın arxasında gizlənib formada olan əsgərlərin ətrafda necə gəzişdiklərinə tamaşa etməyə başladım. O qızın başına gələnləri xatırlayıb çox qorxdum, yanımda mənə həyan olacaq heç kim olmadığından onlar keflərinə düşən hər şeyi edə bilərdilər. İlk baxışdan onlara, formalanna, maşınlarına, silahlarına nifrət etdim. Hətta bilmirdim ki, onlar nə edirlər, tək bildiyim şey bu idi ki, onlar Somalini qorumaq üçün buradadırlar, amma yenə də onları qətiyyənlə görmək istəmirdim. Hər şeyə rəğmənlə dəvələri sulamaq lazım idi.

Qoşunun düşərgə saldığı yoldan başqa bildiyim yeganə yol olduqca uzaq və dəvələrle getmək üçün dolanbac idi, ona görə də dəvələri düşərgənin içi ilə ötürdüm və onlar ümid etdiyim kimi əsgərlərin arası ilə birbaşa suya tərəf getdilər. Mənsə təlaş içərisində düşərgənin ətrafındakı kollann, ağaclann dalında gizlənə-gizlənə dəvələrin su içdiyi yerə tərəf keçdim. Hava qaralmağa başlayanda yenə də eyni üsulla evə sağ-salamat qayıtdıq.

Hər axşam qürub çağı evə qayıdanda sürünü ağla salırdım və yenə sağım başlayırdı. Dəvələrin boyunlarından taxta zıncırovlar asırdıq. Bu zıncırovların səsi əlaqaranlıqda sağım başlayan vaxtı köçərilər üçün, həqiqətən də, əsl musiqi olur. Zıncırovların səsi hava qaralandan sonra evini axtaranlar üçün həmişə mayak rolunu oynayır. Göyün üzü qaralıb ən parlaq ulduz görünəndə bu, görməli olduğumuz işlərdən birinə işarə idi - qoyunları ağla salmaq vaxtıdır. Başqa xalqlar onu sevgi planeti Venera kimi tanıyırlar, bizi isə ona maqal hidhid, yəni “quzuların gizlədilməsi” deyirik.

Həmişə bu vaxtlar artıq yuxum tökülürdü, çünki günəş çıxandan bəri işlədiyimə görə gözlərimi heç çür açıq saxlaya bilmirdim. Əlaqaranlıqda yuxulu gəzdiyimdən keçilər mənimlə toqquşurdu. Bir də görürdün oturub onları sağdığım yerdə mürgüləməyə başlayırdım. Atam məni bu vəziyyətdə tutsaydı, işlər korlanardı. Atamı çox sevirəm, amma o, hərdən çox əzəzil ola bilərdi. İş başında yuxulayan görsəydi, məni yaxşıca döyər və əmin olmağa çalışardı ki, işimi can-başla görür və heyvanlara lazımi diqqət ayırıram. Axşam işlərimizi görüb qurtardıqdan sonra dəvə südü ilə şam edərdik. Sonra topladığımız budaqlardan tonqal qalayar, yatanadək onun

istisinə toplaşıb söhbət edər, gülüşərdik.

Həmin gecələr Somali ilə bağlı ən şirin xatirələrimdir, hər kəs tox və kefi kök olarkən atamın, anamın, bacılarımın və qardaşlarımın yanında olmaq çox gözəl hiss idi. Biz həmişə şən və nikbin olmağa çalışırdıq. Heç birimiz şikayətlənmir, sızıldamır, demirdik ki, ey, gəlin ölüm haqda danışaq. Orada həyat olduqca çətin idi, bütün gücümüzü yaşamaq uğrunda mübarizəyə sərf etməli idik, bədbin olmaq bizi təqətdən salar, qüvvəmizi tükədənirdi.

Ətrafdakı bütün kəndlərdən uzaqda olmağımıza baxmayaraq, qardaşlanm və bacılarında oynadığım üçün heç vaxt özümü tək hiss etmirdim. Ortancıl uşaq idim: məndən böyük bir qardaşım, iki bacım və bir neçə kiçik bacı-qardaşım var idi. Biz həmişə dayanmadan bir-birimizin arxasınca düşür, meymun kimi ağaclara dırmaşır, barmağımızla qumda xətlər çəkir, balaca daşlar toplayır, yeri qazaraq mankala adlı Afrika oyunu oynayırdıq. Hətta cək2 oyununa oxşayan bir oyun da uydurmuşduq, amma müasir oyundakı metal hissələr və rezin topun əvəzinə biz kiçik daşlarla oynayırdıq: bir daşı havaya atır, digər daşları həmin vaxtda götürürdük. Oynamağı çox yaxşı bacardığımdan bu, mənim sevimli oyunum idi və həmişə kiçik qardaşım Əlini oynamağa razı salmağa çalışırdım.

Vəhşi təbiətin qoynunda onun mənzərələrini görərək, səslərini və qoxularını duyaraq azad və xoşbəxt uşaq olmaq bizə tamamilə başqa bir zövq verirdi. Ətrafda yatan şir dəstəsinin ayaqlarını yuxarı qaldıraraq, bellərini quma sürtüb günəşin altında necə fırlandıqlarını, mınıldadıqlarını seyr edirdik. Bala şirlər də eynilə bizim kimi bir-birilərinin arxasınca gəzir və oynayırdılar. Zürafələrin, zebralann,

tülkülərin böyrü ilə qaçırdıq. Əslində, fil nəslindən sayılsa da, dovşan boyda olan çölsiçanı daha çox xoşumuza gəlirdi. Biz sakitcə onların yuvalarının yanında dayanıb balaca üzlərinin görünməsinə səbirlə gözləyir, çölə çıxan kimi qumda dallannca qaçırdıq.

Bir dəfə dəvəquşu yumurtası tapdım. Dəvəquşu cücəsinin yumurtadan çıxmağına baxmaq və sonra da onu ev heyvanı kimi saxlamaq üçün yumurtanı götürmək qərarına gəldim. Yumurta bouling topu boyda olardı. Yumurtanı qumun içində düzəldilmiş yuvadan götürüb apanrdım ki, ana dəvəquşunun arxamca gəldiyini gördüm. Məni qovmağa başladı - inanın mənə, dəvəquşular olduqca sürətlidirlər, saatda qırx milş qaçmağı bacarırlar! Quş tezliklə mənə çatdı və başımı dimdikləməyə başladı. Gördüm ki, o, başımı yumurta kimi sındıracaq, odur ki, yumurtanı yerdə buraxıb canımı qurtarmaq üçün qaçmağa başladım...

Məşəlik ərazilərə təsadüfi hallarda yaxın olurduq. Onda da filləri seyr etməyi xoşlayırdıq. Nəriltili səslərini uzaqdan eşidir və yaxşı görə bilmək üçün ağaclara dırmaşırdıq. İnsanlar, şirlər, meymunlar kimi, fillər də dəstə ilə yaşayırlar. Aralarında bala fil varsa, bütün fillər - ana, xalalar, bibilər, dayılar, əmilər, nənə-babalar, bacı-qardaşlar - onun qayğısına qalırlar. Bütün uşaqlar gülüşə-gülüşə ağacların başından cizgi filminə baxırmış kimi saatlarla fillərin dünyasına səyahət edərdik.

Lakin ailəmlə keçirdiyim o xoş günlər tədricən yoxa çıxdı. Bacım qaçdı, qardaşım şəhərə məktəbə getdi. Həyat, ailəm haqqında acı həqiqətləri öyrəndim. Quraqlıq dövrü başladı, heyvanların qayğısına qalmaq getdikcə lap çətinləşdi. Həyat daha məşəqqətli oldu. Və mən də dözümlü və mətin oldum.

Bu dözümlün əsas hissəsi bacı-qardaşlarımın ölümünə şahid olarkən formalaşırdı. Əslində, ailədə on iki uşaq idik, amma indi altımız qalmışıq. Anamın doğulan kimi ölən bir cüt əkiz uşağı da olub. Onun altı aylıq ölən gözəl bir qızı da var idi. Uşaq sağlam və gümrah idi. Bir gün anam məni çağırırdı: “Varis!!!” Onun yanma qaçdım və anamın uşağın yanında dizi üstə çökdüyünü gördüm. Uşaq olsam da, başa düşürdüm ki, dəhşətli bir şey baş verir. “Varis, qaç mənə dəvə südü gətir!” - anam mənə buyurdu. Amma mən donub-qalmışdım. “Qaç, tələs!” - qorxu içində gözlərimi bacıma zilləmişdim. “Sənə nə olub?” - anam üstümə qışqırdı.

Nəhayət, özümü toplayıb yerimdən götürüldüm, amma qayıdanda məni nə gözlədiyini artıq başa düşmüşdüm. Südlə gələndə körpə tamamilə sakit idi, bilirdim ki, o ölüb. Bacıma baxanda anam mənə möhkəm bir şillə vurdu. Uzun müddət bacımın ölümünə görə məni günahlandırırdı, hipnoz olmuş halda donaraq gözlərimi körpəyə zilləməklə ovsunçu kimi onun ölümünə səbəb olduğumu deyirdi.

Məndə belə bir qüvvə yox idi, amma kiçik qardaşımda qeyri-adi vergi var idi. Hər kəs onun adi uşaq olmadığını təsdiqləyirdi. Hələ altı yaşında onun saçları tamamilə ağarmışdı, buna görə də biz ona “ağsaqqal” deyirdik. Olduqca ağıllı olduğundan ətrafımızda olan hər kəs gəlib ondan məsləhət alırdı. Soruşardılar: “Ağsaqqal haradadır?” Sonra növbə ilə onu qucaqlarında oturdar və suala tutardılar: “Bu il yağış barədə nə fikirləşirsən?” Düzünü desəm, yaşca uşaq olsa belə, o özünü uşaq kimi aparmırdı. Həmişə fikirləşir, söhbət edir, böyük və ağıllı adam kimi davranırdı. Hər kəs ona həm hörmət edir, həm də qorxurdu, çünki hamı bilirdi ki, o, bizlərdən biri

deyil. Ağsaqqal yaşca cavan olsa da, bütün ömrünü yaşayıbmış kimi vəfat etdi. Səbəbini heç kim bilmədi, amma hər kəs onun ölümünə belə mənə verirdi: “O, bu dünyanın adamı deyildi”.

Hər bir böyük ailədə olduğu kimi hərəməzin özünəməxsus bir xarakteri var idi. Mən üsyankar idim, bu adı mənə tamamilə məntiqi və ədalətli görünən, lakin valideynlərimə, xüsusilə də atama görə tamamilə haqsız olduğum hadisələrdən sonra vermişdilər. Bir gün kiçik qardaşım Əli və mən ağacın altında oturub dəvə südündə bişmiş ağ düyü yeyirdik. Əli özünkünü acgözlüklə yedi, mənə bu, bizimçün az tapılan yemək olduğundan yavaş-yavaş yeməyə çalışırdım. Bunu hər gün yemədiyimizdən öz payımı həmişə dəyərləndirir və hər qaşığı xüsusi bir ləzzətlə, həzlə yeyirdim. Kasamda lap az düyü və süd qalanda belə yenə də az-az yeyirdim. Birdən Əli qaşığını mənim kasama saldı və son tikəmi axırıncı düyüsünə kimi götürdü.

Heç fikirləşmədən qisas almaq üçün qabağımdakı bıçağı götürdüm və düz Əlinin buduna sapladım. O, fəryad qoparsa da, bıçağı çıxartdı və düz mənim batırdığım yerdən qıçıma batırdı. Hər ikimiz qıçımız yaralı oturmuşduq, amma birinci mən vurmuşdum deyə günah mənim üstümdə qaldı. İndi ikimizdə də həmin gündən qalma çapıq yeri var.

İlk üsyankar davranışım bir cüt ayaqqabı istədiyimə görə olmuşdu. Bütün həyatım boyu ayaqqabıdan korluq çəkmişdim. İndi model olsam da, elə də çox paltarım yoxdur - ancaq bir-iki cins, bir-iki köynək. Amma bir dolab dolusu, hətta çoxusu ilə geyinməyə uyğun gələn paltarlarım olmasa da, hündürdaban ayaqqabılarım, çəkmələrim, səndəllərim, idman ayaqqabılarım var. Uşaq vaxtı ayaqqabımın olmasını həddən artıq çox

istəyirdim, lakin ailəmizdəki uşaqların heç paltarları belə yox idi və sözsüz ki, ayaqqabı ala bilmək üçün pulumuz da. Anamın geydiyi səndəl kimi dəri səndəl geyinmək mənim də arzum idi. Bir cüt rahat ayaqqabı geyinib sürümü ilanlardan və əqrəblərdən qorxmada, ayağıma daş, ya da tikan batacağım fikirləşmədən otlamağa aparmağı elə arzulayırdım ki... Ayaqlarım həmişə zədələnir, göyərirdi. Ayaqlarımda hələ də qara çapıqlar var. Bir dəfə dabanıma batmış tikanla bütün günü gəzməli olmuşdum. Bəzən də tikan sınıb ayağımda qalırdı. Səhranın ortasında yaralarımızı sağaldacaq nə həkim, nə də dərman var idi. Bununla belə, heyvanlarımızın qayğısına qalmaq üçün yenə də gəzməyə məcbur idik. Heç kim “mən edə bilmirəm” demirdi. Axsaya-axsaya da olsa, gündəlik işlərimizlə məşğul olurduq.

Əmilərimin biri çox varlı idi. Əhməd əmi Qalkayo şəhərində yaşayırdı, biz isə onun dəvələrində, elə o biri heyvanlarına da baxırdıq. Həmişə keçiləri yaxşı otarıb sulamağa, onları vəhşi heyvanlardan qorumağa çalışdığımıza görə - bir sözlə, işimə həvəslə yanaşırdım deyə məni çox istəyirdi. Bir gün (onda yeddi yaşım olardı) Əhməd əmi bizə gəlmişdi. Ona: “Bax mənə ayaqqabı almağımı istəyirəm”, - dedim. O, mənə baxıb güldü: “Hə, hə, yaxşı, sənə ayaqqabı alaram”. Başa düşürdüm ki, balaca bir qızın nəşə istəməyi, özü də ayaqqabı kimi dəbli bir şey istəməyi qərribə olduğundan o çox təəccüblənmişdi.

Növbəti dəfə atam onu görməyə gedəndə məni də özü ilə apardı. Həmin gün ilk dəfə ayaqqabım olacağı gün idi deyə həddən çox həyəcanlı idim. İlk fürsətdə ondan soruşdum: “Ayaqqabılarımı gətirmisən?” O: “Hə, budur”, - deyərək bağlamayı mənə uzatdı. Ayaqqabılan əlimə alıb gözdən

keçirdim. Bu, bir cüt rezin şəpik idi. Anamınkı kimi dəri səndəl deyildi, sadəcə, sarı rəngli, ucuz, rezin şəpik idi. Gözlərimə inana bilmirdim. “Budur mənim ayaqqabılarım?!” - deyə ağlaya-ağlaya şəpikləri onun üstünə tulladım. Şəpiklər əmimin üzünə dəyəndə atam məyus olduğunu göstərməyə çalışsa da, bu dəfə özünü saxlaya bilmədi və şaqqanaq çəkərək güldü. Əmim atama: “İnana bilmirəm. Sən bu uşağı necə tərbiyə edirsən?” - dedi.

O qədər məyus və dilxor olmuşdum ki, onun üstünə atılmağa, onunla dalaşmağa başlamışdım. “Bu zibildən ötrü nə qədər işləmişəm!” - deyə qışqırırdım. “Bu qədər vaxt səninçün işləmişəm, budur əvəzi? Mənə bir cüt ucuz rezin şəpik düşür? Bundansa ayaqyalın gəzərəm - bu zibili geyinməkdənsə, ayaqlarım qanayınca ayaqyalın gəzəcəyəm!” - deyib hədiyyəni üstünə atdım. Əhməd əmi, sadəcə, üzümə baxdı, sonra üzünü göyə tutub “Aman Allah!” dedi. Köks ötürərək şəpikləri götürüb özü ilə evlərinə apardı.

Lakin ayaqqabı istəyimdən belə asanlıqla vaz keçmək fikrində deyildim. O gündən bəri Qalkayoya gedən qohumlanımızdan, dostlarımızdan, hətta yaxşı tanımadığım adamlardan belə əmimə xəbər göndərirdim: “Varis ayaqqabı istəyir!” Lakin bir cüt ayaqqabıya sahib olmaq arzum gerçəkləşənə qədər bir neçə il gözləməli oldum. Amma bu vaxt ərzində hələ də minlərlə mil ayaqyalın yeriyərək Əhməd əminin keçilərinə baxır və ailəmə heyvanlara baxmaqda kömək edirdim.

Əhməd əmi ilə ayaqqabı söhbətindən bir neçə il öncə, təxminən dörd yaşında balaca qız olanda bir gün bir qonağımız gəldi. Bu kişi atamın yaxın dostu Quban idi və bizə tez-tez

gəlirdi. Hava qaralan zaman o, valideynlərində söhbət edirdi. Anam maqal hidhidin səmada göründüyünü görüb qoyunları gətirmək vaxtı olduğunu dedi. Quban dedi: “Qoy bunu mən edim. Varis də mənə kömək edər”.

Atamın dostuna kömək etmək üçün oğlanların arasından mən seçildiyim üçün sevindim. O, əlimdən tutdu, biz alaçığımızdan uzaqlaşdıq və sürünü bir yerə yığmağa başladıq. Adətən, hər yerə vəhşi heyvan kimi qaçırdım, amma indi qaranlıq olduğundan qorxurdum deyə Quban əminin böyrü ilə gedirdim. Birdən o dayandı, pencəyini çıxardıb qumun üstünə sərdi və oturdu. Çəşbaş halda ona baxıb etiraz etdim: “Niyə oturdun? Hava qaralır, heyvanları aparmalıyıq”. “Vaxtımız var. Bunu bir dəqiqəyə edə bilərik”. O, bir tərəfi üstə pencəyin üstündə uzandı və yanında oturmaq üçün mənə yer göstərdi: “Gəl otur”. Könülsüz ona yaxınlaşdım. Uşaq kimi nağılları sevdiyimdən fikirləşirdim ki, yaxşı fürsətdir. “Mənə nağıl danışacaqsan?” - soruşdum.

Quban yenə də yanındakı yeri göstərib dedi: “Əgər otursan, danışaram”. Oturan kimi o, məni pencəyin üstündə uzandırmağa çalışdı. “Mən uzanmaq istəmirəm. İstəyirəm mənə nağıl danışasan”, - inadkarcasına təkid edir və qalxmağa çalışırdım. “Gəl, gəl”. O, əli ilə çiynimdən möhkəm basırdı. “Uzan, ulduzlara bax, mən də sənə nağıl danışım”. Ayaqlarım soyuq qumda, başım pencəyin üstündə uzanaraq işıldayan kəhkəşanı seyr etməyə başladım. Hava artıq qaraldığından qoyunlar ətrafımızda toplaşib mələşməyə başlamışdı, mən isə həsrətlə nağılın başlamasını gözləyirdim. Gözlənilmədən Qubanın üzü kəhkəşanla mənim arama girdi və qıçlarımın üstünə çömbələrək belimə dolanmış balaca şərfi dartışdırmağa

başladı. Sonra vaginama nəşə nəm və bərk bir şeyin sıxıldığını hiss etdim. Nə baş verdiyini başa düşməyərək donub-qalmışdım, amma bilirdim ki, bu, nəşə çox pis şeydir. Təzyiq şiddətli bir ağrı oluncayadək davam etdi.

“Mən Mamanı istəyirəm!” Qəfildən üstümə havaya kəskin qoxusu yayılmış ilıq maye axdı. “Sən mənim üstümə işədin!” - dəhşətə gələrək qışqırdım. Cəld ayağa duraraq şərflə qıçlarımın arasındakı murdar iyli mayeni sildim. “Yox, yox, hər şey qaydasındadır, - o, sakitcə pıçıldadı və qolumdan yapışdı,

- mən, sadəcə, sənə nağıl danışmağa çalışırdım”. Ondan dartınaraq anamın yanına qaçdım. Məni tutmağa çalışan Qubansa dalımca qaçırdı. Alovun narıncı işığı üzünə düşmüş anamı tonqalın yanında görəndə onun üstünə qaçıb qıçlarını qucaqladım. “Nə olub, Varis?” - Mama həyəcanla soruşdu. Quban tövşüyə-tövşüyə gəlib çatdı, anam ona baxaraq: “Ona nə olub?” - soruşdu. O, heç nə olmayıbmiş kimi əlini yelləderək dedi: “Eh, ona nağıl danışmaq istəyirdim, o da qorxdu”. Anama möhkəm sarılmışdım, ona Papanın dostunun mənə nə etdiyini danışmaq istəyirdim, lakin o hərəkətin nə olduğunu

bilmədiyimdən deməyə söz tapmırdım. Alovun işığında onun hələ neçə illər təkrarən görəcəyim və həyatım boyu nifrət edəcəyim o irişən sifətinə baxdım. Başımı anamın qıçlarına qısdım, anamsa başımı sıgallayırdı: “Varis, yaxşı, qorxma. Balacam, o, sadəcə, nağıl idi, gerçək deyildi”. Sonra Qubandan soruşdu: “Qoyunlar haradadır?”

11 fut = 0.3048 m

2 Beşdaş oyununa bənzər ingilis oyunu

3 1 mil = 1.609 km

3. KÖÇƏRİ HƏYATI

Afrikada boya-başa çatdığımndan məndə dünyanın başqa yerlərində yaşayan insanlardan fərqli olaraq, tarix anlayışı olmayıb. Dilimiz - Somali dilinin 1973-cü ilədək əlifbası olmadığından yazıb-oxumağı da öyrənməmişik. Bildiklərimiz bizlərə ağızdan-ağıza keçən şeirlərlə, nağıllarla və ən əsası, valideynlərimizin bizə aşılacağı bacarıqlarla ötürülüb. Məsələn, anam mənə quru otdan süd saxlamaq üçün qab hörməyi, atam heyvanlara baxmağı və onların sağlamlığına necə əmin olmağı öyrədib. Biz heç vaxt keçmişdən danışmırdıq - buna heç kimin vaxtı yox idi. Hər şey bu gün üçün idi, bu gün nə edəcəyimiz idi. Bütün uşaqlar yerindədirmi? Bütün heyvanlar salamatdırmı? Bu gün nə yeyəcəyik? Suyu haradan tapa bilərik?

Somalidə biz dədə-babalarımızın min illər əvvəl yaşadığı həyatı elə bir ciddi dəyişiklik olmadan yaşayırdıq. Köçəri kimi bizim nə elektrikimiz, nə telefonumuz, nə maşınımız, nə kompüterimiz, nə də televizorumuz var idi. Bütün bunlara görə həyatımız Qərbdə yaşayanların həyatından fərqli olaraq, vaxt və tarix anlayışından asılı deyildi.

Ailəmin digər üzvləri kimi neçə yaşım olduğunu bilmirdim, sadəcə, təxmin edə bilirdim. Somalidə doğulmuş uşaqların bir il sonraya sağqalma ehtimalı az olduğundan doğum gününü yadda saxlamağın elə də bir əhəmiyyəti yoxdur. Mən uşaq olanda biz saat, təqvim və ya cədvəl kimi süni zaman anlayışları ilə yaşamırdıq. Bunların əvəzində fəsillər və günəşlə yaşayırdıq, yağışa görə köç vaxtımızı təyin edir, günümüzü günün işıqlı vaxtına görə planlaşdırırdıq. Vaxtı

günəşə baxmaqla təyin edirdik. Kölgəm qərbə düşürsə, deməli, səhərdir, düz altıma düşürsə, günortadır, qarşıma keçirsə, deməli, günortadan keçib. Axşama doğru kölgəm də uzanırdı - bu, qaranlıq düşməmiş evə qayıtmalı olduğuma işarə idi.

Səhər yerimizdən qalxandan həmin gün nə edəcəyimizi qərara alır və işimizi qurtarana, ya da hava qaralanadək əlimizdən gələni edirdik. Əvvəlcədən planlaşdırılmış gün anlayışı yox idi. Nyu-Yorkda insanlar çox vaxt gündəliklərinə baxıb soruşurlar: “On dördü nahar vaxtı görüşmək üçün vaxtın var? Bəs on beşi necə?” “Niyə görüşmək istədiyiniz gündən bir gün əvvəl zəng vurmursunuz?” - deyə suala sualla cavab verirəm. Neçə dəfə təyin olunmuş vaxtları qeyd etsəm də, buna öyrəşə bilmirəm. Birinci dəfə Londona gələndə adamların qollanna baxıb “Mən tələsməliyəm” demələrini qətiyyənlə anlama bilmirdim. Adama elə gəlirdi ki, hər kəs harasa qaçır, harasa tələsir, hər hərəkətləri vaxtdan asılıdır. Afrikada belə şey yoxdur, nə tələsmək var, nə də ki belə gərginlik... Afrikada vaxt olduqca ləng keçir, çox ləng və sakit. Əgər “Sabah günorta görüşərik” deyirsənsə, bu, saat dörd-beş arası deməkdir. Bu gün də mən saat taxmaqdan imtina edirəm.

Somalidəki uşaqlıq illərimdə heç vaxt gələcək haqqında fikirləşməmişəm, yaxud da keçmişə qayıdıb anamdan soruşmamışam: “Mama, sən necə böyümüsən?” Bunun nəticəsi olaraq, xüsusən də evdən çox erkən yaşında ayrıldığıma görə ailəm haqqında lap az şey bilirəm. Həmişə evə qayıdıb anama o balaca qız olarkən həyatının necə olması, anasının kimliyi, atasının necə vəfat etməsi barədə suallar vermək istəyirəm. Ola

bilsin ki, bütün bunları mən heç vaxt bilməyəcəyəm və bu,

məni narahat edir.

Anam haqqında bildiyim tək budur ki, o, həddən artıq gözəl idi. Bəlkə də bu sözlərim anasına heyran olan bir qızın tipik fikirləri kimi səslənir, amma bu, həqiqətdir. Onun üzü Modiglianinin⁴ yaratdığı heykələ bənzəyirdi, dərisi o qədər hamar və qara idi ki, sanki qara mərmərdən yonulmuşdu. Mamanın dərisi qapqara, dişləri isə göz qamaşdıracaq dərəcədə ağ olduğundan gecələr gülərkən dişləri gecənin qaranlığında süzürmüş kimi parlayırdı. Uzun, düz və yumşaq saçları var idi, heç vaxt darağı olmadığından saçlarını həmişə barmaqları ilə darayardı. Anam incə və ucaboydur, bu, irsən onun bütün qızlarına keçib.

Xasiyyətə olduqca sakit və təmkinlidir. Lakin söhbət etməyə başlayanda inanılmaz dərəcədə məzəli danışar və çox gülərdi. Bəzən çox gülməli, bəzən də ədəbsiz lətifələr danışar, bəzən adi kiçik zarafatları ilə bizi gülməkdən öldürərdi. O, üzümə baxıb deyərdi: “Varis, sənə gözlərin niyə sifətində batıb?” Bundan başqa, mənə Avdohol, yəni “balaca ağız” deməkdən xoşu gəlirdi. Səbəbsiz yerə mənə baxar və deyərdi: “Ey, Avdohol, sənə ağzın niyə belə balacadır?”

Atam çox yaraşığı kişi idi. Bunu özü də çox yaxşı bilirdi! Təxminən altı fut hündürüyündə, ucaboy, anq və Mamadan daha açıq dərilili, saçları şabalıdı, gözləri isə qəhvəyi idi. Papa yaraşığı olduğunu bildiyindən özünü çəkirdi. Həmişə Mamaya sataşaraq deyərdi: “Bax dediyimi etməsən, gedib başqa arvad alaram ha!” Yaxud da: “Sizin yanınızda ürəyim sıxılır, özümə başqa arvad alıram...” Anam da ona sataşardı: “Get, gör nə edə bilərsən”. Onlar bir-birilərini, həqiqətən, çox sevirdilər, amma, təəssüf ki, bir gün bu zarafatlar gerçək oldu.

Anam Somalinin paytaxtı Moqadişuda doğulub. Atam isə köçəri olub və bütün ömrü boyu səhrada dolaşaraq yaşayıb. Anam onunla qarşılaşanda Papa o qədər yaraşıqlı olub ki, onunla səhrada köçəri həyatı yaşamaq anamçün xeyli romantik səslənib və onlar tezliklə evlənmək qərarına gəliblər. O vaxt babam artıq sağ olmadığından atam özü nənəmin yanına elçi gedib və anamla evlənmək üçün icazə istəyib. Nənəmsə atama: “Yox, yox, qətiyyən yox”, anama isə: “O, avaranın biridir!” - deyib. Nənəm gözəl qızma bütün ömrünü bu səhra adamı ilə dəvə saxlamağa, həyatını vəhşi təbiətdə keçirməyə icazə vermək istəməyib. Amma anam hər şeyə rəğmən on altı yaşında evdən qaçıb və atamla evlənib.

Onlar ölkənin başqa yerinə gedib və atamın ailəsi ilə birlikdə səhrada yaşayıblar. O səhra ki, anamçün bir yığın çətinliklər yaradıb. Anamın ailəsi zəngin və nüfuzlu ailə olub, anam çətin köçəri həyatının nə olduğunu bilməyib. Belə məşəqqətli həyatdan əlavə, üstəlik atam Darud, anamsa Haviyə tayfasından olublar. Aborijen amerikalılar kimi, somalililər də fanatikcəsinə sadıq olduqları müxtəlif tayfalara bölünürlər. Bu tayfa qüruru onlar arasında tarix boyunca müxtəlif müharibələrə səbəb olub.

Darudlar və Haviyələr arasında düşmənçilik olduğundan atamın ailəsi anamla həmişə çox pis rəftar edib, başqa tayfadan olduğuna görə ona qarşı amansız olublar. Anam uzun müddət onların arasında tək yaşasa da, sonra uyğunlaşıb. Evimizdən qaçdıqdan və ailəmdən ayrıldıqdan sonra anladım ki, o, Darudların arasında tək-tənha yaşamaqla necə çətin bir ömür sürüb.

Sonra anamın övladları dünyaya gəlib, yaxınlarına olan

itirdiyi sevgisini onlarda tapıb. İndi dönüb arxaya baxanda başa düşürəm ki, on iki övladı dünyaya gətirməklə o, hansı çətinliklərdən keçib. Xatırlayıram ki, anam hamilə olanda qəfildən yoxa çıxar və biz onu bir neçə gün görməzdik. Qayıdanda isə o, qucağında bir çağa ilə qayıdardı. O, uşağın göbəyini kəsmək üçün özü ilə iti bir şey götürür, tək-tənha səhraya yollanır, orada da doğurdu. Bir dəfə o gedəndən sonra biz su axtarışı ilə alaçığımızı başqa yerə köçürməli olduq. O, qucağında təzə doğulmuş körpə ilə dörd gün bizi axtarmalı olmuşdu.

Anamın uşaqlar arasında ən çox məni sevdiyini hiss edirdim. Onunla bir-birimizi çox yaxşı anlayırdıq və indi də hər gün onu fikirləşir, ona kömək edə biləcəyim günədək Allahın onu qoruması üçün dua edirəm. Uşaq vaxtı həmişə onun yanında olmaq istəyirdim, bütün günü axşam evə qayıtmağı, onun böyründə oturub məni sığallamasını həsrətlə gözləyirdim.

Anam gözəl səbətlər toxuyurdu. Bu işi yaxşı bacara bilmək üçün uzun illər sərf etmək lazım idi. O, mənə süd içmək üçün balaca fincan toxumağı öyrətmişdi. Amma böyük şeylər toxumağa nə qədər cəhd etsəm də, heç vaxt ondakı kimi mükəmməl alınmırdı. Mənim toxuduğum səbətlər səliqəsiz və deşik-deşik olurdu.

Bir gün anamla olmaq həvəsi və təbii uşaq marağım xəlvətcə onu izləməyimə səbəb oldu. Ayda bir dəfə o, tək-cə, günorta vaxtı alaçıqdan uzaqlaşır. Ona deyəndə ki, “Elə bilmək istəyirəm ki, sən hər ay belə hara gedirsən, nə edirsən?” cavab verərdi ki, öz işinlə məşğul ol. Afrikada heç bir uşağın böyüklərin işinə burnunu soxmağa ixtiyarı yoxdur. Adəti üzrə, o, mənə evdə oturub balaca bacı-qardaşlarıma baxmağı

tapşırdı. Lakin o, bir az uzaqlaşan kimi gözüne görünməmək üçün kolların arxasında gizlənə-gizlənə dalınca getdim. O, hər biri anam kimi xeyli yol gəlmiş başqa beş qadınla görüşdü. Onlar böyük bir ağacın altında oturdular. Siesta vaxtı, elə bir iş olmayan və ailə üzvlərinin dincəldiyi zaman bu qadınlar özlərinə bir balaca vaxt ayıra bilmişdilər. Onlann qara başları qarışqa kimi bir yerə toplanmışdı, çırtladılmış qarğıdalı yeyir, çay içirdilər. Çox uzaqda olduğumdan nədən danışdıqlarını eşidə bilmirdim. Yediklərindən mən də yemək istədiyimdən gizləndiyim yerdən çıxıb özümü göstərməyə risk etdim. Lal-dinməz yaxınlaşıb anamın yanında dayandım.

- Sən haradan çıxdın? - üstümə qışqırdı.
- Səni izləyirdim.
- Yaramaz, ədəbsiz qız! - məni danladı.

Amma o biri qadınların hamısı gülüşdü:

- Oho, balaca qızdakı fərasətə bax. Gəl bura, ay qızım...
- Beləcə, anam bir az yumşaldı və mənə də qarğıdalı verdi.

Uşaq olarkən mənimçün keçilərimiz və dəvələrimizlə yaşadığımız dünyadan qeyri bir dünya anlayışı yox idi. Heç bir başqa ölkəyə getmədən, televiziyaya, yaxud da kinoya baxmadan, kitab oxumadan dünyam, sadəcə, hər gün ətrafımda gördüklərimdən ibarət idi. Şübhəsiz, anamın səhraya başqa bir həyat tərzindən gəldiyini də bilmirdim. Somali 1960-cı ildə müstəqillik qazanmazdan əvvəl ölkənin cənub hissəsi İtaliyanın müstəmləkəsi olub. Bunun nəticəsi olaraq Moqadişunun

mədəniyyətinə, memarlığına, cəmiyyətinə İtaliyanın böyük təsiri olub. Anam da italyanca danışa bilirdi. Bəzən o hirslənəndə bizi italyanca yağlı-yagli söyləyirdi.

- Mama! - deyə həyəcanla onun üzünə baxardım, - sən nə danışırısan?

- İtalyanca.

-Nə? İtalyan nə deməkdir?

- Heç nə, öz işinlə məşğul ol! - deyə əli ilə mənə əl çəkməyi işarə edərdi.

Sonralar özüm üçün maşınları, binaları kəşf etdiyim kimi, İtaliyanın da alaçığımızdan kənardakı dünyanın bir hissəsi olduğunu öyrəndim. Neçə dəfə biz uşaqlar Mamadan atamla evlənməyə necə qərar verdiyini soruşmuşduq: “Sən niyə bu adama qoşulub gəlmisən? Bax gör bacıların və qardaşların harada yaşayır - onlar səfirdirlər, sənin nəyin var?! Sən harada yaşayırsan?! Niyə bu bacanqsıza qoşulub qaçmısan?” O da cavab verərdi ki, atamı çox sevdiyindən, bir yerdə ola bilmələri üçün onunla qaçmaq qərana gəlib. Anam olduqca güclü, çox güclü qadındır. Yaşadıqlarına rəğmən onun bir dəfə də olsun şikayətləndiyini eşitməmişəm. Onun heç vaxt “cana yığılmışam”, yaxud da “artıq bunu etmək istəmirəm” dediyi yadıma gəlmir. Mama, adətən, sakit və dəmir kimi möhkəm idi. Amma bəzən qəribə zarafatları ilə bizi gülməkdən öldürərdi. Hədəfim nə vaxtsa onun kimi güclü bir qadın olmaqdır, yalnız bundan sonra deyə bilərəm ki, həyatda nəyəsə nail ola bilmişəm.

Somali əhalisinin altmış faizdən çoxu heyvan saxlamaqla dolanan köçəri çobanlardır. Biz də bu cür yaşayırdıq. Atam vaxtaşırı kəndə alverə gedir, bir kisə düyü, paltar üçün parça, ya da yorğan almaq üçün bir heyvan satırdı. Bəzən də satlıq heyvanı şəhərə gedənlərdən biri ilə göndərir, almaq istədiyi şeyləri də ona tapşırırdı.

İkinci gəlir yerimiz buxurs yığmaq idi. Bu, İncildə adı çəkilən, Maqilərin İsa peyğəmbər doğularkən ona gətirdiyi hədiyyələrdən biridir. Onun ətri qədim vaxtlardan indiyədək yüksək qiymətləndirilir. Buxur Somalının şimal-şərqində dağlıq ərazilərdə yayılan bosvelia ağacından əldə edilir. Bu, təxminən beş fut hündürlüyündə, budaqları çətir kimi açılan gözəl

ağacdır. Mən balta götürər, ağaca elə də zərər vermədən qabığınyı bir balaca kəsərdim. Gövdədən südə bənzər maye axardı, həmin ağ maye qatılaşıb qatrana çevrilənəcən bir gün gözləyirdim. Bəzən onun acımtıl dadma görə saqqız kimi çeynəyərdik. Biz hazır buxur yumrularını səbətlərə toplayar, atamsa onları satmağa aparardı. Arabir özümüz də onu axşamlar qaladığımız tonqalda yandırardıq. İndi də o iyi hiss edəndə ötən günlərimə, o axşamlara qayıdıram. Bəzən Manhettendə buxur adı ilə satılan ətirələrə rast gəlirəm. Evimizi xatırlamaq üçün alsam da, ətri o qədər zəif olur ki, səhra gecələrində tonqalda yandırdığımız o buxurun iyinə heç oxşamır.

Ailəmiz qadınların orta hesabla ən azı yeddi uşaq dünyaya gətirdiyi tipik Somali ailəsi idi. Valideynlər qocalanda övladları onların qayğısına qalacaqlarından uşaqları özlərinin qocalan vaxtı alacaqları təqaüd kimi görürdülər. Somalidə uşaqlar valideynlərinə və nənə-babalarına çox böyük hörmətlə yanaşdığından onların sözündən heç vaxt çıxmırlar. Bütün böyüklərinə, hətta böyük bacı-qardaşlarına da xüsusi ehtiram göstərməli, onların buyruqlarını yerinə yetirməlisən. Bəzən həddən artıq biabırçı hesab edilən üsyankar davranışlarımla səbəblərindən biri də məhz bu idi.

Çoxuşaqlı ailələrin geniş yayılmasının səbəblərindən biri doğuşa nəzarətin olmaması idi. Bundan başqa, ailədə adam nə qədər çox olarsa, bir o qədər də çox iş görülər və həyat da bir o qədər asanlaşar. Hətta su tapmaq kimi - bol, yaxud da yetəri qədər deyil, hətta azacıq da olsa, su tapa bilmək - ən sadə iş də xüsusi zəhmət tələb edirdi. Yaxınlığımızdakı ərazilər quruyanda atam su axtarışına gedirdi. Anamın otdan hördüyü səbətləri dəvələrin belinə şəlləyər, su tapanacan günlərlə axtarar, sonra səbətləri doldurub yanımıza qayıdardı. Biz olduğumuz yerdə qalıb onu gözləməyə çalışdıq, lakin mal-qaranı suvarmaq üçün millərlə yol getdiyimizdən hər gün getdikcə daha da dözülməz olurdu. Bəzən biz onsuz köç etməli olurduq. Və o, həmişə yollann, küçə işarələrinin və ya xəritələrin köməyi olmadan bizi tapırdı. Atam uzaqdadırsa, ya da kəndə ərzaq almağa gedibsə, Mama evdə qalıb hər şeyə nəzarət etməli olduğundan uşaqlardan biri bu işi görməli olurdu.

Bəzən bu iş mənim öhdəmə düşürdü. Su tapana qədər bəzən günlərlə yol gedərdim, çünki evə susuz qayıtmaq olmazdı, bilirdik ki, evə əliboş qayıtmaq bütün ümidlərin puç olması deməkdir. Heç kim “mən bacarmıram” bəhanəsini qəbul etmirdi. Anam mənə su tapmağı tapşırıbsa, deməli, tapmalıyam. Mən Qərb dünyasına gələndən sonra insanların adi şeylərdən şikayətlənməsinə məəttəl qalmışdım. Məsələn, “Başım ağrıyır, ona görə işləyə bilmərəm”. Onlara demək istəyirdim: “Gəlin sizə daha çətin bir iş tapşırım, onda heç vaxt öz işinizdən şikayət etməzsınız!”

İşləyən adamların sayını artırmaqla işi azaltmağın bir yolu da arvadların və uşaqların sayını artırmaq idi. Buna görə də

Afrikada çoxarvadlılıq adi haldır. Bu cəhətdən valideynlərimin neçə illərdir bir cütlük kimi qalması qeyri-adi sayılırdı.

Nəhayət, on iki uşaq dünyaya gətirdikdən sonra anam bir gün atama dedi: “Mən çox qocalmışam... niyə gedib təzə arvad almırsan ki, mən də bir az dincəlim?!” Başa düşə bilmədim ki, o, bunu həqiqətən istəyirdi, yoxsa zarafat edirdi - çox güman ki, atamın onun üstünə təzə arvad alacağını heç ağına da gətirmirdi.

Lakin bir gün Papa yoxa çıxdı. Əvvəlcə onun yenə də su axtarmağa və ya ərzaq dalınca getdiyini fikirləşdik. Bu müddət ərzində anam hər şeyin qayğısına özü tək qalırdı. Onun getdiyi artıq iki ay olduğundan fikirləşdik ki, yəqin, ölüb. Amma bir axşam qəfildən yoxa çıxdığı kimi, gözlənilmədən də peyda oldu. Biz uşaqlar alaçığın qabağında oturmuşduq. O var-gəl edə-edə soruşdu: “Ananız haradadır?” Biz onun hələ də heyvanların yanında olduğunu dedik. Atam irişə-irişə dedi: “Yaxşı, hamı qulaq assın. Bu, mənim təzə arvadımdır”. O, məndən çox da böyük olmayan, təxminən on yeddi yaşlarında bir qızın qolundan tutub irəli çəkdi. Hamımız gözümüzü o qıza zilləmişdik, nəse deməyə ixtiyarımız yox idi, heç nə deyəcəyimizi də bilmirdik.

Mama gələndə dəhşətli anlar idi, biz həyəcanla onun gəlişini gözləyirdik. Anam qaranlıqda oturan o balaca qızı sezmədən məzəmmətlə atama baxdı və “Oh, nəhayət, görsənmək qərarına gəldin?” - dedi.

Papa ayağının birini götürüb o birini qoya-qoya ətrafa göz gəzdirdi. “Hə, deməli, belə... Yeri gəlmişkən, təzə arvadımla tanış ol”, - dedi və qolunu təzə gəlinin belinə doladı. Alovun işığında gördüyüm anamın üzündəki ifadə heç vaxt yadımdan

çıxmaz, çox sarsılmışdı... Sonra anladı, “Lənətə gəlsin, onu bu balaca qızcığaz əlimdən aldı!” - dedi. Mama qısqanlıqdan ölürdü, amma bunu büruzə verməmək üçün özünü olduqca təmkinli aparmağa çalışırdı.

Biz atamın təzə arvadının haradan olduğunu, ümumiyyətlə, onun haqqında heç nə bilmirdik. Amma o, gəldiyi ilk gündən biz uşaqları hər işə buyururdu. Sonra anama bunu elə, onu gətir, mənə filan şey bişir kimi göstərişlər verməyə başladı. Hər şey elə sürətli baş verirdi ki, bir gün o, bağışlanılmaz bir səhv etdi - qardaşım Ağsaqqalı vurdu!

Bu, baş verən gün biz uşaqlar həmişə yığıldığımız yerdə idik (hər köç edəndə alaçığımıza yaxın yerdə özümüzçün toplaşmağa bir “uşaq otağı” - ağac tapırdıq). Ağsaqqalın ağladığını eşidəndə bacılarım və qardaşlarımla ağacın altında oturmuşduq. Ayağa qalxdım və uzaqdan bizə tərəf gələn qardaşımı gördüm. Əyilib onun yanaqlarına axan göz yaşlarını sildim və “Sənə nə olub? Niyə ağlayırsan?” - soruşdum. “O, məni vurdu - möhkəm bir şillə vurdu”. Kimin vurduğunu soruşmadım, çünki evdə hələ heç kim ona bir çırtma da vurmamışdı. Nə anam, nə böyük bacı-qardaşlanm, hətta bizi həmişə döyən atamız belə ona əl qaldırmazdı. Onu vurmağa səbəb də yox idi, çünki o, aramızda ən ağıllısı idi, həmişə hər şeyi düz edirdi. Qardaşımı vurmaq bardağı daşıran son damla oldu, buna dözə bilmədim və o sərsəm qızın dalınca getdim.

- Qardaşımı niyə vurmusan? - ondan soruşdum.

Sanki kraliçaymış və bütün mal-qaranm sahibi də o imiş kimi dikbaşlıqla dedi:

- O, mənim südümü içdi.

- Sənin südün? Südü alaçığa mən qoymuşam, o istəyərsə,

susayıbsa, içə bilər. Sən onu vurmamalısan!

- Oh, yum ağzını, özün də açıl başımdan! - əli ilə işarə edərək üstümə qışqırdı.

Onun üzünə baxaraq başımı yellədim, on üç yaşımla olsa da, onun çox böyük səhv etdiyini bilirdim.

Bacı-qardaşlanm ağacın altında oturub səbirsizliklə Papanın arvadı ilə aramda olan söhbəti eşitmək istəyirdilər. Onlara yaxınlaşanda hamısı sual dolu gözlərini üzümə zilləmişdi. “Sabah” dedim. Onlar razılaşıdılar.

Ertəsi gün atam bir neçə günlüyə evdən ayrıldığından uğur bizimlə idi. Siesta vaxtı heyvanları alaçığa gətirdim, bacımı və iki qardaşımı tapdım. “Papanın təzə arvadı üstünlüyü ələ alır, - deyə mən vəziyyəti açıqca izah etməyə başladım, - onun qabağını almaq üçün ona dərs verməliyik”. “Yaxşı, biz nə etməliyik?” - Əli soruşdu.

“Görəcəksiniz. Mənimlə gəlin, mənə kömək edin”. Həmişə əşyalarımızı dəvələrin belinə şəllədiyimiz qalın və möhkəm kəndiri götürdüm. Papanın qorxmuş arvadını alaçıqdan uzaqlaşdırıb kolluğa apardıq və bütün paltarlarını soyunmağa məcbur etdik. Sonra kəndirin bir ucunu ağaca atıb o biri ucunu “arvadcığaz”ın topuğuna bağladım. Biz onun ayaqlarını yerdən üzərək kəndiri dartdıqca o qışqırır, bizi lənətləyir, hönkürərək ağlayırdı. Qardaşlanmla birlikdə onun başı yerdən təxminən səkkiz fut hündürlükdə asılı qalıncayadək kəndiri dartdıq.

Belədə heç bir vəhşi heyvan onu yeyə bilməzdi. Sonra kəndiri düyünlədik və onu orada qışqıra-qışqıra, qıvrıla-qıvrıla qoyaraq evə qayıtdıq.

Atam ertəsi gün günorta vaxtı, gözlədiyimizdən bir gün tez qayıtdı. O, arvadının harada olduğunu soruşanda hamımız

çiyinlərimizi çəkərək onu görmədiyimizi dedik. Yaxşı ki, arvadı uzağa aparmışdıq, səsini eşidən olmamışdı. Atam “Hm” deyə şübhələnərək bizi süzdü. Hava qaralsa da, onun hələ izini-tozunu da tapa bilməmişdi. Papa bilirdi ki, burada nəşə var, nəşə pis bir şey baş verib və buna görə də bizi sorğu-sual etməyə başladı: “Axırncı dəfə onu nə vaxt görmüsünüz? Bu gün onu görmüsünüz? Bəs dünən necə?” Biz onun dünən gecə evə gəlmədiyini dedik, əslində, bu elə həqiqət idi!

Atam həyəcanla onu hər yerdə axtarmağa başladı, lakin səhərdək tapmadı. Atam onu tapıb kəndirdən açanda artıq o iki gün idi ki, ağacdən başıaşağı sallandığından pis günə düşmüşdü. Evə qayıdanda atam olduqca qəzəbli idi: “Bunu kim edib?” Hamımız susduq və bir-birimizə baxdıq. Sözsüz ki, o artıq hamısını atama demişdi. “Başda gedən Varis idi. Mənə birinci o hücum etdi!” Atam mənə yaxınlaşdı və vurmağa başladı. Amma uşaqlar onun üstünə atılıb mənə onun əlindən almağa çalışdılar. Bilirdik ki, atanı vurmaq ədəbsizlikdir, amma olanlara daha dözə bilmirdik.

Həmin gündən Papanın arvadı dəyişib başqa adam oldu. Biz ona yaxşı bir dərs verdik, o isə yaxşı şagird olmuşdu! Bəlkə də iki gün beyninə qan gedəndən sonra ağılı özünə qayıtdı və o, şirindil və mehriban oldu. O, anamın ayaqlarından öpər və qul kimi onun qulluğunda durardı. “Səninçün nə edə bilərəm? Sənə nə gətirim? Yox, yox - mən edəyəm, sən otur, dincəl”.

“Bax belə. Sən lap əvvəldən belə etməli idin, ay səni, balaca qancıq. Bizə bu lüzumsuz qanqaraçılığı yaşatmamalı idin”, - mən belə fikirləşirdim. Lakin köçərilərin həyatı həddən artıq çətindi. O, anamdan iyirmi yaş cavan olsa da, onun kimi qüvvətli deyildi. Nəhayət, anam da başa düşdü ki, bu balaca

qızdan qorxmağa gərək yoxdur.

Köçərilərin həyatı çətin olsa da, gözəlliklə doludur - həyat təbiətlə o qədər əlaqəlidir ki, sanki bir-birilərinin ayrılmaz hissəsidir. Anam mənə təbiətin bir möcüzəsinin adını qoyub.

Varis “səhra gülü” deməkdir. Səhra gülü lap az canlının sağ qala bildiyi bəhrəsiz, münbit olmayan səhrada çiçək açır. Bəzən bir il yağış yağmır, amma yağar-yağmaz yerin tozunu öldürür və möcüzə kimi bu gül üzə çıxaraq çiçək açır. Çiçəklər parlaq sarıya çalan nanncı rəngdə olur, buna görə də san mənim ən sevimli rəngimdir.

Qızlar ərə gedəndə onun tayfasındakı qadınlar səhraya yollanar, bu güllərdən yığardılar. Onu qurudar, sonra suda isladaraq məhlul şəklinə salar və qızılı rəng vermək üçün gəlinin üzünə sürtdilər. Əlinə və ayağına xınadan müxtəlif naxışlar vurur, gözlərinə isə sürmə çəkərək gəlini daha gözəl və cazibədar edirdilər. Bütün bu kosmetikalar müxtəlif bitkilərdən və otlardan hazırlanır və tamamilə təbiidir. Sonra qadınlar gəlini əlvan rəngli şərlərlə - qırmızı, çəhrayı, narıncı, sarı - bəzəyirdilər. Ailələrin çoxu inanılmaz dərəcədə kasıb olduğundan, adətən, bütün şərlər gəlinin olmur və heç kim bundan utanmır. O, sadəcə, anasının, bacısının, ya da rəfiqələrinin tapa bildiklərini geyinərək qəşəng görünməyə çalışır və özünü bütün somalililərə məxsus bir məğrurluqla aparır. Toy günü çatanda müdhiş bir gözəlliklə bəyi salamlamaq üçün üzə çıxır. Kişi bu gözəlliyə layiq olmur!

Toyda tayfanın adamları onlarçün hədiyyələr gətirir. Yenə də xüsusi və yaxşı nəşə ala bilmək üçün narahat olmağına dəymir. Nəyin varsa, onu verirsən - bir kasa, yatmaq üçün həsir. Bunlardan da yoxdursa, sadəcə, ərzaq gətirə bilərsən.

“Bal ayı” kimi bir anlayış yoxdur, belə ki, toyun ertəsi gün adi iş günüdür, gətirilən hədiyyələr də birgə həyata başlamaq üçün onlara lazımdı.

Toylardan başqa, qeyd etdiyimiz şənliklər də var. Bunlar təqvimə hansısa səbəbdən salınmış elə-belə bayramlar deyil. Uzun müddətdir həsrətlə gözlənilən yağış insanlara şənlik etməyə səbəb verir. Su həyatın cövhəri olsa da, Somalidə az tapılır. Səhrada yaşayan köçərilər suya həddən artıq böyük dəyər verirlər. Hər damlasma çox qiymətli bir daş kimi yanaşırlar, buna görə mən bu gün də suyu çox sevirəm. Ona, sadəcə, baxmaq mənə inanılmaz sevinc bəxş edir.

Aylarla sürən quraqlıqdan sonra biz ümidimizi itirməyə başlayırdıq. Belə quraqlıqlar zamanı hamı bir yerə toplaşır və yağış arzusuyla Allaha dualar edirdi. Bu dualar bəzən işə yarayırdı, bəzənsə yox. Bir il yağışlı mövsüm olacağı gözləndiyi halda, yerə bir damcı da olsun su düşməmişdi. Heyvanlarımızın yarısı qırılmışdı, qalanları da susuzluqdan zəif düşmüşdülər. Anam dedi ki, hamımız toplaşıb yağış yağması üçün dua edəcəyik. Hamı yığıldı və dua edib, mahnı oxuyaraq, rəqs edərək özümüzü şən və xoşbəxt göstərməyə çalışdıq.

Ertəsi gün hava tutuldu və yağış yağmağa başladı. Ardınca həmişə yağarkən qeyd etdiyimiz əsl şənlik başladı. Həmişə yağış yağarkən paltarlarımızı çıxardaraq yağışın altına qaçar, suda oynayar, aylar ərzində ilk dəfə çimərdik. Adamlar bunu ənənəvi rəqslərlə qeyd edərdilər: qadınlar əl çala-çala, həzin səsləri ilə səhra gecələrinin sakitliyində əks-səda verərək mahnı oxuyar, kişilərsə bacardıqca hündürə tullanaraq rəqs edərdilər. Hər kəs yemək gətirərdi və biz təbiətin bu sovgatını tərifləyə-tərifləyə krallar kimi yeyərdik.

Yağışdan sonrakı günlərdə savannalarda qızılı güllər çiçək açar və otlar yaşıllaşardı. Heyvanlar doyunca yeyər, su içər, beləcə, bizə də dincəlməyə, təbiətdən zövq almağa şərait yaradardılar. Biz yağışdan sonra yaranmış göllərə gedər, orada üzər, çimərdik. Təmiz havada quşlar cəh-cəh vurmağa başlayar və köçərilərin səhrası cənnətə dönərdi.

4Amedeo Modigliani - Məşhur italyan heykəltəraşı, əsəri bu vaxta kimi satılan ən bahalı incəsənət nümunəsi hesab edilir.

5 Xristian dini ayinləri zamanı yandırılan ətirli qətran

4. QIZLIQDAN QADINLIĞA

Bacım Amanın sünnət yaşı çatmışdı. O, qapısı mənə hələ də bağlı olan böyüklərin aləminə daxil olurdu deyə bütün kiçik bacılar kimi, mən də ona həsəd aparır və qısqanırdım. Aman yeniyetmə idi, sünnət vaxtı üçün gecikmişdi, amma vaxt anlayışı olmadığından bunun elə bir fərqi yox idi. Ailəmiz ilboyu Afrikada köç etdiyindən bu qədim ayini həyata keçirən qaraçı qadını tuta bilmirdik. Atam, axır ki, onu tapdı və böyük bacılarım Aman və Halemonu sünnət etmək üçün evə gətirdi. Lakin qaraçı qadın alaçıgımıza gələndə Aman su axtarmağa getdiyindən o təkcə Halemonu sünnət etdi. Aman ərlik yaşma çatdığından atam getdikcə narahat olmağa başlamışdı, o, əməlli-başlı “bərkidilməmiş” heç bir evlilik ola bilməzdi. Somalidə belə bir xalq hikməti var ki, qızlar doğularkən qıçlarının arasında lazımsız bir hissə ilə doğulurlar və bu, heç nəyə yaramayan, murdar bir şeydir. Bu hissələr kəsilib götürülməlidir - klitor, kiçik dodaqlar və böyük dodaqların çox hissəsi kəsilir və cinsiyyət orqanının olduğu yerdə tikişdən sonra yalnız bir çapıq qalır. Lakin bu kəsmə ayininin detalları sirr olaraq saxlanılır və heç vaxt əvvəlcədən qızlara izah

edilmir. Sadəcə, bilirsən ki, vaxtın çatanda olduqca əhəmiyyətli bir şey baş verəcək.

Bunun nəticəsi olaraq Somalidəki bütün qızlar səbirsizliklə qızlıqdan qadınlığa keçmə mərasimini gözləyirlər. Əvvəllər bu proses qızlar cinsi yetkinlik yaşlarına çatanda baş verirdi, ayinin müəyyən mənası da var idi ki, qızlar “məhsuldar” olsunlar və çoxlu uşaq dünyaya gətirə bilsinlər. Lakin zaman keçdikcə qadın sünneti azyaşlı qızların da üstündə aparılmağa başladı. Çox vaxt da bu, qızların öz istəyi ilə həyata keçirilir. Çünki Qərb dünyasında uşaqlar ad günlərini, Yeni il ərəfəsində Şaxta babanın gəlişini gözlədikləri kimi, Somalidə də onlar “böyük vaxt”ın çatmasını səbirsizliklə gözləyirlər.

Qaraçı qadının Amanı sünnet etməyə gələcəyini eşidəndə mən də sünnet olunmaq istədim. Aman pərəstiş etdiyim və olduqca gözəl böyük bacım idi, o nə istəyirdisə, ona nə olurdusa, mən də eyni şeyi istəyirdim. “Böyük hadisə”dən bir gün əvvəl anamın qollarına sarılaraq yalvardım: “Mama, ikimizi də eyni vaxtda elətdir. Nə olar, Mama, sabah məni də elətdir!”

Anam məni itələyərək: “Qızcığaz, sən sus”, - dedi. Amma Aman qətiyyən həvəsli görünmürdü. Onun mızıldandığını xatırlayıram: “Ümid edirəm, mənim də sonum Halemo kimi olmayacaq”. Balaca olduğumdan onun nə demək istədiyini anlamadım, izah etməsini istəyəndə isə o, sadəcə, mövzunu dəyişdi.

Ertəsi gün səhər tezdən anamla rəfiqəsi Amanı sünnet edən qadının yanına apardılar. Getmək üçün yenə də yalvarsam da, anam balacalarla evdə qalması tapşırırdı. Lakin əvvəl işlətdiyim gizlənmə üsulundan istifadə edərək kolların arxasında gizlən-

gizlənə anamın qadınlarla necə görüşdüyünü izlədim. Sonra qaraçı gəldi. O, bizlərdə xüsusi sanbala malik hesab edilirdi, tək ona görə yox ki xüsusi bacarığı var idi, o həm də sünnətlərdən əməlli-başlı pul qazanırdı. Bu prosedura ailənin ən böyük xərclərindən biri olsa da, yaxşı bir sərmayə hesab edilir, çünki sünnət edilməyən qızların “evlilik bazarına” yolları bağlıdır.

Qızlar kəsilməmiş cinsiyyət orqanları ilə ərə getməyə yaramır, heç bir kişinin evlənmək istəmədiyi murdar bir fahişə hesab edilirlər. Beləliklə, qaraçı qadın bizim cəmiyyətin çox vacib bir üzvüdür. Çoxları onu qaraçı, mənə neçə-neçə balaca qız onun əllərində can verdiyindən “Cəllad arvad” adlandırıram.

Ağacın arxasında gizlənib baxarkən bacımın yerdə oturduğunu gördüm. Sonra anam və onun rəfiqəsi Amanın çiyinlərindən tutub onu yerə uzatdılar. Qaraçı qadın bacımın qıçlarının arasında nəşə etməyə başladı və mən qəfildən Amanın üzünü necə dəhşətli ağrı hissinin bürüdüyünü gördüm. Bacım cüssəli, böyük və çox qüvvətli bir qız idi. Birdən o, ayağını qaldırıb qaraçı qadının sinəsinə təkliklə vuraraq onu arxası üstə yerə sərtdi. Sonra da onu tutanlardan canını qurtararaq ayağa qalxdı. Gözlərimin qarşısında dəhşətli bir mənzərə var idi - Aman qaçdıqca qıçlarının arasından axan qan qumda iz buraxırdı. Qadınların hamısı onun dalınca qaçmağa başladı, amma Aman xeyli uzaqda idi, bir qədər sonra o əldən düşərək üzü üstə yerə sərilirdi. Qadınlar çatıb onu elə yıxıldığı yerdə arxası üstə çevirdilər və işlərinə davam etdilər.

Ürəyim bulanırdı. Bu dəhşətə daha baxa bilmədiyimdən evə tərəf qaçdım.

İndi artıq, həqiqətən də, heç vaxt bilməyi arzulamadığım bir

şey bilirdim. Nələr olduğunu o qədər də dərk eləməmişdim, amma özümün də bütün bunlardan keçəcəyimi fikirləşəndə dəhşətə gəlirdim. Anamdan bu barədə heç nə soruşa bilməzdim, çünki onun hər şeyə şahid olduğumdan xəbəri yox idi. Aman sağalmcaya qədər onu başqa uşaqlardan ayrı saxlayırdılar. İki gün sonra ona su apardım və dizi üstə yanında oturaraq pıçıltı ilə soruşdum: “Bu necə hiss idi?” “Oy, çox dəhşətli...” - deyə başladı. Deyəsən, mənə həqiqəti demək istəyirdi, lakin sonradan fikirləşdi ki, mən hələ sünnət olunmamışam, həqiqəti bilsəm, o vaxtın çatmasını səbirsizliklə gözləmək əvəzinə, bundan qorxardım, ona görə də sözünü yarımçıq kəsdi. “Sənin də vaxtına az qalıb, onsuz da sən də tezliklə sünnət olunacaqsan”, - onun dediyi bircə bu oldu.

O vaxtdan bəri qadın olmaq üçün keçməli olduğum o ayindən qorxmağa başladım. Zamanla bacımın üzündə gördüyüm o ağn-acı dolu ifadəni yadımdan çıxarmağa və o dəhşətli anlan unutmağa çalışırdım. Nəhayət, yenə də axmaqcasına özümü inandırardım ki, mən də qadın olmaq və böyük bacılarıma qoşulmaq istəyirəm.

Atamın dostu və onun ailəsi, demək olar ki, həmişə bizimlə birlikdə köç edirdilər. O, deyingən adam idi və kiçik bacımla mən onu təngə gətirəndə milçəkləri qovurmuş kimi əli ilə bizi uzaqlaşdırır və “Məndən uzaq olun, balaca çirkin qızlar, natəmiz qızlar. Hələ heç sünnət də olunmamısmız!” - deyərək bizi cırnadırdı. Bu sözləri elə bir tərzdə deyirdi ki, sanki sünnət olunmamağımız bizi o qədər iyrənc edib ki, bizi görməyə zorla dözüür. Bu təhqirlər məni elə əsəbiləşdirmişdi ki, onun boş çənəsini yummaq üçün bir yol tapacağıma and içdim.

Bu kişinin Camah adlı yeniyetmə bir oğlu var idi. Camah

mənə etinasız yanaşsa da, mən ona vurulmuşdum. Oğlamnsa Amandan xoşu gəlirdi. Vaxt ötdükcə fikirləşdim ki, onun mənə yox, Amana maraq göstərməsinin səbəbi bacımın sünnət - olunaraq məndən üstün olmasıdır. Bəlkə Camah da öz atası kimi sünnət olunmamış natəmiz qızlarla oturub-durmaq, əlaqə saxlamaq istəmir. Təxminən beş yaşımla anda anamın yanına getdim və onun zəhləsini tökməyə başladım: “Mama, o qadını mənə tap. Nə olar... Bunu nə vaxt edəcəksiniz?” Fikirləşirdim ki, bu sirli şey nədirsə, onu tezliklə mən də yaşamalıyam. Bəxtimdən, qaraçı qadın iki-üç günə yenidən göründü...

Bir axşam anam mənə dedi: “Yeri gəlmişkən, atan qaraçı qadınla görüşə bilib. Onu gözləyirik, bir-iki günə burada olacaq”.

Sünnətdən sonra çox işləməyim deyərək anam bir gecə əvvəldən mənə çox süd, ya da su içməməyi tapşırırdı. Onun nəyi nəzərdə tutduğunu anlamasam da, sual vermədim və sadəcə, razılıqla başımı yellədim. Çox gərgin olsam da, bu məsələni həll etməkdə fikrim qəti idi. Həmin axşam ailəmiz mənə görə xüsusi əl-ayağa düşmüşdü və hətta mənə daha çox yemək verdilər. Bu, böyük bacılarıma qarşı mənə həsəd doğuran və əvvəllər də şahidi olduğum bir ənənə idi. Yatmağa getməzdən qabaq anam dedi: “Səhər, vaxtı çatanda səni oyadacağam”. O qadının nə vaxt gələcəyini Mamanın necə təyin etdiyini bilmirdim, amma o, bundan həmişə xəbərdar olurdu. Anam, sadəcə, hisslərinə etibar edərək kiminsə yaxınlaşdığını, yaxud da vaxtın hansısa bir şey üçün uyğun olduğunu hiss edirdi.

Səhər Mama məni oyadanadək yerimdə həyəcanla gözlədim.

Birdən gördüm ki, anam başımın üstündə dayanıb. Hələ qaranlıq idi, dan yeri təzəcə ağarmağa başlamışdı. O, mənə barmağı ilə sakit olmağı işarə etdi və əlimdən tutdu. Balaca yorğanımı götürərək keyiyibmiş kimi, ayaqlarım bir-birinə dolaşa-dolaşa onun arxasınca yeridim. Qızları niyə belə erkən apardıqlarının səbəbini indi dərk edirəm. Hamı yuxuda olan vaxt kəsmək istəyirlər ki, heç kim onların çığirtısını eşidə bilməsin. Tərəddüd içində olsam da, sadəcə, mənə deyiləni edirdim. Biz alaçığımızdan çıxıb kolluğa tərəf getdik. “Burada gözləyəcəyik”, - Mama dedi və biz soyuq qumun üstündə oturduq. Hava işıqlanırdı, artıq çətinliklə də olsa, ətrafı seçə bilirdim. Tezliklə qaraçı qadının səndəllərinin səsinə eşitdim. Anam qadını adı ilə çağıraraq soruşdu: “Sənsən?”

“Hə, buradayam”, - hələ heç kimi görə bilməsəm də, onun səsi gəldi. Necə yaxınlaşdı, bilmədim, bir onu gördüm ki, yanımda dayanıb. “Otur orada”, - deyə o, hamar bir daşı göstərdi. Heç bir başqa söhbət olmadan, salamsız-kalamsız... “Necəsiniz?” soruşmadan, “İndi edəcəyim şey çox ağır olacaq, amma sən ürəkli qız olmalısən” demədən Cəllad arvad dərhal işə başladı.

Mama qoca ağacın kökündən azca qopartdı, daşın üstündə yerimi rahatladı, sonra arxamda oturaraq başımı geriye - sinəsinə tərəf çəkdi və bədənimi ayaqları arasına aldı. Mən də qollanmı onun budlanna doladım. Qopartdığı kökü dişlərimin arasına qoyub dedi: “Bunu dişlə!”

Amanın üzündə gördüyüm və çətinliklə unuda bildiyim o əzablı ifadə birdən yenə yadıma düşdü. Ağzımda tutduğum kökü çıxartmadan mızıldandım: “Ağndacaq, hə?” Mama əyilərək qulağıma pıçıldadı: “Bilirsən ki, səni saxlaya

bilmərəm, burada təkəm. Ona görə də yaxşı qız olmağa çalış. Mamanın qoçaq qızı ol ki, hər şey də tez qurtarsın”. Qıçlarımın arasından baxdım. Qaraçı qadın hazırlayırdı. O da qoca somalili arvadlara oxşayırdı, başına rəngbərəng şərf dolamışdı, əlvan rəngli pambıq don geyinmişdi, əskik olan tək şey üzündəki təbəssüm idi. O, buz kimi donuq baxışları ilə üzümə zəhmli-zəhmli baxdı

və xurcununu eşələdi. Məni nə ilə kəsəcəyini bilmək istədiyimdən gözlərimi ondan çəkmirdim. Böyük bir bıçaq çıxaracağını gözləsəm də, o, xurcunundan balaca pambıq torba çıxartdı. Uzun barmaqlarını torbanın içinə salıb ortadan bölünmüş bir ülgüc götürdü. O tərəf-bu tərəfə çevirərək onu nəzərdən keçirdi. Artıq günəş çıxmaq üzrə idi, xırdalıqları görə bilməsəm də, hava rəngləri seçə biləcəyim qədər işıqlı idi. Amma ülgücün üstündə quruyub qalmış qanı görə bilmişdim. Qadın onun üstünə tüpürərək paltarına sildi. O, bunları edərkən anam şərf ilə gözlərimi bağladı və artıq heç nə görə bilmədim.

Növbəti hiss etdiyim şey ətimin, cinsi orqanlarımın kəsildiyi oldu. Küt ülgücün mişar kimi dərimə sürünərək çıxardığı səsi eşitdim. O vaxtları xatırlayarkən, həqiqətən də, inana bilmirəm ki, bütün bunlar mənim başıma gəlib. Elə bilirəm ki, başqa adam haqqında danışırım. Bunun necə hiss olduğunu izah etmək üçün yer üzündə ona bənzər ikinci dəhşətli hiss yoxdur. Sanki qıçını, qolunu kəsirdilər, amma nəzərə almaq lazımdır ki, kəsilən yer bədənə ən həssas

hissəsidir. Bununla belə, yerinidən zərrə qədər də olsun tərpənmirdim. Amanın qaçmağını yadıma salır və dərk edirdim ki, bundan qurtuluş yoxdur. Həm də anamın da mənimlə fəxr etməsini istəyirdim. Sadəcə, daşdan yonulmuş bir heykəl kimi

oturub “nə qədər çox tərpənsən, ağrısı da bir o qədər çox olacaq” deyə özümü saxlayırdım. Bədbəxtlikdən, qıçlarım nəzarətimdən çıxaraq əsməyə, titrəməyə başladı. Hər şeyin tez bitməsi üçün Allaha dua etməyə başladım. Tezliklə bu baş verdi, çünki artıq özümdən getmişdim...

Ayılanda fikirləşmişdim ki, artıq hər şey bitib, sən demə, ən əziyyətli hissə hələ qabaqda imiş. Gözlərimi örtən şərf açılmışdı deyə Cəllad arvadın qabağında qalaqlanmış akasiya tikanlarını görə bilirdim. O, bu tikanlarla dərimdə deşiklər açır, sonra qalın ağ sapı açdığı deşiklərdən keçirərək məni tikirdi. Qıçlarım tamamilə keyləşmişdi, amma onların arasındakı ağrı o qədər dözülməz idi ki, ölmək istəyirdim. Bir azdan özümü ayaqlarım yerdən üzülmüş, havada hiss etdim, sanki artıq ağrı da geridə, yerdə qalmışdı. Yazıq anamın hələ də məni qolları arasında saxladığını, o qadınmsa qıçlarımın arasını tikdiyini artıq göylərdən seyr edirdim. Bu zaman özümü tamamilə sakit, rahat və qorxusuz hiss edirdim.

Tək bunları xatırlaya bilirəm. Gözlərimi açanda artıq qaraçı qadın getmişdi. Yerimi də dəyişmişdilər, bayaqkı daşın yaxınlığında qumun üstündə uzanmışdım. Hərəkət etməyim deyə qıçlanmı bir yerdə topuqlarımdan çanağıma kimi ensiz bir əsgilə sarıyırdılar. Anamı görmək üçün ətrafa göz gəzdirdim, lakin o da yox idi. Beləcə, tək-tənha nə baş verəcəyini gözləyərək orada uzanıb qalmışdım. Başımı yana çevirəndə üstündə uzandığım daşı gördüm, elə bil üstünü qanla sulamışdılar, sanki üstündə heyvan kəsmişdilər. Ətimin parçaları da onun üstünə atılmışdı, indi də qızmar günəşin altında quruyurdu.

Düz günün altında uzanmışdım. Yaxınlıqda heç bir kölgə

olmadığından bacımla anam gələnədək günəşin istisi üzümü yandırırdı. Onlar balaca bir alaçıq düzəldənədək məni bir kolun kölgəsinə sürüyüb apardılar. Bu, adət idi. Özümü yaxşı hiss edincəyədək növbəti bir neçə həftədə dincəlmək və sağalmaq üçün ağacın altında kiçik bir alaçıq qurdular. İşlərini qurtarar-qurtarmaz məni içəri keçirdilər.

İşəyənə qədər fikirləşirdim ki, əzab-əziyyət bitib. Yalnız bundan sonra anamın çox su və ya süd içməməklə bağlı məsləhətini başa düşdüm. Saatlarla gözlədikdən sonra artıq dözə bilmirdim, işəmək istəyirdim. Qıçlarım bağlı olduğundan tərپənə bilmirdim, anam da xəbərdarlıq etmişdi ki, gəzməyim. Yaramı açsaydım, təzədən tikmək lazım gələcəkdi. Bu isə mənim istədiyim ən son şey idi!

“Mən işəməliyəm”, - bacıma dedim. Sifətindəki ifadədən anladım ki, bu heç də ürəkaçan xəbər olmadı. Yanıma gəldi və qumda kiçik bir çala qazdı. “İşində ol”.

Birinci damcı gələndə elə ağndı ki, elə bil dərimi sirkə aşındırırdı. Qaraçı qadın məni tikəndə orada sidikçün və aybaşı qanının axması üçün kibritin başı boyda balaca bir deşik saxlamışdı. Bu “dahiyanə strategiya” evlənənə qədər heç kimlə cinsi əlaqədə ola bilməməyimi təmin etməyə hesablanmış. Bu həm də gələcək ərimə bakirə qızla evləndiyinə zəmanət verəcəkdi. Qanlı yarama toplanmış sidik damcı-damcı töküləndə ağrıdan hönkürüb ağlamağa başladım. Heç Cəllad arvad məni kəsəndə qışqırmamışdım, ağlamamışdım. Amma indi o qədər pis yandırırdı ki, qətiyyən dözə bilmirdim.

Axşam düşəndə Amanla anam ailəmizin yanma, evə qayıtdılar, mənə alaçıqda tək qaldım. Səhranın ortasında ayaqlarım bir-birinə sarıqlı, köməksiz halda uzansam da,

qaranlıqdan, şirlərdən, ilanlardan qorxmurdum. O qadın qıçlarımın arasını tikərkən ağndan özümdən gedəndən sonra artıq məni heç nə qorxuda bilməzdi. Sadəcə, ölü kimi qorxuya laqeyd, ağndan halsızlaşmış, yaşayacağıma, yoxsa öləcəyimə etinasız halda daş kimi bərk yerdə uzanmışdım. Mən qaranlıqda tək-tənha tərپənməz qalarkən başqalarının tonqal ətrafına toplaşaraq deyib-gülmələri də vecimə deyildi.

Günlər keçirdi, mənə hələ də alaçığında uzanıb qalmışdım. Yarama infeksiya düşdüyündən qızdırmam qalxmışdı, halsızlaşmışdım, tez-tez özümdən gedirdim. İşəmək ağrısından qorxduğumdan anam “Qızım, işəməsən, öləcəksən!” deyənə kimi özümü zorla sıxıb saxlayırdım. İşəmək istəyəndə yanımda heç kim olmurdusa, əlimlə yeri qazır, bir tərəfim üstə oyuğa tərəf çevrilir, gözlədiyim yandırıcı ağrıya hazırlayırdım.

Lakin yarama düşən infeksiya elə şiddətlənmişdi ki, bir müddət qətiyyən işəyə bilmədim. Növbəti iki həftə anam yemək və su gətirirdi, qalan vaxt isə qıçlarım bir-birinə sannmış vəziyyətdə tək-tənha qalırdım. Qızdırmalı, bezmiş və süst halda yaramın sağlamlasını gözləyirdim. Bütün bu vaxt ərzində öz-özümə sual verirdim: “Niyə? Bütün bunlar axı nəyə lazımdır?” O yaşda cinsi əlaqə haqqında heç nə başa düşmürdüm. Tək bildiyim o idi ki, anamın izni ilə məni kəsib-tökmüşdülər, amma niyə? Bunu başa düşə bilmirdim.

Nəhayət ki, bir gün Mama gəldi və qıçlarım hələ də bir-birinə sarınmış vəziyyətdə ayaqlanmı sürüyə-sürüyə evə getdik. Evə qayıtdığım birinci axşam atam soruşdu: “Özünü necə hiss edirsən?” Məncə, o, qadınlıq hissini nəzərdə tuturdu, amma mənim tək fikirləşdiyim şey qıçlarımın arasındakı ağrı idi. Cəmi beş yaşım var idi, sadəcə, gülümsədim və heç nə

demədim. Qadınlıq haqqında nə bilirdim ki?! Hərçənd bunu o vaxt hələ başa düşmürdüm, amma, əslində, Afrika qadını, onun uşaq kimi gücsüz və itaətkar bir halda min bir əziyyət içində sakitcə yaşaması barədə çox şey bilirdim.

Yaramın sağlması üçün qıçlarım bir aydan çox bir-birinə sarınmış qaldı. Anam daim tullanmamaq, qaçmamaq barədə mənə xəbərdarlıq edirdi, ona görə də ayaqlarımı sürüyə-sürüyə ehtiyatla gəzirdim. Həmişə enerjili və bəbir kimi qaçağan, orabura dırmaşan, hərəkətli olduğumu nəzərə alsaq, sakitcə bir tərəfdə oturub bacı-qardaşlarımın ətrafda necə oynadığını görmək mənimçün başqa bir əzab idi. Lakin başıma gələnləri təkrar yaşamaqdan elə qorxurdum ki, demək olar, hərəkət etmirdim. Hər həftə anam sağalıb-sağalmadığımı yoxlayırdı. Qıçıma dolanmış əsgini açanda ilk dəfə özümə baxa bildim və orada ortasında zəncirbəndə bənzər bir çapıq olan sığallı dəri yamaq gördüm. Və o zəncirbənd bağlı idi! Vaginam keçilməz bir qala kimi elə hörülmüşdü ki, heç bir kişi toy gecəmə qədər onu deşib keçə bilməzdi, o vaxt çatanda isə gələcək ərim onu ya bıçaqla kəsməli, ya da zorla özünə bir yol açmalı idi.

Gəzməyə başlayan kimi bir niyyətim var idi. O qoca arvadın üzərimdə qəssablıq etdiyi həmin gündən bəri səhranın ortasında təkbaşına yatıb qaldığım həftələr ərzində bu barədə fikirləşirdim. Fikrim sünnət olduğum o daşın yanma qayıtmaq və kəsilmiş cinsi orqanlarımı tapmaq idi. Lakin yox idi - şübhəsiz, Afrikanın təbii təmizləyiciləri olan kaftarlar, yaxud da quzğunlar yemişdi. Onların işi sərt səhra həyatının acı həqiqətləri olan iylənmiş ətləri, cəmdəkləri təmizləməkdir.

Sünnət edilməklə çox əziyyət çəksəm də, əslində, bəxtim gətirmişdi. Başqa qızlarda tez-tez rast gəlindiği kimi hər şey

daha betər ola bilərdi. Biz Somalidə həmişə köç etdiyimizdən müxtəlif ailələrlə rastlaşırıdıq. Mən də onların qızları ilə oynayırdım. Həmin ailələrlə yenidən rastlaşanda bəzən qızları daha gözə dəymirdi. Heç kim onların yoxolma səbəbi haqqında həqiqəti demir, ümumiyyətlə, onlar barədə danışmırdılar. Sonradan bildim ki, o qızlar sünnətin nəticəsi olaraq - qanaxmadan, ağn şokundan, infeksiyadan, yaxud da tetanusdan həyatlarını itirirdilər. Əməliyyatın baş tutduğu şəraiti nəzərə alsaq, bu, o qədər də təəccüblü deyildi. Təəccüblü bəzilərimizin sağ qalmasıdır.

Bacım Halemonu çətinliklə xatırlayıram. Təxminən üç yaşımlı olanda onun aramızda olduğu yadımdadır, lakin sonra o yoxa çıxdı. Ona nə olduğunu bilmədim. Sonradan öyrəndim ki, “böyük vaxtı” çatanda qoca qaraçı arvad onu da sünnət edib, amma bacım qanaxmadan ölüb.

Təxminən on yaşımlı olanda kiçik əmim qızının başına gələn bədbəxt hadisəni eşitdim. Onu altı yaşı olanda sünnət ediblər. Onun qardaşı bizdə qalmağa gələndə baş verənləri danışdı: “Bir qadın gəlib bacımı kəsdi, sonra onu sağaltması üçün bir alaçığa qoydular. Lakin onun “zadı” - o, belə adlandırırdı - şişməyə başladı. Onun alaçığından gələn üfunət iyi dözülməz idi”. O, bu hadisəni danışanda, əslində, inana bilmirdim. Niyə ondan belə üfunət iyi gəlməli idi?! Axı nə Amandan, nə də məndən belə iy gəlmirdi! Onun həqiqəti dediyini indi başa düşürəm: əməliyyat natəmiz şəraitdə həyata keçirildiyindən, qızları kolluqdaca kəsdiklərindən onun yarasına infeksiya düşübmüş. Üfunət iyi isə çürümənin əlamətidir. Bir səhər anası, adəti üzrə, gecəni alaçıqda tək qalan qızından xəbər bilməyə gələndə onu göyərmiş vəziyyətdə, ölü tapıb. Lakin

leşyeyənlər bu “acı səhra həqiqətini” tapıb yeməzdən qabaq ailəsi onu basdırı bilib.

5. NİKAH MÜQAVİLƏSİ

Bir səhər adamların səsinə oyandım. Yatdığım həsirin üstündən qalxdım, amma heç kimi görmədim və belədə ətrafda nə baş verdiyini öyrənməyə başladım. Səhərin sakitliyində səsləri izləyə-izləyə atamla anamın bir dəstə adamla sağollaşdığı yerə çatınca təxminən yanm mil qaçdım. “Onlar kimdir, Mama?” - barmağımı başına şərf dolayan çəlimsiz qadının arxasınca uzadaraq soruşdum.

- O, sənin dostun Şükrindir.
- Onlann ailəsi buradan köçür?
- Yox, o, ərə gedir.

Eşitdiyimdən sarsılaraq gözdən itincə onların arxasınca baxdım. Mən on üç yaşlarımda idim, Şükrin isə məndən bir az böyük olardı, təxminən on dörd yaşında... Onun ərə getdiyinə heç cür inana bilmirdim. “Kimə?” Heç kim cavab vermədi, çünki bu, mənə aid söhbət deyildi. “Kimə?” - təkrar soruşdum. Yenə əvvəlki sükutla cavab verildi. “O, ərə getdiyi adamlar buradan köçəcək?” Bu, ümumiləşmiş bir təcrübə idi və ən qorxduğum şey də dostumu bir daha görməmək idi.

Atam kobud səslə dedi: “Narahat olma! Növbəti sən sən”. Valideynlərim dönüb alaçığımıza qayıtdılar, mən isə bu xəbəri götür-qoy edə-edə xeyli dayandım. Şükrin ərə gedir! Ərə gedir! Bu sözü dəfələrlə eşitmişdim, amma bu səhərə kimi onun nə demək olduğunu soruşmamışdım.

Somalidən olan bir qız kimi heç vaxt evlilik, yaxud seks haqqında fikirləşməmişdim. Ailəmizdə, ümumiyyətlə, mədəniyyətimizdə heç kim heç vaxt bu barədə danışmırdı. Bu

heç ağlımıza da gəlmirdi. Oğlanlar haqqında yeganə fikrim heyvanlara yaxşı baxmaqda və qaçmaqda onlarla yarışmaq, onları döyə bilmək idi. Hamı seks barədə eyni sözü deyirdi: “Heç kimlə eşqbazlıq etmə! Ərə gedəndə bakirə olmalısan”. Qızlar bilirlər ki, bakirə kimi ərə gedəcəklər və yalnız bir dəfə evlənə bilirlər. Vəssalam. Həyatın bundan ibarətdir.

Atam həmişə bacılarıma və mənə deyirdi: “Siz qızlar mənim kraliçalarımsınız”. O, ətrafımızdakı ailələr arasında ən gözəl qızların atası olduğundan bəxti gətirmiş hesab edilirdi.

“Siz mənim kraliçalarımımız və heç kim sizə sataşa bilməz. Belə bir şey olsa, mütləq mənə deyin. Sizi qorumaq mənim borcumdur - sizinçün ölümə belə hazıram”.

O, bir neçə dəfə öz “kraliçaları”nı qorumalı olmuşdu. Bir dəfə böyük bacım Aman heyvanları otarmağa aparanda bir nəfər ona yaxınlaşıb. Oğlan onun arxasınca düşüb, Aman isə eyni sözü təkrarlayaraq: “Məni rahat burax, məndən əl çək”, - deyirmiş. Oğlanın cazibəsi işə yaramayanda o, Amanın qolundan tutub onu zorlamaq istəyib. Amma Aman altı fut hündürlükdə, kişi kimi qüvvətli bir qız olduğundan onu zorlamaq cəhdi oğlan tərəfindən axmaq səhv idi. Aman oğlanı yaxşıca əzişdirmişdi. Evə qayıtdıqdan sonra isə əhvalatı atama da danışmışdı. Atam da o zavallını tapıb təpikləmişdi. Onun qızlarma heç kim sataşa bilməzdi.

Bir gecə o biri bacım Fəziyyənin qulaqbatırıcı çığırtısına oyandım. Həmişəki kimi çöldə, açıq səma altında yatmışdıq. Lakin onu bizdən ayırmışdılar və kənarda uzatmışdılar. Durub yerimdə oturdum, qaranlıqda bir kişinin bizim alaçıq tərəfdən qaçdığını gördüm. Fəziyyə isə atam o çağırılmamış qonağın arxasınca durub qaçana qədər qışqırdı. Bacıma yaxınlaşdıq.

Fəziyyə əllərini ağ və yapışqan sperma tökülmüş qıçlarına toxundurdu. O adam canını atamın əlindən qurtara bilmişdi, lakin səhər açılanda bacımın yatağının yanında o mürtədin səndəl izlərini gördük. Papa günahkarın kim olduğunu təxmin etdi, amma əmin deyildi.

Bir qədər sonra kəskin quraqlıq vaxtı atam yaxınlıqdakı quyudan su gətirməyə getmişdi. Atam quyunun içində su dolduran vaxt başqa bir kişi də su aparmağa gəlib. Kişi növbəsini gözləməkdən bezib və atamın üstünə qışqırır ki, bəsdir, mən də su doldurmaliyam. Somalidə bəzən yüz fut dərinlikdə olan bu quyulardan kim istəsə, su götürə bilər. Su qıt olduğundan hər kəs özü və heyvanatı üçün lazımı qədər su aparmaq üçün sanki yanşa çıxır. Atam kişiyyə cavab verir ki, o da gəlib qablarını doldura bilər. “Hə, yaxşı. Gəlirəm”. Kişi vaxt itirmədən quyuya tullanıb su yığmağa başlayır. O islaq yerdə gəzdikcə palçığa düşən səndəl izlərini atam tanıyır. “O sən idin, elə deyilmi? - deyə atam onun çiyinlərindən tutaraq silkələyib, - sən əclaf idin qızımın namusuna toxunmaq istəyən?!” Atam onu küçə iti kimi o ki var döyüb. Lakin o “küçə iti” əldə qayrılmış iri, xəncərəoxşar bıçağını çıxardaraq atamın qabırğalarının arasından dörd-beş dəfə bıçaqla vurub. Atam da onun biləyindən tutaraq bıçağı əlindən alıb və onu öz bıçağı ilə vurub. İkisi də ciddi xəsarət almışdı. Atam çətinliklə də olsa, quyudan çıxmağı bacarıb və alaçıgımıza qayıdıb. O, evə çatanda qan içində idi. Xeyli yatandan sonra Papa sağaldı, sonralar onun doğru dediyini anladım: o, həqiqətən də, bacılarımın şərəf və isməti üçün ölməyə hazır idi.

Papa həmişə biz qızlarla zarafat edərdi: “Siz mənim kraliçalarım, xəzinəmsiniz. Sizi qılın altında saxlayıram, açan

isə məndədir!”

Mənsə soruşardım: “Papa, bəs açarı hara qoymusan?”

O, dəli kimi gülər və deyərdi: “Tullamışam”.

Mən isə qışqırdım: “Bəs biz necə çıxacağıq?” Sonra hamımız gülüşərdik. “Yox, əzizim. Mən sizə hazır olduğunuzu deyənəcən çıxmayacaqsınız!”

Bu zarafatı böyük bacım Amandan balaca bacılarıma kimi hamı eşitmişdi. Amma bu, əslində, zarafat deyildi. Atamın icazəsi olmadan qızlara yaxın durmaq olmazdı. Onun bizi arzulanmayan adamlardan qorumağının arxasında başqa məsələ dururdu, sünnətin haqqında bir kəlmə də olsun danışılmasa da, hamı bilirdi ki, bakirə qızlar Afrikanın evlilik bazannda yaxşı satışa gedən məhsul hesab edilir. Atam gözəl bakirə qızları üçün yüksək məbləğ gözləyirdi. Amma qızlardan hər hansı birinin başqa kişi ilə bəkarəliyini pozduğu üzə çıxsa, həmin qızın bazar dəyəri ölərdi. Mən balaca olanda ağılım kəsmədiyindən heç vaxt evlilik və seks haqda fikirləşməmişdim, belə söhbət məni heç maraqlandırmırdı da!

Rəfiqəm Şükrinin toy xəbərini eşidənədək bu, belə idi. O xəbərdən bir neçə gün sonra axşam atam evə gəlib məni çağırırdı:

- Ey, Varis, haradasan?
- Buradayam, Papa...
- Bura gəl, - o, yumşaq bir tonla çağırırdı.

Adətən, o çox sərt və əsəbi olardı. Bildim ki, nəşə olub. Fikirləşdim ki, yəqin, onunçün nəşə etməyimi istəyir, heyvanlara baxmaqmi, su gətirməkmi, yeməyə nəşə axtarmaqmi və başqa bu kimi işlər... Ona görə olduğum yerdə dayandım və onun mənimçün nə planladığını tapmağa

çalışaraq ehmallica üzünə baxdım. “Gəl, gəl, bura gəl”, - səbirsizcəsinə dedi.

Bir neçə addım yaxınlaşaraq heç nə demədən şübhə ilə onun gözüünün içinə baxdım. Papa qolumdan tutub məni dizinin üstündə otuzdurdu. “Bilirsən... - o başladı, - ...mənimçün yaxşı qız olmusan”. Başa düşdüm ki, nəşə ciddi bir şey olub.

- Sən, həqiqətən, çox yaxşı qız olmusan, oğlan kimi qız olmusan, sanki mənə oğul olmusan. - Bu, onun dediyi ən yaxşı tərif idi.

“Hmmm”, doğrusu, bu qədər tərifini nədən ötrü eşitdiyimə təəccüblənmişdim.

- Həmişə mənə oğul kimi olmusan, kişi kimi işləmişən, mal-qaraya yaxşı baxmısan. İstəyirəm biləsən ki, səndən ötrü çox darıxacağam.

Atam bunu deyəndə fikirləşdim ki, o, bacım Aman kimi, mənim də qaçacağımdan qorxur. Atam onu ərə vermək istəyəndə o qaçmışdı. Deyəsən, indi qorxurdu ki, bütün işi onun

və Mamanın öhdəsinə buraxıb mən də qaçaram. Məndən belə şübhələndiyinə görə özümü günahkar hiss etdim. Qəhərləndiyimdən onu qucaqladım.

- Ah, ata, mən heç yerə getməyəcəyəm!

O, məni özündən araladı və üzümə baxaraq sakit bir tərzdə dedi:

- Gedəcəksən, qızım.

- Hara gedirəm? Səni, Mamanı qoyub heç yerə gedən deyiləm!

- Gedəcəksən, Varis. Səninçün ər tapmışam.

- Yox, Papa, yox! - Qucağından tullanaraq ayağa qalxdım.

O, məni tutmağa çalışdı, qollarımdan yapışdı. - Mən buradan getmək istəmirəm. Evimizdən getmək istəmirəm. Mama ilə, səninlə qalmaq istəyirəm!

- Sakit ol, sakit ol, hər şey yaxşı olacaq. Sənə çox yaxşı ər tapmışam.

- Kimdir? - bu dəfə maraqla soruşdum.

- Onunla görüşəcəksən.

Özümü saxlaya bilmədim, gözlərim yaşla doldu. Ondan canımı qurtarmağa, qışqırmağa başladım:

- Mən ərə getmək istəmirəm!

- Yaxşı, Varis, bax... - Papa əyilib yerdən bir daş götürdü, əllərini arxasına apardı, sonra yumruqlarını mənə uzadaraq daşı tapmağımı istədi. - Ya sağ, ya da sol əlimi seç. Daş olan əlimi düz tapa bilsən, mən nə desəm, onu da edəcəksən və ömrün boyu xoşbəxt olacaqsan. Yox, işdir, səhv tapsan, səni övladlıqdan siləcəyəm, həyatın acılarla dolu olacaq.

Birdən səhv əli seçsəm, nələr olacağını fikirləşə-fikirləşə gözlərimi ona zillədim. Görəsən, ölərəm? Sol əlinə toxundum. Əli boş idi. Kefsiz halda mızıldandım:

- Yəqin, sən bayaq dediyini etməli olmayacağam.

- Biz bir də cəhd edə bilərik.

- Yox, - deyə başımı yellədim, - yox, Papa. Mən ərə getməyəcəyəm.

Atam qışqırdı:

- Dedim ki, o, yaxşı adamdır. Mənə güvənməlisən, mən görən kimi adamı tanıyıram. Və sənə nə deyirəmsə, onu da etməlisən!

Çarəsiz, qorxmış, çiynlərim sallanmış halda yerimdə dayanıb başımı yellədim.

O, əlində gizlətdiyi daşı qaranlığa tullayıb üstümə qışqırdı:

- Onda bütün ömrün boyu bədbəxt olacaqsan!
- Buna mən dözməliyəm, elə deyil? - dedim.

Atama heç kim cavab qaytarmazdı, buna görə o, üzümə möhkəm bir şillə vurdu. İndi başa düşürəm ki, məni tezliklə ərə verməkdə ənənədən başqa da səbəbi var idi - bu cür davranışıma görə məndən nə qədər tez canını qurtarsa, bir o qədər yaxşı idi! Onun nəzərində üsyankar, qorxusuz, tərbiyəsiz, dikbaş idim. Hələ qiymətimi itirməmiş atam mənə tezliklə ər tapmalı idi, çünki heç bir afrikalı kişiyyə qadını meydan oxuya bilməz.

Ertəsi gün, adəti üzrə, səhər yerimdən qalxıb heyvanları otarmağa apardım. Onların otlamağım seyr edə-edə bu yeni evlilik söhbəti haqda fikirləşirdim. Atam evdə qalmağıma icazə versin deyə plan qurmağa çalışdım. Lakin ürəyimdə bilirdim ki, bu, baş tutan deyil. Ərə gedəcəyim adamın kim ola biləcəyini

fikirləşdim. Bu vaxta kimi romantik uşaqlıq marağım yalnız atamın dostunun oğlu Camaha qarşı olmuşdu. Ailələrimiz tez-tez birgə köç etdiyindən onu çox görmüşdüm. Camah yaşca məndən xeyli böyük idi. Onun çox yaraşıqlı olduğunu fikirləşirdim. O, hələ evlənməmişdi. Atam onu öz oğlu qədər çox istəyirdi və onun öz atası üçün yaxşı oğul olduğunu düşünürdü. Camah bacım Amana elə vurulmuşdu ki, məni görmürdü. Mən onunçün balaca bir uşaq, Amansa arzuolunan bir qadın idi. Amana Camahm ondan xoşu gəldiyini deyəndə əlini yelləderək “Sus!” dedi. O, köçərilik həyatının çətinliklərini gördüyündən və atam kimisinə ərə getmək istəmədiyindən Camahm üzünə də baxmırdı. Həmişə şəhərə

getmək və varlı bir adamın arvadı olmaq barədə danışdı. Atam onu öz köçəri dostlarından birinə ərə vermək istəyəndə o, xəyallarını gerçəkləşdirmək üçün şəhərə qaçdı. Ondan bir daha xəbərimiz olmadı.

Bütün günü heyvanların otlamağım seyr edə-edə atamla anam bir yerdə yaşadığı kimi özümü Camahla yanaşı təsəvvür edərək inanmağa çalışırdım ki, evlilik elə də qorxulu deyil.

Günəş qürub edəndə sürünü qaytarıb evə döndüm. Kiçik bacım məni görcək üstümə qaçıb xəbər verdi: “Papanın yanında kimsə var, mənə, onlar səni gözləyirlər”. Bacım mənə olan bu maraqlı şübhələnmişdi və bəlkə də fikirləşirdi ki, o, diqqətdən kənarda qalıb. Lakin mən atamın sanki razılığını alıbmiş kimi öz bildiyini etməsindən dəhşətə gəldim.

- Onlar haradadırlar?

Bacım barmağı ilə göstərdi, mən isə tamam başqa tərəfə getdim.

- Varis, səni gözləyirlər! - o qışqırdı.

- Kəs səsinə! Rədd ol başımdan!

Sürünü ağıla salıb sağmağa başladım. İşimi yarılamaşdım ki, atamın məni çağırdığını eşitdim. “Bəli, Papa, gəlirəm”. Duruxub qaldım, amma ləngiməyin mənası yox idi. Camahm üzünü təsəvvürümdə canlandıraraq bir balaca ümidləndim ki, bəlkə də atamın yanındakı odur. Gözlərimi yumub onlar tərəfə getməyə başladım. “Nə olar, Camah olsun...” - ürəyimdə yalvara-yalvara onlara yaxınlaşırdım. Camah evdən ayrılıb yad bir kişi ilə yaşamaq kimi bu xoşagəlməz durumda mənim fikirlərimin yeganə xilaskarına çevrilmişdi.

Nəhayət, gözlərimi açıb qıpqırmızı olmuş səmaya baxdım, günəş üfüqdə gözdən itirdi. Və qarşımda iki kişinin siluetini

gördüm. Atam dedi: “Hə, axır ki, gəldin. Gəl bura, qızım. Bu cənab...” - daha nə dediyini eşitmədim. Dərhal əlində tutduğu əsaya söykənib oturmuş kişiylə baxdım. Ən azı altmış yaşı olardı, uzun ağ saqqalı var idi.

“Varis, - nəhayət, atamın mənimlə danışdığını başa düşdüm, - cənab Qalul ilə salamlaş”.

Özümü güc-bəla ilə toplayaraq soyuq bir tərzdə dedim: “Salam”. Hörmətlə yanaşmalı idim, amma həvəsli olduğumu göstərməyə məcbur deyildim. Qoca axmaq bütün ağırlığını söykəndiyi əsaya salaraq oturduğu yerdə üzümə baxaraq irişirdi, lakin cavab vermədi. Ola bilsin, o ürkə-ürkə üzünə baxan evlənəcəyi bu qıza nə deməli olduğunu bilmirdi. Gözlərimdəki ifadəni görməsinlər deyə başımı aşağı dikdim.

“Varis, əzizim, utanma”, - Papa dedi. Başımı qaldırıb atamın üzünə baxanda o, gözlərimdəki ifadəni sanki oxudu və başa düşdü ki, gələcək ərimi qorxudub qaçırmayım deyə mənə geri göndərmək lazımdır. “Yaxşı, get işlərini qurtar”. Sonra üzünü cənab Qalula tutub izah etdi: “Başıaşağı, utancaq qızıdır”. Artıq orada bir saniyə də qalmadım və ildırım sürətiylə keçilərimin yanına qayıtdım.

Bütün axşamı Qalulla evlənsəm, həyatımın necə olacağını götür-qoy etdim. Valideynlərimdən heç vaxt ayrı qalmamışdım. Onlarsız, tanımadığım bir kişi ilə necə yaşayacağımı təsəvvür etməyə çalışdım. Nə yaxşı ki, o qoca kaftarla seks haqqında fikirləşib iztirablanmı artırmırdım. Belə az yaşımda bu haqda nəse bilmək üçün hələ çox sadələvh idim. Bu evlilik dilemmasını başımdan çıxartmaq istəyərkən üstəlik kiçik qardaşımı da əzişdirməli oldum.

Səhər tezdən atam mənə çağırırdı:

- Dünən axşamkı adamın kim olduğunu bildin?
- Təxmin edirəm.
- O, sənin gələcək ərindir.
- Amma, Papa, axı o çox qocadır?!

Atamın məni düşünmədən belə bir qoca kişiyə ərə vermək istədiyinə hələ də inana bilmirdim.

- O ən yaxşıdır, əzizim! Başqa qadınların dalınca getməyəcək, evə başqa arvad gətirməyəcək, orada-burada qalmayacaq. O, səni heç vaxt tərk etməyəcək, nazını çəkəcək. Bundan əlavə, - Papa irişərək davam etdi, - heç bilirsən, o, səninçün nə qədər ödəyir?

- Nə qədər?

- BEŞ dəvə! O, mənə BEŞ dəvə verir. Səninlə fəxr edirəm. - Papa qolumu sığalladı.

Üzümü kənara çevirib səhranı yuxudan oyadan səhər günəşinin qızılı şəfəqlərinə baxdım. Gözlərimi yumaraq onun istiliyini üzümdə hiss etdim. Fikrim yata bilmədiyim dünənki axşama qayıtdı. Ailəmin əhatəsində uzanaraq rahatlıq tapmaq əvəzinə, ulduzlara baxa-baxa bir qərara gəlmişdim. Bilirdim ki, o qoca kişi ilə evlənməyə etiraz etməklə vəziyyəti dəyişə bilməyəcəyəm. Atam, sadəcə, başqa birini, yenə başqa birini tapacaq, çünki məndən canını qurtarmaq istəyirdi. Başımı yellədən dedim: “Yaxşı, amma indi heyvanları otarmağa aparmalıyam”. Papa razılıqla mənə baxdı, mənsə onun fikrini oxuya bildim: “Eh, onu yola gətirmək mən düşündüyümdən də rahat oldu”.

Oturub keçilərin oynaşmasını seyr etdikcə fikirləşirdim ki, axıncı dəfədir atamın keçilərinə baxıram. Özümü o qoca kişi ilə səhranın başqa bir tərəfində yaşayan təsəvvür etdim - bütün

işləri mən görürdüm, o isə əlində əsa gəzirdi. Onun ürəktutmasından sonra tək necə yaşadığımı, ən yaxşı halda isə, o öldükdən sonra beş-altı uşağı təkbaşına necə böyütdüyümü təsəvvür etdim. Çünki Somalidə dul qalmış qadınlar yenidən ərə getmirlər. Qərara gəldim ki, bu, mənim həyatım ola bilməz. Həmin axşam evə qayıdanda anam nə olduğunu soruşdu. Dilim topuq çala-çala soruşdum:

- O kişini görmüsən?

Hansı kişi haqda danışdığımı soruşmağa ehtiyac yox idi.

- Hə, o gün görmüşdüm.

Atam eşidə bilməyəcəyi əsəbi bir pıçıltı ilə dedim:

- Mama, mən o kişiye ərə getmək istəmirəm!

O, çiyinlərini çəkdi.

- Qızım, bilirsən ki, bu, mənim əlimdə deyil. Mən nəkarəyəm ki?! Atanın qərarıdır.

Bilirdim ki, kişi sabah, ya da birigün dəvələrini gətirib atama verəcək, məni aparacaq. Qərara gəldim ki, nə qədər gec deyil, evdən qaçmalıyam.

Həmin axşam hamı yuxuya getdikdən sonra atamın tanış xorultusuna qulaq asırdım. Sonra ayağa qalxdım və hələ də tonqalın yanında oturan anamın yanma gedib pıçıltı ilə dedim:

- Mama, mən o kişiye ərə gedə bilmərəm - mən qaçmaq istəyirəm.

- Şşşş, sakit! Hara, balam? Hara gedəcəksən?

- Moqadişudakı xalamı tapacağam.

- Sən bilirsən, o, haradadır? Mən bilmirəm.

- Narahat olma, mən taparam.

- Yaxşı, indi qaranlıqdır, - sanki başıma gələnlərin qabağını alacağmı kimi o, səbəb gətirdi.

- İndi yox, sabah, - pıçıldadım, - səhər gün çıxmamış məni oyadarsan.

Yaxşı başa düşürdüm ki, onun köməyinə ehtiyacım var. Bu, səhər durmaq üçün zəngli saatı qurmağa bənzəmirdi, uzun yolçuluğa çıxmazdan əvvəl mənə istirahət lazım idi. Həm də atam oyanmazdan əvvəl yola düşməli idim.

- Yox. Bu, olduqca təhlükəlidir, - deyə o, başını yellədi.

- Lütfən! Mama, ona ərə gedə bilmərəm, onun arvadı ola bilmərəm. Lütfən, lütfən. Sənin xətrinə qayıdacağam. Bilirsən ki, dedimsə, edəcəyəm.

- Get yat!

Üzündəki ciddi ifadə, gözlərindəki baxış mənə söhbətin bağlandığını deyirdi. Gözlərini alovun dilimlərinə dikmiş yorğun anamdan ayrıldım və bacı-qardaşlarımmın qollarının, qıçlarının arasından keçərək isinmək üçün onların arasına girdim.

Yatdığım vaxt anamın astaca qoluma toxunduğunu hiss etdim. O, dizi üstə çöküb yanımda dayanmışdı. "İndi get". Dərhal oyandım, edəcəyim hərəkətin həyəcanı məni bürüdü. Atamın həmişəki kimi ailəni qorumaq üçün yatdığı yerə boylandım. Onun bərk yuxuladığıma əmin olaraq, ehtiyatla isti bədənlərin arasından sürünüb çıxdım.

Əsə-əsə anamla alaçıqdan uzaqlaşdım.

- Mama, məni oyatdığın üçün təşəkkür edirəm.

Onu uzun müddət bir də görməyəcəyimdən qaranlıqda üzünü görməyə, cizgilərini yadda saxlamağa çalışırdım. Güclü olmağa söz vermişdim, lakin göz yaşlanma hakim ola bilmirdim, onu bərk-bərk qucaqladım.

- Get, o oyanmadan get, - ahəstə tonla qulağıma dedi. Onun

qollannm mənə daha çox sıxıldığını hiss etdim. - Narahat olma, inşallah, hər şey yaxşı olacaq. Sadəcə, çalış ehtiyatlı olasan. Diqqətli ol! - Məni buraxdı. - Varis, və... lütf ən, başqa bir şey... məni unutma.

- Heç vaxt, Mama... - Ondan aralanıb səhranın qaranlığına qaçdım.

6. YOLDA

Biz bir neçə kilometr getmişdik ki, səliqəli geyimli o kişi “Mercedes”ini yolun kənarında saxladı və dedi: “Təəssüf ki, mən bura qədər gəlməliyəm. Səni burada düşürəcəyəm, buradan başqa maşın tapa biləcəksən”.

Oh... Əlbəttə ki, bu, ürəkaçan xəbər deyildi. Axı atamdan qaçaraq evimizi tərk edəndən, səhrada günlərlə ac qaldıqdan, sarban tərəfindən döyüldükdən, şirlə qarşılaşdıqdan, yük maşımmdakı adam hücum etdikdən sonra bu adamın qarşıma çıxması ilə bəxtim ilk dəfə üzümə gülmüşdü.

“Uğurlar. Yolun açıq olsun!” - maşının açıq pəncərəsindən ağ dişlərini göstərib gülümsəyərək əl etdi. Mən də könülsüzəcə tozlu yolun kənarında, günün altında dayanaraq ona əl etdim. Qorabışırən istidə maşının sürətlə ötüb getməsinə baxdım və nə vaxtsa Moqadişuya gedib çıxma biləcəyimi fikirləşərək yoluma davam etdim.

Həmin gün qısa məsafəyə olsa da, bir neçə dəfə maşınla getdim, ara vaxtlarda isə yoluma piyada davam edirdim. Günəş batana yaxın başqa bir yük maşını yolun kənarında saxladı. Qorxudan yerimdə donub-qaldım. Maşının qırmızı işıqlarına baxa-baxa əvvəlki yük maşınında başıma gələnləri xatırladım. Duruxub qaldığımdan sürücü dönüb mənə tərəf baxdı. Cəld hərəkət etməsəydim, sürüb gedəcəkdi, ona görə də kabinəyə

minməyə tələsdim. Sürücü qapını içəridən açdı. Maşın böyük bir “TIR” olduğundan minməkdə çətinlik çəkirdim. Soruşdu: “Hara gedirsən? Mən ancaq Qalkayoya kimi gedəcəyəm”.

“Qalkayo” sözünü eşidəndə ağılıma yaxşı bir fikir gəldi. Şəhərə bu qədər yaxın olduğumu bilmirdim. Mənim o varlı əmim Qalkayoda yaşayırdı. Bütün Somalidə gəzib Moqadişu axtarmaqdansa, Əhməd əmigildə qala bilərəm. Onunla hələ də haqq-hesabımız olduğu ağılımda qalmışdı, çünki onun heyvanlarına baxmağın müqabilində istədiyim ayaqqabını hələ də almamışdı. Qeyri-ixtiyari o gecə əmimin dəbdəbəli evində doyunca yemək yediyimi və yatdığımı xəyalıma gətirdim. “Hə, mən də elə ora gedirəm, - fikrimi bəyənərək gülümsədim, - mən də Qalkayoya gedirəm”. Maşının yük yeri ərzaqla dolu idi: düyü kisələri, şəkər tozu, qarğıdalı kisələri... Onları görəndə ac olduğum yadıma düşdü.

Sürücünün qırx yaşı olardı, özündənrazı adam idi. Hər dəfə təzə söhbətə başlamaq istəyirdi, mənə inanılmaz dərəcədə qorxsam da, özümü mehriban aparmağa çalışırdım. Ona qarşı istəkli olduğumu fikirləşməsi ən son arzuladığım şey idi. Pəncərədən çölə baxa-baxa əmimin şəhərin hansı tərəfində yaşadığını bilmədən onu tapmaq üçün planlar qururdum.

Lakin sürücünün bu sözü diqqətimi çəkdi:

- Sən evdən qaçırsan, elə deyilmi?

Təəccüblə dedim:

- Niyə belə deyirsən?

- Sadəcə, bilirəm ki, elədir. Səni evinizə qaytaracağam.

- NƏ? YOX! Lütfən, lütfən... Mən getməliyəm. Məni aparmağın istəyirəm... Məni Qalkayoya apar. Əmimgilə getməliyəm. O, məni gözləyir.

Üzündəki ifadədən başa düşdüm ki, mənə inanmadı, amma öz yoluna davam edirdi. Bu dəfə başqa bir fikir məni yormağa başladı - sürücüyə məni harada düşürtməsini deyim? Əmimin məni gözlədiyini demişdim. Bundan sonra ünvanı bilmədiyimi etiraf edə bilməzdim. Biz şəhərə daxil olanda ətrafa boylanaraq binalara, izdihamlı küçələrə, maşınlara baxdıqca fikirləşirdim ki, bura təsəvvür etdiyimdən də böyük yerdir və dərhal da anladım ki, burada əmimi tapmaq çox çətin olacaq.

Kabinədə oturaraq yuxandan həyəcanla Qalkayonun qarmaqarışıqlığına baxırdım. Şəhər böyük xaosu xatırladırdı, mən isə iki fikir arasında qalaraq həm maşından düşmək istəmir, həm də məni evimizə qaytaracağını deyən bu adamdan tezliklə qurtulmaq istəyirdim. O, maşını bazarın qabağında saxlayanda ərzaq dolu piştaxtaları görüb düşmək qəranna gəldim. “Ey, dostum, mən burada düşürəm. Əmim orada yaşayır”, - deyə aşağıya gedən küçəni barmağımla göstərərək o, məni saxlamamış maşından yerə tullandım. “Gətirdiyinə görə təşəkkür edirəm!” - qapını örtərək onunla sağollaşdım.

Bazarın içi ilə heyrlənlə yeriyirdim. Həyatımda heç vaxt bu qədər ərzaq görməmişdim. Onlann necə qəşəng göründüklərini indiyədək xatırlayıram. Qalaq-qalaq kartoflar, dağ kimi yığılmış qarğıdalı, makaronlar... Yarəbbi, necə də rəngarəng idi! Qablar ağzınacan sapsarı bananla, yaşıl, sarı yemişlə, qıpqırmızı pomidorla dolu idi. Elə o vaxtdan sulu, dəymiş pomidorları sevməyə başladım və hələ də ondan heç vaxt doymuram. Gözümü ləziz nemətlərdən çəkə bilmirdim, ətrafımdan keçən adamlarsa məni süzüb yollarına davam edirdilər. Piştaxtanın arxasında dayanan qadın qaşqabağını

sallayaraq mənə tərəf gəldi. O əsl mama idi (Afrikada “mama” qadına hörmət mənasında işlənir, bu ada layiq olmaq üçün yaşa dolmalı, kamil olmalı, həqiqətən də, ana olmalısan.). Onun əynindəki paltar və şərflər al-əlvən idi. O soruşdu:

- Nə istəyirsən?”

Pomidorlan göstərərək dedim:

- Lütfən, bunlardan mənə verə bilərsiniz?

- Pulun var?

- Yox, amma çox acam...

- Çıx get buradan - GET! - o, əli ilə məni piştaxtanın yanından uzaqlaşdıraraq qışqırdı.

Başqa bir satıcının yanına getdim və yenə başladım. Bu qadın dedi:

- Piştaxtamanın qabağında sülənən dilənçiləri görəndə gözümdə yoxdur. İmkan ver, işimizlə məşğul ol. Get buradan, haydı!

Ona başıma gələnləri danışdım və dedim ki, Əhməd əmini axtarıram, onun harada yaşadığını bəlkə o bilə... Fikirləşirdim ki, əmim varlı adam olduğundan qalkayolular onu tanıya bilərlər.

- Bura bax, yum ağzını. Kolluqdan çıxıb gəlib burada belə qışqıra-qışqıra danışa bilməzsən. Şşşş! Bir az mərifətin olsun. Sakit. Camaatın içində ailə üzvlərinin adını ucadan demə!

Gözlərimi onun üzünə zilləyərək fikirləşdim... Ay Allah, bu qadın nə danışır, mən bu adamlarla necə ünsiyyət quracağam?!

Yanımızda bir nəfər divara söykəlib dayanmışdı. Məni çağırırdı:

- Ay qız, bura gəl.

Həyəcan və həvəslə yanına getdim və düşdüyüm bu çətin vəziyyəti ona izah etməyə çalışdım. Təxminən otuz yaşlarında,

adi bir Afrika kişisi idi, mehriban sifətindən başqa elə bir xüsusi əlaməti yox idi. Kişi təmkinlə dedi:

- Bir az sakit ol. Sənə kömək edə bilərəm, amma gərək ehtiyatlı olasan. Öz tayfanın adını hər yerdə belə qışqıra-qışqıra demə. İndi də görüm, hansı tayfadansan?

Ona ailəm və Əhməd əmi haqqında nə bilirdimsə, hamısını danışdım.

- Oldu, mənəcə, onun harada yaşadığını bilirəm. Gedək, onu tapmaqda sənə kömək edəcəyəm.

- Oh, lütfən, lütfən. Məni ora apara bilərsiniz?

- Hə, gəl. Narahat olma, onu tapacağıq.

Birlikdə bazardan uzaqlaşdıq, kölgəli bir küçə ilə aşağıya doğru getdik.

- Acsan? - Sözsüz ki, bu, gözü olan hər kəsin açıq-aşkar hiss edə biləcəyi bir şey idi.

- Bəli.

- Yaxşı, bax bu, mənim evimdir. İstəyirsən gəl nəsə ye, sonra gedib əmini tapaq.

Onun təklifini məmnunluqla qəbul etdim. Biz içəri keçdik. Evdən əvvəllər heç vaxt hiss etmədiyim qərribə və xüsusi bir qoxu gəlirdi. Məni otuzdurdu və yemək gətirdi. Sonuncu tikəmi yeyib qurtaran kimi dedi:

- İstəyirsən gəl mənimlə bir az uzan, yuxunu al.

- Uzanım?

- Hə, bir az dincəl.

- Yox, lütfən, mən tezliklə əmimi tapmaq istəyirəm.

Bilirəm, bilirəm. Amma əvvəl gəl bir az uzan. İndi siesta vaxtıdır. Narahat olma, sonra gedib onu birlikdə taparıq.

Həqiqətən də, günorta yuxusunun vaxtı idi, amma bu yad

adamlarla yanaşı uzanmağı ağılıma da gətirmirdim. O söhbətdən sonra başa düşdüm ki, onun niyyəti başqadır. Amma mən, cahil qızcıgöz, nə edəcəyimi bilmirdim.

- Bura bax, qızcıgöz, - kobud tərzdə dedi, - istəyirsənsə, əmini tapmağa sənə kömək edirəm, yaxşı olar ki, uzanıb yuxunu alasan.

Bilirdim ki, Əhməd əmini tapmaq üçün o adamın köməyinə ehtiyacım var. O, israrla və hədələyici tərzdə təkid etdiyindən qorxmağa başladım və nəhayət, ən axmaq səhvi etdim - onun təklifi ilə razılaşdım. Şübhəsiz, onun yanma uzandığım vaxt yatmaq onun ağılımdakı ən son istək idi. İki saniyənin içində o murdar oğraş üstümə çıxmağa çalışdı.

Ondan canımı qurtarmaq istəyəndə başımın arxasından bir şapalaq vurdu. Bir kəlmə belə demədən imkandan istifadə edib onun qollarının arasından sivişib otaqdan qaçdım. Qaçdıqca yatdığı yerdən onun necə çağırıldığını eşidirdim. “Ey, qızcıgöz, geri qayıt...” Sonra uzaqdan gülüş səsləri gəldi.

Küçə boyunca acı-acı ağlayaraq bazara tərəf, adamların ətrafında təhlükəsiz yer axtarmağa getdim. Təxminən altmış yaşlarında bir qoca mama mənə yaxınlaşdı, qolumdan tutub məni otuzdurdu. “Bala, nə olub? De görüm, niyə ağlayırsan?” İndicə başıma gələn hadisəni etiraf edə bilmirdim. Bunu kiməsə deməyə elə sıxılır, elə utanırdım ki... Onun evinə girməklə bütün bunlara şərait yaratdığımı görə özümü elə axmaq, elə ağılsız hesab edirdim ki... İçimi çəkə-çəkə ona əmimi axtardığımı, amma tapa bilmədiyimi izah etdim.

- Əmin kimdir? Adı nədir?

- Əhməd Dirie.

Yaşlı mama sümükləri çıxmış barmağını küçəyə diaqonal

səmtdə yerləşən açıq- mavi rəngli evə uzadaraq dedi:

- Bax oradadır. Onu görürsənmi? O evdir.

Ev düz qarşımda idi. Maşından düşüb əmimi tapmaqda mənə kömək etməsi üçün o əclafa yalvardığım yerdə... Sonralar başa düşdüm ki, o alçağa başıma gələnləri danışanda o mənim də, əmimin də kim olduğunu dəqiq bilirmiş. Arvad məni ötürməyini istəyib-istəmədiyimi soruşdu. Daha heç kimə inamım qalmadığından onu diqqətlə süzdüm. Amma üzündəki ifadədən onun əsl ana olduğunu anladım.

- Bəli, lütfən, - tərəddüdlə cavab verdim.

Biz evə yaxınlaşdıq, qapını döydüm. Əmidostum qapını açdı və məni görüb təəccübləndi:

- Sən burada nə edirsən?

Yaşlı qadın çıxıb getdi.

Axmaqcasına cavab verdim:

- Əmidostu, mən gəlmişəm.

- Allah xatirinə, de görüm, burada nə edirsən? Evdən qaçmısan, düzdür?!

- Həə...

- Səni evinizə qaytaracağam! - ciddi bir tərzdə dedi.

Əhməd əmi məni evində gördüyünə, xüsusilə də gəlib onun evini tapa bildiyimə heyrlənmişdi. Yük maşımmdakı kişinin və demək olar ki, onun qonşusu olan birinin məni zorlamaq istədiyini demədən başıma gələnləri danışdım. Səhranı keçərək gəlib şəhərdə onun evini tapmağıma mat qalsa da, qətiyyən məni evində saxlamaq fikrində deyildi. Əmim onun heyvanlarına kimin baxacağından narahat idi. Axı əvəzində mənə bir cüt ayaqqabı almağa qıymadığı o işi illər idi məhz mən görürdüm! Atamın böyük uşaqları artıq evdən

ayrılmışdılar. Mən evdə qalan uşaqlar arasında ən böyüyü, ən dözümlüsü, kiçiklərdən isə daha etibarlı idim. “Yox, sən evinizə qayıtmalısan. Bütün o işləri görməkdə anana və atana kim kömək edəcək? Burada qalıb nə edəcəksən? Evdə oturub qalacaqsan?” Təəssüf ki, onun bütün bu suallarına veriləcək cavabım yox idi. Bilirdim ki, Papanın məni ağsaqqallı qoca ilə evləndirmək istədiyinə görə evdən qaçdığımı deməyin heç bir mənası yox idi. Əmim üzümə dəliyəmmiş kimi baxacaq və deyəcəkdi: “Hə, nə olsun? Varis, sən ərə getməlisən. O dövələr atana lazımdı”.

...Ailəmin dediyi kimi etmək istəmədiyimi, valideynlərimi çox sevdiyimi, lakin onların istədiyi şeyi edə bilməyəcəyimi əmimə izah etməyin heç bir mənası yox idi. Nə istədiyimə əmin olmasam da, başqa həyata ümid edirdim.

...Bir neçə gündən sonra öyrəndim ki, əmim atama xəbər göndərüb və atam artıq yoldadır...

Əmimin iki oğlu məktəbdən tətillə buraxılıanda bizə gələr və tətillərində bizdə qalardılar deyə onları yaxşı tanıyırdım. Onlar heyvanlara baxmaqda bizə kömək edər və bizə Somali dilində müxtəlif sözlər öyrədərdilər. O vaxt şəhərdə məktəbə gedən uşaqların tətildə səhraya gələrək öz öyrəndiklərini köçəri uşaqlarına öyrətməsi bir ənənə halını almışdı. Onlarla Qalkayoda qalanda mənə böyük bacım Amanın harada yaşadığını bildiklərini dedilər. Bacım evdən qaçandan sonra Moqadişuya gəlmiş və orada ərə getmişdi. Ondan heç xəbərimiz

yox idi, hətta ölübümü, ya sağdırmı - bunu da bilmirdik. Ona görə də bu xəbəri eşidəndə sevincimin hədd-hüdudu yox idi. Əmimin bu xəbəri valideynlərimə dediyini anladım, amma

Amanın adının çəkilməsi ailəmizdə qadağan olunduğundan evdə onun barəsində heç bir söhbət olmamışdı.

Eşidəndə ki, atam məni aparmağa gəlir, plan qurduq. Əmim oğlanları paytaxta çatandan sonra bacımı necə tapacağımı mənə başa saldılar və səhər bir az pul verib məni şəhərdən çıxan yola tərəf ötürdülər. “Yolun açıq olsun, Varis!” barmaqları ilə göstərərək dedilər, - Moqadişuya gedən yol budur”.

“Söz verin ki, hara getdiyimi heç kimə deməyəcəksiniz. Yadınızdan çıxmasın, atam bura çatıb məni soruşanda hara getdiyimi bilmirsiniz. Məni axırcı dəfə bu səhər evdə görmüsünüz, oldu?” Onlar təsdiq əlaməti olaraq başlarını yellədilər və mən yola çıxanda əl edərək sağollaşdılar.

Moqadişu yolçuluğu dözülməz dərəcədə ləng keçirdi. O, günlərlə çəkdi, amma pulum var idi deyə, ən azı, yol boyunca nəsə alıb yeyə bilirdim. Təsadüfi hallarda kimsə maşın saxlayırdı, qalan vaxtlarda isə millərlə yolu piyada getməli olurdum. Bu qədər ləng getməyimdən usanaraq, axırda təxminən qırx adamı bir dəfəyə daşıyan Afrika yük taksisinə minməli oldum. Taksi kimi işləyən bu cür yük maşınlarına Afrikanın hər yerində rast gəlmək olur. Bu maşınlar yüklərini - düyü və şəkər tozu kisələrini boşaldıb geri qayıdanda boş yük yerində sənişinləri daşıyırdılar. Yük yerinin kənarları taxta ilə çərçivəyə alınır. İçəridə oturan, yaxud dayanan adamlar manejdəki balaca uşaqlar kimi görünürlər. Taksi uşaqlarla, yüklə, ev əşyaları, mebel, keçilər, qəfəsə salınmış toyuqla dolu olur və sürücü bacardığı qədər çox sənişin götürməyə çalışır. Amma son başıma gələnlərdən sonra tanımadığım adamlarla təkbətək qalmaqdansa, belə basırıqda getməyi üstün tuturdum.

Sürücü şəhərin girişində adamların toplaşaraq heyvanları suladığı quyunun yanında bizi düşürtdü. Ovuclayıb bir az su içdim, sonra sərinləmək üçün üzümü də yudum. Ətrafdakı yolların çoxluğundan çaşıb-qalmışdım, Moqadişu yeddi yüz min əhalisi ilə Somalinin ən böyük şəhəridir! Öz dövələri ilə dayanmış iki köçəriyə yaxınlaşaraq soruşdum: “Bilmirsiniz, bu yollardan hansı paytaxta gedir?”

“Odur, bax...” - kişilərdən biri barmağı ilə işarə etdi. Onun göstərdiyi istiqamətə, şəhərin içinə doğru getməyə başladım. Moqadişu Hind okeanı sahilində yerləşən bir liman şəhəridir, o vaxtlar, həqiqətən, çox gözəl şəhər idi. Yolboyu getdikcə boylanaraq palma ağacları və parlaq rəngli güllərlə əhatələnmiş heyrətamiz ağ binalara baxırdım. Əvvəllər Somali İtaliyanın müstəmləkəsi olduğundan binaların çoxunu avropalılar inşa etmişdi ki, bu da şəhərə Aralıq dənizi ab-havası verirdi. Yanımdan ötən qadınlar sarı, qırmızı, mavi rəngli gözqamaşdıran şərflər taxmışdılar. Üzlərini dövrəyə almış uzun şərflərini çənələrinin altında tutmuşdular və dəniz küləyi şərflərin uclarını havaya qaldırdıqca, onlar küçə ilə üzüəsağı getdikcə zərif parça dalğalanırdı. Bütün üzlərini örtən qara çarşablı dindar qadınların yolu necə görə bildikləri mənə çox maraqlı gəlirdi. Şəhər günəşin parlaq şəfəqləri altında olduqca rəngarəng görünürdü.

Yolboyu getdikcə rastlaşdığım adamlardan bəzilərini saxlayaraq bacımgilin yaşadığı yeri soruşurdum. Ünvanı dəqiq bilməsəm də, Qalkayoda Əhməd əmimi tapdığım üsuldən istifadə edərək onların yaşadığı ərazidəki bazara girəcək və adamlardan soruşacaqdım. Amma bu dəfə yad adamlara yaxınlaşıb kömək istəyərək sadələşməyə ehtiyacım yox idi.

Onun yaşadığı əraziyə çatanda bazarı asanlıqla tapdım. Ərzaqlara baxır və axırncı pulumla nə alacağımı fikirləşirdim. Nəhayət, piştaxtanın arxasında oturan iki qadından onların satdıqları süd daha ucuz olduğu üçün bir qab süd aldım. Lakin bir qurtum alan kimi başa düşdüm ki, onun dadı qəribədir, süd dadı vermir.

- Südə nəşə qatmışmız? - soruşdum.

- Heç nə! Heç nə qatmamışıq!

- Eh, bəsdə görək. Nəyi bilməsəm də, südün dadını yaxşı bilirəm. Bu, süd dadı vermir. Ona su, ya başqa nəşə qatmışmız?

Axırda boyunlarına aldılar ki, ucuz sata bilmələri üçün südə su qatırlar. Alıcılarsa buna o qədər də fikir vermir. Söhbət əsnasında paytaxta bacımı tapmağa gəldiyimi dedim və Amanı tanıyıb-tanımadıqlarmı soruşdum.

“Hə, deyirəm axı, nəşə tanış gəlirsən!” - qadınlardan biri dedi. Məni gülmək tutdu, çünki balaca olanda bizə baxanlar deyərdilər ki, elə bil bir almanı yan bölüblər. Bacım hər gün bu bazara gəldiyi üçün onu tanıyırdılar. Südsatan qadın balaca oğlunu çağıraraq bacımın evini mənə göstərməsini tapşırırdı: “Onu Amanın evinə apar, sonra yanıma gəl!”

Siesta vaxtı idi, günortanın istisindən qorunmaq üçün hərə bir tərəfə çəkilmişdi. Biz sakit küçələrlə gedirdik. Oğlan mənə balaca bir daxmanı göstərdi, içəri girdim, bacım yuxulu idi. Qolundan silkələyərək onu oyatdım. “Sən burada nə gəzirsən?” - gözlərinə inanmayaraq, yuxu görürmüş kimi üzümə baxdı. Onun yatağında oturub başıma gələnləri danışdım və neçə il əvvəl onun kimi, mənim də qaçmalı olduğumu dedim. On üç yaşında Papanın xətrinə o qocaya ərə getmək istəməməyimi o da anlayardı.

Aman da mənə Moqadişuya necə gəlib çıxdığını, ərini necə tapdığını danışdı. Onun əri xoşxasiyyət, sakit və zəhmətkeş bir adam idi. Bacım səkkiz aylıq hamilə idi və birinci uşağını gözləyirdi. Lakin ayağa qalxanda bu yaxınlarda ana olacaq qadına oxşamırdı. Altı futdan da hündür boyu olan bacım uzun afrikan paltarında heç hamiləyə oxşamır və zərif görünürdü. Onun çox gözəl göründüyünü hələ də xatırlayıram və ümid edirdim ki, hamilə olanda mən də onun kimi gözəl olacağam.

Biz bir az söhbət etdikdən sonra bayaqdan beynimdən keçən sualı verdim: “Aman, evə qayıtmaq istəmirəm - sizdə qala bilərəm?”

“Deməli, sən də qaçdın və bütün işləri Mamanın öhdəsinə buraxdın...” - o, kefsiz halda dedi. Amma istədiyim qədər onlarda qalmağıma razılaşdı. Onun daxması iki balaca otaqdan ibarət idi, birində mən, o birində əri ilə bacım yatırdı. Ərini az-az görürdük, o, səhər erkən işə gedir, günorta yeməyinə qayıdır, bir az dincəlir, sonra işə qayıdır və bir də gecə gəlirdi. Evdə olanda da o qədər az danışdı ki, onun haqqında, demək olar ki, heç nə xatırlamıram - hətta adını, nə işlə məşğul olduğunu belə...

Amanın çox qəşəng bir qızı dünyaya gəldi. Mən ona uşağa baxmaqda kömək edirdim. Həmçinin evi təmizləyir, çirkli paltarları aparıb çöldə yuyur, qurumaq üçün səridim.

Bazara gedir, bazarlıq edir, satıcılarla sövdələşməyin sirlərini öyrənirdim. Yerlilərin mimikaları ilə satıcılara yaxınlaşaraq dərhal soruşurdum: “Neçəyədir?” Eyni ssenari, demək olar ki, hər gün təkrarlanırdı: satıcı qadın qabağıma biri böyük, ikisi balaca olmaqla üç pomidor qoyub mənə üç dəvənin qiymətini (təbii ki, mənim fikrimcə!) oxuyurdu.

Əlimi yellədərək bezikmiş bir tərzdə deyirdim:

- Oy, çox bahadır...
- Yaxşı, gəl, gəl, nə qədər verə bilərsən?
- İki əlli.
- Oy, yox, yox! O qədər də yox...

Bu vaxt özümü gedirmiş kimi göstərir və bir gözümlə əvvəlki satıcıda, həvəslə başqa satıcılarla danışdım. Sonra geri qayıdırdım, ikimizdən birimiz yorulanadək sövdələşir və nəhayət, razılığa gəlirdik.

Bacım anamdan narahat olduğunu deyirdi. Bu narahatlıq mən də qaçıb gəldikdən sonra bir az da artmışdı: “Mama bütün işi təkbaşına görür...” Həmişə söhbət o yerə gəlib çatanda elə danışdı ki, sanki vəziyyətin belə olmasının bütün günahı məndədir. Anamla bağlı dediklərini başa düşürdüm, amma Aman özünün də qaçdığını heç vaxt xatırlatmırdı. Onunla keçirdiyim uşaqlıq illərimi xatırlayırdım. Görüşmədiyimiz təxminən bu beş ildə çox şey dəyişmişdi, amma Amançün hər şey əvvəlki kimi idi. Onun nəzərində mən hələ də o vaxtkı balaca, səfeh uşaq idim, o isə həmişə, həmişə ən ağıllı və ən böyük idi. Mənə aydın oldu ki, bir-birimizə zahirən çox oxşasaq da, əslində, xasiyyətimiz tamamilə fərqli idi. Onun bu yersiz ağıllığı məni getdikcə daha çox qıcıqlandırır. Papa məni o qocaya ərə vermək istəyəndə başqa bir həyat arzusuyla qaçmışdım. Yemək bişirmək, paltar yumaq, uşaq saxlamaq - evdə kiçik bacı-qardaşıma da mən baxırdım - arzuladığım həyatda yox idi.

Beləcə, bir gün Amangilin evindən çıxaraq qismətimdə məni daha nələr gözlədiyini axtarmağa getdim. Bunu onunla müzakirə etməmişdim, ona gedəcəyimi belə deməmişdim.

Sadəcə, bir səhər oyanıb evdən çıxdım və bir daha geri qayıtmadım. O vaxt bu gedişimdən razı qalmışdım, amma bilmirdim ki, onu bir daha görə bilməyəcəyəm.

7. MOQADIŞU

Amangildə yaşadığım vaxt ərzində məni Moqadişuda yaşayan başqa qohumlarımızgilə aparmışdı. Ömrümdə birinci dəfə anamın ailəsindən olan adamlarla görüşə bilmişdim. Anam paytaxtda anası, dörd qardaşı və dörd bacısı ilə yaşamışdı.

Moqadişuda yaşayanda nənəmlə görüşdüyümə görə çox məmnunam. İndi onun təxminən doxsan yaşı var, amma mən görəndə yetmiş yaşlarında olardı. Nənəm əsl Mamadır. O, güclü iradə və xarakterə malik dişbatmaz bir qadındır. Əlləri neçə illərin əziyyətini çəkdiyindən timsah dərisinə oxşayırdı.

Nənəm ərəb ölkələrinin birində doğulmuşdu, lakin hansı ölkə olduğunu dəqiq bilmirəm. Mömin müsəlman idi, üzünü Məkkəyə tutaraq gündə beş dəfə namaz qılardı və evdən çıxanda başdan-ayağa qara çarşaba bürünərdi. Arabir onunla zarafat edərdim: “Nənə, yaxşısan? Lazım olan tərəfə getdiyinə əminsən? Çarşabın arxasından necə görürsən?”

Onun acığı tutardı: “Ah, gəl, gəl görüm. Hər şeyi lap yaxşı görürəm”.

Gülə-gülə deyərdim: “Yaxşı, bəs nəfəs ala bilirsən?!”

Nənəmgildə qaldığım günlərdə başa düşdüm ki, Mama öz gücünü haradan alıbmış. Babam neçə illər əvvəl vəfat etmiş, nənəmsə evin və uşaqların qayğısını çəkməklə bütün işləri özü tək görmüşdü. Onlara gedəndə məni o ki var yorardı. Səhər yerimizdən qalxan kimi o artıq getməyə hazır olardı. O dəqiqə deyərdi: “Tez ol, Varis. Gedək”.

Nənəm bazardan bir xeyli uzaqda yaşayırdı. Biz hər gün

bazarlıq etməyə gedərdik. Nənəmə deyərdim: “Nənə, gəl avtobusla gedək, çox istidi. Bazar da piyada getməkçün xeyli uzaqdır”.

“Nə?! Avtobus?! Gəl, gəl, gəl gedək. Sənin kimi cavan qız avtobusla getmək istəyir?! Niyə şikayətlənirsən? Axır vaxtlar yaman tənbel olmusan. İndinin uşaqları hamısı belədir, bilmirəm sizə nə olub. Sənin yaşında olanda mən millərlə yolu piyada gedərdim... Ay qız, mənimlə gəlirsən, ya yox?” Beləcə, yola düşürdük. Bir az da uzunçuluq etsəydim, o, mənsiz gedəcəkdı. Evə qayıdanda arxasınca torbalan darta-darta çətinliklə gələrdim.

Mən Moqadişudan çıxandan sonra xalalanmdan biri özündən sonra doqquz yetim qoyub vəfat edib. Nənəm onun da uşaqlarına öz balaları kimi baxıb. O əsl Mamadır və nə etmək lazım idisə, onu da edirdi.

Nənəmgildə olanda dayılarımdan biri, Voldab dayı ilə görüşmüşdüm. Bir gün bazardan qayıdanda onu o biri dayım uşaqlanmdan biri qucağında divanda oturan gördüm. Onu əvvəllər heç vaxt görməsəm də, anama çox oxşadığından özümü saxlamadan üstünə qaçdım. Anamçün çox darıxdığımdan onu xatırladan hər şeyə qarşı inanılmaz dərəcədə həssas olmuşdum. Onun üstünə qaçdım, mən də sanki aynada bir az fərqli görünən adamlar kimi anama oxşadığımdan bu həm qəribə, həm də gözəl idi. O, evdən qaçdığımı və Moqadişuda qaldığımı eşitmişdi. Ona yaxınlaşanda dedi: “Bu, zənn etdiyim adamdır?” Həmin gün evdən çıxandan bəri ilk dəfə doyunca gülmüşdüm. Voldab dayı anama təkcə zahirən oxşamırdı, anam kimi onda da güclü yumor hissi var idi. Bu bacı-qardaş, çox güman ki,

ikisi birlikdə ailədə hamını gözləri yaşarmcaya qədər güldürüblər, kaş mən də o vaxt onlann arasında ola biləydim.

Bacımğilin evindən qaçdığım gün dayıdostum Lulgilə getmişdim. Moqadişuya gəlişimdən bir neçə gün sonra bacımla onlara qonaq getmişdik. Ona görə də Amangildən çıxdığım gün fikirləşdim ki, onlarda qala bilərəm. O, Səid dayımın arvadı idi. Dayım Səudiyyə Ərəbistanında yaşayıb işlədiyindən o, üç uşağı ilə tək yaşayırdı. Somalidə iqtisadi vəziyyət ağır olduğuna görə dayım Səudiyyə Ərəbistanında işləyir və ailəsinə dolanmaq üçün pul göndərirdi. Təəssüf ki, Moqadişuda yaşadığım bütün vaxt ərzində Səid dayı xaricdə olduğundan bizə görüşmək nəsisib olmadı.

Dayıdostumgilə çatanda o, xeyli təəccüblənsə də, mənə görəndə çox məmnun oldu. “Dayıdostu, Amanla bu aralar yola gedə bilmirəm, olar bir müddət sizdə qalım?”

“Bəli, əlbəttə, bilirsən ki, evdə bir özüm, bir də uşaqlar qalırıq. Səid çox vaxt evdə olmur, mənimsə köməyə ehtiyacım var”. Bir az rahatlandım. Aman istəməyə-istəməyə mənə evində qalmağa icazə versə də, bilirdim ki, bundan heç xoşu gəlmirdi.

Onlar hələ də yeni evlənmiş sayılırdılar. Üstəlik evləri də çox darısqal idi. Həm də o, evdən qaçdığına görə çəkdiyi vicdan əzabından qurtulmaq üçün evə qayıtmağımı istəyirdi.

Əvvəl Amangildə, sonra dayıdostugildə qaldığım vaxt ərzində evdə qalmağa öyrəşmişdim. Evin içində dustaq kimi yaşamaq əvvəllər mənə qəribə gəlirdi. Səma görüntüsünün qarşını tavan kəsirdi, yalnız qapalı divarlar arasında gəzirdim, səhranın heyvan və kol qoxularını izdihamlı şəhərin çirkab və hiss iyləri əvəz etmişdi... Dayımğilin evi Amanın evindən geniş

olsa da, mənə yenə də darısqal görünürdü. Onun içində axşamlar evi isti, yağış yağanda isə quru saxlayan primitiv Qərb rahatlığı var idi. Su mənimçün çox qiymətli olduğundan ona olan hörmətimi hələ də qoruyub saxlayırdım. Suyu həyətdə kiçik çəlləklərə dolduraraq ulaqla gətirən satıcıdan alır, sonra həyətdə qoyduğumuz çəlləyə doldurardıq. Dayımın ailəsi onu qənaətlə yuyunmağa, təmizliyə, yemək bişirməyə, çay qoymağa istifadə edərdi. Dayıdostu yeməkləri balaca mətbəxdə balon qazı ilə işləyən sobada bişirərdi. Elektrik olmadığından axşamlar kerosin lampalarının ətrafında oturub söhbət edərdik.

O yerlərin tualeti də özünə görə idi. Yerdə nəcisin üfunət iyi verə-verə qaldığı bir deşik olardı. Çöldəki çəlləkdən bir vedrə su gətirərək tualetdə yuyunardıq.

Dayıdostumgilə yerləşdikdən az sonra başa düşdüm ki, onlarda qalmağa razılıq almaqla özümə təkcə yaşamaq üçün yer deyil, həm də təzə “iş” tapmışdım. Bütün günü dayımın üç pis tərbiyə görmüş uşağına baxmalı olurdum. Bəlkə də balaca uşaqlara “pis” deməməliyəm, amma onların hərəkətləri məni çərlədirdi.

Hər səhər dayıdostu doqquzda yerindən qalxar, səhər yeməyindən dərhal sonra rəfiqələrini görmək üçün sevinə-sevinə evdən çıxardı. Bütün günü o qadınlarla usanmadan öz rəfiqələri, tanışları, düşmənləri və qonşulan haqda qeybət edərdi. Nəhayət, axşam vaxtı könülsüz evə qayıdardı. O, evdə olmayanda üçaylıq körpə acından dayanmadan ağlayardı. Çağanı qucağıma götürəndə məni əmməyə can atardı. Hər gün də deyərdim: “Dayıdostu, Allah xatirinə, buna bax, nəse etməlisən. Uşağı hər dəfə qucağıma alanda məni əmmək

istəyir,

məndə də, özün bilirsən ki, süd yoxdur. Döşlərim heç düz-
əməlli çıxmayıb da”.

O, qəti vecinə almadan: “Əşi, narahat olma, ağlayanda bir az
süd isit ver”, - deyərdi.

Ev təmizləməkdən, üçaylıq körpənin qeydinə qalmaqdan
əlavə, doqquz və altıyaşlı iki uşağa da baxmalı idim. Və bu iki
uşaq vəhşi heyvan kimi idi. Anaları onların tərbiyəsi ilə məşğul
olmadığından qətiyyən özlərini apara bilmirdilər. Arada fürsət
düşəndə bir-iki şillə vurmaqla onları “ağıllandırmağa”
çalışırdım. Amma neçə il özlərini vəhşi kimi aparan uşaqlar bir
gecəyə mələk olası deyildilər.

Vaxt ötdükcə daha çox əsəbiləşməyə başlamışdım.
Fikirləşirdim ki, görəsən, hələ nə qədər belə həyata dözməli
olacağam?! Daim ümidverici bir həyat axtarışında idim və
sanki məni gözləyən sirli fürsəti axtarırdım. Hər gün də
fikirləşirdim: “Görəsən, bu, nə vaxt baş verəcək? Bəlkə o gün
bu gündür? Yoxsa sabah? Buradan nə vaxt gedəcəyəm?
Neyləyəcəyəm?” Bunları niyə fikirləşirdim - bilmirdim.
Məncə, elə durumda hər kəsin daxilində o cür səslər olur.
Keçmiş

xatırlayanda görürəm ki, nə olacağını bilməsəm də, həyatımın
çoxlarından tamamilə fərqli olacağına inanırdım.

Lui dayıdostugildə bir ay qaldıqdan sonra vəziyyət
düzülməz həddə çatdı. Bir gün günortadan sonra dayımın
doqquzyaşlı qızı yoxa çıxdı, dayıdostum isə, adəti üzrə,
rəfiqələri ilə qeybətə getmişdi. Əvvəl çölə çıxıb onu çağırdım.
Cavab verməyəndə axtarmaq üçün məhəlləyə çıxdım. Axırda
onu tunelin içində bir oğlanla tapdım. O, iti ağıllı və hər şeylə

maraqlanan uşaq idi. Mən onların yanma çatanda oğlanın bədəni qızı o qədər maraqlandırmışdı ki, o artıq “hərəkətə keçmişdi”. Yaxınlaşıb qolundan yapışdım və özümə tərəf çəkdim. Oğlan isə artıq götürülmüşdü. Həyatımda heç bir uşaqdan bu qədər iyrənməmişdim, evə qayıdanda yolboyu onu çubuqla vurdum.

Həmin axşam anası evə qayıdanda qız onu vurduğuma görə şikayətlənməyə başladı. Dayıdostu cin atma minmişdi. Hədələyə-hədələyə üstümə gəldi: “Bu tifili niyə döyürsən? Əlini dinc saxla, yoxsa səni elə vuraram ki, yerindən dura bilməzsən!”

“İnan mənə, onu niyə döydüyümü bilməsən, daha yaxşı olar. Çünki inanmıram ki, nə gördüyümü biləndə xoşuna gəlsin. Mənim gördüyümü sən görsəydin, onu qızlıqdan silərdin. Bu uşaq heyvan kimi özbaşına böyüyüb”. Bu izahımın aramızdakı söhbətə zərrə qədər də təsiri olmadı. On yaşdan kiçik uşaqlarını on üç yaşlı bir qızın öhdəsinə buraxan bu qadın birdən-birə uşaqları ilə maraqlanmağa başlamışdı. Dayıdostum yumruğunu yelləyə-yelləyə üstümə gələrək onun “mələyini” vurduğum üçün məni döyməklə hədələyirdi. Lakin artıq cana doymuşdum, tək ondan yox, bütün dünyadan... Qışqıraraq: “Bura bax, mənə barmağını da vurmayacaqsan! Əlin dəysə, başında bir tük qoymaram!” - dedim. Bununla da söhbət bitdi, amma bu hadisədən sonra mən artıq orada qala bilməzdim. Lakin bu dəfə hara gedəcəkdim?

Şahru xalagilin qapısını ilk dəfə döyəndə öz-özümə fikirləşirdim ki, görəsən, bu dəfə səni nələr gözləyir, Varis... Qapı açılanda utana-utana salamlışdım. Şahru xalanın beş uşağı var idi. Hiss edirdim ki, bu fakt o ailədə mənə xoşbəxtlik

vəd etməyəcək, amma başqa seçimim də yox idi. Küçə oğrusu, ya da dilənçi olası deyildim ki?! Lui dayıdostugildən ayrılma səbəbini izah etmədən bir müddət onlarda qala biləcəyimi soruşdum.

“Bura ən yaxın adamının evidir”, - deyərək mənə təəccübləndirdi. “Bizdə qalmaq istəyirsənsə, buyur. Dərdini danışmaq istəsən, mən buradayam”. Gözlədiyim kimi, onlara ev işlərində kömək etməyə başladım. Evin bütün işləri Şahru xalanın böyük qızı, on doqquz yaşlı Fatimənin üstünə düşürdü.

Yazıq xalam qızı Fatimə bütün günü qul kimi işləyirdi. Hər gün səhər tezdən ayağa qalxır, kollecə gedir, evə birin yarısında qayıdıb günorta yeməyi hazırlayır, yenidən kollecə qayıdır və axşam saat altıda evə gəlib çatan kimi axşam yeməyinə tədarük görürdü. Şam etdikdən sonra qabları yuyur, sonra da gecəyarısına kimi dərs oxuyardı. Nə səbəbdənsə anası onunla fərqli davranırdı, hər şeyi başqa uşaqlardan çox ondan tələb edirdi. Fatimə mənimlə bir rəfiqə kimi, çox mehriban rəftar edirdi, o vaxt, həqiqətən, dostu ehtiyacım var idi. Anasının onunla rəftarı mənə olduqca ədalətsiz gəlirdi. Buna görə də axşamlar mətbəxdə ona kömək etməyə çalışırdım. Bişirməyi bacarmasam da, onun əlinə baxıb öyrənmək istəyirdim. Pastanmə dadma ilk dəfə Fatimə hazırlayanda baxmışdım və elə xoşuma gəlmişdi ki, elə bilmişdim cənnətdəyəm!

Əsas işim evi təmizləmək idi və bu günə kimi Şahru xala deyir ki, onun heç vaxt mənim qədər yaxşı təmizləyicisi olmayıb. Hər yeri pəndəyanadək sürtüb təmizləyirdim. Bu, kifayət qədər çətin iş idi, amma başıma gələn sonuncu macəralardan sonra uşağa baxmaqdan, təmizlik işlərini üstün tuturdum.

Aman kimi, Şahru xala da anamın yanında ona kömək edəcək böyük qız qalmadığına görə narahat olmağa başlamışdı. Atam ona heyvanlara baxmaqda kömək edə bilərdi, amma yeməyə, pal-paltara, səbət toxumağa, uşaqlara baxmağa barmağını belə vurmazdı. Bunlar qadın işləri hesab edilirdi və Mamanın problemi idi. Bundan başqa, o, evə başqa arvadı anama kömək etmək üçün gətirməmişdimi? Əlbəttə, bu məqsədlə gətirmişdi. Mən özüm də axırıncı dəfə səhərin altoranlığında anamın üzünü gördüyümdən bəri Mamaya görə narahat idim. Anamı xatırlayanda həmişə evimizdəki sonuncu gecədə tonqalın işığında gördüyüm yorğun üzü yadıma düşür. Səhra boyunca Moqadişu axtarışı ilə qaçdıqca da anam haqqındakı bu fikirləri beynimdən çıxara bilmirdim. Səfərim də dilemmam kimi sonsuz idi. Hansını seçməli idim - anamın qayğısına qalmaq arzumumu, yoxsa qoca kişiyyə ərə getməkdən canımı qurtarmağımı?! Qaranlıqda ağacın altında yıxılarkən nə fikirləşdiyimi indi də xatırlayıram: indi Mamaya kim kömək edəcək? O, hamının qayğısına qalacaq, bəs onun qayğısına kim qalacaq?

Evə qayıtmağım mümkün deyildi. Bu, ən azı, ötən üç ay ərzində çəkdiyim əziyyətin hədəf getməsi olardı. Evə qayıtsaydım, bir ay keçməz, atam yenə səhrada rastına çıxan, dəvəsi olan çolaqla və ya qoca axmaqla sövdələşəcək və mənə ona ərə verəcəkdi. Mən də, beləcə, ərimin yanında qalacaq və yenə də anama kömək etmək üçün yanında olmayacaqdım. Bir gün fikirləşdim ki, pul qazanıb ona göndərsəm, bu məsələyə qismən də olsa, çarə tapa bilərəm. O, pulla ailənin ehtiyacı olan bəzi şeyləri alar və o qədər zəhmət çəkməz.

İş tapmaq qərarına gəldim. Bütün şəhəri dolaşdım. Bir gün

xalam məni bazarlıq etməyə göndərmişdi. Evə qayıdarkən tikinti sahəsinin yanından ötürdüm, dayanıb kərpic daşıyan, palçıq qarışdıran fəhlələrə baxdım.

Ey, sizdə iş var? - deyə soruşdum.

Əlində kərpic tutan fəhlə dayandı və gülməyə başladı:

- Kimin üçün soruşursan?
- Özüm üçün. Mənə iş lazımdır.
- Yox, bizdə sənə kimi bir dəri, bir sümük qızlara iş yoxdur. Həm də sən heç divar hörən bənnaya oxşamırsan, - deyərək yenə də güldü.
- Ey, səhvin var, - onu inandırmağa çalışdım,
- mən bacararam, doğrudan deyirəm, belə görünməyimə baxma, güclüyəm. - Palçıq qarışdıran fəhlələri göstərərək: - Onlara kömək edə bilərəm. Onlar kimi, mən də qum daşıya, palçıq qarışdırı bilərəm, - dedim.
- Yaxşı, yaxşı. Nə vaxt başlaya bilərsən?
- Sabah səhər.
- Səhər altıda burada ol, baxaq görək nə bacarırsan.

Sevindiyimdən evə uça-uça qayıtdım. İş tapmışdım! Özüm pul qazana biləcəkdim! Pul yığacaq, Mamaya göndərəcəkdim. O elə təəccüblənəcəkdi ki...

Evə çatanda bu xəbəri xalama dedim. O inana bilmirdi. “Harada iş tapmısan?” O, qızın belə işdə işləmək istədiyinə inana bilmirdi. “Düzünü de görüm, o kişilər üçün nə edəcəksən?” - soruşdu. Bundan başqa, tikinti sahibinin mənim kimi ayaq üstə yıxılan bir qızı işə götürməsi onu təəccübləndirmişdi. Lakin bunun doğru olduğunu israr etdikdə onun inanmaqdan başqa çarəsi qalmadı.

Onlarda qalıb ev işlərinə kömək etmək əvəzinə, başqası üçün

işləyəcəyimi biləndə xalam çox hirsləndi.

- Bax, - yorğun-yorğun dedim, - anama pul göndərməliyəm. Bundan ötrü işləməliyəm. Bu işdə, ya başqasında, fərqi yoxdur, işləməliyəm. Başa düşürsən məni?

- Başa düşdüm.

Ertəsi gün səhər tezdən inşaat fəhləsi kimi işə başladım. Bu, dəhşətli bir iş idi. Bütün günü qum, palçıq daşıyırdım, əlcəklərim də olmadığından vedrənin qulpu əlimi kəsirdi. Ovcumun ortası suluqlamışdı. İş günümün sonunda suluqlar partladı və əllərim qanadı. Hər kəs fikirləşirdi ki, artıq davam etmərəm, amma işləməkdə çox qətiyyətli idim.

Əllərimin içi parçalanıb yara oluncayadək bir ay işlədim. İşdən çıxanda təxminən 60 dollara bərabər məbləğ toplaya bilmişdim. Fəxrlə xalama dedim ki, bir az pulum var və o pulu anama göndərmək istəyirəm. Xalamın tezliklə ailəsi ilə bərabər səhraya gedəcək bir tanışısı bizə gəlmişdi və pulu anama çatdırma biləcəyini dedi. Şahru xala da təsdiqlədi: “Hə, o adamları tanıyıram, yaxşı adamlardır. Onlara etibar edə bilərsiniz”. Beləcə, min bir əziyyətlə qazandığım 60 dolları əlli-ayaqlı getdi, çünki sonradan öyrəndim ki, o adam anama bir dollar da verməyib!..

Tikintidən ayrıldıqdan sonra yenə də xalamın evini təmizləməklə məşğul idim. Çox keçmədi, bir gün, adəti üzrə, evi təmizlədiyim vaxtda xalamgilə hörmətli bir qonaq gəldi - Somalının Londondakı səfiri. Səfir Məhəmməd Çəma Fərəh başqa bir xalam - Məryəm xalanın əri idi. O biri otağı təmizləyərkən səfirin Şahru xalamla söhbətini eşitdim. O, Moqadişuya Londonda dördillik diplomatik fəaliyyətə başlamazdan əvvəl bir qulluqçu tapmağa gəlmişdi. Dərhal

fikirləşdim ki, bu məhz həmin, uzun müddət gözlədiyim andır! Mənimçün çox gözəl bir fürsət idi və mən məhz belə bir məqamı gözləyirdim.

Otağa girib Şahru xalamı çağırdım:

- Xala, sənə sözüm var...

O, mənə acıqlı-acıqlı baxaraq:

- Nədi, Varis? - soruşdu.

- Lütfən, bura gəl... - Xalam qapıdan çıxan kimi səfirin bizi görməyəcəyinə əmin olduqdan sonra sevincqarışıq bir həyəcanla onun qolundan yapışdım. - Lütfən, yalvarıram, ona de ki, məni aparsın. Mən onun qulluqçusu ola bilərəm.

Xalam üzümə baxdı, bu zaman üzündəki incikliyi hiss etdim. Lakin güclü, iradəli uşaq olduğumdan onun mənimçün nələr etdiyini yox, yalnız öz istəyimin yerinə yetməsinə fikirləşirdim.

- Sən?! Sənin ki heç nədən başın çıxmır. Londonda nə edəcəksən?

- Mən təmizliklə məşğul ola bilərəm! Xala, nə olar, ona de məni aparsın! Mən GETMƏK istəyirəm!

- Heç ağlını kəsmir. Zəhləmi tökmə, get işinlə məşğul ol. Otağa qayıdıb yeznəsinin yanında oturdu. Sonra astaca dediyini eşitdim: “Bəlkə onu aparasan? Bilirsən, o təmizlik işlərini çox yaxşı bacarır...”

Xalam məni otağa çağırdı, mən isə həvəslə qapıya yaxınlaşdım. Əlimdə lələkli tozalan, saqqız çeynəyən-çeynəyən qapının ağzında dayandım.

- Mən Varisəm. Siz xalamın ərisiniz, elə deyilmi?

Səfir qaşqabağını tökərək:

- Bəlkə ağzındakı saqqızı çıxardasan? - dedi.

Mən saqqızı ağzımda yumrulayaraq küncə tüpürdüm. O, Şahru xalanın üzünə baxıb:

- Bu qızı deyirsən? Oy, yox, yox, - başını buladı.
 - Mənim tayım-bərabərim yoxdur. Təmizləyə bilirəm, bişirə bilirəm, hətta uşaqlara da baxıram!
 - Əminəm ki, dediyin kimisən.
- Üzümü xalama tutaraq:

- Ona de, - yalvardım.
- Varis, bəsdir, gedə bilərsən.
- Ona de ki, məndən yoxdur!
- Varis! Şşş!.. - Sonra üzünü səfirə tutaraq: - Hələ uşaqdır, amma, həqiqətən, zəhmətkeşdir. İnan mənə, o işin öhdəsindən gələr...

Məhəmməd dayı üzümə ikrahla baxaraq sakitcə oturmuşdu.

- Yaxşı, qulaq as, sabah səni aparacağam. Oldumu? Sabah günorta pasportunu da gətirib gələcəyəm, sonra Londona gedəcəyik.

6 İtalyan mətbəxində xəngəli xatırladan xəmir xörəyi

8. UZU LONDONA

London! London haqqında heç nə bilmirdim, amma adı qulağıma xoş gəlmişdi. Harada olduğunu da bilmirdim, bir onu bilirdim ki, çox uzaqdadır. Mənim olmaq istədiyim qədər uzaqda... Bu sanki dualarıma verilən cavab - gerçəkləşə biləcək ən şirin xəyal idi! Qulaqlarıma inanmayaraq xalamdan soruşdum: “Xala, mən, doğrudan, gedirəm?”

O, əsəbi tərzdə barmağını silkələyib: “Kəs səsini. Yenə başlama”, - dedi. Üzümdəki həyəcanı gördükdə isə gülümsəyərək: “Yaxşı. Bəli, sən, həqiqətən də, gedirsən”, - əlavə etdi.

Sevincimdən yerə-göyə sığmayaraq axşam yeməyi hazırlayan xalam qızı Fatimənin yanma qaçdım.

- Mən Londona gedirəm! Londona gedirəm!

- qışqıra-qışqıra mətbəxdə oynamağa başladım.

- Nə? London?! - O, oynayan vaxt qolumdan yapışb izahını istədi. Fatimə qulaqlanna inanmayaraq: - Sən ağ olacaqsan... - dedi.

- Nə dedin?

- Sən ağ olacaqsan, bilirsən də... ağ.

Onun nə danışdığını başa düşmürdüm. Həyatımda heç vaxt ağ insan görməmişdim və ümumiyyətlə, belə insanların varlığından xəbərsiz idim. Amma onun iradəsi məni qətiyyənlə narahat etmədi. “Danışma, lütfən. Sadəcə, Londona sən deyil, mən gedirəm deyə paxıllığın tutur!” - ədə ilə deyərək oynamağa davam etdim. Sanki yağışın yağdığını bayram edirəmmiş kimi əl çalır, atılıb-düşür, mahnı oxuyurdum: “Mən Londona gedirəm! Oh-eeey - mən Londona gedirəm!”

“Varis!” - Şəhrü xala hədələyici səslə çağırdı.

Həmin axşam xalam məni səfərə çıxmaq üçün geyindirdi. Bu arada ilk dəfə ayaqqabım da oldu - əla dəri səndəllər! Təyyarədə onun verdiyi uzun, əlvan rəngli, üstündən xələti da olan donumu geyinmişdim. Yüküm yox idi, çünki Məhəmməd dayı məni aparmağa gələndə əynimdəki paltardan başqa heç nəyim yox idi.

Evdən çıxanda Şəhrü xalanı, Fatiməni, o biri xalam uşaqlarını qucaqlayıb öpdüm. Fatimə mənə qarşı çox mehriban olduğundan onu da aparmaq istəyirdim, amma bilirdim ki, orada yalnız bir adama iş var idi və bu işə məni seçdikləri üçün çox xoşbəxt idim. Məhəmməd dayı pasportumu mənə verdi,

ona maraqla baxmağa başladım. Bu, mənim ilk rəsmi sənədim idi, çünki o vaxta kimi nə doğum haqqında şəhadətnaməm, nə də ki üstündə adım yazılan bir kağız olmuşdu. Maşına minərkən özümü vacib adam hiss etdim və ailəyə əl yelləyərək sağollaşdım.

O günə kimi səhrada keçiləri otararkən arabir başımın üstündən ötən təyyarələri görmüşdüm və onların mövcudluğundan xəbərim var idi. Əlbəttə ki, Moqadişuda mindiyim təyyarə qədər yaxından görməmişdim. Məhəmməd dayı ilə aeroporta getdik, təyyarəyə çıxan qapıya yaxınlaşanda dayandıq. Uçuş zolağında Afrika günəşinin şəfəqləri altında parlayan Britaniya təyyarəsinin nəhəngliyini görüb heyrətlənmişdim. Bu vaxt Məhəmməd dayının burnunun altında nəsə danışdığını eşitdim: "...Məryəm xalan səni Londonda gözləyir, mən də bir neçə günə gələcəyəm. Getməzdən əvvəl burada bir balaca işim var".

Təəccübdən gözlərim ona zilləndi, ağzım açıq qaldı. O, təyyarə biletini ovcuma basdı.

- Varis, biletini, pasportunu itirmə! Bunlar çox vacib sənədlərdir, muğayat ol!

- Sən gəlmirsən? - bu, dilim topuq çala-çala deyə bildiyim tək kəlmə oldu.

- Yox, mən bir neçə gün də burada qalmalıyam,

- o, hövsələsiz şəkildə cavab verdi.

Tək getməyə qorxduğumdan ağlamağa başladım. Artıq Somalidən çıxmağım qaçılmaz idi və başıma gələnlərdən sonra bunun yaxşı bir nəticəsi olacağına əmin deyildim. Bütün çətinlikləri ilə Somali mənim vətənim idi, məni qarşıda nələrin gözlədiyi isə tamamilə sirr idi.

“Yaxşı, get, hər şey yaxşı olacaq. Səni Londonda bir nəfər qarşılayacaq. Sonra da nə etmək lazım olduğunu sənə başa salacaqlar”. Mən hıçqıra-hıçqıra ağlayırdım. Dayı məni astaca qapıya tərəf itələyərək: “Get, təyyarə yola düşmək üzrədir. Tez ol, min təyyarəyə, Varis!” - dedi.

Qorxudan keyiyərək getməyə başladım. Nəzarət heyətinin uçuşa hazırlaşan təyyarənin ətrafında tələsə-tələsə dolandığını gördüm. Yüklərin yığılmasına, heyətin təyyarəni yoxlamasına, sonra isə pilləkənlərə baxa-baxa təyyarəyə necə girəcəyimi fikirləşdim. Qərara gəldim və pilləkənlərlə dırmaşmağa başladım. Lakin ayaqqabıda gəzməyə verdişim olmadığından paltarımın uzun ətəyinə ilişmədən alüminium pillələri qalxmaqdan ötrü xeyli əlləşməli oldum. İçəri keçdim, amma hara getməli olduğumu bilmirdim və əminəm ki, həmin anlarda ətrafdakıların gözündə mükəmməl bir axmağa oxşayırdım. Sərnişinlərin hamısı artıq oturmuşdu, onların mənə qərribə baxışından oxuya bilirdim: “Təyyarədə necə davranmalı olduğunu bilməyən bu küt kənd qızı hara gedir, görəsən?” Qapının ağzında dayanaraq boylandım və keçib ilk gördüyüm boş yerdə oturdum.

Birinci dəfə idi ki, ağ adam görürdüm. Yanında oturduğum kişi dedi: “Bura sənin yerin deyil”. Sadəcə, zənn edirəm ki, o, belə dedi. Çünki ingiliscə bir kəlmə belə bilmirdim. Həyəcanla ona baxaraq fikirləşdim: “Ay Allah, bu adam mənə nə deyir? Görəsən, o niyə bu rəngdədir?” O, yenə öz dediyini, mən isə həyəcanlı baxışımı təkrar etdim. Stüardessa yaxınlaşaraq biletimi əlimdən götürdü. Bu qadın tamamilə çaşbaş qaldığımı açıq-aşkar görürdü. Qolumdan tutub məni əvvəl oturduğum birinci klasdakı oturacaqdan qaldıraraq keçiddəki yerimə

apardı. Yerimə tərəf getdikcə yanından ötdüyüm adamların hər biri məni başdan-ayağa süzürdü. O gülümsəyərək mənə yerimi göstərdi. Hamının nəzərindən uzaq olmaq üçün cəld yerimə oturub axmaqcasına gülümsəyərək ona təşəkkür mənasında başımı tərpətdim.

Bir az keçmiş həmin qadın bir səbət şirniyyatla döndü və gülümsəyərək mənə uzatdı. Mənsə paltarımın ətəyini əlimə yığaraq, meyvə dərirmiş kimi o biri əlimlə şirniyyatdan əl dolusu götürüb ətəyimə tökdüm. O qədər aclıq çəkmişdim ki, fürsətdən istifadə edib yükümü tutmaq istəyirdim. Kim bilir, bir də nə vaxt yemək tapacaqdım? Əlimi ikinci dəfə uzadanda stüardessa səbəti məndən uzaqlaşdırdı, o uzaqlaşdıqca mən də onun arxasınca uzanaraq səbəti tutmağa çalışırdım. Onun üzündəki ifadə sanki deyirdi: “Ay Allah, bununla nə edəcəyəm?”

Ətəyimdəki şirniyyatları acgözlüklə yedikcə ətrafımdakı ağ adamlara baxırdım. Onlar hamısı gözümə soyuqlamış və xəstə kimi görünürdülər. İngilis dilini bilsəydim, onlara deyərdim: “Sizə günəş lazımdır”. Fikirləşdim ki, yəqin, bu, müvəqqəti problemdir. Onlar həmişə belə görünə bilməzlər, elə deyilmi?! Yəqin, bu adamlara uzun müddətdir gün dəyməyib, ona görə belə ağarıblar. Sonra qərara gəldim ki, imkan tapan kimi onlardan birinə toxunub yoxlayacağam. Fikirləşdim ki, bəlkə ağ rəngləri silinib gedəcək və altdan qara rəngli dəri görünəcək.

Təyyarədə təxminən doqquz-on saat oturduqdan sonra işəməyim gəldi. Partlayırdım, amma bilmirdim hara getməliyəm. Özümü sakitləşdirməyə çalışaraq: “Bəsdir, Varis, yaxşı fikirləş, sən bunu tapa bilərsən”, - deyirdim... Diqqətlə ətrafımdakılara baxmağa başladım. Onlar bir-bir durur və

hamısı da eyni qapıya yaxınlaşırdı. Deməli, oradır. Ayağa qalxdım və içəridəki adam çıxan kimi qapıya yaxınlaşdım. İçəriyə girib qapını bağladım və ətrafa göz gəzdirdim. Tualeti düz tapmışdım, amma indi mənə lazım olan yeri tapa bilmirdim. Əlüzyuyana baxdım, amma onun ola biləcəyini fikirləşmədim. Sonra oturacağı yoxladım, iylədim və iyindən hiss etdim ki, deyəsən, lazımı yeri, axır ki, tapmışam. Sevinərək oturdum və - oxxay!

Rahatlanaraq ayağa qalxdım və gördüm ki, sidiyim orada qalıb. Bəs indi nə etməliyəm? İstəmirdim məndən sonra kimsə gəlib onu orada görsün. Amma nə edim ki, o, orada qalmasın? Mən ingiliscə danışa, nə də oxuya bilmədiyimdən bir düymənin üstündə yazılmış “suyu burax” yazısı mənə heç nə demirdi. Hətta əgər sözü başa düşmüş olsaydım belə, ömrümdə heç vaxt tualetə su buraxmağın necə olduğunu görməmişdim. Otaqdakı hər çıxıntıyı, hər dəstəyi, hər mismarı yoxlayaraq fikirləşirdim ki, bəlkə bunlardan hansısa mənim sidiyimi aparacaq. Dönə- dönə “suyu burax” düyməsinə baxaraq mənə lazım olan düymənin məhz o olduğunu fikirləşirdim. Amma qorxurdum ki, birdən o düyməni bassam, təyyarə partlayar. Moqadişuda buna bənzər söhbətlər eşitmişdim. Daimi siyasi qarşıdurmalar olduğundan camaat həmişə düyməyə basmaqla partlayışlar

törətməkdən danışır. Qorxurdum ki, bu düyməyə basaraq təyyarəni partladar və hamının ölümünə səbəb ola bilərəm. Bəlkə elə o düymənin üstünə yazılıb ki, “Toxunma! Təyyarə partlayar”. Fikirləşdim ki, yaxşısı budur, bir sidiyə görə bu riskə getməyim. Qapını döyürdülər, amma yenə də öz “məhsulumu” beləcə qoyub çıxmaq istəmirdim, çünki dəqiq

biləcəkdilər ki, bu, mənim işimdir.

Plastik stəkanı görüb ürəkləndim və onu su dolduraraq tualetə tökməyə başladım. Fikirləşdim ki, əgər sidiyin rəngini su ilə aparsam, məndən sonra girəcək adam unitazın, sadəcə, su ilə dolu olduğunu zənn edər. Dayanmadan stəkana su doldurub unitaza tökürdüm. Adamlar indi qapını tək döymürdülər, həm də qışqırırdılar. Mən hətta onlara “Bir dəqiqə...” də deyə bilmirdim. Beləcə, sakitcə stəkanla unitaza su tökərək işimə davam edirdim. Su artıq unitazın oturacağına kimi dolmuşdu. Bir damcı da artıq töksəydim, daşacaqdı. Amma heç olmasa onun içindəki indi adi suya oxşayırdı. Özümü qaydaya salıb qapını açdım. Hələ yaxşı ki, ağır işimi görmədiyimə şükür edib başımı yerə dikərək növbəyə durmuş adamların arasından keçdim.

Təyyarə Heathrow aeroportunda eniş edəndə buradan qurtulacağım fikrinin verdiyi rahatlıq yad ölkədə yaşamaq qorxusunu üstələdi. Ön azı, orada məni xalam gözləyəcəkdi və buna görə şükür edirdim. Təyyarə aşağıya düşdükcə pəncərədən görünən ağ köpüyə bənzər səma boz rəngə çalmağa başladı. Başqa sənişinlər ayağa qalxanda mən də durdum və hara gedəcəyimi, nə edəcəyimi bilmədən özümü təyyarədən düşən adamların arasına saldım. Bu izdihamın içi ilə bir pilləkənə çatanacan getdim. Amma burada bir problem var idi, bu pilləkən hərəkətli idi! Sakitcə dayanıb pilləkənə baxmağa başladım. Ətrafimdakı adamlar hər iki tərəfimdən keçərək bir-bir pilləkənə keçir və rahatlıqla yuxarı qalxırdılar. Onlara baxaraq mən də irəli getdim və eskalatora mindim. Lakin təzə səndəllərimdən biri ayağımdan çıxaraq aşağıda qaldı. “Ayaqqabım! Ayaqqabım!” deyərək Somali dilində qışqırdım

və aşağı enməyə çalışaraq onu götürmək istədim. Lakin arxamda adamlar çox olduğundan aşağı enmək heç cür mümkün deyildi.

Eskalatordan enəndə bir ayağımda səndəl, o birisi isə ayaqyalın axsaya-axsaya izdihamın içi ilə getməyə davam etdim. Sonra biz gömrük nəzarətinə çatdıq. Özlərinə məxsus Britaniya uniformasında olan ağ adamlara baxır, bu adamların nə iş gördüklərini başa düşmürdüm. Gömrük rəsmisi mənimlə ingiliscə danışdı, mən isə onun kömək edəcəyini fikirləşərək eskalatoru göstərib Somali dilində yenə də qışqırmağa başladım: “Ayaqqabım! Ayaqqabım!”

O isə mənə uzun-uzadı bezmiş, hövsələsi daralmış bir ifadə ilə baxaraq sualını təkrar edirdi. Bir anlıq ayaqqabımı yadımdan çıxararaq əsəbi-əsəbi hırıldadım. Gömrük rəsmisi pasportuma işarə etdi və mən pasportu ona uzatdım. Onu diqqətlə yoxladıqdan sonra möhür vurdu və əli ilə getməyə işarə etdi.

Çölə çıxmışdım ki, sürücü formasında bir nəfər mənə yaxınlaşaraq Somali dilində soruşdu:

- Siz cənab Fərəhçün işləməyə gəlmisiniz?

Somali dilində danışan bir adamla rastlaşdığımı görə xeyli rahatlandım və sevinərək qışqırdım:

- Bəli! Bəli! Dediysin adam mənəm. Mən Varisəm. - Sürücü onunla getməyi işarə edəndə dayandım.

- Ayaqqabım aşağıda qalıb, ora qayıdıb ayaqqabımı götürməliyik.

- Ayaqqabın?

- Hə, hə, aşağıda qaldı.

- Harada?

Əks-istiqlaməti göstərərək:

- O gedən pilləkənlərin aşağısında. Pilləkənə çıxanda ayaqqabımın birini orada itirdim, - dedim.

Sürücü birində ayaqqabı olan, o birisi isə yalın qalan ayaqlarına baxdı. Xoşbəxtlikdən, sürücü ingiliscə danışa bilirdi və o, içəri girərək səndəli tapmaq üçün icazə aldı. Lakin biz ora çatanda səndəlin izi-tozu da qalmamışdı. Bəxtimin belə gətirməməsinə inana bilmirdim. O biri ayağımdakı səndəli də çıxarıb əlimə aldım və ətrafa göz gəzdirə-gəzdirə yuxarı qalxdıq. Tərslikdən, yenə də gömrük nəzarətindən keçmək lazım idi. Bu dəfə həmin gömrük xidmətçisi sürücünün tərcümə etməsindən istifadə edərək bayaq soruşmaq istədiyi sualları soruşmağa başladı.

- Burada nə qədər vaxt qalacaqsan? - Mən çiyinlərimi çəkdim. - Gəlişinin məqsədi?

Fəxrlə dedim:

- Dayımla yaşayacağam, o səfirdi.

- Pasportda yazılıb ki, sən on səkkiz yaşın var. Bu, doğrudur?

- Nə?! Yox, on səkkiz yox! - sürücüyə etiraz etdim. O da gömrük xidmətçisinə tərcümə etdi.

- Məlumat verəcəyin nəyə var?

Bu sualı başa düşmədim. Sürücü izah etdi:

- Ölkəyə nə gətirirsən?

Əlimdə tutduğum bir tayı qalmış səndəli göstərdim. Gömrük rəsmisi bir anlıq əlimdə tutduğum səndələ baxdı və başını bulayaraq pasportumu özümə qaytardı.

İzdihamlı aeroportdan çıxanda sürücü mənə dedi:

- Bax pasportunda yazılıb ki, sənin on səkkiz yaşın var. O kişiylə belə də dedim. Əgər kimsə soruşsa, de ki, on səkkiz yaşın

var.

- Yox, mənim on səkkiz yaşı yoxdur. O yaş çoxdur.

- Yaxşı, neçə yaşın var?

- Bilmirəm, bəlkə də on dörd, amma sən dediyin qədər də yaşlı deyiləm.

- Başa düş, pasportuna belə yazılıb, deməli, artıq yaşı budur.

- Sən nə danışırısan? Pasportda nə yazılıb və niyə yazılıb, mən bilmirəm, amma sənə deyirəm ki, bu, doğru deyil.

- Bunu onlara cənab Fərəh deyib.

- Hə, yəqin, o, dəli olub! O, heç nə bilmir!

Biz mübahisə edə-edə çıxışa yaxınlaşanda artıq Məhəmməd dayının sürücüsü ilə mənim bir-birimizdən zəhləmiz gedirdi...

Ayaqyalın maşına tərəf gedəndə Londona qar yağdı. Soyuqdan titrəyirdim, səndəlimin əlimdə tutduğum tək tayını geyindim və donumun üstündən geyindiyim nazik xələtə büründüm. Ömrümdə heç vaxt nə qar, nə də belə soyuq görmüşdüm.

- Ay Allah, bura nə yaman soyuqdur!

- Çalış öyrəşsən!

Sürücü maşını aeroportdan şəhərə doğru sürdükcə ətrafımda gördüyüm xəstəyə oxşayan ağbənizli insanlardan başqa heç nə olmayan yad bir ölkəyə gəlib çıxdığımı fikirləşib özümü dəhşətli dərəcədə pərişan və yalnız hiss edirdim. Ay Allah! Yarəbbim! Mama! Mən hara gəlmişəm? Ümitsizcəsinə anamın yanımda olmağını arzuladım. Məhəmməd dayının sürücüsünün ətrafımda olan yeganə qaradərili olmasına

baxmayaraq, onun yanımda olmağı mənə rahatlıq vermirdi, çünki o, açıq-aşkar mənə yuxarıdan aşağı baxırdı.

Yolboyu o, mənə getdiyim ailə haqqında məlumat verdi. Orada Məryəm xala, onun əri, qayınanası, heç vaxt görmədiyim başqa bir dayım və yeddi uşaqla bir evdə yaşayacaqdım. Ailə haqqında danışdıqdan sonra nə vaxt yerimdən qalxmalı, nə vaxt yatmağa getməli olduğumu, nə etməli olduğumu, harada yatacağımı, nə bişirəcəyimi də izah etməyə başladı.

- Bilirsən, xalan, evin xanımı evi polad iradə ilə idarə edir. Sənə xəbərdarlıq edirəm, o, hamını çox işlədir, - o, danılmaz bir faktı təsdiq edirmiş kimi danışdı.

- Ola bilsin, sənə çox iş tapşırır, amma o, mənim xalamdır.

Necə olsa, bir qadın və üstəlik xalam olduğundan mənimlə pis rəftar etməyəcəyini fikirləşirdim. Bir ailənin üzvləri olan qadınlar bir-birilərinin qayğısına daha yaxşı qalırlar. Anam üçün darıxmağım, Şahrü xalanın, Fatimənin mənə qarşı necə yaxşı olduqları yadıma düşdü. Hətta Aman da yaxşı idi, biz, sadəcə, yola gedə bilmədik. Uzun səfərdən sonra qəfildən özümü çox yorğun hiss etdim və oturmağa söykəndim.

Maşının pəncərəsindən başımı çıxardaraq ağ lopaların haradan gəldiyini təyin etməyə çalışırdım. Harley küçəsinin varlılar yaşayan hissəsindən keçdikcə yağın qarın səkiləri necə ağ rəngə boyadığını seyr edirdim. Sürücü maşını dayımın evinin qarşısında saxlayanda belə möhtəşəm bir evdə yaşayacağımı anlayıb heyranlıqla binaya tamaşa etdim. Afrikadakı məhdud şəraitli həyatımda heç vaxt belə bir ev görməmişdim. Səfirin iqamətgahı dördmərtəbəli, sevimli rəngim olan sarı ilə boyanmış əsl imarət idi. Ön qapıya

yaxınlaşdıq, giriş üstündə pəncərəsi olan gözəl bir yer idi. İçəri keçəndə divarların birində böyük, qızılı çərçivəli, qarşı divardakı kitabları əks etdirən bir güzgü gördüm.

Məryəm xala foyeyə gələrək məni salamladı. “Xala!” - onu görcək qışqırdım.

Anamdan bir az cavan görünən bu qadın Qərb üslubunda dəblə geyinmişdi. Laqeydliklə dedi: “Gəl içəri. Qapını bağla”. Yolboyu onun üstünə qaçıb qucaqlayacağımı fikirləşsəm də, onun əllərini sinəsində carpazlayıb etinasızlıqla dayandığını görəndə qapının ağzında donub-qaldım.

- Əvvəlcə sənə ətrafı göstərmək, vəzifələrini izah etmək istəyirəm.

Artıq enerjimin tükəndiyini hiss etdiyimdən sakit bir tərzdə xalama dedim:

- Oh, xala, çox yorğunam, bir az uzanmaq istəyirəm. Olar gedim yatım?

- Yaxşı, olar, mənimlə gəl.

Biz zaldan keçib pilləkənlərlə yuxarı qalxdıqca evin çilçiraqlarla, üstündə çoxlu balışlar olan ağ divanla, buxarının üstündən asılmış yağlı boya ilə işlənmiş rəsmlərlə necə zövqlə bəzədildiyinə heyranlıqla tamaşa edirdim. Məryəm xala məni otağına apardı və yatmaq üçün mənə öz yatağını göstərdi. Xalamın taxtı bizim bütün ailəmizin qaldığı alaçıq böyüklüyündə idi və üstünə çox gözəl, yumşaq yorğan sərilmişdi. Əlimi onun ipək parçasına sürtərək yumşaqlığından və zərifliyindən həzz aldım.

- Oyananda evi sənə göstərərəm.

- Məni oyadacaqsan?

- Yox. Nə vaxt istəsən, onda da oyanarsan. Nə qədər yatmaq

istəyirsən yat.

Yorğanın altına girdim. Ömrüm boyu heç vaxt belə valehedici rahatlıq hiss etməmişdim. Xalam qapını astaca örtdü və mən uzun və qaranlıq bir tunelə enirəmmiş kimi dərin yuxuya getdim.

9. QULLUQÇU

Gözlərimi açanda hələ də şirin bir yuxu gördüyümü fikirləşdim. Çünki yaraşıqlı otaqda böyük və rahat çarpayıda oyananda gördüklərimin gerçək olduğuna inana bilmirdim. Məryəm xala uşaqlarından biri ilə yatmış olardı, çünki mən onun otağında o biri gün səhərə qədər daş kimi yuxuya getmişdim. Lakin yerimdən qalxanda xəyal dünyam tamamilə alt-üst oldu və real həyata qayıtdım.

Xalamın otağından çıxıb evi dolaşanda o özü məni tapdı. “Əla. Deməli, oyanmısan. Gəl mətbəxə gedək, nə edəcəyini sənə göstərim”. Çəşbaş halda onun arxasınca mətbəx dediyi otağa getdim. Bu, Moqadişuda xalamın evində gördüyüm mətbəxə qətiyyən bənzəmirdi. Mavi rəngli hamar kafel vurulmuş otağın bütün divarları krem rəngli dolablarla əhatələnmişdi, ortada isə böyük bir soba var idi. Xalam siyirmələri açıb-bağlayaraq bir- bir sayırdı: “Burada qab-qacaqlar, burada çəngəl-bıçaq, burada dəsmallar...” Bu qadının nə danışdığını başa düşmürdüm,

saydığı əşyalarla nə edəcəyimi, hətta onların nə olduğunu belə bilmirdim. “Hər gün yeddinin yarısında dayının səhər yeməyini verəcəksən, çünki o, səfirliyə tezdən gedir. Onun şəkəri var, ona görə yeməyinə fikir vermək lazımdır. O, səhərlər həmişə bir fincan bitki çayı içir və iki yumurta yeyir. Saat yeddidə qəhvəmi otağıma gətirərsən. Sonra uşaqlar üçün

fəsəli hazırlamalısan. Onlar saat doqquzda məktəbdə olmalıdırlar, ona görə də düz səkkizdə yeyirlər. Səhər yeməyindən sonra...”

“Xala, bu saydıqlarını necə edəcəyəm? Mənə kim öyrədəcək? Mən o dediyini... blini hazırlamağı bacarmıram. Fəsəli necə olur?” - dedim.

Məryəm xala onun sözünü kəsdiyimə görə əllərini qapıya tərəf uzadaraq dərinlən bir ah çəkdi. Qolu hələ də havada nəfəsini saxlayıb narazı bir ifadə ilə mənə baxdı. Sonra yavaş-yavaş nəfəsini buraxdı, qolunu yanma saldı və onu birinci dəfə görəndə etdiyi kimi qollarını sinəsi üstündə çarpazlayıb dedi: “Bütün bunları birinci dəfə özüm edəcəyəm, Varis. Amma sən əlimə diqqətlə baxmalısan. Çox diqqətlə bax, qulaq as və öyrən”.

Başımı təsdiq əlaməti olaraq yellədim və o, qaldığı yerdən davam etməyə başladı.

Bu minvalla birinci həftədən və bir neçə kiçik xətalardan sonra üzərimə düşən işləri nizamlı şəkildə növbəti dörd ildə, ilin üç yüz altmış beş günü hər gün yerinə yetirdim. Vaxt anlayışından xəbərsiz olan bir səhra qızı olsam da, tez-tez saata baxmağı və saatla yaşamağı öyrənməli oldum. Saat altıda yerimdən qalxaraq yeddinin yarısınadək dayımın səhər yeməyini hazırlayır, xalamın qəhvəsini yeddidə otağına aparır, səkkizdə uşaqlara yemək verirdim. Sonra dayımı səfirliyə aparan sürücü qayıdıb uşaqları məktəbə aparırdı. Uşaqlar getdikdən sonra mətbəxi səliqəyə salır, xalamın otağını, hamamını təmizləyir, sonra dörd mərtəbənin bütün otaqlarının tozunu alır, silib parıldadırdım. İşimdən kiminsə xoşu gəlməyəndə şikayət də edərdilər: “Hamamı təmizləməyindən

xoşum gəlmədi. Gələn dəfə yaxşı təmizlə, elə təmizlə ki, ağ kafellərin üstündə ləkə qalmasın, parıldasın”.

Sürücüdən və aşpazdan başqa, evdə yeganə qulluqçu mən idim. Xalam deyirdi ki, bizim ev kimi balaca evə bir qulluqçu bəsdir. Aşpaz həftənin altı günü işləyirdi, bazar günü isə onun istirahət günü idi. Həmin gün bişirmək mənim boynuma idi. Orada qaldığım dörd il ərzində bircə dəfə də olsun istirahət günüm olmayıb. Bir-iki dəfə xalamdan xahiş etsəm də, mənə elə sifət göstərdi ki, fikrimdən vaz keçməli oldum.

Mən ailə ilə birlikdə yemirdim. İmkan olanda ayaqüstü nəsə yeyir, gecəyansı yatanacan işləyirdim. Lakin ailə ilə birlikdə yemədiyimə təəssüflənmirdim, çünki fikrimcə aşpazın bişirdiyi yeməklər zibil dadı verirdi. O da Somalidən idi, amma başqa tayfadan. O, mənə əziyyət etməyi xoşlayan zalım, tənbel və lovğa adam idi. Xalam mətbəxə girən kimi o, yalandan deyilməyə başlayardı: “Varis, bazar ertəsi mətbəxə gələndə buranı təmizləməyə bir saat vaxt sərf edirəm, səliqəli saxlamırsan”. Əlbəttə ki, bu, ağ yalan idi. O bilirdi ki, bişirdiyi yeməklərlə xalamı, dayımı razı sala bilmir, ona görə özünü başqa vasitələrlə onların gözündə yaxşı göstərməyə çalışırdı. Xalama deyəndə ki, aşpazın hazırladığı yeməkdən yeyə bilmirəm, o dedi: “Yaxşı, onda özün nə istəyirsən bişir, ye”. Xalam belə deyəndən sonra Moqadişudakı xalam qızı

Fatimədən nələrisə öyrəndiyimə çox sevindim. Sən demə, məndə aşpazlıq istedadı var imiş! Beləcə, cürbəcür pastalar və ağıma gələn yeməklər hazırlamağa başladım. Ailədən kimsə nəsə yediyimi görürdüsə, dadma baxmaq istəyirdi. Çox keçmədi, bazarlıq etməyə gedərkən bu gün nə hazırlanacağını, bununçün nə lazım olduğunu məndən soruşmağa başladılar.

Bütün bunlar aşpazın mənə olan münasibətini daha da pisləşdirirdi.

Londonda bir həftə qaldıqdan sonra anladım ki, qohumluğumuz xalam və onun ərinin gözündə mən fikirləşdiyimdən tamamilə fərqli anlamdadır. Bütün Afrikada zəngin ailələrin öz kasıb qohumlarının uşaqlarını himayəyə götürməsi adət halını alıb və himayəyə götürülən uşaqlar bu xeyirxahlığının əvəzində himayədarları üçün işləyirlər. Bəzən qohumlar onlara təhsil verir və öz doğma uşaqları kimi qayğısına qalırlar. Bəzən isə yox. Açıq-aşkar ümid edirdim ki, mən əvvəlki kateqoriyaya düşərəm. Lakin tezliklə öyrəndim ki, xalam və onun ərinin ağıllarında səhradan gətirdikləri bu avam uşağı inkişaf etdirmək yox, evlərində qulluqçu saxlamaq kimi daha vacib fikirləri var. Məhəmməd dayının o qədər işi olurdu ki, evdə işlərin necə getdiyinə heç fikir vermirdi. Lakin mənə ikinci ana olacağına ümid etdiyim xalamın məni özünün üçüncü qızı etmək fikri qətiyyən yox idi. Onun nəzərində, sadəcə, bir qulluqçu idim. Bu fakt bütün amansızlığı ilə bəlli olunca, illah da yorucu və uzun iş günlərindən sonra Londona gəlmək sevincim tamamilə yoxa çıxdı. Xalam qoyduğu qaydalara və tapşırdığı bütün işlərə ciddi nəzarət edirdi, hər gün hər şey dəqiqliklə, onun dediyi vaxtda, dediyi kimi yerinə yetirilməli idi, heç bir istisna ola bilməzdi. Bəlkə də o, vətənimizdən fərqli mədəniyyətə sahib olan bu yad ölkədə müvəffəqiyyət qazanmaq üçün belə sərt olmaq lazım gəldiyini fikirləşirdi. Amma, xoşbəxtlikdən, evdə xalam qızı Bəsmənm timsalında özümə bir rəfiqə tapmışdım.

Bəsmə xalamın böyük qızı idi və biz eyni yaşda idik. O, elə gözəl qız idi ki, bütün oğlanlar arxasınca düşərdilər, o isə heç

fikir də verməzdi. Gündüzlər məktəbə gedir, gecələr isə kitab oxuyurdu. Bəsmə otağına çəkilər, yatağına uzanar və saatlarla oradan çıxmadan oxuyardı. Çox vaxt başı oxuduğu kitaba elə qarışırdı ki, yemək də yadından çıxardı, bəzən kimsə çağırmasa, otağından çıxmazdı.

Darıxanda və özümü yalnız hiss edəndə onun otağına gedər, çarpayısının küncündə oturub soruşardım:

- Nə oxuyursan?

O isə gözünü kitabdan ayırmadan dodağının altında mızıldanardı:

- Məni tək burax, oxuyuram...

- Səninlə danışa bilmərəm?

Yenə də gözü kitabda, sanki yuxuda danışmış kimi:

- Nədən danışmaq istəyirsən? - soruşardı.

- Nə oxuyursan?

- Hmmm...

- Sən nə oxuyursan? O nə haqdadır?

Nəhayət, onun diqqətini kitabdan yayındıra bilirdim. O, kitabı yerə qoyar və onun nə haqda olduğunu danışmağa başlayardı. Çox vaxt sevgi romanları oxuyurdu. Çox vaxt da kulminasiya bir neçə dəfə ayrılıqdan və anlaşılmazlıqdan sonra kişi ilə qadının öpüşməsi olurdu. Hekayətləri çox sevdiyimdən onun danışdıqlarından inanılmaz zövq alırdım və sehlənmiş kimi oturaraq bütün oxuduğunu gözləri yaşararaq və jestlərlə ən xırda hissələrinə kimi danışmasına qulaq asırdım. Onun hekayələrinə qulaq asdıqca mən də oxumağı öyrənmək istəyirdim, çünki oxuya bilsəydim, kiminsə mənə hekayət danışmasına ehtiyacım qalmazdı.

Bizimlə yaşayan Abdulla dayım Londona universitetdə

təhsil almaq üçün gəlmişdi. Bir gün o, məndən məktəbə getmək istəyib-istəmədiyim barədə soruşdu: “Varis, bilirsən, sən oxumağı bacarmalısan. Həvəsin varsa, sənə kömək edəyəm”. O, mənə məktəbin harada olduğunu, nə vaxt açıldığını və ən əsası, pulsuz olduğunu dedi. Məktəbə getmək fikri heç vaxt ağıma gəlməmişdi. Səfir mənə cibxərcliyi kimi hər ay lap kiçik məbləğ verirdi və təbii ki, bu pul məktəbə ödəyəcək qədər deyildi. Oxumağı öyrənmək həvəsi ilə Məryəm xalanın yanına getdim və ona məktəbə getmək istədiyimi dedim. Mən də xalamın uşaqları kimi ingiliscə oxumağı, yazmağı, danışmağı öyrənmək istəyirdim.

Londonda yaşasaq da, biz evdə Somali dilində danışırıdık və mənim ətraf ələmlə heç bir əlaqəm olmadığından ingiliscə cəmi iki-üç söz bilirdim. Xalam dedi: “Yaxşı, bu haqda fikirləşəyəm”. Lakin bu məsələni əri ilə müzakirə edəndə o icazə vermədi. Xalama tez-tez təsir etməyə çalışırdım, lakin o, ərinin əksinə getmək istəmirdi. Nəhayət, onların icazəsi olmadan oxumaq qərarına gəldim. Məktəbə həftədə üç dəfə - axşam saat doqquzdən on birə kimə gedəcəkdım. Abdulla dayım birinci dəfə gedəcəyım yeri mənə göstərəcəyinə söz vermişdi. Onda on beş yaşım olardı və ilk dəfə idi ki, sinif otağında oturmuşdım. Otaqda dünyanın hər tərəfindən olan müxtəlif yaşlı adamlar var idi. Birinci dəfədən sonra evdən xəlvətcə çıxardım, eyni yolu getdiyimiz qoca bir italyan kişi məni özü ilə məktəbə aparar və dərş bitdikdən sonra evə qədər ötürərdi. Öyrənməyə o qədər həvəsli idim ki, müəllimim həmişə deyərdi: “Varis, yaxşı öyrənirsən, amma bir az yavaş ol”. Məhəmməd dayı axşamlar evdən xəlvətcə çıxdığımı biləndə mən artıq əlifbanı öyrənmişdim. Sözüə məhəl

qoymamışdım deyə mənə acığı tutdu və getdiyim heç bir ay olmamış məni məktəbdən çıxartdı.

Məktəbə getməyə artıq icazə verilməməsinə baxmayaraq, xalam qızının kitablarını götürüb oxumağı öyrənməyə çalışırdım. Mənə ailə ilə birlikdə televizora baxmağa icazə verilmədiyindən qapıdan boylanaraq qulağım vərmiş etsin deyə ingilis dilinə qulaq asırdım. Hər şey adəti üzrə davam edirdi. Bir gün evi təmizləyərkən Məryəm xala məni çağırdı: “Varis, yuxarıda işin bitdikdən sonra bura gələrsən. Sənə sözüm var”. Yerləri yığdıqdan sonra aşağı düşdüm və zalda buxarının yanında dayanmış xalamın yanına getdim.

- Bəli.

- Bu gün evdən zəng vurmuşdular. Ah... sənin kiçik qardaşının adı nə idi?

-Əli?

- Yox, ən kiçiyi, saç ağ olanı deyirəm.

- Ağsaqqal? Onu deyirsən?

- Hə. Ağsaqqal və böyük bacın Aman. Çox təəssüf edirəm, onların ikisi də vəfat edib.

Qulaqlarıma inana bilmirdim. Gözlərim xalamın üzündə donub-qalmışdı. Onun zarafat etdiyini fikirləşirdim. Yaxud etdiyim nəyə görə hirsənib və belə dəhşətli bir şey deməklə məni cəzalandırmaq istəyirdi. Lakin onun üzündə heç bir ifadə görmürdüm. O, düz deyir, yoxsa niyə belə söz desin? Amma bu, necə ola bilərdi? Yerimdə donub-qalmışdım, hərəkət edə bilmirdim və sonra özümdən asılı olmadan ağ divanın üstündə oturdum. Onlara nə olduğunu da soruşmadım. Ola bilsin, xalam mənə o dəhşətli hadisəni izah edirdi, lakin tək eşitdiyim şey qulaqlarımdakı uğultu idi. Keyləşmiş halda, zombi kimi

dördüncü mərtəbədəki otağıma qalxdım.

Həmin günü anlaqsız halda kiçik xalam qızı ilə bölüşdüyümüz balaca otaqda kənarlan pərdəli çarpayımda uzanıb qaldım. Aman və Ağsaqqal ikisi də ölüb! Bu, necə ola bilərdi? Evdən ayrılaraq bacım və qardaşım ilə bir yerdə vaxt keçirmək imkanını əldən buraxmışdım və indi ömrüm boyu onları bir daha görə bilməyəcəkdim. Aman ailəmizdə ən güclü, ən iradəli, Ağsaqqalsa ən ağıllı uşaq idi. Onların ölə biləcəyini heç kim fikirləşməzdi. Onlar ölübsə, gör ailəmizin yerdə qalan, nisbətən bacarıqsız uşaqlarını nə gözləyir?

O axşam qərara gəldim ki, daha əziyyət çəkmək istəmirəm. Atamdan qaçdığım o səhərdən bəri həyatımda heç nə ümid etdiyim kimi olmayıb. Ondan iki il sonra isə dəhşətli şəkildə ailəmin iki ən yaxın adamını itirdim və onların əbədilik yoxluğuna dözə biləcəyimi zənn etmirdim. Mətbəxə düşdüm, siyirməni çəkdim və qəssab bıçağına oxşayan bıçağı götürərək yenidən yuxarı qalxdım. Çarpayımda uzanaraq bıçağı özümə toxundurmaq üçün cəsarət toplamağa çalışırdım, amma anam ağılımdan çıxmırdı. Yazıq Mama! Bu günlərdə mən iki doğma insanımı itirib dözə bilmirəm, o isə üç övladının itkisinə dözməli olacaq. O, bu zülmə layiq deyildi, beləcə, bıçağı yanımdakı masanın üstünə qoydum və gözlərimi tavana zillədim. Bəsmə məni yoxlamağa gələndə artıq bıçağı unutmuşdum. O, bıçağı görəndə həyəcanla: “Bu nədir?! Bıçaq nəyinə gərəkdir?” - soruşdu. Cavab vermək istəmədim və yenə gözlərimi tavana zillədim. Bəsmə bıçağı götürüb otaqdan çıxdı.

Bir neçə gün sonra xalam yenə məni çağırırdı: “Varis! Aşağı düş...” Özümü eşitməzliyə vurub yerimdən durmadım. “Varis! Aşağı gəl...” Aşağı düşəndə onun ayaq üstə dayanıb məni

gözlədiyini gördüm. “Tez ol! Telefon!” Mənə heç vaxt zəng gəlmədiyindən bu xəbər məni təəccübləndirdi. Düzünü desəm, ömrümdə telefonla danışmamışdım.

- Mən? - astaca soruşdum.

- Bəli! Bəli! - O, masanın üstündə kənara qoyulmuş dəstəyi göstərdi. - Onu götür, dəstəyi götür!

Dəstəyi əlimə alaraq ona elə baxırdım ki, elə bil məni dişləyəcək. Dəstəyi özümdən xeyli kənarda saxlayaraq çox asta bir səsle pıçıldadım:

- Bəli?

Məryəm xala gözlərini çevirərək:

- Danış! Danış! Telefona danış! - dedi.

O, dəstəyin düz tərəfini çevirərək qulağıma tutdu. “Salam”. Sonra məftunedici bir səs - anamın səsini eşitdim.

- Mama! Mama! Yarəbbim, həqiqətənmi sənsən? - Yaxın günlər ərzində ilk dəfə idi ki, sevinirdim.

- Mama, yaxşısan?

- Yox, mən ağacın altında yaşayıram.

Dedi ki, Amanla Ağsaqqal öləndən sonra ağlını itirib. Anam mənimlə danışdıqca özümü öldürməklə onun kədərinə kədər qatmadığıma görə Allaha şükür edirdim. Anam heç kimlə danışmaq, heç kimi görmək istəmədiyi üçün, tək olsun deyə səhraya qaçıbmış. Sonra səhradan keçərək Moqadişuya, ailəsinin yanına getmişdi. O hələ də orada idi və Şəhru xalanın evindən zəng vurmuşdu.

Mama onların başına gələnləri danışmağa çalışırdı, lakin dediklərindən heç nə başa düşmək olmurdu. Ağsaqqal xəstələnibmiş. Afrikanın bütün səhra köçərilərində olduğu kimi, bizdə də heç bir tibbi xidmət yox idi, ona görə də

xəstəliyin səbəbini və müalicəsini də bilən yox idi. O cəmiyyətdə yalnız iki anlayış var idi: yaşamaq və ölmək. Başqa seçim yox idi. Yaşayırsansa, deməli, yaxşısan. Biz xəstəliyə görə narahat olmurduq, çünki həkimsiz və dərmansız idik, əlimizdən gələn bir şey də yox idi. Kimsə öləndə də sağ qalana görə şükür edirdik və həyat, beləcə, öz axan ilə gedirdi. Həmişə həyatımızı “inşallah fəlsəfəsi” idarə edirdi. Həyat Allahın bizə verdiyi bəxşidir və ölüm onun əlindədir, biz bəndələrin isə Onun işinə qarışmağa haqqı yoxdur.

Lakin Ağsaqqal xəstələnəndə o, xüsusi uşaq olduğu üçün valideynlərim təlaşa düşüblər. Mama nə etmək lazım olduğunu bilməyib və Moqadişoya, Amana xəbər göndərərək kömək istəyib. Aman həmişə ən güclü olub və o nə etmək lazım olduğunu bilməliydə. Və bilib də. Aman Moqadişudan piyada səhra ilə yola çıxaraq Ağsaqqalı həkimə gətirmək üçün gedib. Ailəmin həmin vaxt harada düşərgə saldıqları və şəhərə nə qədər yaxın olduqlarını dəqiq bilmirəm. Mama Amandan kömək istəyəndə onun səkkiz aylıq hamilə olduğundan xəbəri olmayıb. Bacım Ağsaqqalı xəstəxanaya aparanda qardaşım onun qollarının arasında keçinib. Bundan şoka düşən Aman da bir neçə gündən sonra bətnindəki körpə ilə birlikdə ölüb. Heç vaxt onları harada öldüklərini və nə vaxt öldüklərini dəqiq bilmədim. Bu hadisədən sonra həmişə sakit və sarsılmaz iradəyə sahib olan anam dözə bilməyib və ailədən uzaqlaşib. O, ailəmizin dirəyi idi, onsuz ailənin qalan üzvlərinin həyatının necə olacağı fikri məni rahat buraxmırdı. Bundan da artıq məni ən çox narahat edən Mamanın belə çətin vaxtında Londonda oturub qalmağım idi.

Hər şeyə rəğmən həyat davam edirdi və Londonda yaşadığım müddətdə bacardığım qədər həyatın dadını çıxarmağa çalışırdım. Evdə üzərimə düşən vəzifələri yerinə yetirir, xalam uşaqları və onların bizə gələn dostları ilə zarafatlaşırdım.

Bir gecə mən Bəsmanı ilk model işimə kömək etmək üçün yola gətirdim. Londona gəldiyimdən bəri məndə geyimə olduqca böyük maraq yaranmışdı. Hansısa paltarın mənim olmasını istəmirdim, sadəcə, onları geyinib yoxlamaqdan xoşum gəlirdi. Bu, aktyorluğa bənzər bir hiss idi, özümü kiminsə yerinə qoya bilirdim. Ailə hamısı zalda toplaşb televizora baxanda mən Məhəmməd dayının otağına girib qapını içəridən bağladım. Sonra onun dolabını açıb ən yaxşı kostyumlarından birini - mavi miləmil kostyumunu götürdüm, çarpayının üstünə sərdim, ona uyğun hesab etdiyim ipək qalstuk, tünd corabları, ağ köynəyi və qara ayaqqabıları yanma yığdım. Sonra hamısını əynimə geyinərək qalstuk da dayım kimi bağlamağa çalışdım. Ən sonda şlyapanı qoydum. Tam hazır olduqdan sonra Bəsmanı axtarmağa getdim. O isə məni görcək gülməkdən uğundu.

- Get atana de ki, onu bir kişi görmək istəyir.
- Bu, onun paltarlarıdır? Oy, səni öldürəcək.
- Nolar, get de.

Dəhlizdə dayanıb xalam qızma diqqətlə qulaq asaraq otağa daxil olacağım o “böyük” anı gözləyirdim.

- Ata, çöldə səni görmək istəyən bir kişi var.
- Gecənin bu vaxtı kimdir, görəsən? - Məhəmməd əminin səsi narahatlıq ifadə edirdi. - Kimdir? Nə istəyir? Əvvəllər onu görmüsən?

Bəsma kəkələyə-kəkələyə:

- Mə-n, mən bilmirəm. Hə, mənəcə, onu tanıyırsan, - dedi.
- Yaxşı, ona de...
- Niyə özün çıxmırsan? Düz qapının ağzındadır,
- Bəsma tez-tələsik dedi.
- Yaxşı, - dayım yorğuncasına razılaşdı.

Bu, hərəkətə keçmək üçün mənə işarə idi. Şlyapamı gözlərimin üstünə kimi basdım, əllərimi cibimə qoydum və otağa daxil oldum.

Bariton səslə dedim:

- Salam, məni tanımadın?

Məhəmməd dayı bir az əyilərək papağın altından güclə görünən gözlərimə baxmağa çalışdı. Mən olduğumu başa düşəndə gülməkdən uğunub getdi. Ona qoşulub bütün ailə güldü.

Məhəmməd dayı özünə gələn kimi barmağını silkələyə-silkələyə:

- İndi de görüm, məndən icazə almışdın? - soruşdu.
- Dayı, geyinib baxmaq istəyirdim, sənəcə, bu, maraqlı zarafat deyil?
- Ay Allah...

Belə zarafatlardan bir-iki dəfə etmişdim. Hər dəfə dayımın bunu edəcəyimi gözləmədiyi uyğun bir vaxt seçirdim. Axırda o dedi: “Varis, daha bəsdir, mənim paltarlarımı geyinmə, oldumu?” Zarafatlarımı xoşlasa da, onun ciddi olduğunu başa düşdüm. Sonralar o, dostları ilə söhbət edəndə gülə-gülə deyərdi: “Bu qız otağıma girir, paltarlarımı geyinir, sonra da qızım gəlib deyir ki, ata, səni kimsə görmək istəyir. Qızıma inanıb məni gözləyən adamın yanma gedirəm və görürəm ki,

bu qız təpədən-dırnağa paltarlarımı geyinib dayanıb. Həmin vaxt kaş onu görə biləsiniz...”

Xalam deyirdi ki, rəfiqələri ona mənim modellikd   z m  sına mağı mı məsləhət görüblər. Amma bu iş xalamın heç ağına batmırdı v  cavabı belə olurdu: “Um-mmm. Biz belə şeylər etmirik. Somalid nik v  m s lmanıq, belə şeylər bizə yaramaz”. Amma xalam köhnə rəfiqəsinin qızı İmanın modellik işinə heç vaxt etiraz etmirdi. Onlar Londona nə vaxt gəlsələr, Məryəm xala bizdə qalmanın üçün təkid edirdi. İmanla söhbət edərkən modellik haqqında ilk t s vv rl rim yarandı. Xalam qızının jurnallarından İmanın şəkillərini kəsərək balaca otağı mın divarlarına yapışdırmışdım. Fikirləşirdim ki, əgər o da somalili qadındısa və bunu edə bilirsə, mən niyə edə bilməyim ki?!

İman bizə gələndə onunla söhbət etmək üçün fürsət axtarırdım. Ondan, sadəcə, soruşmaq istəyirdim: “Necə model ola bilərəm?” Bu iş haqda lap az t s vv r m var idi, amma qətiyyən bilmirdim ki, model olmaq üçün neyləmək lazımdır. O isə hər dəfə gələndə böyüklərlə vaxt ke ir rdi. Xalam və onun  ri model olmaq kimi c f ng bir arzuya görə onların söhbətinə qarışmağı mı heç vaxt qəbul etm zdil r. Nəhayət, bir axşam uyğ n vaxt tapa bildim. İman  z otağında kitab oxuyurdu. Qapını d y r k yatmazdan qabaq nəsə lazım olub-olmadığını soruşdum.

“Bəli, bir fincan bitki çayı”. Mətbəxə düşdüm, onun üçün çay gətirdim.  ayı çarpayının yanındakı dolabın  st n  qoyub söhbətə başıladım: “Bilirsən, otağında sənin çoxlu şəkillərin var. Mən də sənin kimi model olmaq istəyirəm. Səncə, modellik çətin peşədir? Sən bunu necə bacardın? Bu işə necə

başlamısan?”

Ondan nə cavab gözlədiyimi bilmirdim, bəlkə də ümid edirdim ki, məni Sinderellaya çevirəcək sehrli çubuğu var. Lakin model olmaq arzum inandırıcı səsəlmirdi və bu, mənə mümkün olacaq fikir kimi görünmədiyindən modellik haqqında bir daha fikirləşməməyə çalışdım. Həmin axşamdan sonra gündəlik ev işlərini - səhər yeməyini, naharı hazırlamağı, evi təmizləməyi, qabları yumağı - əvvəlkindən də artıq can-başla etməyə başladım.

O vaxt on altı yaşıml olardı və iki il idi ki, Londonda yaşayırdım. 1983-cü il idi, artıq Qərb dünyasının zaman maşınına kifayət qədər uyğunlaşmışdım.

Həmin ilin yayında Məhəmməd dayının bacısı balaca qızını yetim qoyaraq Almaniyada vəfat etdi. Onun qızı Sofi bizimlə yaşamağa gəldi və dayım onu yaxınlıqdakı kilsə məktəbinə qoydu. Səhər işlərimə bir iş də əlavə olunmuşdu, hər gün onu məktəbə ötürməli olurdum.

Sofini məktəbə ötürdüyüm ilk günlərin birində qədim binaların arası ilə keçərkən gözünü çəkmədən mənə baxan tanımadığım bir adam gördüm. Təxminən qırx yaşlarında uzunsaçlı və ağdərili bir kişi idi. Mənə baxdığını gizlətməyə heç çalışmırdı da. Düzünü desəm, sırtıq adama oxşayırdı. Sofini məktəbin qapısından içəri ötürən kimi yaxınlaşaraq ingiliscə danışmağa başladı. Sözsüz ki, ingiliscə bilmədiyimdən onun nə dediyini başa düşmədim. Qorxaraq onun heç üzünə belə

baxmadan evə qaçdım. Bu, bir müddət belə davam etdi - hər gün mən Sofini məktəbə ötürür, o adam mənə yaxınlaşaraq nəsə deməyə çalışır, mən isə qaçırdım.

Günortalar Sofini qarşılayıb evə gətirəndə o, yolboyu məktəbdəki təzə rəfiqəsindən danışdı. Mənə tamamilə maraqsız olduğundan deyirdim: “Hə, um-hmmm...” Bir gün Sofini götürməyə bir balaca gecikdim. Məktəbə çatanda Sofini başqa bir qızla məktəbin qabağında oynayan gördüm. Sofi mənə görcək sevinə-sevinə yanındakı qızı mənə təqdim etdi: “Varis, bu, mənim rəfiqəmdir”. Uşaqların yanında dayanan adam isə artıq bir ilə yaxındır ki, mənə bezdirən o uzunsaçlı kişi idi.

O adama sarı göz süzdürərək əsəbi-əsəbi dedim: “Hə, gəl gedək”. Lakin həmin adam ingilis, alman və Somali dilində danışa bilən Sofiyə əyilərək nəsə dedi. “Gəl, Sofi. Uzaq ol ondan!” - deyib onun qolundan yapışdım.

Sofi çevrilib dedi: “O bilmək istəyir ki, sən ingiliscə danışa bilirsənmi”. Sofi çevrilərək başı ilə yox dedi. Kişi yenə nəsə dedi və Sofi tərcümə etdi: “O, səndən nəsə soruşmaq istəyir”.

Başqa tərəfə baxaraq ötkəmcəsinə dedim: “Ona de ki, onunla danışmaq istəmirəm. Rədd olsun. O...” Lakin cümləmi bitirmək istəmədim, çünki onun qızı da oradaydı və dediklərimi Sofi dayanmadan tərcümə edirdi. “Yaxşı, yadımdan çıxart bu söhbəti. Gedək!”

- deyə Sofinin əlindən tutub dartdım.

O qarşılaşmadan bir müddət sonra, adəti üzrə, yenə Sofini məktəbə ötürüb evə qayıtdım və yuxarı mərtəbəni təmizləməyə başladım. Qapının zəngi çalındı, mən çatana qədər Məryəm xala qapını açdı. Pilləkənlərdən dayanıb baxanda gözlərimə inanmadım - cənab Uzunsaç idi! Mənim arxamca gəlibmiş. Birinci ağıma gətirdiyim şey onun məndən xalama şikayət edəcəyi oldu. Nəsə yalan deyəcək - ya onunla eşqbazlıq

etdiyimi, ya onunla yatdığımı, ya da nəşə oğurladığımı...
Xalam səlis ingilis dili ilə soruşdu:

- Siz kimsiniz?

- Adım Malkolm Feyrçayldır. Sizi narahat etdiyimə görə
üzr istəyirəm - amma sizinlə danışa bilərəm?

- Mənimlə nə haqda danışacaqsınız? - xalam
təəccüblənmişdi.

Onun nə deyə biləcəyini fikirləşərək yuxarı qaçdım, lakin iki
saniyə keçmədən qapının çırpıaraq bağlandığını eşitdim.
Mətbəxə tərəf gedən xalamın yanma qaçdım.

- Xala, o kim idi?

- Bilmirəm - kimdirsə səni izləyərək gəlib, səninlə danışmaq
istəyirdi, şəklini çəkmək istəyirdi. Nəşə boş-boş danışdı.

- Xala, bunu ondan mən istəməmişəm, o adamla bir kəlmə
də danışmamışam!

- BİLİRƏM! Elə ona görə də bura gəlmişdi! - Yanımdan
keçib gedərək: - Get, işinlə məşğul ol, buna görə narahat olma,
onun cavabını verdim, - dedi.

Lakin xalam söhbəti bütün xırdalıqlarına kimi mənə
danışmaqdan boyun qaçırdı. Onun belə bərk hirsləndiyini
görüb fikirləşdim ki, yəqin, o adam xalama porno şəkillərini
çəkmək istədiyini deyib. Baş verənlərdən çox qorxmışdım və
bu barədə bir də danışmadım.

O vaxtdan sonra hər gün onu məktəbin qabağında görürdüm.
Heç vaxt mənimlə danışmağa cəhd etmirdi, sadəcə, nəzakətlə
gülümsəyir və öz işi ilə məşğul olurdu. Bir gün yenə Sofini
götürəndə astaca mənə yaxınlaşdı və bir kart uzatdı. Onun
üzünə baxa-baxa kartı götürüb cibimə qoydum. O qayıdıb
gedərkən arxasınca gözümü qırpmadan baxdım və Somali

dilində onu söyməyə, lənətləməyə başladım: “Rədd ol başımdan, əclaf, murdar donuz!”

Evə çatan kimi yuxarı qaçdım. Bütün uşaqların otağı yuxarı mərtəbədə olduğundan böyüklər bura, demək olar ki, gəlmirdilər. Xalam qızının otağına getdim və həmişəki kimi onu kitab oxumağa qoymadım. Kartı cibimdən çıxardım:

- Bəsma, buna bax. Bunu sənə dediyim o adam verib. Məni bezdirən, arxamca gələn adamı deyirəm, yadındadır? Bu gün bu kartı verdi. Oxu, gör nə yazılıb orada? - dedim.

- Yazılıb ki, o, fotoqrafdır.

- Necə fotoqraf?

- Şəkil çəkir.

- Bilirəm, amma necə şəkil?

- Yazılıb ki, “moda fotoqrafı”.

- “Moda fotoqrafı” - hər kəlməni aramla tələffüz etdim. - O, paltarların şeklini çəkir? Hansısa paltarı nümayiş etdirərkən şeklini çəkmək istəyir?

- Bilmirəm, Varis, - köks ötürdü, - həqiqətən də, bilmirəm.

Bilirdim ki, o, kitab oxumaq istəyir və onu bezdirirəm. Kartı götürüb çarpayıdan qalxdım və otaqdan çıxdım. Daxilimdəki səs “kartı saxla” deyirdi və mən də onu otağımda gizlətdim.

Xalam qızı Bəsma həmişə mənə məsləhət verməyə hazır idi və o, bunu həvəslə edirdi. Qardaşı Hacıya görə verdiyi məsləhəti üçün isə ona hədsiz minnətdaram.

Hacının iyirmi dörd yaşı var idi və xalamın ikinci oğlu idi. O da Abdulla dayım kimi Londonda universitetdə oxuyurdu və çox savadlı hesab olunurdu. Londona gəldiyim ilk gündən bəri həmişə mənimlə mehriban davranırdı. Mən yuxarı mərtəbəni təmizləyərkən soruşardı: “Ey, Varis, hamamı təmizləyib

qurtarmısan?” “Yox, amma getmək istəyirsənsə get, sonra təmizləyərəm”, - cavab verərdim.

“Yox... Sadəcə, bilmək istəyirdim ki, sənə kömək lazım deyil ki?” Yaxud da deyərdi: “Nəsə içməyə düşürəm, səninçün də gətirim?” Onun qayğıma qalması çox xoşuma gəlirdi. Biz tez-tez söhbət edir, zarafatlaşırdıq.

Bəzən hamamdan çıxanda o düz qapının ağzında dayanar və məni keçməyə qoymazdı. Yanından keçməyə çalışanda qabağımı kəsərdi. “Yolumdan çəkil, axmaq”, - qışqıraraq onu kənara itələyəndə isə gülərdi. Onun zarafatlarını bayağı hesab etsəm də, belə xırda oyunlar davam edirdi. Bu hərəkətlərinin altında məni qıcıqlandıran nəsə var idi. Mənə yaxınlaşaraq qəribə tərzdə, şorgöz-şorgöz baxırdı. Belə ürəkbulandırıcı hisslər keçirdiyimə görə isə özümü danlayırdım. Yox, Varis, Hacı sənə qardaş əvəzidir. Gic-gic fikirləşmə!

Bir gün hamamdan əlimdə evi təmizlədiyim vedrə və əsgi çıxarkən o, yenə qapının ağzında dayanmışdı. Qolumdan yapışaraq məni özünə tərəf çəkdi və nəfəs-nəfəsə qaldıq. Əsəbi halda güldüm: “Neynirsən?”

“Heç nə, heç nə”. Dərhal məni buraxdı. Vedrəni götürüb heç nə olmayıbmiş kimi hamamın yanındakı otağa keçdim. Lakin baş verənləri beynimdə götür-qoy edirdim və artıq əmin idim ki, nəsə yolunda deyil.

Ertəsi gün gecə otağında yatmışdım, kiçik xalam qızı Şükrə də öz çarpayısında yuxulamışdı. Çox ayıq yatdığımdan təxminən gecə saat üçdə kiminsə pilləkənlərlə yuxarı qalxdığını hiss etdim. Fikirləşdim ki, Hacı olacaq, çünki onun otağı bizim otaqla üzbəüz idi. Evə təzəcə çatmışdı, səndələyə-səndələyə gəlməyindən başa düşdüm ki, keflidir.

Məhəmməd dayının evində evə gec, üstəlik içkili gəlmək yolverilməz idi. Onlar mömin müsəlman idilər və bütün növ spirtli içkilər qadağan idi. Lakin Hacı artıq böyüdüyünü düşünür və istədiyini edirdi.

Otağının qapısı astaca açıldı. O, qapının ağzında dayandı. Otaqdakı hər iki çarpayı döşəmədən iki pillə yuxarıda idi. Hacı ayağı ilə pillələri yoxlayaraq qapıya daha yaxın olan bacısını oyatmamağa çalışırdı. Lakin pillələrdən birini ötürdü və büdrədi. Sonra iməkləyərək mənim çarpayıma tərəf gəldi. Arxadakı pəncərədən düşən işıqda onun boynunu durna kimi uzadaraq qaranlıqda üzümü görməyə çalışdığına göz qoyurdum. O pıçıldadı: “Ey, Varis, Varis...” Nəfəsindən likör qoxusu gəlirdi. Sərxoş olduğuna əmin oldum, lakin qımıldanmadan özümü yuxululuğa vurdum. O, əlini uzadıb üzümü tapmağa çalışırdı. Ürəyimdə yalvanrdım ki, Yarəbbim, qoyma bu baş versin. Yuxu görürəmmiş kimi o biri tərəf üstə çevrilərək Şükrəni oyatmağa çalışdım. Hacı isə cəsarətini itirərək səssizcə otağına tərəf qaçdı.

Ertəsi gün Bəsmənm otağına getdim.

- Bura bax, səninlə mütləq danışmalıyam.

Üzümdəki qorxu və həyəcan ifadəsindən başa düşdü ki, gəlişimin məqsədi, sadəcə, vaxt öldürmək deyildi.

- Keç içəri, qapını ört.

Dərindən köks ötürərək dedim:

- Qardaşın haqqında danışmaq istəyirəm. - Necə deyəcəyimi bilmirdim, sadəcə, dua edirdim ki, mənə inansın.

Həyəcanlanaraq soruşdu:

- Qardaşım haqqında?

- Dünən gecə saat üçdə otağıma girmişdi.

- Neylədi ki?
 - Üzümə toxunmağa çalışdı. Pıçıltı ilə adımı çağırdı.
 - Oh, yox. Əminsən? Yuxu görmürdün ki?
 - Yaxşı görək! Onunla tək qalan kimi üzündəki ifadəni, mənə necə baxdığını görürəm. Bilmirəm neyləyim.
 - Zibil, ZİBİL! Kriket ağacını, ya da süpürgəni çarpayının altına qoy. Yox, mətbəxdən oxlovu götür, yorğanının altında gizlət, gecə otağına girəndə başına vur! Bir də bilirsen neylə? Qışqır. Var gücünlə qışqır ki, hamı eşitsin.
- Allaha çox şükür ki, bu qız mənim tərəfimdə idi.

Bütün günü dua edirdim: “Nə olar, qoy bir daha təkrar etməsin, İlahi, məni belə dəhşətli şey eləməyə məcbur etmə”. Evdə qanqaralıq yaratmaq istəmirdim. Özünü təmizə çıxartmaq üçün valideynlərinə yalan deyəcəyindən, onlann da məni evdən qovacaqlarından çox qorxurdum. Sadəcə, bu hərəkətlərinə son qoymasını istəyirdim - heç bir oyununu, heç bir zarafatını, axşam otağıma gəlmələrini, əllərini üzümə toxundurmasını istəmirdim. Lakin hisslərim mənə dualarım işə yaramadığı halda “döyüşə hazır ol” deyirdi.

Həmin axşam mətbəxdən oxlovu götürüb çarpayımın altında gizlətdim. Şükrrə yuxuya gedəndən sonra yanıma qoydum və əlimi çəkmədim. Əvvəlki gecə olduğu kimi Hacı evə yenə gecə təxminən üçdə gəldi, qapının ağzında bir anlıq dayandı və işığın eynəklərində necə parıldadığını gördüm. Gözaltı xəlvətcə ona baxa-baxa sakitcə uzanmışdım. İçəri keçib yatağıma yaxınlaşdı, balışımın üstünə əyildi və qoluma toxunmağa başladı. Nəfəsindən elə pis viski iyi gəlirdi ki, az qala qusacaqdım, lakin tüküm də tərpənmirdi, sakitcə dayanmışdım. Sonra o, çarpayımın yanında dizi üstə dayanaraq

yorğanın qırağını tapmağa çalışdı və əlini içəri salaraq qıçıma toxundu. Əlini budumdan yuxarı sürüşdürərək alt paltarına doğru apanrdı.

“Eynəyini sındırmalıyam, - fikirləşdim, - bu, onun otağıma girdiyinə sübut olar”. Oxlovu əlimdə bərk sıxaraq var gücümlə üzünə vurdum. Gecənin sakitliyində əvvəlcə möhkəm tappıltı eşidildi. Bu an qışqırmağa başladım: “Rədd ol otağımdan, alçaq, oğraş!”

Şükrə yerindən dik atıldı, ağlayaraq soruşdu: “Nə olub?” Bir-iki saniyə içində evin hər tərəfindən ayaq səsləri eşidildi. Hacının eynəyini sındırdığımdan öz otağına iməkləyə-iməkləyə qayıtmalı olmuş və elə paltardaca yatağına girib özünü yuxululuğa vurmuşdu!

Bəsma gəldi və işığı yandırdı. Əlbəttə, onun hadisədən xəbəri var idi, amma özünü bilməməzliyə qoyaraq: “Burada nə baş verir?” - soruşdu.

Şükrə izah etdi: “Hacı burada idi, yerdə iməkləyirdi!”

Məryəm xala xələtinə bürünərək otağa girdi. Onu görəndə qışqırdım: “Xala, o mənim otağıma girmişdi! Dünən də girmişdi! Mən də onu vurdum!” Hacının eynəyinin sınıqlarını ona göstərdim.

O, ciddi bir səslə dedi: “Şşşş. Bu barədə eşitmək belə istəmirəm, indi yox. Hər kəs öz otağına qayıtsın. Yatın!”

10. AZADLIQ

Hacının üzünə oxlovla vurduğum o gecədən sonra evdə heç kim o hadisə haqqında bir kəlmə də olsun danışmadı. Hiss etdiyim böyük bir dəyişiklik olmasaydı, fikirləşə bilərdim ki, onun gecələr otağıma girməsi, sadəcə, pis yuxu olub. Artıq Hacı ilə dəhlizdə üz-üzə gələndə o, mənə şorgöz-şorgöz

baxmırdı. O ifadə aşkar nifrətlə əvəz olunmuşdu. Dualarım yerinə yetdiyi və həyatımın bu acı, iyrənc dönəmi başa çatdığı üçün çox xoşbəxt idim. Lakin tezliklə bu xoşbəxtlik başqa bir narahatlıqla əvəz olundu.

Məhəmməd dayı elan etdi ki, bir neçə həftədən sonra ailə Somaliyə qayıdacaq. Onun dördillik səfirlik müddəti başa çatmışdı və biz artıq Somaliyə qayıtmalı idik. Londona çatdığım ilk gün dörd il mənə bir ömür qədər uzun görünmüşdü, amma indi inana bilmirdim ki, artıq dörd il keçib. Bədbəxtlikdən, Somaliyə geri dönməyə heç də həvəsli deyildim. İngiltərə kimi varlı bir ölkədən qayıdan bütün afrikalıların arzuladığı kimi, mən də evimizə zəngin və uğur qazanmış biri kimi dönmək istəyirdim. Somali kimi kasıb ölkələrin vətəndaşları daim ölkədən çıxmaq üçün yollar axtarır, pul qazanaraq ehtiyac içində olan ailələrinə kömək etmək üçün Səudiyyə Ərəbistanı, Avropa, Amerika kimi yerlərə pənah apanrlar.

Dörd il xaricdə yaşadıqdan sonra evə dönürdüm, amma heç nə ilə! Evə qayıdanda nə deyəcəyəm? Anama deyəcəyəm ki, bu illər ərzində vur-tut pasta bişirməyi öyrənmişəm?! Dəvələrin yanma qayıtdıqdan sonra, çətin ki, bir də pasta görəəm. Yoxsa atama tualeti necə sürtüb təmizləməyi öyrəndiyimi danışacağam?! Atam soruşacaq ki, nəə, tualet nədir? Amma onun başa düşə biləcəyi universal bir söz var - pul. O pul ki, ailəmin ən xırda ehtiyacları üçün belə heç vaxt olmayıb.

Xalamla əri Somaliyə qayıtmağa hazırlaşanda lap cüzi olan maaşımdan çətinliklə qəpik-quruş toplaya bilmişdim. Arzum isə anama bir ev - sağ qalmaq üçün köç etmədən və çox işləmədən, daimi yaşaya biləcəyi bir yer - almaqdan ötrü lazımı

qədər pul toplamaq idi. Bu, əslində, o qədər də əlçatmaz arzu deyildi, çünki mübadilə məzənnəsi ilə cəmi bir neçə min dollara Somalidə ev almaq mümkün idi. Bu məqsədimə çatmaq üçün İngiltərədə qalıb pul yığmaq istəyirdim. Çünki bilirdim ki, getsəydim, bir də heç vaxt qayıda bilməyəcəkdim. Bunu necə edəcəyimi bilməsəm də, içimdə dərin bir inam hissi var idi ki, xalamın ailəsində qul kimi işləməkdən canımı qurtara bilsəm, hər şey yolunda gedəcək. Deyəndə ki, qalmaq istəyirəm, qətiyyən razılaşmadılar. Xalam acıqlanaraq dedi: “Burada qalıb nə qələt eləyəcəksən? On səkkiz yaşlı bir qız evsiz, pulsuz, işsiz, iş icazəsi olmadan, ingilis dilini bilmədən nə edə bilər? Lap gülməlidir! Yox, bizimlə gedirsən!”

Yola düşəcəyimiz gün bəlli idi. Həmin vaxtdan xeyli əvvəl Məhəmməd dayı hamımıza iki şeyi yaddan çıxartmamağı tapşırırmışdı: yola düşəcəyimiz günü və pasportlarımızın qaydasında olduğuna əminlik. Mən də onun tapşırığına əməl etdim - cəld pasportumu mətbəxə aparıb plastik torbaya qoydum, ağzını yaxşıca bağladım və bağda basdırdım.

Moqadişuya yola düşəcəyimiz son gecə pasportumu tapa bilmədiyimi elan etdim. Planım çox sadə idi. Pasportum olmasaydı, məni apara bilməyəcəkdilər. Məhəmməd dayı şübhələnərək soruşmağa başladı: “Varis, pasportun harada ola bilər? Səncə, axırncı dəfə onu hara qoymusan?” O, təbii ki, bu sualların cavabını bilirdi, çünki Londonda olduğum dörd il ərzində az hallarda evdən çıxmışdım.

Üzümdə ciddi bir ifadə ilə dedim: “Bilmirəm - bəlkə də evi təmizləyərkən təsadüfən tullamışam”. O, hələ də səfir idi və istəsəydi, mənə kömək edə bilərdi. Hələ də ümid edirdim ki, qalmağı necə çox istədiyimi başa düşəcək və məni zorla

evimizə aparmaq əvəzinə, viza almağıma kömək edəcək.

“Yaxşı, bəs biz indi neyləyək, Varis? Səni burada qoyub gedə bilmərik!” Onu belə vəziyyətdə qoyduğum üçün rəngi bozarmışdı. Növbəti iyirmi dörd saat ərzində ikimizdən birinin güzəştə getməsi üçün bir-birimizin əsəbləri ilə oynadıq. Mən təkid edirdim ki, pasportum itib, o isə təkid edirdi ki, mənə kömək edə bilməz.

Məryəm xalanın isə öz ideyaları var idi: “Səni bir çamadana qoyub, ağzını bağlayıb xəlvətcə təyyarəyə keçirərik. Belə şeyi həmişə edirlər!”

Bu, diqqətimi çəkdi və astaca dedim: “Əgər bunu etsəniz, sizi heç vaxt, heç vaxt bağışlamayacağam. Xala, məni burada qoyub gedin. Mənə heç nə olmaz”.

O, kinayəli tərzdə dedi: “Hə, hə, sənə heç nə olmaz. YOX, sənə çox şey ola bilər...” Üzünə baxanda çox narahat görünürdü, bəs görəsən, mənə kömək etmək üçün də narahat idimi? Onun Londonda çoxlu tanışları, dayımın səfirlikdə yaxşı əlaqələri var idi. Sadəcə, tək bir telefon zəngi ilə xilasımı təmin edə bilərdilər, lakin bir anlığa olsa belə, yalandan hədə-qorxu gəlməklə məni Somaliyə qaytara biləcəklərini hiss etsəydilər, bu zəngi etməyəcəkdilər.

Ertəsi gün səhər dördmərtəbəli imarət arı pətəyinə bənzəyirdi, telefon zəngləri, yığılmış çamadanlar, ora-bura qaçan adamlar... Yuxarı mərtəbədəki otağımda mən də öz ucuz çantama İngiltərədə qaldığım müddətdə topladığım bir neçə əşyayı yığdım. Orada qaldığım vaxtda mənə verilmiş köhnə geyimlərin bir neçəsini qoca arvad paltarına oxşadığına görə tulladım. Bir yığın zir-zibillə yola çıxmaq nəyə lazım? Hələ də köçəri olduğumu unutmamışdım - yüküm yüngül olmalıydı!

Saat on birdə sürücü çamadanları maşına yüklədiyi vaxt hamı zala toplaşmışdı. Bir neçə saniyəlik dörd il əvvələ qayıtdım və öz gəlişimi xatırladım: o sürücü, o maşın, ağ divan, buxarı, birinci dəfə qarşılaşdığım xalam... Qan da ilk dəfə o boz səhərdə görmüşdüm. O vaxt bu şəhər mənə olduqca qəribə görünmüşdü. Sonra xalamla maşının yanma getdik, o, qanıqara tərzdə dedi: “İndi anana nə deyəcəyəm?”

“De ki, mən yaxşıyam. Tezliklə onunla əlaqə saxlayacağam”. O, başını buladı və maşına oturdu. Səkidə dayanaraq hər kəsə əl salladım və maşın gözdən itənədək dalınca baxdım.

Yalan deməyəcəyəm - çox qorxmışdım. Onların getdikləri həmin o dəqiqəyədək məni tamamilə tək, ortalıqda qoyub gedə biləcəklərini fikirləşmirdim. Lakin Harli küçəsinin ortasında dayananda anladım ki, həqiqətən, tək qalmışam. Xalama, yaxud da onun ərinə qarşı heç bir pis münasibətim yoxdur, hər halda, onlar ailəm sayılırlar. Londona gətirməklə mənə bu fürsəti məhz onlar yaradıblar və buna görə də həmişə onlara minnətdar olacağam. Gedəndə, çox güman ki, fikirləşiblər:

“Qalmaq istəyirdin, buyur, qal, bu da sənin şansın. Nə istəyirsən, onu da et, işində ol. Fikirləşirdik ki, bizimlə evə qayıtmalısan, ona görə də sənə kömək etmədik”. Əminəm ki, onlar bir qızın İngiltərədə tək-tənha və başsız qalmasını rüsvayçılıq hesab edirlər. Lakin qərar mənim qəranm idi, qalmağı mən seçmişdim və bundan sonrakı taleyimə də özüm cavabdeh idim.

Həyəcanımı boğmağa çalışaraq evə qayıtdım. Giriş qapısını örttdüm və mətbəxə, evdə qalan yeganə adamın - “köhnə dostum” aşpazın yanma getdim. Çatan kimi o: “Hə, bilirsən də,

bu gün evdən çıxmalısən, burada yalnız mən qalacağam, sən yox. Sən getməlisən!” - dedi. Və mənə giriş qapısını göstərdi. Əlbəttə, dayım evdən çıxandan sonra mənə bir dəqiqə də olsun vaxt vermək fikri yox idi. Soyuq üzündəki lovğa ifadədən görünürdü ki, mənə əmr etməkdən xüsusi zövq alır. Qapının çərçivəsinə söykənərək hər kəs getdikdən sonra evin necə sakit göründüyünü fikirləşirdim.

- Varis, getməlisən! Evi tərk etməyini istəyirəm, bu dəqiqə! - Kişi sanki dayanmadan hürən kiçik idi.

- Of, yum ağzını. Gedirəm, narahat olma. Çantamı götürməyə gəlmişəm.

- Cəld ol, götür get. Tələs. Mən...

Onun nə dediyinə qulaq asmadan artıq pillələri çıxırdım. Sahib getmişdi, təzə səfir gələncən qısa müddət ərzində aşpaz sahib idi. Bu evdə keçirdiyim xoş və pis günlərimi yada sala-sala otaqları dolaşdım. Görəsən, növbəti evim hara olacaqdı?

Çantamı çarpayının üstündən götürüb çiynimdən asdım və pillələrlə enərək giriş qapısına tərəf getdim. Gəldiyim gündən fərqli olaraq, bu gün yaz havası kimi çox gözəl hava var idi və günəş bütün gözəlliyi ilə mavi səmada şəfəq saçırdı. Bağa keçdim, daşı qaldırıb pasportu qoyduğum torbanı basdırdığım yerdən çıxartdım. Pasportumu əşyalarımı yığdığım çantaya qoyub əlimin torpağını təmizlədim və küçəyə sarı döndüm. Səki ilə yeridikcə özümü gülümsəməkdən saxlaya bilmirdim - nəhayət ki, azad idim. Cavab verəcəyim kimsəm və gedəcək yerim olmayan həyatım önümdə idi. Və nədənsə hər şeyin yaxşı olacağını hiss edirdim.

Dayımgilin evinin yaxınlığındakı Somali səfirliyi ilk dayandığım yer oldu. Qapını döydüm. Cavab verən qapıçı

xalamgilin ailəsini yaxşı tanıyırdı, çünki arabir dayımı evdən o götürürdü.

- Salam, xanım. Burada nə edirsiniz? Cənab Fərəh hələ şəhərdədir?

- Xeyr, o gedib. Mən Annanı görməyə gəlmişəm, bəlkə səfirlikdə mənə iş tapmağa kömək edə bilər.

O gülərək yerinə qayıtdı, stulunda əyləşdi, əllərini başının arxasında çarpazladı və divara söykəndi. Girişdə dayanıb gözlədiyim vaxt ərzində o, bir dəfə də olsun yerindən tərpənmədi. Bu cür münasibəti məni çaşdırmışdı, axı o, həmişə mənimlə nəzakətli rəftar edərdi. Sonra başa düşdüm ki, aşpaz kimi, onun da münasibəti səhər yola düşənlərdən asılı imiş. Dayım getmişdi, mən isə indi heç kim idim. O dərəcədə “heç kim” ki, hətta bu axmaqlar da özlərini məndən qat-qat üstün hesab edirdilər.

Qapıçı irişə-irişə dedi:

- Anna səni görə bilmək üçün çox məşğuldur.
- Bura bax, mən onu görməliyəm.

Anna dayımın katibəsi olmuşdu və mənə qarşı çox mehriban idi. Xoşbəxtlikdən, səsimi eşitdi və öz otağından çıxaraq nə baş verdiyini öyrənməyə gəldi.

- Varis! Sən burada neyləyirsən?

- Bilirsən, xalamgillə Somaliyə qayıtmadım. Sadəcə, qayıtmaq istəmədim. İndi artıq o evdə də qalmıram. Bilmək istəyirəm ki, məni işə götürəcək bir adam tanımırsan... fərqi yoxdur, nə iş olur-olsun. Hər iş görməyə hazıram.

O, qaşlarını qaldıraraq dedi:

- Yaxşı, əzizim, bu çox gözlənilməz oldu, belə şeylər üçün vaxt lazımdı! Bəs indi harada qalırsan?

- Bilmirəm. Buna görə narahat olma.
- Yaxşı, səni tapa biləcəyim bir telefon nömrəsi verə bilərsən?
- Yox, çünki hələ harada qalacağımı bilmirəm. Bu gecə ucuz bir hotel tapacağam. - Bilirdim ki, qaldığı mənzil darısqal olmasaydı, məni öz yanında saxlayardı. - Amma bir də gəlib nömrəmi deyə bilərəm, sən də nəşə tapsan, mənə deyərsən.
- Oldu, Varis. Bax özündən muğayat ol. Əminsən ki, bacaracaqsan?
- Hə, bacararam. - Gözümün küncü ilə dayanmadan axmaq kimi irişən qapıçıya baxdım. - Yaxşı, təşəkkür edirəm. Görüşərik.

Bir az rahatlaşıb oradan çıxdım və bazarlıq etmək qəranna gəldim. İş tapanadək topladığım cüzi pulla dolanmalı idim. Lakin şəhərdə yaşayan qadın kimi əhvalımı düzəldəcək təzə bir paltar almalı idim. Səfirlikdən çıxıb Oksford Sörksdə yerləşən univermaqlara tərəf getdim. Ora birinci dəfə Londona təzə gələndə Bəsma ilə getmişdik. Məryəm xala qış paltanm olmadığından bizi ora bir-iki paltar almağa göndərmişdi. Təyyarədə geyindiyim uzun don və bir tay dəri səndəlimdən başqa, heç nəyim yox idi.

Selfricdə paltarlar asılmış asılqanların arasında dolaşdıqca adamı valeh edən cürbəcür paltarlar görürdüm. Orada istədiyim qədər dayanıb bütün paltarları, bütün rəngləri, ölçüləri, dəbləri istədiyim qədər geyinib yoxlamaq fikri ağılımı başımdan alırdı. Ömrümdə ilk dəfə öz həyatına nəzarət etmək hissi məstedici idi - heç kim üstümə qışqıraraq keçiləri sağmağı, uşaqları yedizdirməyi, çay qoymağı, döşəməni silməyi, tualet təmizləməyi tapşırırdı.

Növbəti bir neçə saat ərzində iki satıcı köməkçisinin yardımı ilə paltarları geyinib yoxlamağa başladım. Zəif ingilis dilimlə və işarələrlə nisbətən uzun, daha rəngli, daha dar, daha qısa, daha parlaq paltarlar istədiyimi başa salmağa çalışırdım. Bu uzun sürən geyim marafonumun sonunda paltarları yoxladığım otağın qapısının qarşısında çoxlu paltar qalaqlanmışdı. Satıcı köməkçilərindən biri gülümsəyərək dedi: “Yaxşı, bu paltarlardan hansına qərar verdin?”

Seçim çoxluğu qərar verməkdə çətinlik yaradırdı. Bəlkə sonra girəcəyim univermaqda daha yaxşısını tapa biləcəyimi fikirləşirdim. Qiymətli funt-sterlinqlərimi xərcləməzdən əvvəl başqa paltar tapmağa qərar verdim və gülümsəyərək: “Bu gün heç nə almayacağam, təşəkkür edirəm”, - dedim. Yazıq işçilər mənə inamsızcasına baxaraq bir-birilərinə ağız büzdülər. Onların yanından keçib yoluma düzəldim: Oksford Sörksdəki dükanların hamısını gəzəcəkdim.

Bir neçə dükana girib-çıxsam da, hələ də heç nə almamışdım. Lakin həmişə olduğu kimi ən xoşuma gələn şeyi geyinib özümə baxmaq idi. Bir dükandan çıxıb o birinə girəndə yaz havasını xatırladan gündüzün getdikcə qış axşamı ilə əvəzləndiyini görür və hələ də axşamı harada keçirəcəyimi bilmirdim. Bunu fikirləşə-fikirləşə növbəti dükana girdim və orada ucaboylu, cəlbedici bir afrikalı qadının yun köynəklərin endirim cədvəlinə baxdığını gördüm, somaliliyə oxşayırdı. Ona göz qoydum və onunla necə danışacağımı fikirləşdim. Sviterlərdən birini götürüb gülümsəyərək Somali dilində dedim: “Birini almaq istəyirəm, amma qərar verə bilmirəm. İnan, bu gün o qədər paltar geyinib yoxlamışam ki...”

Beləcə, söhbətə başladıq. Qadının adı Halvu idi. Çox

mehriban və güləruz idi.

- Harada yaşayırsan, Varis? Nə işlə məşğulsan?

- Oh, sənə gülməli gələcək. Əminəm ki, dəli olduğumu deyəcəksən, amma mən heç yerdə yaşamıram. Ailəm bu gün məni qoyub getdiyi üçün yaşamağa yerim yoxdur. Onlar Somaliyə qayıtdılar.

Qadının gözlərindəki şəfqət hissini gördüm və sonralar öyrəndim ki, onun da həyatında çox çətinliyi olub.

- Somaliyə qayıtmaq istəmədin, hə?

Bunu demədən də hər ikimiz bilirdik ki, ailələrimizdən və evimizdən hansı səbəbdən ayrı düşmüşük. Orada hansı imkanlarımız var idi ki? Dəvə müqabilində satılmaq mı?

Hansısa bir kişinin mülkiyyəti olmaq mı? Hər gün yalnız sağ qala bilmək üçün mübarizə aparmaq mı?

- Yox, burada da heç nəyim yoxdur. Dayım səfir idi, amma bu gün o getdi, yerinə başqa adam gələcək. Beləcə, bu səhər məni evdən çıxartdılar, indi hara getdiyimi özüm də bilmirəm.

- Güldüm.

O, məni sakitləşdirmək üçün əlini havada yellədi. Sanki bununla bütün problemləri birdəfəyə yox edə bilərdi.

- Bax mən bu yaxınlıqdakı YMCA7-da yaşayıram. Yaşadığım yer elə də geniş deyil, amma bu gecəni qala bilərsən. Bircə otağım var. Amma nəse bişirmək istəsən, başqa mərtəbəyə getməlisən.

- Ooohh, əla olardı. Məni aparmaq istədiyinə əminsən?

- Bəli, əminəm. Gedək. Küçədə qalmayacaqsan ki?

Biz onun qaldığı yerə getdik. YMCA qırmızı kərpicdən tikilmiş müasir bina idi və çox hissəsi tələbələr tərəfindən tutulmuşdu. Onun otağında təkadamlıq çarpayı, bir kitab dolabı

və böyük televizor var idi. Əlimlə televizoru göstərərək: “Baxa bilərəm?”

- soruşdum.

Qadın mənə elə baxdı ki, sanki yad planetdən gəlmişəm. “Bəli, əlbəttə. Yandır bax.” Televizorun düz qabağında oturdum və acgözlüklə baxmağa başladım. Dörd ildən sonra ilk dəfə idi televizora belə rahat baxırdım və heç kim məni otağa girmiş oğru pişik kimi qovmurdu. O, maraqla soruşdu: “Xalangildə heç vaxt televizora baxmamısan?”

“Zarafat edirsən? Hərdən xəlvətcə baxmağa çalışardım, amma həmişə yaxalanırdım”, - dedim. Xalamın acıqlı səsini və çırtma çalmağını yamsıladım: “Varis, yenə televizora baxırsan? Get, işinlə məşğul ol. Səni bura televizora baxmağa gətirməmişik”.

Londondakı əsl həyat dərslərini Halvunun müəllimliyi ilə öyrənməyə başladım və biz yaxın dost olduq. Küçədə qaldığım o ilk gecədə onun otağına pənah gətirdim, səhəri gün də, sonrakı gün də... Sonra da təklif etdi ki, niyə burada özünə bir otaq tutmayasan.

- Birincisi, bunun üçün pulum yoxdu, həm də məktəbə getməliyəm, bu isə o deməkdir ki, işləməyə vaxtım olmayacaq.

- Utana-utana ondan soruşdum: - Sən oxumağı, yazmağı bacarırsan?

- Bəli.

- Bəs ingiliscə danışmağı necə?

- Bəli.

- Amma mən bunların heç birini bacarmıram. Deməli, öyrənməliyəm. Bu, qarşıma qoyduğum ən böyük məqsəddir. Yenidən işləməyə başlasam, buna vaxtım olmayacaq.

- Yaxşı, bəlkə yanmştat işləyəsən, qalan vaxt da məktəbə gedəsən? Nə iş olacağından narahat olma - ingilis dilini öyrənənədək nə iş olur-olsun.

- Mənə kömək edərsən?

- Əlbəttə, edərəm.

YMCA-da ev tutmağa çalışdım, lakin yer yox idi, əvəzində uzun bir gözləmə siyahısı var idi. Ucuz və ünsiyyət qurmaq üçün əlverişli yer olduğundan bütün cavanlar orada qalmaq istəyirdi. Üstəlik binanın idman mərkəzi, olimpiya standartından böyük hovuzu var idi. Adımı siyahıya yazdırdım, lakin yazıq Halvunun otağında bu qədər qala bilməzdim. YMCA ilə üzbəüz YWCA8 yerləşirdi. Burada daha çox orta yaşlılar yaşayırdı və bir az darıxdırıcı idi. Lakin müvəqqəti olaraq orada bir otaq tutdum və iş tapmaq qərarına gəldim. Bir gün rəfiqəm mənə ağıllı bir təklif etdi:

- Bəlkə orada işləyəsən?

- Harada? Haranı nəzərdə tutursan?

- Bax, orada. McDonald's da, - deyə barmağı ilə göstərdi.

- Orada işləyə bilmərəm. Adamlara necə qulluq edəcəyəm? Yadından çıxartma, mən ingiliscə nə danışa, nə də oxuya bilirəm. Həm də işləmək üçün icazəm də yoxdur.

Lakin Halvu çox şey bilirdi, onun məsləhətinə qulaq asıb gizlincə mətbəxdə təmizlikçi işi üçün müraciət etdim.

“McDonald's”da işə başlayandan sonra onun haqlı olduğunu anladım. Oradakı çətin işə görə maaşımın az olması isə yalnız qanunsuz olaraq işlədiyim üçün idi. İşinə həvəslə yanaşanda rəhbərlik qanunsuz işçi olduğuna belə fikir vermir.

Qulluqçuluqda öyrəndiklərim “McDonald's ”da işimə yaradı: qabları yuyurdum, qrilləri təmizləyirdim, piştaxtalann,

sobaların üstünü, döşəməni silir, hər yerə yayılmış burqer yağını təmizləməyə çalışırdım. Axşam evə qayıdanda yanmış yağ iyi verirdim. Mətbəxdə işçi az idi, lakin şikayət etməyə cəsarətim çatmırdı. Əsas o idi ki, özümə çatacaq qədər pul qazana bilirdim. İş tapdığımıza görə hədsiz xoşbəxt idim və əmin idim ki, orada çox qalmayacağam. Bu müddət ərzində isə sağ qalmaq üçün nə iş olsaydı, işləməyə hazır idim.

İngilis dilimi inkişaf etdirmək istəyirdim. İşdən sonra xaricilər üçün təşkil edilən pulsuz dil məktəbinə getməyə başladım. Həyatımda ilk dəfə idi, günüm yalnız işləməklə keçmirdi. Halvə bəzən mənə özü ilə gecə klublarına aparırdı. O danışdı, gülürdü və o qədər şən idi ki, hər kəs onun ətrafında olmağa çalışırdı. Bir gecə biz yenə getdik və saatlarla rəqs etdik.

Qəfildən başımı qaldıranda oğlanlarla əhatə olunduğumuzu gördüm. “Lənət olsun! - rəfiqəmə pıçıldadım, - bu oğlanların bizdən xoşu gəlir?”

O gülərək dedi: “Hə, onlann bizdən çox xoşu gəlir”. Onun belə deməyi mənə bir az da həyəcanlandırdı. Onları başdan-ayağa süzərkən anladım ki, o, haqlıdır. Heç vaxt sevgilim olmamışdı, xalam oğlu Hacıdan başqa, heç bir oğlanın da diqqətini cəlb etməmişdim. Hacı da heç vaxt mənə sevgi ilə bağlı sözlər deməmişdi. Ötən dörd il ərzində özümü “Xanım Heç Kim” - qulluqçu hesab etmişdim. İndisə ətrafımızda çoxlu oğlan toplaşmış və bizimlə rəqs etmək istəyirdilər. Öz-özümə fikirləşdim ki, Varis, deyəsən, dövrünün yetişib!

Nə qədər qərribə olsa da, ətrafımda mənə maraq göstərən oğlanlar ağdərili idi, mənimsə həmişə qaradərili kişilərdən xoşum gəlirdi. Afrikanın sərt tərbiyə üsulu ilə böyüdülməyimə

baxmayaraq, fərq qoymadan ağ, qara, qadın, kişi - hər kəslə söhbət edirdim. Anladım ki, sərbəst olmaq istəyirəmsə, düşdüyüm bu “yeni dünya”nm səhra həyatımda öyrəndiyim bacarıqlarından fərqli olan sağqalma şərtlərini öyrənməliyəm. Burada ən çox ehtiyac duyduğum isə ingilis dili və müxtəlif adamlarla ünsiyyət qurmaq bacarığı idi. Dəvələr, keçilər haqqında bildiklərində Londonda yaşaya bilməzdim.

Ertəsi gün Halvu gecə klubunda öyrəndiklərimi daha ətraflı təlimatlarla tamamladı. Axşam gördüyümüz adamların xarakterləri, həvəsləri, maraqları barədə danışdı, ayrı-ayn insanların təbiəti haqda möhtəşəm bir izahat verdi. O, seks haqda danışdı, oğlanları ən çox nəyin maraqlandırdığını, nələrdə diqqətli olmağın lazımlılığını və bizim kimi Afrika qadınlarının “ehtiyatında olan” xüsusi problemini yada saldı. Ömrümdə heç vaxt heç kim mənimlə bu mövzularda danışmamışdı. “Onlarla söhbət et, rəqs elə, gül, amma sonra evə gəl, Varis. Heç vaxt onlara səninlə seks haqda danışmağa imkan vermə. Onlar bilmirlər ki, sən ingilis qadınlarından fərqlisən, onlar başa düşmürlər ki, sən sünnət olunmuşsan”.

YMCA-da ev üçün bir neçə ay gözlədikdən sonra bir qadının öz otağını bölüşmək istədiyini öyrəndim. O, tələbə idi və otağı təkbaşına tutmağa pulu yox idi. Əla fürsət idi, çünki məndə də pul baxımdan eyni vəziyyət idi və otaq ikimizin yaşaması üçün kifayət qədər geniş idi. Halvu çox yaxşı dost idi, amma yaşadığım yerdə gənclər çox olduğundan özümə başqa dostlar da tapmışdım. Hələ də məktəbə gedir, ingilis dilini öyrənir və eyni vaxtda da “McDonald’s”da işləyirdim. Həyatım öz sakit və rahat axarı ilə gedirdi, onun birdən-birə dəyişə biləcəyi ilə bağlı heç bir fikrim yox idi.

Bir gün günorta “McDonald’s ”dakı iş günümün sonunda üst-başım yenə də yağ içində evə gedəndə nədənsə həmişəki kimi arxa qapıdan yox, müştərilərin yeməklərini sifariş etdikləri piştaxtanın yanından keçib getmək qərarına gəldim. Kilsə məktəbinin qarşısında mənə öz vizit kartını verən o kişi də öz qızı ilə biq makını (Big Mac) gözləyən müştərilərin arasında idi. Onlann yanından ötürkən salamlaşdım.

- Salam, sənsən?! Necəsən? - Aydın idi ki, o, mənimlə burada rastlaşacağını ağına belə gətirmirdi.

- Yaxşıyam, yaxşıyam. - Üzümlü Sofinin dostuna tutub ingilis dilimi göstərməkdən həzz alaraq: - Sən necəsən? - soruşdum.

Atası cavab verdi:

- O, yaxşıdır.

- O necə də tez böyüyür, eləmi? Yaxşı, mən tələsirəm. Sağ olun.

- Gözlə, sən harada yaşayırsan?

Gülümsəyərək: “Sağ olun...” - dedim və uzaqlaşdım. O adama hələ də etibar etmədiyim üçün onunla danışmaq istəmirdim, həm də yenə də arxamca gələ biləcəyini fikirləşirdim.

Evə çatanda bu sirli adam haqqında bildiklərimi çoxbilmiş Halvuya danışmaq qərarına gəldim. Siyirmədən pasportumu götürdüm, xalamgilin bağında basdırarkən arasına qoyduğum Malkolm Feyrçayldın vizit kartını cibimə qoydum.

Aşağıya, Halvunun otağına endim və kartı ona göstərərək dedim:

- Məni başa sal. Çoxdandır ki, bu kart məndədir. Bu adam kimdir? Bilirəm ki, o, moda fotoqrafıdır, amma bunun nə

demək olduğunu başa düşmürəm.

Halvu kartı məndən alıb baxaraq dedi:

- Bu o deməkdir ki, kimsə sənə paltarlar geyindirəcək və şəklini çəkəcək.

- Bilirsən, bu işdən çox xoşum gəlir.

- O kimdir? Bu kart səndə haradandır?

- Onunla çoxdan rastlaşmışdım, amma etibar etmədim. O, mənə bu kartı verdi, sonra da arxamca evə gəlib xalamla danışdı. Xalam isə onun üstünə qışqırıb qovdu. Amma hələ də onun əsl istəyinin nə olduğunu bilmirəm.

- Yaxşı, bəs niyə zəng vurub soruşmursan?

Eşitdiklərimə inanmayaraq dedim:

- Əminsən? Səncə, zəng edirəm? Bəlkə sən gəlib onunla danışasan, görək nə istəyir. Mənim ingilis dilim hələ də yaxşı deyil.

- Yaxşı, gedək.

Lakin zəng vurmaq üçün cəsarətimi toplamağım sabaha çəkdi. Halvu ilə küçədəki telefon köşkünə tərəf getdikcə həyəcandan ayaqlarım əsirdi. O, cingilti ilə qəpiyi dəliyə saldı. Az işıqlandırılmış yerdə gözünü qıyaraq karta baxdı və nömrəni yığdı. Bir az gözlədikdən sonra:

- Salam, Malkolm Feyrçayldla danışa bilərəm? - dedi. - Söhbətə bir az giriş verdikdən sonra əsas məsələyə keçdi. - Siz dələduz deyilsiniz, elə deyil? Rəfiqəmi öldürmək istəməyəcəksiniz ki?.. Bəli, biz sizin harada yaşadığınızı, sizin haqqınızda heç bir şey bilmirik... bəli... - Halvu çiyinin üstündən baxaraq bir kağız parçasında cızma-qara etdi.

Astaca soruşdum:

- Nə deyir?

Əli ilə mənə sakit olmağı işarə etdi.

- Oldu, münasibdir... edərik.

Halvu dəstəyi asaraq dərindən nəfəs aldı.

- Hə, dedi ki, əgər mənə etibar etmirsinizsə, ikiniz də studiyama gəlin və harada işlədiyimi görün. İstəməzsinizsə, eybi yoxdur, narahat olmayın.

- Gedəcəyik? - Əlimlə ağzımı tutdum...

- Hə, əlbəttə. Onu sınamaq lazımdır. Gedək, görək sənın arxanca gələn o adam kimdir.

7 Young Men's Christian Association - Gənclərin Xristian Assosiasiyası. 1844-cü il Londonda əsası qoyulan beynəlxalq xeyriyyə təşkilatıdır. Qısa olaraq "Y" deyilir.

8 Young Women's Christian Association - Gənc Qadınların Xristian Assosiasiyası

11. MODEL

Ertəsi gün Halvu ilə Malkolm Feyrçayldın studiyasına baxmağa getdik. Orada nə görəcəyimi təsəvvür belə etmirdim, lakin qapını açanda sanki başqa bir aləmə düşdüm. Hər tərəfdən üstündə gözəl qadınların şəkilləri olan plakatlar, lövhələr asılmışdı. "Oh..." - gözəl üzlü qadınları seyr etdikcə sakitcə dedim. Məhəmməd dayı Şahru xalaya Londona aparmağa ona bir qız lazım olduğunu deyəndə hiss etdiyim kimi, indi də hiss etdim ki, bu, mənim şansımdır. Bu, mənim üçün inanılmaz fürsət idi - aid olduğum dünya, görmək istədiyim iş məhz bu idi.

Malkolm qarşımıza çıxıb bizi salamladı. Çay verdi, oturmaq üçün yer göstərdi. Sonra Halvuya dedi: "İstəyirəm biləsiniz ki, yeganə niyyətim onun şəkillərini çəkməkdir". Barmağı ilə məni göstərərək dedi: "Bu balaca qızı iki ildir izləyirəm, şəkil

çəkmək mənimçün heç vaxt bu qədər çətin olmamışdı”.

Ağzım açıq qalmışdı. Diqqətlə ona qulaq asırdım. “Elə bu? Sadəcə, şəkillərimi çəkmək istəyirsiniz? Bu cür şəkillərimi?” - plakatları göstərək soruşdum.

“Bəli. Arxayın ol. Elə bu”, - o, qətiyyətlə dedi. Əli ilə burnunun ortasından xəyali bir xətt çəkərək dedi: “Mənə ancaq sənin üzünün bu yarısı lazımdı”. Sonra Halvuya sarı çevrilərək: “Çünki onun üzünün profildən çox gözəl görünüşü var”, - dedi.

Fikrə getdim. Bu qədər vaxtım hədəf yerə gedib! Düz iki ildir ki, o, arxamca gəlir, şəklimi çəkmək istədiyini deməsi isə cəmi ikicə saniyə çəkdi. “Yaxşı, razıyam”. Amma birdən əvvəllər kişilərlə tək qalarkən başıma gələnlər yadıma düşdü. Bu dəfə ehtiyatlı olmaq istədim, əlimi Halvunun çiyninə qoyaraq: “O da burada olmalıdır. Siz şəklimi çəkərkən o da yanımda qalmalıdır”, - dedim.

O karıxaraq üzümə baxdı və dedi: “Bəli, əlbəttə. O da gələ bilər...” O qədər həyəcanlanmışdım ki, oturduğum stuldan qalxa bilmirdim. “Sabah yox, o birisi gün saat onda gəlin. Səni qrimləmək üçün burada başqa bir nəfər də olacaq”.

İki gün keçmiş təzədən studiyaya qayıtdıq. Qrimçi qadın məni stula otuzduraraq pambıqdan, fırçadan, süngərdən, boyalardan, kirşandan istifadə edərək işə başladı. O gah dərimi dartır, gah da astaca toxunurdu. Onun nə etdiyini qətiyyənlə anlama bilmirdim, sadəcə, dinməzəcə oturub bu qərribə alətlərlə etdiyi qərribə hərəkətlərə baxırdım. Halvu isə stulda oturub arxaya söykənərək gülümsəyirdi. Arabir onun üzünə baxır, çiynlərimi çəkir, ya da nəsə mimikalar edirdim. Qrimçi qadın isə əmr edirmiş kimi deyirdi: “Tərpənmə!”

- İndi güzgüyə baxa bilərsən. - O əlinin birini belinə qoyaraq

razılıqla üzümə baxdı.

Ayağa qalxıb güzgüyə boylandım. Üzümün bir tərəfi zərif, qızılı və parlaq kosmetika ilə tamamilə dəyişilmişdi. O biri tərəfi isə həmişəki, adi Varis idi.

- İlahi, mənə bir bax! Bəs niyə təkcə bir tərəfini etmisiniz? - həyəcanla dedim.

- Çünki o ancaq bir tərəfinin şəklini çəkəcək.

- Eh...

Sonra məni Malkolmun gözlədiyi otağa apardı. Malkolm məni kətilin üstündə oturtdu. Oturduğum kətili o tərəf-bu tərəfə döndərərək ətrafı gözdən keçirirdim. Yarıqaranlıq otaq ömrümdə görmədiyim əşyalarla dolu idi: kameralar, işıqlar, batareya qutuları, ilan kimi sallanmış naqillər... O oturduğum kətili kamera qarşısında doxsan dərəcəlik bucaq alınması üçün çevirdi. "Yaxşı, Varis, dodaqlarını kip saxla və düz qabağa bax. Çənə bir az yuxarı... bax belə, gözəl!" Sonra şıqqıltı eşitdim və yerimdən atıldım, ardınca gözqamaşdıran, parlaq işıqlar söndü. Işıqlar qəfildən yananda özümü tamamilə başqa adam hiss etdim, sanki televizorda gördüyüm, kameralara gülümsəyən məşhur kino ulduzlarından biri idim... Sonra o, kameradan bir parça kağız götürdü, oturub xeyli ona baxdı.

- Nə edirsən? - soruşdum.

- Vaxtını hesablayıram.

O, mənə işıqlı tərəfə keçməyi işarə etdi və kağızın üstündəki qatı qopardı. Mən kağıza baxdıqca parlaq kağızın üzərində sehr kimi tədricən bir qadın görünməyə başladı. Polaroid şəkli mənə uzadanda özümü güclə tanıdım. Üzümün bir tərəfi çəkilmişdi. Şəkildən mənə baxan qadın qulluqçu Varis yox, artıq model Varis idi. Məni bu studiyada gördüyüm şəkillərdəki qızlar kimi

məftunedici gözələ çevirmişdilər.

Bir həftə sonra Malkolm mənə bitirdiyi işi göstərdi. O, diapozitivləri işıqlı çərçivəyə salmışdı. Şəkillər çox xoşuma gəldi. Ondan şəklimi bir də çəkməsini xahiş edəndə o, bunun çox baha olduğunu və imkanı çatmadığını dedi. Lakin çəkdiyi şəkilləri mənimçün çap etdirə biləcəkdə.

Malkolm bu hadisədən bir neçə ay sonra qaldığım yerə zəng vurub dedi:

- Qulaq as, əgər, həqiqətən də, modelliklə maraqlanırsansa, səninlə görüşmək istəyən adamlar var. Modellik agentlərindən biri sənin şəklini mənim albomumda görüb və indi səninlə əlaqə yaratmaq istəyirlər. İstəyirsənsə, onların firması ilə müqavilə bağla. Onlar sənə iş taparlar.

- Yaxşı... amma mənə ora gərək siz aparasınız. Bilirsiniz də, harasa tək gedəndə özümü rahat hiss etmirəm. Mənə onlara siz təqdim edə bilərsiniz?

- Yox, bunu edə bilmərəm, amma ünvanı verərəm.

“Kroford’s” modellik agentliyindəki vacib görüşmə getmək üçün özümə diqqətlə paltar seçdim. Yay, üstəlik çox isti olduğundan üçkünc yaxalıqlı, qoluqısa qırmızı don geyindim. Donum nə uzun, nə də qısa idi, dizimdən bir az aşağı idi!

Beləcə, ucuz qırmızı donumu və ağ idman ayaqqabılarımı geyinib özümdən razı halda agentliyə getdim. Budur, mən gəlirəm! Əslində, olduqca idbar görünürdüm. İndi o vaxtlarımı yadıma salanda utansam da, onda ən gözəl paltarımı geyindiyim üçün pis göründüyüm ağıma belə gəlmirdi. Ora getmək üçün təzə paltar almağa, sadəcə, pulum yox idi.

Qəbul şöbəsinə yaxınlaşanda katibə üstümdə şəklimin

olub-olmadığını soruşdu, mən isə olduğunu dedim. Sonra məni Veronika adlı zərif və klassik geyimli gözəl bir xanıma təqdim etdi. Veronika məni öz otağına apardı və başı ilə onunla üzbəüzdə oturmaq üçün yer göstərdi.

- Neçə yaşın var, Varis?

- Mən cavanam! - bu, ağılıma gələn ilk cavab idi, - həqiqətən, cavanam. Gözümdəki qırıqları göstərdi.

- Mən bu qırıqlarla doğulmuşam.

O gülümsədi və cavablarımı qeyd etməyə başladı.

- Yaxşı. Harada yaşayırsan?

- Y-da yaşayıram.

- O nə deməkdi? - deyə qaşlarını çatdı, - harada yaşayırsan?

- YMCA-da yaşayıram.

- İşləyirsən?

- Bəli.

- Harada işləyirsən?

- “McDonald’s”da.

- Oldu... Modellik haqqında nəşə bilirsən?

- Bəli.

- Nə bilirsən? Çox şey bilirsən?

- Yox. Sadəcə, model olmaq istəyirəm - bu cümləni təkrar-təkrar vurğuladım.

- Başa düşdüm. Albomun var?

- Xeyr.

- Ailə üzvlərindən burada kimsə var?

- Xeyr.

- Ailən haradadır?

- Afrikada.

- Özün də oralısan?

- Hə, Somalidən.
- Deməli, ailəndən burada heç kim yoxdur.
- Bəli, ailəmdən heç kim burada yaşamır.
- Anlaşıldı. Elə bu dəqiqə seçimlər gedir və sən də orada olmalısan.

Onu başa düşmək üçün, həqiqətən də, əziyyət çəkirdim. Sonuncu cümləsi ilə nə demək istədiyini anlamadım, karıxıb qaldım.

- Üzr istəyirəm, sizi başa düşmədim.
- O “seçimlər” sözünü aramla tələffüz etdi.
- Seçimlər nə deməkdir?
- Müsahibədir. İş üçün müraciət edənlərdən müsahibə götürürlər. Başa düşdün? Aydın oldu?
- Bəli, bəli, - yalan deyirdim. Onun nə dediyini yenə başa düşməmişdim. Mənə ünvanı verdi və dərhal ora getməyimi tapşırdı.

- Onlara zəng vurub deyəcəyəm ki, sən yoldasan. Taksiyə verməyə pulun var?

- Yox, mən piyada gedərəm.
- Yox, yox, ora çox uzaqdır. Çox uzaqdır. Taksi ilə getməlisən. Oldu? Götür bu on funtu. Qurtaranda mənə zəng edərsən. Yaxşı?

Taksi ilə şəhərin küçələrindən keçdikcə mən bütünlüklə eyforiya vəziyyətində idim. Oh, oh, oh, artıq istəyimə çatacağam. Model olacağam. Sonra yadıma düşdü ki, o qadından əsas məsələni soruşmağı unutmuşam. İşimin nə olacağını bilmirdim. Eh, eybi yoxdur. Hər şey əla olacaq, çünki mən son dərəcə gözəl bir qancığam!

Deyilən ünvana çatıb fotoqraf studiyasına girdim. Qapını

açanda gördüm ki, otaq qıçları boyunlarına çatan qadınlarla - peşəkar modellərlə doludur. Onlar şıkarlarını öldürməyə hazırlaşan dişli aslanlar kimi əda ilə yeriyir, özlərindən razı halda güzgüyə baxır, əyilərək saçlarını darayıb həcm verir, qıçlarına tünd görünməsi üçün krem çəkirdilər. Bir az da qabağa gedib yaxınlığımdakı bir qızdan soruşdum:

- Mmm, iş nədir?

- “Pirelli” təqvimi.

- Mmm, demək, “Pirelli” təqvimi. Təşəkkür edirəm. - Başa düşübmiş kimi başımı yellədim.

Prulli təqvimi nə olan şeydir? Gərginlikdən sakit otura bilmirdim, gah qıçlanmı bir-birinin üstünə aşırır, gah da yerimdə qurcalanırdım. Bu vaxt köməkçi mənə yaxınlaşdı və dedi ki, növbəti mənəm. Bunu eşidəndə yerimdə donub-qaldım. Yanımda oturan qıza san çevrilib dedim: “Sən get, mən rəfiqəmi gözləyirəm”. Hər dəfə köməkçi yaxınlaşanda bu hərəkəti təkrar edirdim. Nəhayət, hamı getdi, otaq tamam boşaldı.

Köməkçi qadın bu dəfə də yaxınlaşıb yorğun halda divara söykənərək dedi: “Gəl. İndi gedə bilərsən”. Gözlərimi onun üzünə zilləyib fikirləşdim: “Bəkdir, Varis. Bu işi görmək istəyirsən, yoxsa yox? Bəkdir, dur ayağa, getdik...”

Qadının arxasınca studiyaya getdim. Başını kameraya yapışdırmış kişi qışqıraraq əli ilə göstərdi:

- Orada dayan. İşarənin üstündə.

- İşarə?

- Hə, işarənin üstündə dur.

- Oh, yaxşı, dayandım.

- Oldu. Yuxarını soyun.

Fikirləşdim ki, sözsüz, mən düz eşitmədim, sanki indicə qusacağammış kimi ürəyim bulandı.

- Yuxarımı, yəni köynəyimi?

O, başını pərdənin arxasından çıxararaq təəccüblə üzümə baxdı və kinayəylə dedi:

- Hə, köynəyini soyun, niyə burada olduğunu bilmirsən?

- Axı büsqalterim yoxdur?!

- Bizə də elə bu lazımdır, döşlərini çəkəcəyik.

-YOX!

Bu nə zibildir düşdüm! Döşlərimi göstərməliyəm?! Bundan əlavə, əynimdə köynək yox, tək bir qırmızı don idi. Bu axmaq özünü nə hesab edir, onun qarşısında soyunub tək-cə tuman və idman ayaqqabılarında dayanmağımı istəyir?

- Yox? Bu seçimlərə qatılmaq üçün o birilər yalvarır, sənə deyirsən yox?

- Yox, yox. Üzr istəyirəm. Səhv... səhv etmişəm, - deyərək həyəcan içində qapıya tərəf yönəldim. Döşəməyə səpələnmiş Polaroid şəkillərin üstündən keçərkən onlara baxmaq üçün əyildim.

Heyrətdən fotoqrafın ağzı açıq qalmışdı. O, bir neçə saniyə mənə baxdı və arxaya çevrilib dedi: “Ay Allah, bu nə işdir! Terens, burada balaca bir problem var”.

Tündsaçlı, sallaq buxaqlı, möhkəmbədənli bir kişi içəri girib maraqla mənə zilləndi. O gülümsəyərək: “Bəli, nə problem var?” - soruşdu.

Ayağa qalxdım və gözlərimdən yaş axa-axa: “Yox, bu, mənim edə biləcəyim iş deyil. Soyunmaq istəmirəm”, - deyib barmağımla şəkildəki çıpaq qadını göstərdim. Həmin vaxt, həqiqətən də, məyus olmuşdum. Böyük həyəcanım, model

olmaq arzum puç olmuşdu. Elə ilk iş təklifindəcə məndən soyunmağı istəmişdilər! Sonra əsəblərimi cilovlaya bilmədim və onları Somali dilində söyməyə başladım:

- Murdarlar! Əclaflar! Alçaqlar! Donuzlar! Bu lənətə gəlmiş işiniz mənə lazım deyil!

- Sən nə danışsan? Bura bax, işim başımdan aşır...

Qapını çırpıb qaçırdım. Evə gələncən yolboyu ağlayaraq öz-özümü danışdırdım, elə əvvəldən bilirdim ki, bu model biznesi çirkin və iyrəncdir...

Həmin axşam qəm deryasına bataraq çarpayıda uzanmışdım. Otaq yoldaşım dedi ki, Varis, səni telefona çağırırlar.

Model agentliyindən Veronika idi.

- Sənsən?! Səninlə danışmaq belə istəmirəm. Sizi utan, utan... - “Utanmazlar” demək istəyirdim, lakin heç cür tələffüz edə bilmədim. - Çox dəhşətli idi. Çox iyrənc idi. Soyunmaq istəmirəm. Sizinlə əlaqə qurmaq istəmirəm!

- Yaxşı, Varis, sakitləş. Heç bilirsən bu gün gördüyün fotoqraf kim idi?

- Xeyr.

- Bəs Terens Donovanın kim olduğunu necə, bilirsənmi?

-Yox.

- Yaxşı, sən ingiliscə danışan rəfiqən var?

- Bəli.

- İngiliscə danışan hər kəs bu adamın kim olduğunu bilir. Dəstəyi qoyandan sonra onlardan soruşarsan. O, kral ailəsinin şəkillərini çəkir, şahzadə Diananın və bütün başqa məşhur modellərin... Amma hər şeyə rəğmən o, yenə də səni görmək və şəklini çəkmək istəyir.

- O, mənim soyunmağımı istədi. Bunu mənə əvvəldən deməmişdiniz!

- Bilirəm, biz tələsirdik. Sadəcə, fikirləşdim ki, bu işə çox yaxşı uyğun gəlirsən. Ona izah etdim ki, ingilis dilini zəif bilirsən və belə şeylər sizin mədəniyyətinizə ziddir. Lakin bu, “Pirelli” təqvimidir, bundan sonra çox iş olacaq. Nə vaxtsa moda jurnalları almısan, məsələn, “Vogue” və ya “Elle?”

- Yox, onları almaq üçün pulum yoxdur, həmişə köşklərdə baxıram və qaytarıb yerinə qoyuram.

- Anlaşıldı. Hər halda, görmüsən. Bax sənin işin elə olacaq. Terens Donovan ən yaxşı fotoqrafdır, model olmaq istəyirsənsə, bunu etməlisən. Bundan sonra istədiyin qədər qazanacaq, nə istəsən, onu edəcəksən.

- Köynəyimi soyunmayacağam!

- Varis, harada işləyirdin? - Köks ötürdü.

- McDonald'sda.

- Nə qədər maaş alırsan?

Ona məbləği dedim.

- Bax o, sənə bir günə min beş yüz funt verəcək.

- Hamısını mənə verəcəklər? Mənim olacaq?

- Bəli, hələ səfərə də çıxacaqsan. İş Basdadır. Bilmirəm orada olmusan, ya yox, çox gözəl yerdir. Orada Royaltonda qalacaqsan, - dedi, sanki bunun nə demək olduğunu başa düşürdüm. - İndi de görüm, bu işi etmək istəyirsən, ya yox?

O, məni inandıra bilmişdi. Dediği qədər pul qazanacaqdımsa, tezliklə anama kömək edə bilərdim.

- Yaxşı, oldu! Onun yanma nə vaxt gələ bilərəm?

- Sabah səhər uyğundurmu?

- Təkcə köynəyimi soyunacağam, vəssalam? Bilmək

istəyirəm ki, min beş yüz funtun müqabilində o kişi ilə yatmalı olmayacağam ki?

- Yox, yox! Səni aldatmırıq. Elə bir şey yoxdur.

- Ya da... o, məndən qıçlarımı aralamağı, buna oxşar şeylər istəməyəcək ki? Əgər olacaqsə, mənə indidən de!

- Sadəcə, köynəyini soyunacaqsan. Yadından çıxartma, o, sabah polaroidlə çəkəcək və sonra səni işə götürüb-götürmədiyini deyəcək. Çalış ağıllı olasan...

Ertəsi gün ora çatanda Terens Donovan mənə baxaraq gülməyə başladı: “Oh, sənsən. Gəl bura. Adm nədir?” O artıq mənimlə səbirlə danışırdı. Terens əsl ata idi və başa düşmüşdü ki, mən, sadəcə, çox qorxmuş və köməyə ehtiyacı olan uşağam. O, çay gətirdi və öz işlərini mənə göstərdi. Bu fotoqraf dünyanın ən gözəl qadınlarının şəkillərini çəkmişdi. “Sənə bir neçə şəkil də göstərəcəyəm. Mənimlə gəl”. O, məni dolablar və siyirmələrlə dolu olan bir otağa apardı. Masanın üstündə bir jurnal var idi. O, səhifələri çevirdikcə hər səhifədə bir-birindən gözəl və cazibədar qadınların şəkillərini görürdüm. “Bunları görürsən? Bu keçən ilki Pirelli təqvimidir. Bunu hər il hazırlayıram. Amma bu il bir az fərqli olacaq - yalnız Afrika qadınları... Bəzi şəkillərdə paltarlı olacaqsan, bəzilərdə isə yox”. O, hər şeyi, bütün prosesləri mənə xırdalıqları ilə izah etdiyindən özümü

rahat hiss etməyə başladım və onun əclaf və kələkbaz adam olmadığına inandım. “Bu gün polaroidlə şəkillər çəkəcəyik. Hazırsan?”

Veronika nə qədər qazanacağımı deyəndə artıq hazır idim, indi isə həm də rahatlanmışdım. “Bəli, hazıram”, - dedim. Həmin vaxtdan sonra əsl peşəkar oldum. İşarənin üstündə

dayanıb köynəyimi çıxardaraq əminliklə kameraya baxdım. Mükəmməl! O, şəkli mənə göstərəndə Afrikanı xatırladım. Şəkil çox sadə, ağ-qara və gerçək idi - yorucu, bayağı və pornoqrafik heç nə yox idi. Əvəzində oradan səhranın istisində böyüyən xırda döşlü, uşağa oxşayan Varis baxırdı.

Həmin axşam evə gələndən sonra agentlikdən işə qəbul edildiyimi və növbəti həftə Basa getməli olduğumu bildirən bir məktub aldım. Veronika özünün ev nömrəsini də qeyd etmişdi. Ona zəng vurub başqa gəlir yerim olmadığından Basa gedənədək “McDonald’s”dakı işimi davam etdirəcəyimi bildirdim. Lakin o, ehtiyacım olarsa, mənə əvvəlcədən pul verə biləcəyini dedi.

O gündən sonra “McDonald’s”a bir də ayağım dəyməyib. Veronika ilə danışib dəstəyi asan kimi YMCA-nm içində tanıdığım və tanımadığım hər kəsə bu yeni işim haqqında danışdım. Halvu dedi:

- Oh, bəsd! Allah xatirinə, özünü nümayiş etdirməyi qurtar! Döşlərini göstərirsən də, elə deyil?

- Hə, amma min beş yüz funta!

- Bu findıq boyda döşlərinə görə? Bunlara görə utanmalısan!

- O gülürdü.

- Yox, sən fikirləşdiyin kimi deyil. Həqiqətən də, fərqlidir! Burada ədəbsiz heç nə yoxdur... özü də biz Basa gedirik. Orada böyük bir hoteldə qalacağıq!

- Yaxşı, bu barədə daha heç nə eşitmək istəmirəm. Allah xatirinə, bəsdir binada hamıya dedin, oldumu?

Yola düşməzdən əvvəlki gecə səhərin tez açılmasını arzulayıb, yata bilmirdim. Çantamı yığıb qapının ağzına qoymuşdum. Hələ də baş verənlərə inana bilmirdim - heç vaxt

heç yerə getməmişdim və bu adamlar mənə gəzməyə getməyim üçün pul ödəyirdilər! Terens Donovan məni Viktoriya stansiyasına aparacaq limuzin göndərməli idi. Orada bir dəstə adam - fotoqraflar, köməkçiləri, rəssam, qrimçi, saç ustası, başqa dörd model və mən - toplaşaraq qatarla Basa gedəcəkdik. Qatara gecikəcəyimdən narahat idim deyə ən birinci mən çatmışdım. Məndən sonra gələn isə Naomi Kempbel idi.

Basa çatdıq və saraya bənzəyən “Royaltan” hotelində qeydiyyatdan keçdik. Mənə ayrılmış otağı görəndə ağzım açıq qaldı. Orada olduğumuz ilk gecə Naomi mənimlə bir otaqda qalmaq istədiyini dedi. O təxminən 16-17 yaşlarında gözəl, suyuşirin bir qız idi və tək qalmaqdan qorxdığı üçün mənimlə qalmaq istəmişdi. Ətrafımda həmişə adamların çox olmasını xoşladığım üçün ona “əlbəttə” dedim.

- Onlara deməzsən, yaxşı? Bilsələr ki, otaq üçün o qədər pul ödəyiblər və mən orada yatmamışam, dəli olarlar.

- Narahat olma, demərəm. Gəl mənim otağında qal. Heç kimə bir kəlmə də, Naomi.

Çəkdiyim əziyyətlərdən sonra özümdən asılı olmayaraq, ətrafımda olan kiçiklərə analıq edirdim. Əslində, dostlarım da mənə Mama deyirdi.

Səhər işə başlayanda iki qız əvvəlcədən gedəcək, saçlarını və qrimlərini etdirəcəkdilər. Onlar çəkilişdə olduğu müddət ərzində isə digər iki qız hazırlaşacaqdı. Birinci səhər saç ustası saçımı düzəldərkən ondan saçımı kəsməsini xahiş etdim. Onda model olmaq üçün olduqca gödək saçım var idi və sanki “McDonald’s”ın ətli suyu saçıma hopmuşdu. Buna görə də daha dəbli görünüm deyə saçımı kəsdirmək istəyirdim. Stilist, demək olar ki, başımda heç nə qalmayanadək, təxminən bir

düyüm uzunluqda saç saxlayaraq kəsdikcə kəsdi. Görənlərin hamısı dedi ki, bu, məni çox dəyişdirib. Lakin mən, həqiqətən də, ətrafımdakıları şoka salmaq istəyirdim. Buna görə də stilistə dedim:

- Bilirsən, indi nə istəyirəm? Saçımı saraltmaq.
- Yox, nə danışırısan? Bunu edə bilmərəm. Sən pis, çox pis görünərsən!

Naomi Kempbel gülərək dedi:

- Varis, bilirsən, bir gün gələcək, sən çox məşhur olacaqsan, onda məni unutma, yaxşı?

Əlbəttə, bunun əksi baş verdi və indi o daha məşhurdur.

Beləcə, biz altı gün işlədik. Həqiqətən də, inana bilmirdim ki, bu işə görə bizə pul verirlər. Axşam işimizi qurtarandan sonra məndən nə edəcəyimi soruşdılar. Mənimlə həmişə bir cavabım olardı: bazarlıq edəcəyəm! Onlar mənə maşın ayırar, limuzinin sürücüsü məni istədiyim yerdə düşürər və sonra gəlib götürərdi. Çəkilişlər bitdikdən sonra mənim şəklim üz qabığı üçün seçildi. Bu isə qürurverici bir şərəf idi və mənə inanılmaz şöhrət gətirdi.

Biz qatarla Londona qayıtdıq. Limuzinin sürücüsü məndən hara gedəcəyimi soruşdu. Ona agentliyə getmək istədiyimi dedim. Qapıdan içəri girən kimi dedilər ki, tap görək, səni nə gözləyir?

- Burada başqa bir çekiliş gedir. İndi səni gözləyirlər. Tələsməlisən, elə bu dəqiqə getməlisən.

Yorğun olduğumdan etiraz etdim:

- Sabah gələrəm.
- Yox, yox, sabah gec olacaq. Onlar Ceyms Bondun “Living Daylights” adlı yeni filmi üçün qız axtarırlar. Çantanı bura qoy,

gedək. Onların harada olduqlarını sənə göstərərək.

Agentlikdən bir nəfər məni həmin yerə ötürüb küncdəki binanı göstərdi: “Bax o qapını görürsən? Bax oradır”.

İçəri keçdim. Burada Terens Donovanın studiyasında olduğundan da çox qız var idi. Onlar ədə ilə yeriyir, dayanıb gözləyir, oturur, pozalar verir, qeybət edirdilər.

Köməkçi yaxınlaşıb dedi: “Hər biriniz bir neçə kəlmə deməlisiniz”. Bu xəbər mənimçün məşum səsləndi, lakin öz-özümə artıq peşəkar bir model olduğumu xatırlatdım. Axı mən Terens Donovanın Pirelli təqviminə çəkilmişəm. Bu, mənimçün çətin olmamalıdır. Növbəm çatanda məni studiyaya apardılar və işarənin üstündə dayanmağımı istədilər.

“Əvvəlcədən sizə demək istəyirəm ki, ingiliscə yaxşı danışa bilmirəm”, - dərhal dedim.

Onlar mənə bir kart uzadaraq dedilər: “Narahat olma, sadəcə, bunu oxumalısan”. Ay Allah! İndi nə edim? Onlara oxuya da bilmədiyimi deyim? Yox, bunu edə bilmərəm. Elə biləcəkdilər, ələ salıram.

Əvəzində onlara dedim: “Bağışlayın, mən getməliyəm. İndi qayıdıram”.

Binadan çıxdım. Çantamı götürmək üçün agentliyə getdim. Allah bilir, çəkilişdəki adamlar qayıtmayacağımı başa düşənədək nə qədər gözlədilər. Çantamı agentlikdən götürəndə isə mənə hələ növbə çatmadığını və çox gözləməli olacağımı dedim. Günorta bir-iki arası olardı. Evə gedib çantamı qoydum, saç ustası axtarmağa çıxdım. Evimin yaxınlığındakı salona getdim. Oradakı oğlan nə istədiyimi soruşdu.

- Saçımı saralt.

Saç ustası qaşlarını qaldıraraq dedi:

- Eləmək olar, amma bunun üçün xeyli vaxt lazımdır. Biz saat səkkizə kimi işləyirik.

- Deməli, saat səkkizə kimə vaxtımız var!

- Bəli, amma sizdən öncə əvvəlcədən təyin olunmuş müştərilərimiz var.

Razılaşındayadək onu dilə tutdum. O, saçıma peroksid vurdu və onu dilə tutduğuma görə dərhal da təəssüfləndim. Saçım elə qısa idi ki, kimyəvi maddələr başımı yandırmağa başladı, sanki başımın dərisinin hissə-hissə soyulduğunu hiss edirdim. Axır ki, saçımı yudu. Narıncı rəng alındığından bunu yenidən etməli oldu, çünki rəngin açılması üçün peroksid başımda çox qalmalı idi. İkinci dəfə də yaxşı alınmadı və nəhayət, üçüncü dəfə sarışın oldum.

Bu rəng çox xoşuma gəldi, lakin evə qayıdarkən məni yolda görən uşaqlar analarının əlindən bərk-bərk yapışaraq ağlayırdılar: “Ana, ana, o nədi elə? O kişidir, yoxsa arvad?” Fikirləşdim ki, bəlkə səhv etmişəm?! Uşaqlar məndən qorxur! Amma evə çatanda buna əhəmiyyət verməyin mənasız olduğunu anladım. Çünki saçımı uşaqları razı salmaq üçün saraltmamışdım. Sarışın saçın mənə yaraşır-yaraşmadığını yoxlamaq istəyirdim və fikirləşirdim ki, çox gözəl görünürəm.

Evə çatanda məni agentlikdən ard-arda göndərilmiş məktublar gözləyirdi. Haradasan? Çəkilişdə hamı səni gözləyir. Qayıdırsan? Onlar hələ də səni görmək istəyirlər. Hələ də gözləyirlər... Agentlik artıq bağlı olduğundan Veronikaya zəng vurdum. “Varis, haradasan? Elə biliblər tualetə getmişən. Mənə söz ver ki, sabah gələcəksən”. Sabah səhər ora getmək üçün məni yola gətirdi.

Əlbəttə, Veronikaya deməyi unutduğum bir şeyi onlar dərhal sezdilər: dünən adi, qara qadın idim, bu gün isə sarışın Somali qadını olmuşdum. Bütün heyət heyrət içində mənə baxırdı.

- Ooo! İnanılmazdır! Bunu dünən gecə etmisən?
- Bəli.
- Oy, çox gözəldir. Bir də dəyişmə, oldumu?
- İnanın, o əzabları belə tezliklə bir də yaşamaq istəmərəm.

Artıq sarışınam.

Dünən qaldığımız yerdən davam etdik.

- İngilis dilinə görə narahatsan? Problem budur?
- Bəli. - Hələ də oxuya bilmədiyimi etiraf etməyə utanırdım.
- Yaxşı, orada dayan, sağa bax, sola bax. Adını, haradan olduğunu, hansı agentliklə işlədiyini de, vəssalam. - Bunu edə bilərdim.

Oradan çıxdıqdan sonra ağılıma gəldi ki, agentliyə gedib saçımın yeni rəngini onlara göstərmək maraqlı olar. Cin başlarına vurdu:

- Bu nədir, saçma neynəmisən?
- Çox qəşəngdir, elə deyilmi?
- Oh, ay Allah, yox, qətiyyən qəşəng deyil! Biz artıq səninçün sifariş qəbul edə bilmərik. Varis, görünüşündə hansısa bir dəyişiklik etməzdən əvvəl bizimlə məsləhətləşməlisən. Müştəri bilməlidir ki, necə görünüşlü adamla işləyəcək. O artıq təkcə sənin saçın deyil. İstədiyini edə bilməzsən.

Lakin çəkilişdəki adamlar saçımı bəyənmişdilər və mənə “Bond qızı” kimi işə götürmüşdülər. Həmin gündən sonra agentlikdə qara bədənli, sanşın saçlı olduğum üçün mənə ləqəb qoymuşdular: Ginneslg

Kino karyerama başlayacağım üçün həddindən çox sevinirdim. Lakin bir gün agentliyə getdim və Veronika mənə dedi:

- Sənə əla bir xəbərim var. “Living Daylights” filmi Mərakeşdə çəkiləcək.

Yerimdə donub-qaldım.

- Bilirsən, çox heyif ki, sənə demək istəmədiyim, amma deməli olduğum bir şey var. Yadındadır, məni işə götürəndə pasportum olduğunu soruşmuşdunuz? Düzdür, pasportum var, amma vizam yoxdur. Deməli, İngiltərədən çıxsam, bir də qayıda bilməyəcəyəm.

- Varis, mənə yalan demisən! Modelin sənədləri qaydasında olmalıdır, yoxsa biz səni işçi kimi saxlaya bilmərik. Sən daim səfərlərdə olacaqsan. Ay Allah, indi kinoya çəkilə bilməyəcəksən. Biz müqaviləni ləğv etməliyik.

- Yox, yox, bunu etməyin. Mən bir şey fikirləşərim.

Veronika inamsızcasına üzümə baxdı və qərarı öz ixtiyarına buraxdı. Növbəti bir neçə gün ərzində otağında qalıb fikirləşdim, fikirləşdim, amma ağıma heç nə gəlmədi. Bütün tanışlarında məsləhətləşdim. Yeganə çıxış yolu kiməsə ərə getmək idi. Belə bir adam isə yox idi. Çıxılmaz vəziyyətə düşmüşdüm. Tək ona görə yox ki bütün varlığım

karyeram qəfildən alt-üst olacaqdı, həm də Veronikaya yalan deməklə agentliyin də nüfuzuna xələl gətirmişdim.

Bir axşam bu dilemma ağımda aşağıya, hovuzla getdim. Londonda doğulan və hovuzda xilasedici işləyən qaradərili rəfiqəm Merlin orada idi. Suyu çox sevdiyimdən orada yaşayandan bəri tez-tez hovuzun yanında gəlib oturur, saatlarla

dinməzcə tamaşa edərdim. Nəhayət, bir gün Merlin mənə yaxınlaşıb niyə heç vaxt suya girmədiyimi soruşdu. Dedim ki, üzməyi bacarmıram. “Yaxşı, mən sənə öyrədərəm”, - o dedi.

Hovuzun dərin tərəfinə keçdim. Dərindən nəfəs aldım və suya baş vurdum. Fikirləşirdim ki, o, xilasedici olduğundan məni xilas edəcək. Nə olsa yaxşıdır? Suyun altında balıq kimi düz hovuzun o biri başına kimi üzdüm və gülə-gülə suyun üzünə çıxdım.

- İnana bilmirəm, mən bacardım!

Merlin acıqlı idi:

- Bəs niyə deyirsən ki, bacarmıram?

- Ömrümdə heç vaxt üzməmişdim.

Bu hadisədən sonra biz yaxın dost olduq. O, anası ilə birlikdə şəhərin başqa hissəsində yaşayırdı. Bəzən işdən gec çıxanda yorğun olduğu üçün evə getmir və mənim yanımda qalırdı.

Merlin ürəyiaçıq və mehriban qız idi. Həmin axşam dərdimi dağıtmaq üçün hovuzda üzərkən ağıma bir şey gəldi. Suyun üstündə dayanıb tövşüyə-tövşüyə Merlinə dedim:

- Merlin, mənə sənənin pasportun lazımdır.

- Nə? Nə danışırısan?

Vəziyyəti ona danışdım.

- Varis, sən ağlını itirmisən! Bilirsən nə olar? Onlar səni ölkədən deportasiya edərlər, məni isə türməyə salarlar. Niyə belə bir riskə getməliyəm? Ceyms Bond filminə çəkilməyin üçün? Yox, mümkün deyil.

- Oh, yaxşı görək, Merlin. Çox maraqlı, macəralı olacaq, risk etməyinə dəyir. Biz pasport qeydiyyat şöbəsinə gedərik, sənənin adından müraciət edərim, sənənin imzana oxşayan imza çəkərəm

və öz şəklimi verərəm. Çox vaxtım qalmayıb, amma bir neçə günə müvəqqəti pasport ala bilərəm. Nə olar, Merlin! Bu fürsəti əldən buraxmaq istəmirəm.

Saatlarla dayanmadan yalvardıqdan, dil tökdükdən sonra Mərakeşə uçmazdan bir gün əvvəl, axır ki, razılaşdı. Pasport üçün şəkil çəkdirdim, sonra qeydiyyat şöbəsinə getdik, bir saatdan sonra artıq mənim Britaniya pasportum var idi. Lakin evə qayıdanda o çox narahat idi.

- Kefini pozma, Merlin. Yaxşı görək, heç nə olmayacaq. Hər şeyi taleyin axarına burax.

- Nə tale?! Bu, bütün həyatımı alt-üst edə bilər.

Həmin axşam biz Merlingilə getdik. Ona Çin restoranından evdə yemək üçün nəsə almağı və kasetə baxaraq dincəlməyi təklif etdim. Lakin biz Merlingilə çatanda o dedi:

- Varis, incimə, eləyə bilmərəm. Çox təhlükəlidir. Pasportu mənə ver. - Kino karyeram haqqında fantaziyalarım puç olduğundan məyus halda pasportu ona uzatdım. - Sən burada gözlə, onu gizlətməliyəm, - deyib yuxarıya, öz otağına qalxdı.

- Yaxşı, əgər buna görə özünü narahat hiss edirsənsə, eybi yox, təki rahat ol. Həmin gecə Merlin yatmağa getdikdən sonra onun otağına girib hər yeri axtarmağa başladım. Otaqda yüzlərlə kitab var idi. Bilirdim ki, o, pasportu elə bu kitabların arasında gizlədib. Kitabları bir-bir götürüb arasına baxaraq silkələyirdim. Aeroporta gedəcəyim maşın səhər məni Merlinin evindən götürəcəkdə. Bacardıqca sürətli hərəkət etməli idim. Birdən pasport ayağımın altına düşdü. Onu tez çantama qoydum və yatmağa getdim. Səhər sürücü gəlib qapının zəngini çalaraq hamını oyatmazdan qabaq yerimdən qalxıb aşağı düşdüm. Hava soyuq idi, saat yeddidə sürücü

gələnədək soyuqdan titrəyə-titrəyə səkidə gözlədim və biz Heathrow10 aeroportuna yol aldıq.

İngiltərədən çıxmaq problem deyildi. Mərakeşdə kino karyeram ssenaridə adlandığı kimi, “hovuzun kənarında uzanan gözəl qız” adlı bir neçə kadrından ibarət oldu. Sonra mən başqa bir səhnədə idim. Biz Kasablankada fantastik bir evdə oturub çay içirdik. Səbəbini bilmirəm, amma bütün qadınlar çılpaq idi. Ceyms Bond damın üstündən uçar, biz isə əllərimizi üzümüə apararaq qışqırırdıq: “Ah, ay Allah!” Şikayətlənməyə əsas yox idi, danışmağıma ehtiyac duyulmayan bir rolda çəkildiyimdən oxuya bilmədiyimə görə narahat deyildim.

Qalan vaxt ərzində isə biz evdə istirahət edir, hovuzun ətrafında oturur, səhərdən axşamacan yeyir və heç bir iş görmürdük. Dumanlı Londonda yaşayandan sonra günəşi görməyimə elə sevinmişdim ki, demək olar ki, bütün günü günün altında dayanırdım. Kino heyətiylə necə qaynayıb-qarışacağımı bilmədiyimdən əksər vaxtlar tək qalırdım. Onlar hamısı çox yaraşqlı, ingiliscə mükəmməl danışan, müxtəlif işlərdən söhbətləşən, haylı-küylü adamlar idi. Yenidən Afrikada olmaq məni həddən artıq həyəcanlandırmışdı, axşamlar gəzə- gəzə anaların öz uşaqları üçün yemək hazırladıqlarına baxırdım. Onların dilini bilmirdim, lakin biz gülümsəyərək birimiz ərəbcə, digərimiz ingiliscə nəşə deyirdik.

Bir gün filmin çəkiliş heyəti toplaşdı və dedi: “Kimsə dəvə yanşına getmək istəmir? Gəlin hamımız gedək”. Dayanıb bir az yarışa baxdıqdan sonra ərəb çaparlarından birindən soruşdum ki, mən də sürə bilərəmmi. Ərəb və ingilis dillərində bir-birimizlə danışmağa çalışırdıq. O dedi ki, yox, heç bir qadına

dəvə sürməyə icazə verilmir.

“Mərc edirəm ki, sənə qalib gələ bilərəm. Gəl sənə göstərim. Uduzacağından qorxduğun üçün mənimlə yarışmaq istəmirsən?!” Bu sözlərim onu özündən çıxartdı - bu balaca qız onu yarışa çağırmışdı - və mənimlə yarışmağa razılaşdı. Xəbər çəkiliş heyətinin arasında yayıldı ki, bəs Varis növbəti yarışa - qatılacaq. Hər kəs ətrafıma toplaşmışdı, bəziləri məni fikrimdən daşındırmağa çalışırdılar. Onlara dedim ki, pullarını çıxarıb hazır saxlasınlar və mənim udacağıma pul qoysunlar, çünki mərakeşli çaparlara dərs verəcəyimə əmin idim. Yarışa başlamaq üçün on ərəb çaparı və mən hazır dayanmışdıq. Yarış başladı və biz yerimizdən götürüldük. Bu dəvəyə verdişim olmadığına görə yarış təhlükəli idi. Dəvənin sürətini artırmaq üçün nə etməli olduğumu bilmirdim. Dəvələr təkcə sürətlə irəliyə doğru qaçmırlar, həm də yanlara, yuxarı-aşağı tullanırlar. Həyatımı çox böyük təhlükəyə atırdım. Bilirdim ki, yığılsam, dəvələr məni öləncən tapdalayacaqlar.

Yarışı ikinci yerdə bitirdim. Filmin çəkiliş heyəti heyəətə gəlmişdi və mən məşum bir hörmət qazanmışdım, xüsusilə də mərcdə onlara yaxşı pul qazandırdığıma görə! Qızlardan biri soruşdu: “Bunu necə öyrənmişən?” “Çox rahat. İnsan dəvənin belində doğrulubsa, onu sürməyi də bacarar”, - deyə cavab verdim.

Amma qayıdanda Heathrowda məndən dəvə yarışında göstərdiyim cəsarətdən daha artıq cəsarət tələb olunurdu. Təyyarədən endikdən sonra gömrük nəzarətindən keçmək üçün növbəyə durduq, yavaş-yavaş irəliləyirdik, hər kəs pasportunu hazır tutmuşdu. Gömrük rəsmilərinin hər dəfə “Növbəti!” sözünü eşitmək dözülməz bir əzab verirdi, bu addım-addım

həbsə yaxınlaşmaq demək idi.

Britaniya rəsmiləri İngiltərəyə daxil olmaq istəyənlərə qarşı çox sərtidirlər, və əgər afrikalı, yaxud qaradəriliyənsə, onlar ikiqat sərt olurlar. Pasportu son dərəcə diqqətlə yoxlayırlar. Özümü o qədər pis hiss edirdim ki, ürəyim gedəcəkdi. Bu əzabdan qurtulmaq üçün yıxıldığımı, döşəmədə uzanıb qaldığımı təsəvvürümə gətirirdim. Dua etməyə başladım:

“Yarəbbim, mənə kömək ol. Buradan xilas ola bilsəm, and içirəm, bir də belə axmaq iş görməyəcəyəm”.

Dizlərim sözümə baxsaydı, demək olar ki, orada idim. Birdən Cefri adlı, heç xoşum gəlməyən model pasportumu əlimdən dartıb aldı. O, başqalarının əsəbləri ilə oynamağı xoşlayan alçağın biri idi, amma bu dəfə təhlükəli bir hədəf tapmışdı. “Oh, lütfən, lütfən...” Onun əlindən pasportumu almağa çalışdım, lakin o, məndən də ucaboy olduğu üçün pasportu yuxarıda saxlamışdı. Əlim çatmırdı.

Onlann hamısı adımın Varis Dirie olduğunu bilir və mənə Varis deyə çağırırdılar. Cefri pasportu açdı və hamının eşidə biləcəyi bir səslə dedi: “Ay Allah, mənə qulaq asm, mənə qulaq asm! Tapın görək onun adı nədir? MERLİN MONRO”.

“Lütfən, onu mənə ver”, - əsməyə başlamışdım.

O, gülməkdən uğunur, qaça-qaça dəstədəki hər kəsə pasportumu göstərirdi: “Onun adı Merlin Monrodur! Bir buna baxın! Bu nədir? Sizcə bu adın arxasında nə durur? İndi bildim saçını niyə saraltmısan!”

Başqa bir Merlin Monronun da olduğunu bilmirdim. Mən yalnız hovuzda xilasedici işləyən rəfiqəmi tanıyırdım. Bilmirdim ki, üstündə mənim şəklim və məşhur kino ulduzunun adı olan bir pasport daşıyıram. Onda ən böyük

narahatlığım o idi ki, pasportumda Londonda doğulan Merlin Monro idim, amma ingiliscə güclə bir-iki kəlmə bilirdim. Məni soyuq tər seli basır, qulağımda bu sözlər əks-səda verirdi: “Mən batdım... Hər şey bitdi... Mən batdım... Hər şey bitdi...”

Çəkiliş heyətindəkilərin hamısı oyuna qoşulmuşdu: “Ey, sənın əsl adm nədir? Sən, doğrudan, haradansan? Siz Londonun ortasında doğulan, amma ingiliscə danışa bilməyən adam görmüsünüz?!” Onlar məni özümdən çıxarmaq üçün əsəblərimlə oynayırdılar. Əclaf Cefri, nəhayət ki, pasportumu qaytardı. Cərgənin axırma keçib mənim növbəm çatanadək hamının keçib getməsini gözlədim.

- Növbəti!

Hər kəs gömrük nəzarətindən keçsə də, heç kim getməmişdi - əslində isə, belə uzun səfərdən sonra onlar maşınlara minib öz işlərinin dalınca tələsirlər. Yox. Onlar gömrük nəzarətinin yaxınlığında toplaşib oradan necə keçəcəyimi görmək üçün gözləyirdilər.

Özünü itirmə, Varis. Bacaracaqsan. Yaxınlaşdım və gözqamaşdırıcı bir təbəssümlə pasportumu gömrük rəsmisinə uzatdım. “Salam!” dedim və sakitcə dayandım. Bilirdim ki, bir söz də artıq desəm, ingilis dilimin necə bərbad olduğunu görəcəklər.

- Gözəl gündür, elə deyilmi?

- Mmm, - başımla təsdiqlədim.

O, pasportumu qaytardı və əli ilə getməyimi işarə etdi. Bütün heyət təəccüb içində mənə baxırdı. Yerə oturmaq, dərinədən nəfəs almaq, rahatlaşmaq istəyirdim, lakin onların yanından sürətlə ötüb-keçdim. Bilirdim ki, aeroportdan çıxanadək hələ də təhlükəli yerdəyəm. Dayanma, Varis. Heathrowdan salamat

qurtulmağa çalış.

9 Guinness - Tünd rəngli məşhur irland pivəsi

10 Londonun ən böyük aeroportu

12. HƏKİMLƏR

Bir gün günorta hovuzda üzürdüm. Qurtardıqdan sonra paltarlarımı geyinib yuxarıya qalxmaq istəyəndə yeməxanadan kiminsə məni çağırdığını eşitdim. Binamızda yaşayan Vilyam idi. Əli ilə işarə edərək məni çağırdı: “Varis, gəl otur. Nəsə yemək istəyirsən?”

Vilyam pendirli sendviç yeyirdi. “Hə, mən də ondan istəyirəm”, - dedim. İngilis dilim zəif olsa da, onun nə dediyini başa düşə bilirdim. Yemək yeyərkən o, kinoya getməyi istəyib-istəmədiyimi soruşdu. O, birinci dəfə deyildi bunu məndən soruşurdu. Vilyam ağdərili, yaraşıqlı və suyuşirin oğlan idi. O danışarkən diqqətlə qulaq asmaq əvəzinə, dodaqlarının hərəkətini izləyir, fikrimdə onun dediklərini təxmin edirdim:

Onunla kinoya getmək.

Əgər o, mənim haqqımda bilsəydi...

Birdən o, sevgilim olsa, nələr ola bilər.

Bu çox gözəl olar.

Kimsə məni sevəcək.

Kiminləsə vaxt keçirəcəyəm.

Amma kinoya getsəm...

O öpüşmək istəyəcək.

Sonra mənimlə yatmaq istəyəcək.

Əgər razılaşsam...

O, başqa qızlar kimi olmadığımı biləcək.

Axı mən şikəstəm...

Yox, əgər razılaşmasam...

Onun acığı tutacaq və biz dalaşacağıq.

Getmə.

Buna görə ürək ağrımağına dəymir.

“Yox” de!

O, sünnət olunduğumu bilsəydi, imtina etməyimin onunla heç bir əlaqəsi olmadığını başa düşərdi.

Gülümsədim və başımı yelləderək: “Yox, təşəkkür edirəm. İşim çoxdur”, - dedim. Bilirdim ki, o inciyəcək. İncidi də... Mənsə çiynlərimi çəkərək hər ikimizin əvəzinə fikirləşdim. Əlimdən heç nə gəlmirdi.

Bu problem YMCA-da qalmağa başladıqdan sonra peyda oldu. Ailəmlə yaşayarkən heç vaxt ətrafımda tanımadığım oğlanlar olmazdı. Valideynlərimin, Şəhru xalanın, Məhəmməd dayının yanına gələn adam adətlərimizi bildiyindən ya görüşməyə cəhd etmir, ya da böyüklərlə danışardı. Lakin xalamgilin evindən çıxdıqdan sonra tək yaşadığımdan birinci dəfə idi ki, bu cür vəziyyətin öhdəsindən özüm gəlməli idim. Bizim binada çoxlu cavan, subay oğlan var idi. Halvı ilə klublara gedəndə, həmçinin model işində də daha çox oğlanla tanış olmuşdum.

Lakin onların heç biri məni maraqlandırmırdı. Hansısa bir oğlanla seks ağıma da gəlmirdi, amma, təəssüf ki, bu, onların niyyətində var idi. Həmişə fikirləşirdim ki, görəsən, sünnət edilməsəydim, həyatım necə olardı? Oğlanlardan xoşum gəlir, çox hissiyyatlı və sevməyi bacaran insanam. Atamdan qaçdığım artıq altı il idi, təklik mənimçün çox çətin olmuşdu və ən əsası, ailəm üçün darıxmışdım. Bir gün ərə gedəcəyimə, özümün də ailəm olacağına ümid edirdim. Amma nə qədər ki şikəst və tikilmiş idim, özümü oğlanlardan təcrid etmişdim, heç

bir əlaqə

barədə fikirləşə bilməzdim. Vaginama vurulmuş tikişlər sanki kişilərin fiziki və mənəvi mənada mənə daxil olmasının qabağını kəsmişdi.

Kiminləsə əlaqə qurmaq istəyimin qarşısını alan ikinci problem isə başqa qadınlardan, xüsusilə ingilis qadınlardan fərqli olduğumu düşünməyim idi. Londona gəldikdən sonra mənə olunanın bütün qızlara edilmədiyi fikri məni rahat buraxmırdı. Məhəmməd dayının evində yaşayanda vanna otağında bəzən başqa qızlarla bərabər olurduq. Onların necə tez, sürətli axınla işədiyini görüb təəccüblənirdim, mən isə ən tezi on dəqiqəyə qurtarırdım. Sünnətdən sonra orada balaca bir dəşik saxlamışdılar, ona görə də damcı-damcı işəməli olurdum. “Varis, sən niyə elə işəyirsən? Sənə nə olub?” - soruşardılar. Mənsə, sadəcə, gülərək onlara sünnət olunduğumu demək istəmir və fikirləşirdim ki, Somaliyə qayıtdıqdan sonra onları da sünnət edəcəklər.

Lakin aybaşılarım heç də gülməli keçmirdi. Lap başlanğıcdan, on bir-on iki yaşım olandan bəri onlar qorxunc bir yuxuya bənzəyirdi. İlk aybaşım keçilərimi otarmağa apardığım isti bir gündə olmuşdu. Dözülməz isti idi, mən isə bir ağacın altında halsız oturmuşdum. Mədəm ağrıdığından daha da narahat idim. Bu nə ağrıdır? Bəlkə hamiləyəm? Bəlkə uşağım olacaq? Amma heç bir kişi ilə bir yerdə olmamışam, bu, necə ola bilər ki? Ağn getdikcə artırdı. Bir azdan işəməyə gedəndə qan gördüm, çox qorxdum, elə bildim ölürəm.

Heyvanları otluqda qoyub evə qaçdım, hönkürüb ağlaya-ağlaya anamın yanına getdim.

- Mən ölürəm! Mama, mən ölürəm!

- Sən nə danışırısan?

- Mən qanamışam, Mama, mən öləcəyəm!

O, diqqətlə üzümə baxıb dedi:

- Yox, ölməyəcəksən. Qorxma. Bu, aybaşıdır.

Aybaşı haqda heç vaxt heç nə eşitməmişdim, bu barədə heç bir məlumatım yox idi.

- Mənə izah edə bilərsən? Bu nə deməkdir?

- Anam danışdıqca qarnımı tutaraq ağrıdan qovrulurdum. - Bəs ağrını kəsmək üçün nə edə bilərəm? Bilirsən axı, ağrıdan ölürəm.

- Varis, ağrını kəsə bilmək üçün heç nə edə bilməzsən.

Çalış fikir vermə. Qurtarana kimi gözləməli olacaqsan.

Amma mən dözməyə hələ hazır deyildim. Ağrını azaltmaq üçün bir yol tapmağa çalışırdım. Səhraya qayıtdım, ağacın altında balaca bir quyu qazdım. Bu işlə başımı qatdığımdan ağrını bir az unutdum. Quyu içində otura biləcəyim böyüklükdə olana qədər qazdım. Sonra quyuda oturub qumla üstümü örttdüm. Qumun altı buz torbası kimi sərin olduğundan günün isti vaxtını orada keçirdim.

Quyuya girməklə ağrını sakitləşdirmək metodundan hər ay istifadə edirdim. Nə qədər qərribə olsa da, sonralar bacım Amanın da eyni şeyi etdiyini öyrəndim. Lakin bu “sakitləşdirici”nin bir çatışmazlığı var idi. Bir gün atam gəlib məni ağacın altında yan basdırılmış gördü. Uzaqdan baxanda belimdən kəsilmiş və qumun üstünə qoyulmuş kimi görünürdüm. “Bu nə qələtdir eləyirsən?” - dedi. Onun səsinə eşidib tez quyudan çıxmaq istədim, lakin ayaqlarımın üstünə torpağı əllərimlə bərk-bərk basdığımından tərپənə bilmədim. Əllərimlə yerdən möhkəm yapışaraq çıxmağa çalışdım. Papa

isə

dəlicəsinə gülməyə başladı. Bunu niyə etdiyimi deməyə utandım. Ondan sonra atam həmişə zarafat edirdi: “Özünü - diri-diri basdırmaq istəyirsənsə, bunu əməlli-başlı elə. Bu nədi, işi yanmçıq niyə edirsən ki?” Bir gün o, anamdan bu qəribə vərdiş barədə soruşdu. O, mənim yuva qazan heyvanlar - köstəbək kimi niyə tunel qazdığının səbəbini bilmək istəyirdi. Mama izah etdi.

Amma anamın dediyi kimi, ağrı heç nə kəsə bilmirdi. O vaxt səbəbini başa düşməsəm də, indi bilirdim ki, menstrual axıntı sidiyim kimi bədənimdə toplanıb qalır. Qan dayanmadan günlərlə axdığından, daha doğrusu, axmağa çalışdığından ağrı xüsusilə kəskin və dözülməz olurdu. Qan damcı-damcı axdığı üçün aybaşılarım ən azı on gün çəkirdi.

Məhəmməd dayıgildə yaşadığım vaxtda ağrılarım dözülməz həddə çatmışdı. Bir gün səhər tezdən, adəti üzrə, səhər yeməyi hazırlayırdım. Yeməyi mətbəxdən yemək otağına aparanda huşumu itirdim və qablar əlimdə yıxıldım. Məhəmməd dayı qaçaraq məni özümə gətirmək üçün üzümü şillələdi. O vaxt özümü başqa bir aləmdə hiss edirdim, huşum özümə gələndə onun Məryəm xalanı çağırıldığını eşitdim: “Məryəm! Məryəm, o özündən getdi”.

Özümə gəldikdən sonra Məryəm xala məndən nə olduğunu soruşdu. Mən isə aybaşı olduğumu dedim. “Yaxşı, belə olmaz, səni həkimə aparmaq lazımdır. Günorta həkimimlə görüş təyin edərim”, - dedi.

Xalamın həkiminə dedim ki, aybaşılarım dözülməz olur, o vaxt çatanda ağrıdan öləcəyimi fikirləşirəm. Ağrı məni iflic edir, nə edəcəyimi bilmirəm. “Mənə kömək edə bilərsiniz?

Lütfən, bir çarə deyın, artıq dözə bilmirəm”, - dedim. Lakin sünnət olunduğum barədə ona heç nə demədim. Bu mövzuda danışmağa necə başlayacağımı belə bilmirdim. O vaxt hələ azyaşlı idim və fiziki vəziyyətimlə bağlı narahatlıqlarım məlumatsızlığım, çaşqınlığım və utancaqlılığım ilə qarışmışdı. Bütün qızların mənim kimi sünnət olunduğunu fikirləşdiyimdən bunun ağrının əsl səbəbi ola biləcəyini zənn etmirdim. Anam da ağrının qeyri-adi olduğunu fikirləşmirdi, çünki onun tanıdığı bütün qadınlar sünnət olunmuşdular və hamı bu əzabı çəkirdi. Bu, qadınlığın sanki bir boyunduruğu idi.

Həkim məni müayinə etmədiyindən sirrimi də bilmədi və dedi: “Ağrını kəsmək üçün sənə verə biləcəyim tək dərman kontraseptiv həblərdir. Bu, aybaşını, beləliklə, ağrını da kəsəcək .

Şükürlər olsun! Dərman xoşlamasam da, atmağa başladım. Xalam qızı Bəsmadan eşitdim ki, onlar zərərli dir, lakin bir ayın içində ağrı və qanaxma dayandı. Dərmanlar bədənimi hamilə olduğumla aldatdığından hamiləliyə xas başqa gözləmədiyim şeylər də baş verirdi. Döşlərim böyüdü, yanlarım genişləndi, çəkim artdı, üzüm kökəldi. Bədənimdə baş verən bu kəskin dəyişikliklər qeyri-təbii və qəribə idi. Buna görə də dərmanları atmaq darsa, ağrı ilə mübarizə aparmaq qərara gəldim. Və bu dəfə əvvəlkindən də şiddətli ağrılarla...

Sonra başqa bir həkimə getməli oldum. Bu həkim də əvvəlki həmkarı kimi mənə kontraseptivlər qəbul etməyi məsləhət gördü. Ona əvvəllər o həbləri qəbul etdiyimi, lakin əlavə təsirlərini xoşlamadığımı izah etdim. Dərman atmadığım vaxtlarda isə hər ayın bir neçə günü yatıb qaldığımı və

inanılmaz əzablar çəkdiyimi dedim və kontraseptiv həblərdən başqa nə təklif edə biləcəyini soruşdum. Həkim dedi: “Yaxşı, sən nə gözləyirsən? Qadınlar kontraseptiv qəbul edəndə aybaşından kəsiliblər. Aybaşı olanda isə ağrıyırlar. Bax seçim sənindir”. Üçüncü həkim də eyni məsləhəti təkrar edəndə anladım ki, həkimləri tez-tez dəyişməkdənsə, başqa bir həll yolu tapmalıyam.

Xalama dedim: “Bəlkə mən xüsusi ixtisaslı bir həkimin yanına getməliyəm?”

O, kəskin nəzərlərlə üzümə baxdı və əsəbi bir tərzdə dedi: “Yox! Yeri gəlmişkən, bu həkimlərə nə demək fikrindəsən?” “Heç nə. Sadəcə, ağrıdan xilas olmaq istəyirəm, vəssalam”, - dedim. Onun cavabındakı kəskin iradın səbəbini isə, təbii ki, bilirdim: sünnət - Afrika adətlərinin ayrılmaz hissəsi. Bunu isə ağdərili adamlarla müzakirə etmək qəbulolunmazdır.

Artıq başa düşmüşdüm ki, ya həkimlərə bu barədə danışmalıyam, ya da şikəst kimi ayın üçdəbir hissəsini əzab içində keçirməliyəm. Bu addımın ailəmin də qəbul etməyəcəyini

bilirdim. Növbəti qərarım belə idi: xəlvətcə həkimə getməli, sünnət olunduğumu ona deməliyəm... Bəlkə də həkimlər bundan sonra dərdimə əlac edə bilərlər.

İlk getdiyimi - həkim Makreni seçdim. Onun daha böyük xəstəxanada işlədiyini və əgər əməliyyata ehtiyac yaranarsa, lazımı ləvazimatlarının da olacağını fikirləşdim. Vaxt təyin etmək üçün zəng vurdum və əzab içində daha bir ay gözləməli oldum. Həmin vaxt çatanda xalama evdə olmayacağım üçün bəhanə tapıb dedim və həkimin yanına getdim. Söhbətə necə başlayacağımı bilmədən: “Keçən dəfə sizə demədiyim bir şey

var. Mən Somalidənəm. Mən... mən...” - dedim. Belə izah olunmaz sirri zəif ingilis dilimlə ifadə etmək çox çətin idi. “Mən sünnət olunmuşam”.

Həkim cümləmi bitirməyə belə imkan vermədən: “Get paltarını dəyiş. Səni müayinə etməliyəm”, - dedi. Üzümdəki qorxu və həyəcan ifadəsini görüb tibb bacısını səslədi. Tibb bacısı mənə xələt verərək paltarımı dəyişmək üçün otağı göstərdi.

Müayinə otağına qayıdanda beynimdə düşdüyüm vəziyyəti götür-qoy edirdim. Somali kimi bir ölkədən olan qız yad bir ölkədə qıçlarını aralayıb ağdərili bir kişiye göstərəcək... xəcalətimdən ölürdüm... Həkim qıçlarımı aralamağa çalışaraq: “Rahat ol. Utanma, mən həkiməm. Bax tibb bacısı da buradadır”, - dedi. Boynumu uzadaraq barmağını tuşladığı istiqamətə baxdım. Tibb bacısı təskinedici bir tərzdə gülümsədi və nəhayət, sakitləşib həkimin baxa bilməsi üçün şərait yaratdım. Özümü başqa şeylər haqda fikirləşməyə məcbur etdim, guya orada deyildim, səhrada gözəl bir gündə keçilərdə dolaşırdım.

Müayinə başa çatdıqdan sonra o, tibb bacısından xəstəxanada Somali dilində bilən adam olub-olmadığını soruşdu. Tibb bacısı birinci mərtəbədə bir qadını tanıdığını dedi. Lakin qayıdanda o, qadın əvəzinə somalili bir kişi ilə qayıtdı, qadını tapa bilməmişdi. Mənsə onu görüb fikirləşdim: “Oh, əla, bəxtə bir bax. Belə bir mövzuda kişi ilə necə danışacağam? Ayıb olmazmı?”

Həkim Makre dedi: “Ona izah et ki, onda axıntı üçün çox balaca bir yer saxlayıblar. Açıq, çox təəccüblüdür ki, bu vaxta kimi necə sağ qalıb. Təcili əməliyyat etməliyik”. Bu söhbət

somalili kişinin xoşuna gəlməmişdi. O, dodaqlarını çeynəyə-çeynəyə gözlərini həkimə zilləmişdi. İngilis dilində oradan-buradan başa düşdüyümdən və somalili kişinin üzündəki ifadədən söhbətin yaxşı getmədiyini anladım.

O, mənə çevrilərək dedi:

- İstəsən onlar əməliyyat edib deşiyi açə bilərlər. Amma bilirsənmi ki, bu, adətlərimizə ziddir? Ailənin bundan xəbəri varmı?

- Düzünü desəm, yox.

- Sən kiminlə yaşayırsan?

- Xalam və dayımla.

- Bəs onların necə, bundan xəbərləri var?

-Yox.

- Aydınadır, amma bunu əvvəlcə onlarla müzakirə etməlisən.

Başımı yellədə-yellədə fikirləşdim: “Tipik Afrika kişinin cavabı elə belə də olmalı idi. Məsləhətinə görə sağ ol, qardaş!” Sanki həkimin dediklərini tərcümə etməyə deyil, güclə topladığım cəsarəti əlimdən almağa çağırılmışdı.

Həkim Makre əməliyyat üçün başqa bir vaxt təyin etməli olduğumu əlavə etdi. Sonra başa düşdüm ki, bunu edə bilmərəm. Çünki xalam başa düşəcəkdı. “Bəli. Mütləq zəng vurub vaxt təyin edəcəyəm”, - həkimə dedim. Əlbəttə ki, bir il keçdi, amma yenə də zəng etmədim.

Xalamgil Somaliyə qayıtdıqdan sonra ilk fürsətdə zəng vurub vaxt təyin etdim. Lakin bu dəfə də iki ay gözləməli oldum. Bu iki ay ərzində sünnət ağrılarını yenidən yaşayacağımı, əməliyyatın da bir o qədər ağrılı olacağını fikirləşib qorxmağa başladım və o əzabları bir də təkrarən çəkmək istəmədim. Təyin etdiyim gün çatanda, sadəcə,

getmədim və bir də vaxt təyin etmədim.

İşləməyə başladığım vaxtda da aybaşı ilə bağlı problemlərim azalmamışdı. Hər ayın bir həftəsini aybaşı ağrılarına görə işdən qala bilməzdim. Heç kimə hiss etdirmədən ağrılarla mübarizə aparmağa çalışırdım, amma hamı nəyinsə düz olmadığını başa düşürdü. Merlin halımın yaxşı olmadığını görəndə nə olduğunu soruşurdu. Bir dəfə ona Somalidən olan hər bir qız kimi, mənim də sünnət olunduğumu dedim.

Lakin Merlin Londonda böyüyüb boya-başa çatdığından nədən danışdığımı anlamadı. “Varis, bəlkə mənə göstərəsən? Sənin nə dediyini, doğrudan da, başa düşə bilmirəm. Onlar səni kəsiblər? Nəyi kəsiblər? Necə kəsiblər?”

Nəhayət, bir gün tumanımı aşağı salıb ona göstərdim. Onun üzündəki ifadəni ömrüm boyu unutmayacağam. Üzünü tutub hönkür-hönkür ağlamağa başladı. Onun belə hala düşdüyünü görüb fikirləşdim: “Ay Allah, yəni, doğrudan da, bu qədər qorxuncdur?” Ağzından çıxan ilk kəlmə bu oldu:

- Varis, sən nəyə hiss edə bilirsən?
- Nəyi nəzərdə tutursan?

O, başını yelləderək:

- Varis, balaca qız olanda necə olduğun yadındadır? Onlar bunu etməzdən öncə? - soruşdu.
- Bəli.
- Bax mən indi də elə eləyəm, amma sən yox.

Ondan sonra heç bir şübhəm qalmadı. Artıq bütün qızların mənim kimi sünnət olunduqlarına ümid etməyim mənasız idi və buradakı qızlardan fərqli olduğuma tamamilə əmin idim. Kiminsə mənə görə məyus olmasını istəməzdim, amma tək qalmaq da dəhşət idi.

- Deməli, belə bir şey nə sənin, nə də ananın başına gəlməyib, hə?

Yenə başını yelləyib ağlamağa başladı:

- Varis, bu çox dəhşətlidir. İnana bilmirəm ki, kimsə bu qədər qəddar bir işlə məşğuldur.

- Yaxşı, bəsdir, ağlama, onda özümü pis hiss edirəm.

- Fikir vermə, əsəbimdən ağlayıram. Söz tapa bilmirəm. Hələ də inana bilmirəm ki, dünyada balaca bir qıza qarşı bu qədər dözülməz vəhşilik edən adamlar var.

Bir xeyli sakitcə oturdum. Merlin içini çəkə-çəkə hələ də ağlayır, mənə onu məyus etdiyimə görə üzünə baxa bilmirdim. Sonra qərara gəldim ki, bu əzaba dözdüyüm bəsdir.

- Hər şey cəhənnəm olsun. Sabah o həkimə zəng vurub əməliyyata gedəcəyəm. Ən azı, tualetdə rahat otura bilərəm. Heç olmasa bunu ağrısız edə bilim.

- Mən də səninlə gedəcəyəm, Varis. Səni tək qoymayacağam, söz verirəm.

Merlin həkimə zəng vurub vaxt təyin etdi. Bu dəfə gözləməyim bir ay çəkdi. Bu vaxt ərzində Merlindən soruşa-soruşa dururdum: “Ay qız, əminsən yanımda olmaq istədiyinə?” “Narahat olma, gələcəyəm. Səni tək qoya bilmərəm”, - deyirdi. Əməliyyat günü çatanda Merlin məni səhər tezdən oyatdı və biz xəstəxanaya getdik. Tibb bacısı məni otağa apardı. Əməliyyat stolunu görəndə bir anlıq dönüb otaqdan qaçmaq istədim. Bu, təbii ki, səhradakı “əməliyyat masam” olan o daşdan min dəfə yaxşı idi, amma yenə də əməliyyatın ağrısız olacağına ümidim az idi. Ağrı qorxusu ilə əməliyyat masasına çıxdım, həkim mənə anesteziya verdi. Kaş o Cəllad arvad da məni kəsəndə bundan verəydi. Yuxuya

gedənədək Merlin əlimdən tutmuşdu.

Ayılında məni iki çarpayılı başqa bir otağa, yenicə ana olan bir qadının yanına köçürmüşdülər. Bu qadın da yeməxanada rastlaşdığım qadınlar kimi xəstəxanaya düşməyimin səbəbini soruşa-soruşa dururdu: “Bəs sən niyə buradasan?”

Necə deyə bilərdim? Etiraf edəydim?! “Oh, vaginamı əməliyyat etdirmək üçün gəlmişdim. Vaginam çox dar idi!” Həqiqəti heç kimə demədim, sadəcə, mədə mikrobundan əziyyət çəkdiyimi dedim. Əməliyyatdan çox keçməmiş özümü yaxşı hiss etsəm də, sünnətdən sonrakı ağrılarım təkrarlandı. Hər dəfə işəyəndə duzlu və yandırıcı sidik o dözülməz ağrılarımı yadıma salırdı. Amma tibb bacılan hər dəfə məni vanna qəbul etməyə aparırdılar, ağnkəsicilər verirdilər. Buna görə də bu dəfə o qorxduğum prosesi daha rahat keçirdim.

Nə yaxşı ki, həkim Makre məni əməliyyat etdi, buna görə ona ömrüm boyu minnətdar olacağam. O, mənə təskinlik verərək dedi: “Bilirsən, qızım, sən tək deyilsən. Yanıma eyni problemlə həmişə neçə qadın gəlir. Sudandan, Misirdən, Somalidən... Bəziləri hamilə qalır və tikilmiş vəziyyətdə doğuma

getməkdən çox qorxurlar, çünki bu, olduqca təhlükəlidir. Əməliyyat olunmasalar, doğuş onlar üçün çox pis fəsadlarla nəticələnə bilər: uşaq dar çıxışdan çıxma bilmədiyini üçün boğula bilər, yaxud ana qanaxmadan ölür. Ona görə də çoxları ailələrinin, yaxud da ərlərinin icazəsi olmadan yanıma gəlirlər. Mənsə hər kəsin daha sağlam bir həyat yaşaması üçün əlimdən gələni əsirgəmirəm”.

İki-üç həftə içində, demək olar ki, sağalmışdım. Özümü normal qadın kimi olmasa da, sünnət olunmuş qadın kimi də

hiss etmirdim. Varis artıq yeni qadın olmuşdu. İndi tualetdə özümü izaholunmaz dərəcədə rahat hiss edirdim. Yeni həyatımın əvvəlkindən nə qədər fərqli olduğunu izah etmək üçün, sadəcə, söz tapa bilmirəm.

13. PASPORT DİLEMMASI

“Bond qızı” kimi debüt etdiyim filmin çəkilişindən qayıdanda sürücüdən Merlin Monronun evinə sürməsinə xahiş etdim. Qorxumdan Mərakeşə gedəndən sonra ona zəng vurmamışdım, əslində, həm də mən qayıdana kimi hirsinin soyumasını gözləyirdim. Hədiyyələrlə dolu torbalarla onun qapısında dayanıb gərgin halda zəngi basdım. O, qapını açdı və məni gülərlə qarşıladı, hətta qucaqladı da. “Axır ki, dediyini etdin! Ay səni, qancıq, axır ki, dediyini elədin!” Merlin saxta pasportu oğurladığıma görə məni bağışladı. O, səbrimi basıb bütün kitabları bircə-bircə, vərəq-vərəq axtardığımı bildikdən sonra məni bağışlayıbmuş. Mənsə xüsusilə də Heathrowda keçirdiyim gərginlikdən sonra onun pasportundan istifadə edərək bir də heç vaxt heç birimizi təhlükəyə atmayacağıma söz verdim.

Merlinin məni bağışladığına çox sevindim. Çünki o, dar günümün dostu idi və onu itirmək istəmirdim. Londona qayıtdıqdan sonra, əsas da Terens Donovanla uğurlu çəkilişlərdən və Ceyms Bond filmində rol aldıqdan sonra model karyeramın yenidən başladığını fikirləşirdim. Lakin qəfildən və möcüzə kimi peyda olan modellik karyeram bir gecənin içində başladığı kimi də qurtardı. Daha “McDonald’s”da işləmirdim, pulum olmadığından YMCA-dakı otağında da qala bilmirdim. Beləcə, Merlinin anası ilə yaşadığı evə köçməyə məcbur oldum. Əslində, bu

yerdəyişmə xoşuma gəlmişdi - əsl evdə yaşayırdım, ailənin bir üzvü idim... Onların evində düz yeddi ay qaldım. Şikayət etməsələr də, başa düşürdüm ki, artıq getmək vaxtım çatıb. Bəzən xırda-para dəvətlər alırdım, amma bu dəvətlərlə qazandığım pulla dolana bilməzdim. Başqa bir dostum mənə səxavətlə öz evində qalmağı təklif etdi. İndi də onun yanma köçdüm. O, saç ustamın dostu, çinli oğlan Franki idi. Onun böyük evi var idi - evdə iki yataq otağı olduğu üçün mənə geniş gəlirdi.

1987-ci ildə, Frankinin evinə təzəcə yerləşdiyim vaxt çəkildiyim “Lining Daylights” filmi nümayiş olunmağa başladı. Bir-iki həftə sonra Miladdan əvvəlki axşamı başqa bir dostumla şəhərə gəzməyə çıxdıq. Londonda hər kəs bayram əhvali-ruhiyyəsində idi, beləcə, mən də evə xeyli gec gəldim. Başım balısa dəyən kimi yuxuya getmişdim, lakin kiminsə dayanmadan pəncərəni döydüyünü eşidib oyandım. Pəncərədən boylananda məni yenicə evə ötürmüş dostumu gördüm. O, əlində qəzet tutub nəsə deyirdi. Pəncərəni açdım.

- Varis! Şəklin “The Sunday Times” 12 qəzetinin üz qabığındadır!

- Oh... - Elə bildim yuxu görürəm, gözlərimi ovuşdurub: - Doğrudan mənəm? - soruşdum.

- Hə, bir bax... - O qəzeti düz qarşımda tutdu və sifətimin üçdəbir hissəsinin bütün üz qabığını tutduğunu gördüm. Oradakı Varisin üzü sarışın saçı və qətiyyətli baxışı ilə gerçəkdə olduğundan daha böyük idi.

- Hə, lap yaxşı... yatmağa gedirəm... yatıram.

- Ayağım dolaşa-dolaşa yerimə qayıtdım.

Sabahısı gün isə artıq məşhurlaşacağımı anladım. Sözsüz ki,

“The Sunday Times” kimi nüfuzlu qəzetin üz qabığında olmağın karyerama təsirsiz qalmayacağına ümid edirdim. Bu müddətdə bütün Londonda bir-birinin ardınca seçimlərə qatılır, vasitəçimi cana yığır, nəhayət, model agentliklərini dəyişdirməli olurdum, lakin heç bir irəliləyiş yox idi.

Növbəti agentlikdə mənə dedilər: “Varis, Londonda qaradərili model üçün çox iş olmur. Yaxşı olar Parisə, Milana, ya da Nyu-Yorka gedəsən”. İstənilən yerə getməyə razı idim, lakin əvvəlki kimi yenə də pasport problemim var idi. Agentlikdən bildirdilər ki, bir neçə immiqranta pasport problemini həll etməyə yardım göstərən Harold Viler adlı bir hüquqşünas var, bəlkə onunla danışasan?

Harold Vilerin ofisinə getdim, lakin o, məndən bu işin qarşılığında ağılasıqmaz bir məbləğ - iki min funt-sterlinq istədi. Fikirləşdim ki, pasportum olsa, səyahət edə, işləyə biləcəyəm və bu məbləği bir neçə saata qazanacağam! Mümkün olan bütün yerlərdən pul toplamağa başladım və nəhayət ki, iki min funt düzəldə bildim. Lakin onun fırldaqçı çıxacağından ehtiyatlanıb üzümün suyunu töküüb borc aldığım bu qədər pulu ona verməyə əlim gəlmirdi.

İkinci dəfə görüşmək üçün vaxt təyin edəndə pulu evdə qoydum və Merlinin də fikrini bilmək üçün ondan mənimlə getməsini xahiş etdim. Zəngi çaldım. Vilerin katibəsi bizi içəri dəvət etdi. Vilerlə görüşdüyüm vaxt ərzində Merlin girişdə gözlədi.

Harold Vilerlə açıq danışdım:

- Mənə düzünü deyin, alacağım bu pasport iki min funta dəyəcəkmi? İstədiyim yerə qanuni şəkildə gedib-gələ biləcəyəmmi? Axmaq bir yerdə həbs edilmək, ya da

deportasiya olunmaq istəmirəm. Sən bu pasportu haradan alacaqsan?

- Yox, yox, mənbələrim haqda heç nə deyə bilmərəm. Belə şeyləri məndən soruşma. Sənə pasport lazım deyil? Əzizim, mən də sənə pasportunu verəcəyəm. Və söz verirəm ki, hər şey qanuni olacaq. Prosesə başladıqdan iki həftə sonra pasportun hazır olacaq.

“Əla! Bu o deməkdir ki, iki həftədən sonra istədiyim yerə gedə bilərəm...”

- Yaxşı, olsun, pis səslənmir. İndi nə etməliyik?

Viler dedi ki, mən bir irlandla evlənəcəyəm və guya ki, təsadüfən onun ağına kimsə gəldi. Verəcəyim iki min funt da bunun müqabilində o irlanda çatacaq. Vilerə isə çox kiçik bir məbləğ qalır. O, növbəti görüş vaxtını təyin etdi. Yeni ərimlə nikah şöbəsində görüşəcəkdim. Və bundan başqa, əlavə xərclər üçün özümlə yüz əlli funt da gətirməli idim.

- Cənab O’Sullivanla orada tanış olacaqsınız, - Viler səlis ingilis aksenti ilə izah etdi. O yazdıqca sözünə davam edirdi. - O, sənin kağız üzərində ərə gedəcəyin adamdır. Yeri gəlmişkən, təbriklər! - Üzümə baxaraq gülümsədi.

Merlindən bu adama etibar etməyinə dəyib-dəymədiyini soruşdum. O dedi: “Deməli, belə, şəhərin yaxşı yerində gözəl binada səliqəli bir ofisi var, qapının üzərində adı yazılıb, peşəkar katibəsi də var. Onun işi mənə kifayət qədər qanuni təsir bağışlayır”.

Sadiq dostum Merlin də toy günü şahid olmaq üçün mənimlə gəldi. Nikah şöbəsinin həyətinə gözləyəndə üzü qırışmış, qırmızısifət, saçları ağarmış, əynində cındır paltar olan bir kişinin səkidə səndələyə-səndələyə gəldiyini gördük. Əvvəlcə

Merlinlə öz aramızda bu kişinin gələcək ərim ola biləcəyini deyib zarafatlaşdıq. Lakin o, nikah şöbəsinin pillələrini qalxanda Merlinlə mən heyrət içində bir-birimizə baxdıq. O yaxınlaşanda soruşdum:

- Siz cənab O'Sullivanımsınız?

- Özüdür ki var. Bu, mənim adımdır. - Sonra astaca soruşdu:

- Sən də həmin qızsan?

Mən başımla təsdiqlədim.

- Pulu gətirmisən də, elədirmi?

- Bəli.

- Yüz əlli funt?

- Bəli.

- Ağillı qız. Yaxşı, onda tələsək. Gedək. Vaxt qızıldır!

Gələcək “ərim” viski iyi verirdi, elə bil viski çəlləyinə girib-çıxmışdı. Onun arxasınca içəri keçəndə dodaqaltı Merlinə dedim: “Səncə, bu axmaq pasportumu alanacan ölməz ki?”

Nikah məmuru mərasimə başladı, mən isə fikrimi toplamaqda çətinlik çəkirdim. Cənab O'Sullivanın ayaq üstə dura bilməməsi tez-tez fikrimi dağıdırdı. Bu vaxt nikah məmuru soruşdu: “Varis, siz bu adamı...” Cənab O'Sullivan tappıltı ilə döşəməyə sərilirdi. Onun yarıaçıq qalmış ağzından çətinliklə nəfəs aldığını görəndə qədər öldüyünü sanmışdım. Yanında dizi üstə oturub onu silkələyərək qışqırmağa başladım: “Cənab O'Sullivan, özünə gəl!” Lakin o cavab vermirdi.

Qanım qaralmışdı. Merlinə baxıb ağlamağa başladım: “Oy, toy günündə başıma gələndə bax!” O isə üzünü divara qarnını tutub gülməkdən ölürdü. “Bəxtimə bax! Gələcək ərim nikah masasında özündən gedir...” - dedim. Gülənc vəziyyətə düşsəm

də, fikirləşdim ki, hadisələrin gedişatını bir az dəyişsəm, yaxşıca əylənə də bilərik.

Nikah məmuru əllərini dizlərinin üstünə qoyub əyildi və eynəyinin üstündən diqqətlə baxaraq nişanlığımı gözdən keçirib dedi: “Sizcə, o düzələcək?”

Az qala onun üstünə qışqırmaq istəyirdim ki, mən haradan bilim?! Lakin oyunu yarımçıq qoya bilməzdim. “Özünə gəl! Yaxşı da, oyan görüm!” - deyə qışqırdım. Bu dəfə üzünü daha bərk şillələyirdim. “Lütfən, biriniz mənə su gətirin. Kimsə nəşə etsin!” - içimdə gizli bir gülüşlə yalvarırdım. Nikah məmuru bir fincan su gətirdi və suyu qocanın üzünə çırpdım.

“Uf...” deyə o donquldanmağa və xoruldamağa başladı. Bir xeyli silkələdikdən, dartışdırdıqdan sonra, nəhayət ki, onu ayağa qaldıra bildik.

“Ay Allah, gəl bu işi bitirək”, - onun yenə yıxılacağından narahat olub dodaqaltı mızıldandım. Mərasim bitənəcən “sevgilim”in qolundan bərk-bərk yapışdım. Nikah şöbəindən ayrılan kimi səkidəcə O’Sullivan ona verəcəyim yüz əlli funtu istədi. Mən isə, hər ehtimala qarşı, onun ünvanını götürdüm. O, məndən aldığı axırıncı pullarımı cibinə qoyub özü üçün mahnı oxuya-oxuya küçə ilə aşağı endi.

Bir həftə sonra Harold Viler özü zəng vurub pasportumun hazır olduğunu dedi, mənə çoxdan gözlədiyim sənədi götürmək üçün sevincək onun ofisinə getdim. Pasportu mənə verdi. Bu, üzərində qara sifətimin şəkli olan Varis O’Sullivan adlı irlənd pasportu idi. Pasportlar üzrə mütəxəssis olmasam da, bu pasport gözümə bir az qəribə göründü. Yox, o, həqiqətən də, qəribə idi! Çox keyfiyyətsiz idi, sanki hansısa zirzəmidə hazırlanmışdı.

- Budur? Demək istəyirəm ki, bu, həqiqətənmi, qanuni pasportdur? Bununla səyahət edə bilərəm?

- Bəli, əlbəttə! - Viler başını qətiyyətlə yellədi. - Görürsən də, irland pasportudur.

- Ummm.

Pasportu çevirib arxasını, sonra səhifələyərək iç vərəqlərini nəzərdən keçirdim. “Yaxşı, əgər bu lazım olan işi görürsə, onun görünüşü nəyimə lazımdır?!”

Yeni pasportumu sınaqdan keçirmək üçün çox gözləməli olmadım. Agentliyim mənim üçün Milana və Parisə səfərlər təşkil etdi və mən viza üçün müraciət etdim, lakin bir neçə gün sonra bir məktub aldım. Məktubun haradan göndərildiyini biləndə dəhşətə gəldim! İmmiqrasiya xidmətindən idi, mənimlə təcili görüşmək istədiklərini bildirirdilər. Bütün mümkün ehtimalları götür-qoy etdim, lakin ağıma heç nə gəlmədi və sonda onlan gedib görməkdən başqa əlacımın olmadığını anladım. Bilirdim ki, məni dərhal deportasiya, yaxud həbs etməyə ixtiyarları var. Əlvida, London. Əlvida, Paris. Əlvida, Milan. Əlvida, modellik. Salam, dəvələr!

Məktubu aldıqdan bir gün sonra Frankinin evindən immiqrasiya xidmətinə gedən qatara mindim və oradakı nəhəng hökumət binalarının arasında immiqrasiya xidmətinin binasını axtardım. Özümü sanki qəbrə gedirmiş kimi hiss edirdim. Lazım olan binanı tapanda bu vaxta kimi gördüyüm ən sərt sifətli adamlar tərəfindən qarşılandım. Daş sifətli bir kişi əmr etdi: “Otur burada!” Onlar məni tamamilə təcrid edilmiş bir otağa salmışdılar və sorğu-sual edirdilər: “Adm nədir? Evlənməzdən əvvəl necə idi? Haradansan? Bu pasportu necə əldə etmisən? Onun adı nə idi? Nə qədər pul vermisən?”

Bilirdim ki, ən kiçik bir səhv cavaba görə onlar “müdrək”

Varisin qollarını qandallayacaqlar! İmmiqrasiya rəsmiləri ağzımdan çıxan hər kəlməni qeyd edirdilər. Hisslərimə güvənərək onlara çox şey demədim. Lazımı cavabı fikirləşmək üçün vaxta ehtiyacım olanda tamamilə təbii istedadıma güvənərək, özümü dili bilmədiyim üçün çox şeyi başa düşmüş kimi göstərirdim.

İmmiqrasiya xidməti pasportumu saxladı və onu geri almaq üçün ərimi söhbətə gətirməli olduğumu bildirdi. Bu şərti isə heç eşitmək istəmirdim. Nəhayət, onlara Harold Viler haqda heç nə demədən binadan çıxmağı bacardım. Polis onu həbs etməzdən əvvəl bu oğrudan pulumu geri almağı fikirləşirdim, əks halda, min minnətlə ondan-bundan borc aldığım iki min funtu görə bilməyəcəkdim.

İmmiqrasiya xidmətindən çıxıb birbaşa onun dəbdəbəli ofisinə getdim və qapının zəngini çaldım. Katibəsi cavab verəndə özümü təqdim etdim və cənab Vilerlə təcili görüşməli olduğumu bildirdim. Lakin nə qədər təəccüblü olsa da, cənab Viler ofisdə deyildi və katibə qapını açmağa etiraz etdi. Hər gün bu ofisə gələrək zəngi çaldım, lakin onun sadıq katibəsi o fırıldaqcını məharətlə qoruyurdu. Gizli xəfiyyəlik edərək bütün günü ofisin həyətində gizlənib oradan keçərkən onu yaxalamağı gözlədim. Lakin o yoxa çıxmışdı.

Eyni vaxtda cənab O’Sullivanı immiqrasiya xidmətinə getmək üçün razı salmalı idim. O, Londonun cənubunda, Kroydonda, somalililərin sıx yaşadığı ərazidə yaşayırdı. Mümkün qədər qatarla getdim, amma qatarlar onun yaşadığı yerədək getmədiyindən yolun qalan hissəsini taksiyə minməli oldum. Oralarda birinci dəfə olduğumdan küçə boyu getdikcə

çiynimin üstündən arxaya baxa-baxa qalmışdım. Ünvanı tapdım. Köhnə bir bina idi, qapını döydüm. Cavab gəlmədi. Evin ətrafına dolanaraq pəncərədən içəri baxmağa cəhd etdim, lakin heç bir şey görə bilmədim. O, harada ola bilərdi? Bu vaxt hara gedə bilərdi? Əlbəttə ki, bara. Yaxınlıqdakı bara girdim. O'Sullivan oturmuşdu, yaxınlaşıb soruşdum: "Xatırladın məni?" O, çiyninin üstündən baxaraq məni görən kimi üzünü çevirib yuxarıda düzülmüş içki şüşələrinə baxdı. Ağlını işə sal, bir şey fikirləş, Varis. Ona bu bəd xəbəri deyib immiqrasiya xidmətinə mənimlə getməsi üçün yalvarsam da, bilirdim ki, - getməyəcək.

- Cənab O'Sullivan, immiqrasiya xidməti pasportumu götürüb, onu qaytarmazdan əvvəl səndən evliliyimizin həqiqi olub-olmadığını soruşmaq istəyirlər. O lənətə gəlmiş vəkili tapa bilmirəm, yoxa çıxıb, ona görə mənə kömək edə biləcək başqa heç kim yoxdur.

Gözünü içki şüşələrinə zilləyib dayanan bu kişi bir qurtum da viski içib başını yellədi.

- Bura bax, pasport almaqda mənə kömək etməyinçün sənə iki min funt vermişəm!

Bu sözüm onun diqqətini çəkdi. O, təəccübdən ağzı açıq qalaraq çevrilib mənə baxdı.

- Mənə cəmi yüz əlli funt vermişən, əzizim. Mənim ömrüm boyu heç vaxt iki min funtum olmayıb, yoxsa Kroydon kimi bir yerdə yaşamazdım.

- Harold Vilerə mənimlə evlənməyin müqabilində iki min funt vermişəm!

- Başa düşdüm, amma o, mənə heç nə verməyib. Əgər sən tanımadığın adama iki min funt verəcək qədər axmaqsansa, bu,

sənin problemindir, mənim yox.

Ona kömək üçün yalvarmağa başladım, lakin vecinə də deyildi. Ona qatara minməyə ehtiyac olmadan, immiqrasiya xidmətinə taksi ilə aparacağımı söz verdim, lakin yenə də oturduğu stuldan tərpənmədi.

Onu həvəsləndirmək üçün bir üsul axtararaq təklif etdim:

- Bax, sənə yenə pul verəcəyəm, lap çox pul. İmmiqrasiya xidmətindən çıxandan sonra səninlə bara gedərik, istədiyin içkidən istədiyin qədər içərsən. - Bu təklifimə laqeyd qalmadı, əmin olmaq üçün mənə baxıb qaşlarını qaldırdı. Davam elə, Varis. - Viskilər, istədiyin qədər, içə bildiyin qədər viski! Razısan? Sabah evinə gələcəyəm, taksi ilə Londonun mərkəzinə gedərik. Sual-cavab bir neçə dəqiqə çəkəcək, iki-üç dənə sual verəcəklər, sonra birbaşa bara gedərik, oldu?

O razılaşdı və yenə gözlərini piştaxtaya düzülmüş içki şüşələrinə zillədi.

Ertəsi gün səhər yenə Kroydona getdim və qocanın qapısını döydüm. Cavab gəlmədi. Küçə ilə aşağı düşüb dünənki bara girdim, lakin orada təkcə qəhvə içə-içə qəzet oxuyan barmeni gördüm.

- Bu gün cənab O'Sullivanı görməmişiniz?

O, başını yelləderək:

- Onun gəlməsi üçün hələ çox tezdir, - dedi.

Oradan çıxıb cəld o yalançı səfilin evinə qayıdaraq qapını döyməyə başladım. Yenə də cavab yox idi. Burnumu tutub qapının ağzındakı sidik qoxuyan pilləkəndə oturdum. Bundan sonra nə etməli olduğum barədə fikirləşərkən təxminən iyirmi yaşlarında, xuliqana oxşayan iki oğlan yaxınlaşıb düz qarşımda dayandı.

Oğlanlardan biri üstümə çəmkirdi:

- Sən kimsən? Və mənim qocamın qapısının ağzında niyə oturmusan?

- Salam, bilmirəm siz bilirsiniz, yoxsa yox, mən sizin atanıza ərə getmişəm.

Hər ikisi üzümə qəzəblə baxdı. Böyüyü qışqırdı:

- Nə?! Nə gic-gic danışırısan?

- Baxın, mən çıxılmaz bir işə düşmüşəm və atanızın köməyinə ehtiyacım var. Ondan tək istədiyim şey mənimlə şəhərdəki ofisə gedib iki-üç suala cavab verməsidir. Onlar pasportumu əlimdən alıblar, onu geri qaytarmalıyam, lütfən...

- Rədd ol buradan, qancıq!

Barmağım ilə qapını göstərüb dedim:

- Ey, bura bax! Mən o səfeh qocaya bütün pullarımı vermişəm, onsuz heç yana gedən deyiləm!

Amma oğlanın fikri başqa idi. O, gödəkcəsinin altından bir ağac çıxartdı, sanki kəlləmi dağıdacaqmış kimi hirs ilə başının üstünə qaldırdı.

- Hə? Səni bu dəqiqə altımıza salıb işini həll edərik, onda görərsən ki, bura gəlib yalan danışmaq nədir!

Qardaşı isə bundan xoşhallanıbmış kimi irişməyə başladı. Bu vaxt onun qabaq dişlərinin bir neçəsini sınıq görüb işimi bildim. Onların itiriləsi heç nələri yox idi və məni burada, qapının ağzında öləncən döyə bilərdilər. Heç kimin bundan xəbəri olmaz, kimsə görsə belə, vecinə almazdı. Yerimdən götürülüb iki-üç tin qaçdım, onlar bir az arxamca qaçsalar da, məni qorxutduqlarına əmin olub geri qayıtdılar.

Həmin gün evə qayıdanda qocanı tapana qədər Kroydona gedəcəyimə söz verdim. Başqa yolum da yox idi. O vaxt artıq

Frankiyə nəinki evin icarə haqqını vermirdim, hətta o, mənim yeməyimi də alırdı. Bundan əlavə, gündəlik xərclərim üçün başqa dostlarımdan borc alırdım, amma bu vəziyyət çox davam edə bilməzdi. Bütün pulları pasport ümidi ilə özünü immiqrasiya vəkili kimi təqdim edən o fırıldaqçıya vermişdim. Pasportsuz isə işləyə bilmirdim. İtirəsi daha nəyim var idi ki? Ehtiyatlı olmasam, uzaqbaşı bir-iki diş... Mübarizə aparmaq üçün isə çox da dişbatmaz görünməyən o avaralardan daha bacarıqlı olmalıydım.

Ertəsi gün günorta vaxtı yenə kişinin evinə getdim və qapıda dayanmayım deyərək sakitcə evin ətrafına dolanmağa başladım. Yaxınlıqda balaca bir park tapıb skamyada oturdum, bir az keçmiş O'Sullivan özü yavaş-yavaş parka tərəf gəldi. Nədənsə bu dəfə o, yaxşı əhvali-ruhiyyədə idi və məni - görməyinə sevindi. Onu ofisə getmək üçün dilə tutmağa heç ehtiyac qalmadı.

- Mənə pul verəcəksən, eləmi? Sonra da içməyə gedəcəyik, hə?

Mən başımla təsdiqlədim.

- İşimizi qurtarar-qurtarmaz bara gedəcəyik, hansı içkidən desən, istədiyin qədər alacağam. Amma əvvəlcə immiqrasiya rəsmiləri ilə normal danışmalısan. Onlar çox alçaq adamlardır da, bilirsən. Sonra səni bara aparacağam...

İmmiqrasiya rəsmisi O'Sullivana kinayə ilə baxaraq soruşdu:

- Budur sizin əriniz?

- Bəli.

- Yaxşı, xanım O'Sullivan, gəlin oyun oynamayaq. Həqiqəti deyin.

Bu işin sonu olmayacağım anlayaraq dərindən köks ötürdüm və bütün bildiklərimi onlara açıb danışdım. Düşdüyüm bu axmaq vəziyyəti başdan axıracan - modellik işim, Harold Viler, saxta evliliyim haqqında hər şeyi danışdım. Harold Viler onları daha çox maraqlandırdı, mən isə onun ünvanı da daxil olmaqla nə bilirdimsə, onlara danışdım. “Araşdırmamızı bitirdikdən sonra bir neçə gün ərzində sizinlə əlaqə saxlayacağıq”, - dedilər. Vəssalam, bizə getməyə icazə verdilər.

Küçəyə çıxan kimi O’Sullivan bara getməyə tələsdi.

- Sən pul istəmişdin, elə deyilmi? Al... - Çantamdan axıncı pulumu, iyirmi funtu çıxarıb ona uzatdım. - İndi isə rədd ol gözümlün qabağından. Sənə daha dözə bilmirəm.

O, verdiyim pulu əlində yelləyərək dedi:

- Elə bu? Elə bu qədər verəcəksən?

Mənsə ondan ayrılıb küçə ilə üzüaşağı düşməyə başladım.

- Qəhbə! - küçənin ortasında çömbələrək var gücü ilə qışqırırdı, - pozğun! Qəhbə!

Yanımdan keçənlər mənə baxır, bəlkə də fikirləşirdilər ki, qəhbəyəmsə, mən niyə ona pul verirəm?!

Bir neçə gündən sonra immiqrasiya xidmətindən zəng vurub məni ofisə çağırdılar. Bildirdilər ki, Harold Vileri axtarıblar, lakin hələlik çox şey öyrənə bilməyiblər. Katibəsi Vilerin Hindistana getdiyini və qayıdacağı vaxtı bilmədiyini deyib. Lakin onlar mənə ikiaylıq müvəqqəti pasport verdilər.

Bu, son yaşadığım qarmaqarışıq vəziyyətlərdən sonra ilk fasiləm idi və bu iki ayda əlimdən gələni etməli idim.

Keçmiş İtaliya müstəmləkəsində yaşadığımdan italyan dilini az-maz bilirdim və buna görə də birinci İtaliyaya səfər etməyə qərar verdim. Düzdür, italyan dilində bildiyim sözlərin çoxu

anamdan eşitdiyim söyüşlər və lənətlər idi, amma bəlkə onlar da karıma gələ bilərdi. Milana getdim. Orada bir neçə dəfə podiuma çıxdım. Geyim nümayişləri zamanı Culiya adlı bir modellə tanış oldum. O, ucaboylu, gözəl bədənli, çiyinlərinə kimi düşən saçlı gözəl bir qız idi və alt paltarlarını nümayiş etdirirdi. Biz Milanda əla vaxt keçirdik və nümayişlər bitdikdən sonra birlikdə Parisə gedib bəxtimizi orada da sınağa qərar verdik.

Bu iki ay heç vaxt olmadığım yerlərə getdim, yeni adamlarla tanış oldum, fərqli təamlar daddım - bir sözlə, inanılmaz dərəcədə möhtəşəm keçdi. Doğrudur, Avropa turumdan elə bir ciddi məbləğ qazanmadım, amma, hər halda, ehtiyaclarımı təmin edə bilirdim. Parisdəki nümayişlər başa çatdıqdan sonra Culiya ilə birlikdə Londona qayıtdıq.

Nyu-Yorkdan Londona yeni, istedadlı model tapmaq üçün gəlmiş bir agentlə görüşdüm. O, məni Amerikaya getməyə və orada daha çox təklif ala biləcəyimə inandırdı. Əlbəttə, Nyu-Yorkun bütün model biznesində, xüsusən də qaradərili modellər üçün ən gəlirli bazar olduğunu bilirdim. Agentliyim hazırlıqlara başladı, mən isə viza üçün müraciət etdim.

Amerika səfirliyi sənədlərimi yoxlayaraq dərhal Britaniya hökuməti ilə əlaqə saxladı. Bu söhbətin yekunu olaraq mənə bir məktub göndərildi. Məktubda otuz gün ərzində İngiltərədən Somaliyə deportasiya olunacağım yazılmışdı. Göz yaşlan içində Uelsdə qardaşı ilə yaşayan rəfiqəm Culiyaya zəng vurdum.

- İşə düşmüşəm, çox pis bir işə... Hər şey bitir. Somaliyə qayıtmalı olacağam.

- Nə danışırısan, Varis, ola bilməz! Bura bax, bəlkə bir neçə

günlüyə bura gəlib bir az dincələsən? Qatarla gələ bilərsən. Londondan çox da uzaqda deyil, həm də səfalı yerdir. Şəhərdən kənarda olmaq sənə yaxşı təsir edər, bəlkə bir yol tapa bildik.

Culiya məni stansiyada qarşıladı və biz yamyaşıl xalı kimi görünən sahələrdən keçərək onların evinə getdik. Zalda oturmuşduq. Qardaşı Nigel də yanımıza gəldi. O, solğun dərili, qabaq dişləri və barmaqlarının ucu tütündən saralmış, uzun qırmızı saçları olan bəstəboy bir oğlan idi. Nigel gözlədiyimdən daha qoca görünürdü, təxminən əlli yaşlarında... O, bizə çay gətirdi və mən qorxulu bir yuxuya bənzər pasport problemimdən danışarkən siqareti siqaretə calayaraq yanımızda oturub qulaq asırdı.

Qollarını qoynunda çarpazlayıb stula söykənərək oturan Nigel gözlənilmədən dedi:

- Narahat olma, sənə kömək edəcəyəm.

Cəmi yanım saat deyil ki, tanıdığım bu oğlanın belə deməyi məni hədsiz təəccübləndirdi.

- Bunu necə edəcəksən? Mənə necə kömək edə biləcəksən?

- Səninlə evlənəcəyəm.

Başımı yelləderək dedim:

- Yox, yox, belə işdən başım yetərinə çəkib. Bütün bu problemləri də elə evlilik söhbətinə görə yaşayıram. Bir də belə qələt eləməyəm, elə cəncəl işlərə qol qoymaram. Daha bəsdir. Afrikaya qayıtmaq, ailəmin yanında olmaq, xoşbəxt yaşamaq istəyirəm. Orada hər şeyə bələdəm, amma bu axmaq ölkədə heç nədən başım çıxmır. Burada hər şey qarmaqarışıqdır, evə qayıdacağam.

Nigel cəld ayağa qalxdı və yuxarı qaçaraq təxminən bir il qabaq, hələ Culiyanı tanımadığım vaxtlar nəşr olunmuş, üz

qabığında şəkli olan “The Sunday Times” qəzetini gətirdi.

- Onu niyə gətirdin?

- Bunu o vaxtdan saxlamışam, bilirdim ki, gün gələcək, səninlə qarşılaşacağam. - O, şəkildə gözümü göstərərək davam etdi: - Bu şəkli ilk dəfə görəndə gözlərimdə yanaqlarına süzülən yaş gördüm. Üzünə baxanda ürəyində ağladığını və köməyə ehtiyacın olduğunu hiss etdim. Sonra Allah mənə dedi ki, səni qorumaq mənim borcumdur.

Bu nə idi?! Gözlərimi onun üzünə zilləyib fikrə getdim: “Bu başdanxarab əclaf kimdir? Köməyə ehtiyacı olan elə bu özüdür”. Lakin onlarda qaldığım günlər ərzində həm Culiya, həm də Nigel təklif edilən bu “köməyi” ağıma salmaqda ısrarlı idilər. Somalidə gələcəyim necə olacaqdı? Məni orada nə gözləyirdi? Keçilərimmi, yoxsa dövələrimmi? Nigeldən beynimdə ilişib qalan bir sualı soruşdum:

- Bunun sənə nə xeyri olacaq? Axı niyə mənimlə evlənmək istəyirsən? Bütün bunlar sənə nəyinə lazımdır?

- Sənə demişdim - səndən heç bir təmənnam yoxdur.

Məni sənə Allah göndərib.

Ona izah etdim ki, mənimlə evlənmək, sadəcə, nikah şöbəsinə getməklə bitməyəcək. Çünki hələ də rəsmən ərde idim.

- Narahat olma, ondan boşanarsan və biz də lazımi dairələrə evlənməyə hazırlaşdığımızı deyərik. Beləcə, onlar səni deportasiya etməzlər. Sənə gedəcəyəm. Bilirsən, mən Britaniya vətəndaşıyam, onlar “yox” deyə bilməzlər. Bax sənə görə özümü çox pis vəziyyətə qoyuram. Niyyətim, sadəcə, sənə kömək etməkdir. Əlimdən gələni eləməyə hazıram.

- Yaxşı, çox sağ ol, təşəkkür edirəm...

Culiya əlavə etdi:

- Bax, Varis, əgər o, sənə kömək edə bilərsə, qoy etsin. Sən də onun köməyindən istifadə elə, çünki başqa seçimin yoxdur.

Bu sözlərə günlərlə qulaq asdıqdan sonra fikirləşdim ki, ona güvənə bilərəm, ən azı, harada yaşadıqlarını bilirəm, Nigel isə rəfiqəmin qardaşıdır. Culiya haqlıdır, Nigelin köməyindən istifadə etməyim məsləhətdir.

O'Sullivanla boşanma haqqında danışmaq üçün plan qurduq, Nigel də mənimlə gələcəkdi, çünki onun oğlanları ilə bir də təkbaşına qarşılaşmaq istəmirdim. Fikirləşdim ki, bu qoca kişini razı salmaq üçün yenə də, adəti üzrə, pul lazım olacaq. O kişi ilə yenə üzləşməyi heç istəmirdim. Rəfiqəmlə qardaşı əminliklə məni planın uğurla başa çatacağına inandırırırdılar. Nigel dedi: "Gəl elə sabah gedək. Kroydona maşınla gedərik".

Ertəsi gün Nigel maşını düz qocanın yaşadığı yerə sürdü. Mənzilə gedən yolu ona göstərdim.

- Ehtiyatlı ol! Onun oğlanları dəlisovdurlar. Təsəvvür elə ki, mən hətta maşından düşməyə belə qorxuram. - Nigel güldü. - Ciddi deyirəm. Keçən dəfə onlar arxamca qaçdılar, məni döymək istədilər. Bax deyirəm, onlar dəlidirlər. Həqiqətən, çox ehtiyatlı olmalıyıq.

- Yaxşı görək, Varis. Biz, sadəcə, o kişiye deyəcəyik ki, sən boşanmaq istəyirsən, vəssalam. Burada həyəcan keçirməli heç nə yoxdur.

O'Sullivanın evinə çatanda artıq gönortadan keçmişdi. Maşını üzbəüz küçədə saxladıq. Nigel qapını döydükcə çiynimin üstündən baxaraq küçəni yoxlayırdım. Heç kim cavab vermədi. Mən buna qətiyyənlə təəccüblənmədim. Bildim ki,

yaxınlıqdakı bara getməliyik.

Nigel dedi:

- Gəl pəncərələrdən içəri baxaq, bəlkə nəşə görə bildik.

Pəncərələrdən bir-bir içəri baxmağa çalışdıq və Nigel çaşqınlıqla mənə san döndü:

- Məncə, nəşə qaydasında deyil.

Görürsən, indi məni başa düşürsən! Mən də hər dəfə bura gələndə eyni hissləri yaşayıram...

- “Qaydasında deyil” deyəndə nəyi nəzərdə tutursan?

- Bilmirəm... mənə elə gəlir... pəncərədən içəri keçə bilsəm... - Sözüünü yarımçıq qoyub pəncərəni açmaq üçün əli ilə döyəcəlməyə başladı.

Üzbəüz qonşu çölə çıxıb dedi:

- Əgər O’Sullivanı axtarırsınızsa, neçə həftədir onu görməmişik. - Sonra qollarını önlüyünün üstündə çarpazlayıb bizə baxmağa başladı.

Nigel pəncərəni bir az aralaya bildi. Bu zaman dəhşətli üfunət iyi ətrafa yayıldı. Əllərimlə ağız-burnumu tutub uzaqlaşdım. Nigel pəncərənin arasından baxıb dedi:

- O, döşəmədəcə ölüb qalıb.

Biz qonşu qadından təcili yardım çağırmasını xahiş etdik və maşına oturub cəld oradan uzaqlaşdıq. Belə dediyimə görə özümə nifrət edirəm, amma sanki xeyli rahatlaşdım!

O’Sullivanın cəsədini mətbəxin döşəməsində çürümüş tapdıqdan az sonra Nigellə mən evləndik. Britaniya hökuməti məni deportasiya etmək prosesini dayandırdı. Lakin bu evliliyimin də saxta olduğunu düşündüklərini gizlətmirdilər. Əlbəttə ki, saxta idi! Ona görə də razılaşdıq ki, pasport alanadək Uelsdə onun evində qalım.

Son yeddi ili əvvəlcə Moqadişuda, sonra isə Londonda yaşadığımdan təbiətdən zövq aldığım vaxtları unutmuşdum. Yamyaşıl çəmənləri, arabir kəsib keçən çayları və fermaları ilə buradakı mənzərə Somalının səhra mənzərəsindən tamamilə fərqli olsa da, pəncərəsiz studiya və hündür mərtəbəli binalarda yaşayandan sonra açıq havada vaxt keçirməkdən xüsusi bir zövq alırdım. Uelsdə köçəri həyatının dadını da çıxara bilirdim: qaçır, doyunca yeriyr, yabanı çiçəklər dərir, açıqlıqda işəyə də bilirdim. Bəzən hətta kolluqda dalımı açıb oturanda ətrafdan keçən kimsə məni “iş başında” görürdü də...

Nigel və mənim otaqlanımız ayrı-ayrı idi və biz ər-arvad kimi deyil, bir evdə qalan iki otaq yoldaşı kimi yaşayırdıq. Biz pasport almaq naminə evlənməyə razılaşmışdıq. Hərçənd pul qazanmağa başlayanda ona maliyyə yardımını edəcəyimi demişdim. O israr edirdi ki, əvəzində heç nə istəmir. Nigel, sadəcə, Allahın rızası ilə kiməsə kömək etdiyinə görə sevinirdi. Bir gün Londona çəkilişlərə gedəcəyim üçün həmişəkindən fərqli olaraq, səhər saat altıda oyanmışdım. Aşağı enib qəhvə hazırladım, Nigel hələ də öz otağında yatırdı, sonra sarı rezin əlcəkləri taxıb qabları yumağa başladım. Bu vaxt qapının zəngi çalındı.

Əlimdəki əlcəklərdən köpük axa-axa qapını açdım. Boz kostyumlu, boz sifətli, əllərində qara portfel olan, ciddi görkəmli iki kişi qapıda dayanmışdı.

- Xanım Riçards?
- Bəli.
- Əriniz evdədir?
- Bəli, yuxarıdadır.
- Zəhmət olmasa, kənara çəkilin. Bizi bura rəsmi iş üçün

göndəriblər.

Sanki bu görkəmdə başqa adam olacaqlarını hesab edəcəkdim!

- Buyurun, keçin içəri. Çay istəyirsiniz, yoxsa qəhvə? Əyləşin, gedim onu çağırım.

Onlar zalda Nigelin rahat stullarında oturdular.

- Əzizim, - mehriban səslə çağırdım, - aşağı gəl. Qonaqlarımız var.

O, yarıyuxulu, saçları dağınıq halda gəldi.

- Salam, - Nigel onların görkəmindən kim olduqlarını dərhal başa düşdü. - Sizə nə lazım idi?

- Sizə bir neçə sualımız var. Əwəla, sizin və arvadınızın bir yerdə yaşadığına əmin olmaq istəyirik. Siz bir yerdə yaşayırsınız?

Nigelin üzündəki ifadədən başa düşdüm ki, maraqlı söhbət gedəcək, divara söykənilib onlara baxmağa başladım. O, etinasızcasına soruşdu:

- Sizcə, oxşamır?

Qəfil qonaqlar diqqətlə evə göz gəzdirdilər.

- Mmm. Cənab, sizə inanırıq, amma yenə də evə baxış keçirməliyik.

Nigelin rəngi qaraldı, sanki üzünə bulud çökdü.

- Bura baxın, evimi yoxlamayacaqsınız. Sizin kim olduğunuz vecimə də deyil. O, mənim arvadımdır və gördüyünüz kimi, biz birlikdə yaşayırıq. Siz xəbərdarlıq etmədən gəlmisiniz və başa düşürsünüz ki, xüsusi olaraq sizi qarşılamaq üçün geyinib hazırlaşmamışıq! İndisə çıxın gedin buradan!

- Cənab Riçards, əsəbiləşməyin, biz qanunla...

- Mənim əsəblərimlə oynamayın!!! Durun gedin, nə qədər ki bacarırsınız, qaçın canınızı qurtarın!

Lakin onlar çıxıb getmək əvəzinə, təəccübdən donaraq yerlərinə yapışib qalmışdılar.

- Çıxın, cəhənnəm olun mənim evimdən! Əgər bir də buralara gəlsəniz, ya da mənə zəng etsəniz, silahımı götürüb sizi vuracağam. Onun üçün ölümə belə hazıram, - barmağı ilə məni göstərərək dedi.

Başımı yelləderək öz-özümə fikirləşdim: “Bu oğlan axmaqdır.O, həqiqətən də, mənə vurulub. Əcəb işə düşdüm. İndi burada neyləyəcəyəm? Afrikaya qayıtmalı idim, ən salamatı bu olardı”. Orada bir neçə ay da qaldıqdan sonra Nigələ dedim:

- Nigel, niyə özünə fikir vermirsən? Səliqəli bir ayaqqabı al, özünə bir sevgili tap... Sənə kömək edəyəm.

O isə cavabında dedi:

- Sevgili? Mənə sevgili lazım deyil. Allah xatirinə, mənim arvadım var, sevgili nəyimə lazımdır?

O, belə deyəndə dəli olurdum.

- Get o andıra qalmışım unitaza sal və suyu burax! Ay adam, ayıl və çıx həyatımdan! Səni sevmirəm! Biz razılığa gəlib evlənmişik. Mənə kömək etmək istəyirdin, mən də razılaşdım. Sənin arvadın deyiləm. Səni xoşbəxt etmək üçün yalandan səni sevdiyimi göstərə bilmərəm.

Nigellə razılığa gəlsək də, o, razılaşmanı pozub öz xəyallarına qapılmışdı. Evimizə bizi yoxlamağa gələn rəsmilərin üstünə qışqıranda da o, tam səmimi idi. Onun dilindən çıxan

hər kəlmə doğru idi. Ondan asılı olduğuma görə vəziyyət daha

çətin idi. Dostum kimi xətrini çox istəyirdim, o, dar ayaqda mənə kömək etmişdi. Lakin onu sevmirdim, sevimli arvadı və şəxsi əşyasıyamış kimi özünü aparanda isə onu, həqiqətən, öldürmək istəyirdim. Başa düşdüm ki, ondan bacardığım qədər canımı tez qurtarmalıyam.

Lakin pasport dilemması uzandıqca uzanırdı. Nigel ondan asılı olduğumu başa düşür, üstünlük hissi onu daha çox tələbkar edirdi. O, harada olduğumu, nə etdiyimi, kiminlə olduğumu nəzarətdə saxlayırdı. Davamlı olaraq onu sevməyim üçün yalvanrdı, amma o nə qədər çox yalvarırdısa, ondan bir o qədər zəhləm gedirdi. Bəzən Londondan iş təklifləri alırdım, yaxud da dostlarında görüşürdüm. Əsəblərimi korlamamaq üçün hər fürsətdə Nigeldən uzaq qalmağa çalışırdım.

Dəli olduğunu zənn etdiyim biri ilə yaşadığca əsəblərim korlanırdı. Pasportumu - azadlıq vəsiqəmi gözləməkdən o qədər bezmişdim ki, bir gün Londona gedəndə özümü qatarın altına atmaq istəmişdim. Qatar yaxınlaşarkən onun səsini eşitdikcə, saçlarımı dağıdan küləyini hiss etdikcə tonlarla ağırlıqda olan bu metalın sümüklərimi əzərkən nələr hiss edəcəyimi fikirləşirdim. Bütün narahatlıqlarıma və qayğılarıma son qoymaq naminə özümü bunu etməyə məcbur hiss eləsəm də, öz-özümdən soruşurdum: “O adama görə özümə niyə qəsd etməliyəm ki?!”

Beləliklə, təxminən bir ildən çox gözlədikdən sonra pasport ala bildim. Bir gün Nigel immiqrasiya xidmətinə getdi və ağlasığmaz bir hay-küy salaraq onları mənə müvəqqəti pasport verməyə məcbur elədi. “Arvadım beynəlxalq səviyyədə tanınan modeldir, ən azı, ona müvəqqəti pasport verməlisiniz ki, karyerası ilə məşğul ola bilsin”. O, modellik şəkillərim olan

portfeli masanın üstünə çırparaq: “Mən bu zibilə qalmış Britaniyanın vətəndaşıyam, sizin onunla belə rəftarınızdan sonra dəhşətə gəlirəm, utanıram belə bir ölkədə yaşadığımıza! Tələb edirəm, elə bu dəqiqə hər şeyi yoluna qoymalısınız! Elə bu dəqiqə!” - dedi. Onun bu “ziyarətindən” çox keçmədi, köhnə Somali pasportumu məndən alıb əvəzində müvəqqəti pasport verdilər. Bu pasportla ölkədən çıxma bilərdim, lakin vaxtaşın yenilənməli idi. İçindəki möhürdə bu sözlər yazılmışdı:

“Somalidən başqa hər yerə getmək üçün etibarlıdır”. Bu sözləri oxumaq təsəvvürəsizməz dərəcədə kədərli idi. Somalidə müharibə idi, İngiltərə isə onun himayəsinə keçdiyim üçün öz vətəndaşına müharibə gedən bir ölkəyə girməyi qadağan etmişdi. Hər bir Britaniya vətəndaşı kimi hökumət mənə görə də məsuliyyət daşıyırdı. “Somalidən başqa hər yerə getmək üçün etibarlıdır” sözlərini oxuduqca öz-özümə pıçıldadım: “İlahi, gör mən neyləyirəm? Hətta öz vətənimə belə gedə bilmirəm. İndi tamamilə yad olmuşam”.

Əgər kimsə mənə seçim imkanı versəydi, deyərdim ki, Somali pasportumu geri qaytarın. Lakin bunu mənimlə heç kim müzakirə etməmişdi. Artıq geriye yol yox idi. Yalnız bir yolum qalırdı - irəli! Amerikaya getmək istəyirdim. Viza almaq üçün sənədlərimi verdim. Və Nyu-Yorka bilet aldım, əlbəttə ki, tək gedirdim.

11 Christmas Eve - Miladdan əvvəlki axşam - 24 dekabr.

12 Britaniyada ən böyük tirajla - təxminən bir milyon nüsxə çap olunan bazar günü qəzeti.

14- BOYUK SƏHNƏ

Nigel mənimlə Nyu-Yorka getmək istəyirdi, əl çəkmirdi. Heç

vaxt orada olmamışdı, amma şəhərə “bələd” idi. “Oralar dəlixanadır. Varis, sən nə etdiyini, hara getdiyini bilmirsən, mənsiz orada itib-batarsan. Tək qala bilməzsən, səni qorumaq üçün mən də getməliyəm”, - deyirdi. Bəs yaxşı, Nigeldən mənə kim qoruyacaqdı?! Mübahisə vaxtı onun ən zəhlətökən cəhətlərindən biri sərsəm tutuquşu kimi ona nə deyildiyindən asılı olmayaraq, adamı yoruncayadək eyni sözü dayanmadan, təkrar-təkrar deməsi idi. Onunla mübahisəyə girməyin mənası yox idi. Amma bu dəfə ona təslim olmayacaqdım. Bu dəfə təkcə karyerama görə deyil, həm də gələcəyim üçün böyük imkan yaradacaq, Britaniyadan, Nigeldən, onunla bezdirici münasibətdən sonra mənimçün yeni bir başlanğıc olacaqdı.

1991-ci ildə Amerikaya gəldim. Agentlikdəki prodüserim özü dostugildə qalaraq evini mənə verdi. Mənzil Manhattanın mərkəzində idi. Studiya tipli evdə böyük çarpayı istisna olaraq çox şey yox idi, lakin bu sadəlik işimə yarayırdı.

Mən ora çatanda agentlik görəcəyim işləri əvvəlcədən mənimçün planlaşdırmışdı və dərhal əvvəllər heç vaxt işləmədiyim qədər çox işləməyə, heç vaxt qazanmadığım qədər çox qazanmağa başladım. Ora çatdığım birinci həftəni dayanmadan hər gün işlədim. Dörd il iş tapmaq üçün əziyyət çəkdiyimdən bu iş rejimindən qətiyyən şikayətlənmirdim.

Hər şey öz axarında çox gözəl gedirdi. Lakin bir gün çəkiliş zamanı fasilədə növbəti günün çəkilişlərinə vaxt təyin etmək üçün zəng etdim. Prodüserim dedi:

- Hə, yeri gəlmişkən, ərin zəng vurmuşdu. O, yoldadır, axşam səni mənzilində gözləyəcək.

- Ərim?! Sən də ona qaldığım ünvanı verdin?

- O dedi ki, evdən çıxarkən əsəbi olduğundan ünvanı ona

verməyi unutmusan. Ərin elə nəzakətli idi ki! Deyirdi, Varis ilk dəfədir ki, Nyu-Yorkdadır, onun yaxşı olduğuna inanmaq istəyirəm.

Dəstəyi yerə çırpdım və birdəqiqəlik nəfəs almağım çətinləşdi. İnana bilmirdim. Əslində, inanırdım, amma onun bu qədər irəli gedə biləcəyini zənn etməmişdim. Agentlikdəki oğlanı günahlandırmadım, axı o Nigelin, həqiqətən də, ərim olub-olmadığını bilmirdi. Ona nə deməliydim ki? Bilirsən, biz evliyik, amma onunla pasporta görə evlənmişəm. Çünki onda Londonda qanunsuz yaşayırdım və məni Somaliyə deportasiya edəcəkdilər. Başa düşdün? İndi isə sabahkı görüşlər barədə... Ən pisi də o idi ki, mən qanunla Nigellə, həqiqətən də, evli idim.

Həmin axşam işim bitdikdən sonra fikrimdəki planla evə qayıtdım. Əvvəlcədən xəbər verildiyi kimi, Nigel gəldi və qapını döydü. Onu içəri buraxdım, pencəyini çıxartmaq istəyəndə soyuq bir səslə dedim:

- Gəl gedək. Səni şam yeməyinə aparacağam, - adamların əhatəsində olduğumuza arxayınlaşıb dedim. - Bax, Nigel, sənə artıq dözə bilmirəm. Səni görəndə ürəyim bulanır! Əsəblərimlə oynayırsan! Sən yanımda olanda işləyə də bilmirəm! Düşünə də bilmirəm! Əsəblərim korlanır, gərgin oluram... Çıxıb getməyini istəyirəm!

Bilirdim ki, ona dediklərim çox ağır sözlərdir, lakin onu incitməkdən də qətiyyən məmnun deyildim. Ola bilsin, çox qəddar idim, ola bilsin, çox rəhmsiz idim, amma bu münasibətə son qoymaq lazım idi. O, elə məyus və aciz görünürdü ki, özümü günahkar hiss etdim.

- Yaxşı, sən fikrini çatdırı bildin. Mən gəlməməli idim.

Sabah ilk uçuşla evə qayıdacağam.

- Bax belə! Get! Studiyadan qayıdanda səni evimdə görmək istəmirəm. Bura işləməyə gəlmişəm, istirahətə yox! Sənin nazınla oynamağa vaxtım yoxdur.

Lakin ertəsi gün axşam evə qayıdanda da o, otaqda idi. Qaranlıq otaqda pəncərənin qarşısında miskin, dalğın halda oturmuşdu. Mən qışqırmağa başlayanda o, sabah gedəcəyinə söz verdi. Ertəsi gün də eyni şeylər təkrarlandı. Nəhayət, o, Uelsə qayıtdı. Ay Allah, sənə çox şükür, axır ki, bir az rahatlığa çıxaram. Bir-birinin ardınca iş təklifləri aldığımndan Nyu-Yorkda qalmağım uzanırdı. Lakin bu müddət ərzində Nigel də məni rahat buraxmırdı. O, iki dəfə də, hər dəfə də xəbər vermədən gəldi.

Nigellə olan mənasız münasibətimdən başqa, həyatımda hər şey inanılmaz dərəcədə əla idi. Nyu-Yorkda yeni adamlarla tanış olmaqla maraqlı vaxt keçirir, karyeram isə çox sürətlə yüksəlirdi. “Benetton” və “Levi’s” kimi məşhur brendlərlə işlədim, ağ Afrika xələtləri geyinərək “Pomellato” zərgərlik brendi üçün reklama çəkildim. “Revlon”un reklam çarxlarında yer aldım, sonra onların istehsalı olan yeni “Ajee” ətrinin siması oldum. Reklamda belə deyilirdi: “Afrikanın köksündən gələn ətir hər bir qadının qəlbini fəth edəcək”. Bu şirkətlər məni fərqli edən cəhətimdən - cəlbədici Afrikan görünüşümdən yararlanırdı... Halbuki məhz bu səbəbdən Londonda məni modelliyyə yaxın buraxmırdılar. Oskar mükafatlandırma mərasimində “Revlon” Sindi Krouford, Klaudiya Şiffer və Lorin Haton kimi modellərlə birgə çəkildiyim bir reklam çarxı nümayiş etdirdi. Bu reklamda hər birimiz eyni sualı soruşur və eyni suala cavab verirdik. “Qadını qiyamçı edən nədir?”

Mənim cavabım həyatımın acı həqiqətini əks etdirirdi: “Bir Somali köçərisinin “Revlon”un siması olması”.

Sonra mən “Olay” kremlərinin reklamında çəkilən ilk qaradərili model oldum. Robert Palmer və Meat Loafun küplərinə dəvət aldım. Bu layihələr ard-arda davam edirdi və tezliklə şəkillərim məşhur moda jurnallarında çıxmağa başladı: “Elle”, “Allure”, “Glamour”, italyan “Vogue”, fransız “Vogue”. Bu gedişlə əfsanəvi Riçard Avedon da daxil olmaqla biznesdə ən məşhur fotoqraflardan iş təklifləri aldım. Hərçənd Riçard çəkdikləri modellərdən daha məşhur idi, məzəli və səmimi adam olduğu üçün onu çox sevirdim. O, uzun illərdir bu işlə məşğul olduğuna baxmayaraq, özünü üstün tutmur, həmişə mənim də fikrimi soruşurdu: “Varis, bu şəkil haqda sən nə fikirləşirsən?” Onun, sadəcə, fikrimi bilmək istəməsi mənimçün çox şey demək idi. Riçard Avedona da əvvəlki fotoqrafım Terens Donovan qədər hörmət edirdim.

İllər ötdükcə çoxlu sayda sevimli fotoqraflarım oldu. Bütün günü şəkil çəkdirmək kiməsə asan görünə bilər. Lakin peşəkar olduğdan sonra, ən azı, şəkilləri çəkilən biri kimi keyfiyyətdəki fərqi görə bilirdim. Əsl fotoqraf modelin, sadəcə, şəklini - çəkməməli, gerçək şəxsiyyətini üzə çıxartmağı və onu yüksəltməyi bacarmalıdır. Onlara belə ehtiramla yanaşmağımın bir səbəbi yaşa dolmağımla əlaqədirdisə, digər səbəbi bu biznesdə olan modellərdən fərqli olaraq, kimliyimə hörmətlə bağlıdır. Hər kəsin altı fut uzunluqda boya, ipək kimi uzun saçlara, sədəf kimi ağ dişlərə sahib olduğu modellik biznesində qaradərili model olmaq istisna idi. Bəzən məni kosmetika, işıq effektləri, saç düzümlərinin köməyi ilə olduğumdan tamamilə fərqli göstərən fotoqraflarla işləmişəm,

lakin nəticədən heç vaxt məmnun qalmamışam, o şəkillərdəki Varis heç vaxt xoşuma gəlməyib. Əgər sizə Sindi Krouford lazımdırsa, Sindi Kroufordu da çəkməlisiniz. Onun əvəzinə qaradərili bir qadına uzun bir parik qoyaraq, üzünə açıq rəngli kremlər çəkib qorxunc bir vəziyyətə salaraq Sindi Kroufordun qaradərili oxşarını yaratmaq nəyə lazımdır ki?! Qadındakı təbii gözəlliyi qiymətləndirən və həmişə bunun axtarışında olan fotoqraflarla işləməyi daha çox xoşlayırdım.

Məşhurluğum artdıqca təkliflərin də sayı artır və cədvəlim çəkilişqabağı hazırlıqlarla, nümayişlərlə, çəkilişlərlə dolurdu. Saat taxmağa ərindiyyəmdən bütün bunların hamısını vaxtlı-vaxtında edə bilmək çox çətin idi. Manhettenin göydələnləri arasında kölgəmin uzunluğuna baxmaqla vaxtı təyin edə bilmirdim. Görüşlərə gecikməyim üzündən tez-tez pis vəziyyətə düşməyə başlamışdım. Həm də çox vaxt deyilənləri yalnız başa düşür və səhv ünvanlara gedirdim. Agentliyim ünvanı yazıb verəndə isə rəqəmlərin yerini dəyişik salırdım. Mənə “725 Brodvey” ünvanını verirdilərsə, mən “527 Brodvey” ünvanına gedir, adamların qərribə münasibətini başa düşə bilmir və deyirdim ki, görəsən, camaata nə olub... Londonda da oxşar problemləri yaşayırdım, amma Nyu-Yorkda iş təkliflərim çox olduğu üçün bu daha tez-tez təkrarlanırdı. Sonradan başa düşdüm ki, bu, mənim davamlı yaşadığım bir problemə çevrilib.

Daha peşəkar və özümə güvənən model olduqca modelliyin ən sevimli bölməsində yer almağa başladım: podium modelliyyində. İldə iki dəfə dizaynerlər yeni kolleksiyalarını nümayiş etdirmək üçün təqdimatlar təşkil edirdilər. Bu nümayişlər iki həftə davam etməklə Milanda başlayır, sonra

Parisdə, daha sonra Londonda davam edir və Nyu-Yorkda başa çatırdı. Köçəri həyat tərzim məni daim səyahətdə olmağa hazırlamışdı: iş bitdikdən sonra mümkün qədər az əşya ilə həyatın axarına düşüb daha çox xeyir götürə bilmək üçün səyahət etmək.

Milanda yeni nümayiş mövsümü başlayanda model olmaq istəyən və modelliklə əlaqəsi olan hər bir qadın, hər bir qız ora üz tutur. Şəhər birdən-birə qarışqa kimi qaynayan uca qamətli, mutant qadınlarla dolur. Onlara hər tində, hər avtobus dayanacağında, hər kafedə rast gəlmək mümkündür. Budur, birini görürəm. Bax orada da biri var. Onlan başqalarından asanlıqla fərqləndirmək mümkündür. Bəziləri çox səmimi olub salamlaşır, bəziləri bir-birilərini, sadəcə, başdan-ayağa süzürlər. Bəziləri bir-birini tanıyır, bəziləri isə şəhərə ilk dəfə tək gəldiklərindən ətrafa ürkək-ürkək baxırdılar. Bəziləri asanlıqla uyğunlaşır, bəziləri yox. Onların xarakterləri də görünüşləri kimi müxtəlif olur. Kimsə deyirsə ki, modellər arasında paxıllıq yoxdur, bu, ağ yalandır. Paxıllıq həmişə olub və olacaq da.

Agentliklər vaxt təyin edir, modellər isə nümayişlərdə yer ala bilmək, çəkilişlərə qatıla bilmək üçün Milanda ora-bura qaçırdılar. Bu vaxt artıq anlayırsan ki, modellik yalnız qlamurluq deyil. Əsla! Modelin gün ərzində yeddi, on, on bir çəkilişi ola bilər və bu, olduqca çətin peşədir. Bütün gün seçimlərə çata bilmək üçün qaçaqçaqda olursan, yemək yeməyə belə vaxtın qalmır, bir çəkilişdə olduğun vaxtda digər iki çəkilişə gecikirsən. Növbəti çəkilişə qaçıb özünü çatdıranda səndən qabaq növbədə təxminən otuz qız olur və bilirsən ki, onların hər biri sırada səndən əvvəldir! Növbə sənə çatanda isə

şəkillərin olan albomu təqdim edirsən və əgər müştəri şəkillərini bəyənirsə, yerini yoxlamaq istəyir, əgər bu dəfə də xoşuna gəlsən, səni hansısa bir geyimdə görmək istəyir. Beləcə, seçim başa çatır. “Təşəkkür edirik. Növbəti!”

Seçilib-seçilmədiyini dərhal bilmirsən, amma bu barədə fikirləşməyə, narahat olmağa vaxtın belə qalmır, çünki növbəti seçimə gecikirsən. Əgər onları maraqlandıra bilmisənsə, agentliyinlə əlaqə saxlayıb görüş təyin edirlər. Bu müddətdə, yaxşı olar ki, iş haqda heç nə fikirləşməyəsən, yoxsa, həqiqətən, istədiyin işin əlindən çıxmasına görə, yaxud da sevimli dizaynerin tərəfindən rədd edildiyinə görə çox məyus ola

bilərsən. Fikirləşməyə başlasan ki, “Görəsən, keçdim? Görəsən, keçəcəyəm? Niyə keçmədim ki?” əsəblərini tamamilə korlaya bilərsən. Bu fikirlərin səni yormasına imkan versən, tezliklə əsəb xəstəsi ola bilərsən. Nəticə etibarilə anlamaq lazımdır ki, seçim prosesi çox vaxt məyusedici olur. Karyeramın ilk pillələrində mən də narahat olurdum ki, niyə seçilmədim? Lənət olsun, axı mən bu işi çox istəyirdim! Lakin sonra bu biznesdə olmaq üçün bir devizlə yaşamağı öyrəndim: C’est la vie!¹³ Nə edə bilərəm, sadəcə, alınmadı. Onlar səni bəyənmədilər, bu qədər sadə. Bu, sənin günahın deyil. Onlar yeddi fut hündürlükdə, səksən funti¹⁴ çəkiddə, sarışın saçlı model axtarırdılarsa, bu, sən olmamalıydın, Varis. Fikir eləmə, ay qız!

İş təklifi alırsansa, nümayişdə geyinəcəyin paltarları yoxlayırsan. Hər gün hazırlıqlar gedir, sən isə yorulursan, həyəcandan gecələr yaxşı yata bilmirsən, yeməyini vaxtlı-vaxtında yeməyə vaxtın olmur. Yorğun və anq görünürsən.

Karyeran görünüşündən tamamilə asılı olduğundan hər gün daha yaxşı görünməyə çalışırsan, amma getdikcə daha da arıqlayırsan. Sonra öz-özünə sual edirsən: “Mən niyə bu işlə məşğulam? Niyə buradayam axı?”

Nümayişlər başlayanda bəzən eyni vaxtda hələ də başqa seçimlərə qatılırsan, çünki bütün proses cəmi iki həftə davam edir. Nümayiş günü isə mərasim başlanmazdan beş saat əvvəl orada olmalısan. Bütün qızlar hazırlaşırlar, saçını düzəltdirirsən, kosmetikanı çəkdirirsən və sonra oturub sərginin başlanmasını gözləyirsən. Daha sonra ilk nümayiş etdirəcəyin libası geyinir və qırışmasın deyə ayaq üstə gözləyirsən. Nümayiş başlayanda gözləmə otağında tamamilə xaos olur. “Haradasan? Nə edirsən? Varis haradadır? Naomi haradadır? Bura gəlin. Öndə dayanın, tələsin. Sən doqquz nömrəsən. Sən ondan sonrasan”. Sənə tamamilə yad olan adamların qarşısında paltarını soyunub-geyinirsən. “Hə, gəlirəm, gözlə...” Hamı bir-birini itələyir. “Nə edirsən? Çəkil yolumdan, mən çıxmalıyam!”

Və nəhayət, bütün hazırlıqlardan və çətin işdən sonra ən yaxşı hissə başlayır, podiuma çıxmağa hazırlayırsan. Növbəti sənsən və səhnənin başında gözləyirsən. Budur! Podiumda gəzirsən, yüksək səslə musiqi sədaları, işıqlar göz qamaşdırır, hər kəs sənə diqqət kəsilib, bütün bacarığınla gözəl gəzməyə çalışaraq sanki deyirsən: “Bu, mənəm. Mənə baxın!” Saçını və qrimini ən məşhur stilistlər edirlər və heç vaxt özünə ala bilməyəcəyin çox bahalı bir brendin paltarını geyinirsən. Lakin bir neçə saniyəlik o geyim sənin olur və sən gözqamaşdırıcı bir görkəmə sahib olursan, gözdikcə hərəkətli kameralar səni çəkir... Podiumdan getdikdən sonra səbirsizliklə paltarını

dəyişib yenidən podiuma qayıtmağını gözləyirsən. Bütün bu hazırlıqlardan sonra nümayiş cəmi iyirmi, yaxud otuz dəqiqə çəkir. Lakin gün ərzində bir neçə nümayişin ola bilər. Buna görə də bir nümayişin bitən kimi o birinə tələsirsən.

Milandakı ikihəftəlik bu qaçaqbaşa başa çatdıqdan sonra bütün dizaynerlər, stilistlər və modellər dəstəsi bir topa qaraçı dəstəsi kimi Parisə axm edir. Londona, daha sonra Nyu-Yorka gedənədək yenidən bütün proseslər təkrarlanır. Nyu-Yorkda başa çatan bütün bu nümayişlərdən sonra əldən düşürsən və başa düşürsən ki, istirahət heç də pis olmazdı. Telefon zəngləri və səni narahat edən adamlardan uzaq bir adada istirahətə ehtiyac duyursan. Yox, əgər istirahət əvəzinə yenə işləməyi düşünürsənsə, yorğunluqdan tezliklə əsəblərin korlana bilər.

Modellik əyləncəli peşə olsa da (etiraf edirəm ki, onun füsunkarlığını və ehtişamını çox sevirəm), yalqız və gənc qadınlar üçün məhvəddici tərəfi də var. Elə işlərim olub ki, stilistim və ya fotoqrafım dəhşət içində qışqırıblar: “Ay Allah! Ayağına nə olub? Bu qara ləkələr nədir?” Nə deyə bilərdim? Onlar Somali səhrasında tikanların, daşların içində gəzməkdən yaranmış çapıqlardır, on dörd il ayaqqabısız gəzdiyim uşaqlıq illərimin yadigarıdır. Parisdəki dizaynerə bunu necə izah edə bilərdim?

Seçimlərdə qısa əmək geyinməyimi istəyəndə kefim pozulardı. Çapıqların görünməməsi üçün qıçlarımı bir-birinə daha çox dolaşdıraraq yeriir və ümid edirdim ki, onlar bunu sezə bilmədilər. Qıçlarım əyri idi - yaxşı qidalanmayan köçəri ailəsindən qalmış bir miras. Heç cür düzəldə bilməyəcəyim fiziki qüsuruma - bu əyri qıçlanma görə işdən də dəfələrlə rədd cavabı almışam.

Qıçlarıma görə o qədər utanır, o qədər incidilirdim ki, bir dəfə həkimə gedərək onları düzəltməyə istədim. Həkimə dedim: “Sındır qıçlarımı, daha onlara görə təhqir edilmək istəmirəm”. Lakin, Allaha şükür, həkim yaşıma çox olduğunu, sümüklərin artıq bərkidiyini deyib bunu etməkdən boyun qaçırdı. Yaşa dolduqca fikirləşirdim ki, bunlar mənim qıçlarımdır, onlar haradan olduğumun və kim olduğumun göstəriciləridir. Bədənimə tanımağa başladığı qıçlarımı da sevməyə başladım. Əgər o vaxt beş dəqiqə podiumda gəzmək xatirinə qıçlarımı əməliyyat etdirsəydim, bu gün özümə çox acığım tutardı. Qıçlarımı nə üçün sındırırdım? Kimlərsə geyimlərinin gözəl görünməsi üçünmü? İndi bu qıçlarımda fəxr edirəm, çünki onların tarixi var, onlar ömür yolumun bir hissəsidir. Bu əyri qıçlarım məni səhrada minlərlə mil uzaqlara aparıb. İndiki asta, atıla-atıla gəzişim tipik afrikalı yerışıdır və bu, mənim genimdən xəbər verir.

Modelliklə bağlı digər bir problem geyim biznesidir. Başqa sənaye sahələrində olduğu kimi, burada da xoşa gəlməyən adamlar olur. Bəlkə də bəzi qərarları verərkən o qədər risk edirlər ki, bundan stresə düşürlər. Bir dəfə məşhur bir moda dergisinin rəssamı ilə işlədiyimi xatırlayıram. O qədər kobud və sözbaz adam idi ki, çəkiliş prosesi mənə bütünlüklə dəfn mərasimini xatırladı. Çəkilişlər balaca və gözəl Qəraib adasında gedirdi. Ora cənnətə bənzər bir yer idi, əslində, çox yaxşı vaxt keçirə bilərdik. Çoxları burada istirahət etmək üçün xeyli pul xərcləməli olsalar da, biz xərcləmək əvəzinə, qazanırdıq. Hər şey əla idi, rəssam qadından başqa. Ora gedib çatdığımız andan etibarən məni bezdirdi. “Varis, sən özünü toplamalısən. Çox tənbəlsən, yerindən tez qalx, hərəkət elə.

Sənin kimi adamlarla işləyə bilmirəm”. O hətta Nyu-Yorkdakı agentliyimə zəng vuraraq ağıldankəm olduğumu, heç bir iş görmədiyimi deyərək şikayət də etmişdi. Mənim kimi, onlar da bu söhbətə məttəl qalmışdılar.

Bu rəssam cansıxıcı və bədbin qadın idi. Həyatda bəxti gətirməmişdi, nə əri, nə dostları, nə də sevməyə bir kəsi var idi. Və başqa maraqlı heç nə olmadığından bütün həyatını, sevgisini, ehtirasını bu işə həsr etmişdi. Hirsini isə mənim üstümə tökürdü. Əminəm ki, onun hədəfinə tuş gələnlər arasında nə birinci, nə də axırıncı idim. Bir neçə gün belə davam etdikdən sonra ondan zəhləm getməyə başladı. Ona baxır və fikirləşirdim: “Buna iki şey edə bilərəm: ya onun üzünə yağlı bir şillə vurur, ya da gülümsəyib heç nə deməyə bilərəm. Ən yaxşısı heç nə deməməkdir...”

Ən pisi də bu idi ki, qadın, əsasən, işə yeni başlayan gənc qızlara ilişirdi. Çox vaxt bu qızlar Oklahomadan, Corciyadan, Şimali Dakotadan Nyu-Yorka, Fransaya, İtaliyaya təkcə uçub gəlir və bir nəticə əldə etməyə çalışırlar. Çox vaxt nə gəldikləri ölkəyə belə olmur, nə də dili bilirdilər. Çox sadələvh olduqlarından onları ələ almaq da asandır. Rədd cavabına dözmür və tez də ruhdan düşürlər. Hələ kifayət qədər təcrübəli, güclü və çoxbilmiş olmadıqlarından rədd edilərkən bunda günahkar olmadıqlarını başa düşə bilmir, evə göz yaşları içində, sarsılmış və hirsli dönürlər.

Bu biznesdə xeyli fırıldaqçılar, dələduzlar da var. Model olmağı ürəkdən arzulayan gənc qızlar bəzən bu fırıldaqçıların caynağına keçir və onların saxta agentlikləri albom hazırlamaq üçün külli miqdarda pul tələb edir. Harold Vilerlə görüşdükdən sonra mən özüm də bu cür fırıldaqın qurbanı olduğumdan belə

hallar məni həddindən çox hiddətləndirir. Kimsə model olmaq istəyirsə, bunu pul qazanmaq üçün edir, pul xərcləmək üçün yox. Model yalnız agentliklərə getmək üçün yolpu xərcləməlidir. Nömrələri məlumat kitabçasından götürüb zəng vurursan, görüş vaxtı təyin edirsən. Agentlik dərhal sənin ödənişlərin barədə danışmağa başlayırsa, o agentlikdən bacardıqca uzaq durmaq lazımdır. Agentlik qanunidirsə, görünüşünüz bəyənilibsə, sizinlə görüşmək üçün vaxtı dəqiqləşdirəcək və albom hazırlamağa kömək edəcək. Sonra isə seçimlər üçün görüş təyin edəcək və keçə bilsəniz, işləyəcəksiniz.

Modellik biznesində hərdən səninlə işləyən adam xoş təsir bağışlamırsa, bəzən də iş şəraiti ürəkaçan olmur. Bir dəfə çəkilişdə öküz də olacağını bildiyim bir layihəni qəbul etmişdim. Lakin Nyu-Yorkdan Los-Ancelesə təyyarə ilə, oradan da vertolyotla səhraya uçanadək öküzün çəkilişdə nə dərəcədə yer alacağından xəbərsiz idim.

Tamamilə təcrid olunmuş Kaliforniya səhrasında qara, iti buynuzlu, nəhəng bir öküz, çəkiliş qrupu və təkcə mən idim. Saçı düzəltdirib qrimləndim və hazırlaşdım. Hazırlıq bitdikdən sonra fotoqraf məni heyvanın yanına apardı və dedi:

- Satanla salamlaş.

- Ohh, salam, Satan. O çox gözəldir. Ağlasığmazdır, bəs təhlükəsizdir?

- Hə, əlbəttə. Bu, onun sahibidir. - Fotoqraf Satanın kəndirini tutan kişini göstərdi. - O, nə etmək lazım olduğunu bilir.

Fotoqraf işin gedişatım mənə izah etdi. Şəkil likör şüşəsinin üstünə yapışdırılacaq etiket üçün çəkilirdi. Mən isə öküzün

üstündə oturmağa idim. Çılpaq. Sözsüz ki, eşitdiklərim məni şoka saldı, çünki ora gedincəyədək bundan xəbərim yox idi. Lakin bu qədər adamın arasında çaxnaşma salmamaq üçün fikirləşdim ki, öhdəsindən gələ bilərəm.

Səhranın dözülməz istisində burnundan su axan öküzə yazığımı gəlirdi. Dörd ayağı da zəncirlə qandallı idi, bu vəziyyətdə o, yerindən tərpənə bilmirdi. Bu nəhənglikdə heyvan

fağır-fağır boynunu büküb dayanmışdı. Fotoqraf əllərini üst-üstə qoyub öküzün belinə çıxmağa pillə düzəltdi. Sonra əli ilə işarə edib dedi: “Uzan. Öküzün belinə üzüstə uzan və qıçlarını arxaya düz uzat”. Bütün bu vaxt ərzində isə gözəl, seksi, rahat və şən görünməyə çalışır və fikirləşirdim ki, bu heyvan məni belindən atsa, dərhal öləcəyəm. Birdən çılpaq qarnımın altında onun tüklü beli tərpəndi və mən havada uçaraq Mojave səhrasını gördüm, sonra isə tappıltı ilə yerə düşdüm.

- Yaxşısan?

- Hə, hə. - Özümü möhkəm aparmağa, qorxduğumu onlara göstərməməyə çalışırdım. İstəmirdim ki, kimsə Varis Dirieni bir öküzdən qorxan görsün. - Hə, davam edək. Kömək edin onun belinə çıxım.

Mənə yerdən qalxmağa kömək etdilər, tozumu təmizlədilər və yenidən başladılar. Amma, deyərsən, öküz səhranın istisindən və bu prosesdən heç də həzz almırdı, məni iki dəfə də belindən tulladı! Öküz məni üçüncü dəfə tullayanda topuğum burxuldu və dərhal şişməyə, zoqquldamağa başladı.

- Yaxşı, çəkə bildiniz? - yerdə oturmuş vəziyyətdə soruşdum.

- Eh, bir kadr da çəkə bilsəydik, lap əla olardı...
Yaxşı ki, bu öküz çəkilişləri çap olunmadı. Hansısa səbəbdən o şəkildən heç vaxt istifadə etmədilər, mən isə buna sevindim. Bir dəstə yaşlı kişinin oturub likör içərək çılpaq dalıma baxması fikri məni olduqca məyus edirdi. Bu çəkilişdən sonra bir daha çılpaq çəkilişlərə getməyəcəyimə qərar verdim, çünki bu iş qətiyyən xoşuma gəlmirdi. Bunun əvəzində ödənilən pul o qədər adamın arasında özünü aciz, qəribə və alçalmış hiss etməyinə dəymir. Bütün çəkiliş ərzində fasilənin çatacağını gözləyir, fasilə olan kimi qaçıb dəsmala bürünürdüm...

Düzdür, öküzlə bağlı hadisə çəkilişlərim arasında ən pisi idi, amma modelliklə məşğul olduğum digər vaxtlarda peşəmi sevirdim, bu ən əyləncəli sahədir. Terens Donovan məni Basa aparıb kamera qarşısında saxlayaraq şəklimi çəkərkən inana bilmirdim ki, kimsə mənə, sadəcə, görünüşümə görə pul verəcək. Həqiqətən də, heç vaxt belə kiçik görünən bir işdən pul qazana biləcəyimə inanmırdım. Əksinə, bu biznes mənim nəzərimdə axmaq bir oyuna bənzəyirdi, lakin bu işlə məşğul olduğuma görə çox xoşbəxtəm. Bu biznesdə uğur qazanmaq üçün fürsət əldə etdiyimə görə Allahıma minnətdaram, çünki hər qız buna nail ola bilmir. Təəssüf ki, elə qızlar var ki, həqiqətən, çox çalışırlar, lakin, sadəcə, bəxtləri gətirmir.

Məhəmməd dayının qulluqçusu işlədiyim və modelliyi yalnız xəyal etdiyim o günlərdə cəsarətimi toplayıb İmandan necə başlamaq lazım olduğunu soruşduğum o vaxtları xatırlayıram. On il sonra, Nyu-Yorkda “Revlon”-un çəkilişlərində olduğum vaxt qrimçi otağa girərək İmanın üzbəüz otaqda özünün yeni kosmetika reklamına çəkilişlər

etdiyini dedi. Tələsik onu görməyə getdim. “Oh, görürəm, yeni seriyanın çəkilişlərini edirsən. Niyə məni dəvət etmədin, kosmetikanın reklamında Somali qadınının olmasını istəmədin?” - dedim. O, mənə baxdı və özünü sığortalayaraq mızıldandı: “Mənim büdcəmçün sən çox bahasan”. Mənsə ona Somali dilində: “Mən bunu sənin üçün havayı da edərdim”, - dedim. Gülməlidir, o, heç vaxt başa düşmədi ki, mən ona çay gətirən həmin o balaca qulluqçu qızam.

Qərribə bu idi ki, mən heç vaxt modellik axtarışında olmamışdım, o özü məni tapmışdı. Bəlkə də buna görə idi, bu işə heç vaxt ciddi yanaşmırdım. Hələ də modellərin belə məşhur olmasının səbəbini anlamıram və buna görə də heç vaxt supermodel və ya ulduz olmaq üçün həyəcan keçirməmişəm. Hər gün jurnallarda, televiziya da supermodellər haqda modaya aid olduqca mənasız xəbərləri izləyirəm və anlamaq istəyirəm: bu nəyə lazımdır?

Bəziləri bizə ilahə kimi yanaşsa da, bəziləri axmaq hesab edirlər, çünki biz modelik! Sonuncu münasibəti daha çox hiss etmişəm. Bu sanki o deməkdir ki, əgər mən pulumu görünüşümlə qazanıramsa, deməli, axmaq olmalıyam. Bəzən özlərindən razı halda soruşurlar: “Sən modelsən? Oh, çox pis. Sizin heç ağlınız yoxdur. Bacardığınız, sadəcə, kamera qarşısında dayanıb gözəl görünməkdir”.

Hər cür modellə qarşılaşmışam və doğrudur, aralarında səfeh modellər də olub. Lakin əksəriyyəti ağıllı, təcrübəli, kifayət qədər səyahət etmiş, savadlı və dünyagörüşlüdür. Onlar biznesi necə idarə etməyi yaxşı bacarırlar və bu işdə peşəkardırlar. O

sözbaz adamlar isə gözəlliyi və ağılı bir qadında görməyi,

sadəcə, qəbul edə bilmirlər. Bizi bir topa naz edən gönüqalın yerinə qoyub, yuxarıdan aşağı danışaraq həddimizi bildirməyə ehtiyac yoxdur.

Modellik və reklam işlərində mənəviyyat məsələsi mənə həddən artıq anlaşılmaz gəlir. İnanıram ki, həyatda təbiət, sağlamlıq, ailə və dostluq hər şeydən üstündür. Hələ də pulumu “bunu al, bu, gözəl görünür” deməklə qazanıram. Məhsulları təbəssümlə satıram. Mən də bütün bunlara tənqidi yanaşa və deyə bilərəm ki, “Bunu niyə edirəm ki? Mən dünyanı dağıtmağa kömək edirəm”. Lakin inanıram ki, bütün karyera sahibləri müəyyən bir məqamda öz işləri haqqında məhz belə fikirləşirlər. Gördüyüm işdən qazancım isə yaxşı insanlarla tanış olmağım, əsrarəngiz yerlərə səfər etməyim, müxtəlif mədəniyyətləri görməyim olub. Və səfalət girdabında üzən daha bir somalili olmaqdan, bunun, ümumiyyətlə, olmaması üçün nələrsə edə biləcək bir mövqedəyəm.

Məşhur və ya ulduz olmaqdan çox, modellikdən ona görə xoşum gəlir ki, özümü dünyanın vətəndaşı hesab edir və planetin ən fenomenal yerlərinə səyahət edə bilirəm. Çox vaxt işlə bağlı səfər edəndə gözəl bir adaya gedir, fürsətdən istifadə edib çimərliyə çəkilir və doyunca qaçıram. Günəşin istisində, təbiətin qoynunda olmaqdan xüsusi zövq alıram. Sonra ağaclann altına çəkilərək sakitcə oturur və quşların nəğməsini dinləyirəm. Gözlərimi yumaraq güllərin ətrini ciyərlərimə çəkir, günəşin şəfəqlərini üzümdə hiss edir və özümü Afrikadayammış kimi təsəvvür edirəm. Özümü evdəymiş kimi hiss etməyə çalışaraq, Somalidən xatırladığım sakitliyi və rahatlığı yenidən yaşamağa çalışıram...

13 Həyat budur! - (fransızca)

14 funt (pound) = 453 qram

15. SOMALİYƏ QAYIDIŞ

1995-ci ildə uzunmüddətli çəkilişlərdən və moda sərgilərindən sonra Trinidada dincəlməyə getmişdim. Karnaval vaxtı idi. Hamı karnaval geyimində rəqs edir, şənlənir və həyat eşqi ilə şadlıq edirdi. Orada tanıdığım bir ailənin evində qalırdım. Bir neçə gündən sonra onlara bir kişi gəldi. Ailənin matriarxı, Monika xala çağırduğumuz yaşlı qadın onu qarşılamağa çıxdı. Günortanın qızmar vaxtı idi, bizim oturduğumuz otaq isə sərin və kölgəli idi. Qapıda dayanan adamın silueti açıq qapının əks tərəfində idi, buna görə də onu görə bilmir, amma səsini eşidirdim. Onun Varis adında bir nəfəri axtardığını eşitdim. Sonra Monika xala məni səslədi:

- Varis, sənə zəng var.
- Zəng? Bəs telefon haradadır?
- Bu adamla getməlisən, o, səni telefon olan yerə aparacaq. Onun ardınca getdim. O, Monika xalagildən bir neçə qonşu aralıda yaşayırdı və o ərazidə telefonu olan yeganə adam idi. Onun evinə getdik. O, dəstəyi mənə göstərdi.

- Salam.

Zəng Londondakı agentliyimdən idi.

- Salam, Varis. Sənə əziyyət verdiyimizə görə üzr istəyirik, lakin BBC-dən bizə zəng vurmuşdular. Dedilər ki, təcili onlarla əlaqə saxlamalısan. Səninlə sənədli film çəkmək haqda danışmaq istəyirlər.

- Sənədli film nə barədə olacaq?

- Supermodel təəssüratların, haradan gəldiyin və yeni həyatında özünü necə hiss etdiyini barədə.

- Elə bu? Allah xatirinə, onlar daha yaxşı bir şey tapa

bilmirlər?

- Bunu onlarla özün danışarsan. Onlara nə deyim?
- Bura bax, mən heç kimlə danışmaq istəmirəm.
- Amma onlar səninlə təcili danışmaqda israrlıdırlar.
 - Nə olur-olsun, deyin ki, Londona qayıdanda onlarla əlaqə saxlayacağam. Buradan Nyu-Yorka getməliyəm, sonra Londona gələcəyəm. Çatanda onlara zəng vuraram.
- Yaxşı. Belə də deyərəm.

Lakin ertəsi gün maşınla şəhərdə dolanıb evə qayıdanda Monika xala dedi ki, o adamın evinə yenə zəng ediblər. Bu xəbərə qətiyyənlə məhəl qoymadım. Növbəti gün daha bir zəng. Bu dəfə o kişi ilə getdim, yoxsa mənə görə onu bezdirəcəkdilər. Əlbəttə ki, yenə agentliyim idi.

- Bəli, yenə nə olub?
 - Varis, yenə BBC zəng vurmuşdu. Onlar təcili sənə danışmaq istəyirlər. Sabah eyni vaxtda sənə zəng vuracaqlar.
 - Qulaq asm, indi istirahətdəyəm, başa düşürsünüz? Heç kimlə heç nə danışmayacağam. Bura hər şeydən uzaq olmaq üçün gəlmişəm. Məni rahat buraxın və bu yazıq kişini də bezdirməyin.
- Onlar səndən vur-tut bir neçə kəlmə soruşacaqlar.

Köks ötürdüm:

- Allah xatirinə, yaxşı, onlara deyin, sabah bu nömrəyə zəng vursunlar.

Ertəsi gün BBC film studiyasının rejissoru Qerri Pomeroy ilə danışdım. O, həyatımla bağlı məndən bir neçə söz soruşdu. Mən isə kəskin və qısa cavab verdim:

- Əwəla, bu barədə indi danışmaq istəmirəm. Bura istirahətə gəlmişəm. Başa düşürsünüz? Olmazmı başqa bir vaxt danışaq?

- Təəssüf edirəm, amma biz qərar verməliyik, bunun üçün məlumata ehtiyacımız var. - Beləcə, Trinidadda tanımadığım bir adamın evində oturub Londondakı tanımadığım bir adama həyat hekayəmi danışmağa başladım. - Yaxşı, əla. Varis, biz səninlə yenidən əlaqə saxlayacağıq.

İki gün sonra o kişi yenə Monika xalanın evinə gəlməli oldu. “Varisə zəng var”. Çiyinlərimi çəkdim, başımı yellədim və küçə boyunca onun arxasınca getdim. BBC-dən Qerri idi: “Bəli, Varis, biz, həqiqətən də, sənin həyatın haqda sənədli film hazırlamaq istəyirik. “Həyatımın dəyişdiyi gün” adlı yarım saatlıq film olacaq”.

Agentlikdən edilən birinci zənglə BBC-dən gələn ikinci zəng arasında bu sənədli film haqqında düşünürdüm. “Yaxşı, qulaq asm, Qerri, sizinlə razılığa gəlmək istəyirəm. Məni Somaliyə aparıb anamı tapmağa kömək edəcəksinizsə, bu filmin çəkilişinə razı olacağam”, - dedim. Vətənimə - Afrikaya qayıdışımın onun filmi üçün gözəl bir yekun ola biləcəyini fikirləşən Qerri təklifimlə razılaşdı. Qerri Londona qayıdan kimi ona zəng vurmağımı xahiş etdi. Oturub bu layihənin planını müzakirə edəcəkdik.

Moqadişudan çıxdıqdan sonra BBC ilə evə qayıtmaq saysız pasport problemlərimdən, Somalidəki vətəndaş müharibələrindən sonra əlimə düşən ilk fürsət olacaqdı.

Bundan əlavə, daim köç edən ailəmin yerini təyin etməyi də bacarmazdım. Hətta Moqadişuya uça bilsəydim belə, bu, sadəcə, anama zəng vurub aeroportda məni qarşılamasını istəmək qədər sadə proses deyildi. BBC məni ora aparmağa söz verdikdən sonra daha başqa heç bir şey barədə fikirləşməirdim. Qerri və onun köməkçisi Kolmla layihəni planlaşdırmaq və

həyat hekayəmi incəliklərinə qədər müzakirə etmək üçün dəfələrlə görüşməli olduq.

Çəkilişlərə Londondan başladıq. Əvvəl yaşadığım yerlərə tək-tək bir də qayıtdım. Məhəmməd dayının evində - BBC icazə aldıqdan sonra Somali səfirinin mənzilində, sonra Malkolm Feyrçayldın məni gördüyü məktəbdə çəkilişlər apardılar. Sonra

tanımadığı bir qulluqçunun şəklini çəkməyə onu nə vadar etməsi barədə müsahibə götürdülər. Film üçün Terens Donovanla yenidən çəkilişlərə getdim. Onlar Londondakı modellik agentliyimin rəhbəri, sevimli rəfiqəm Sarah Dukasdan müsahibə aldılar.

BBC məni qaradəriliyələrin musiqisindən bəhs edən Soul Treynis adlı televiziya proqramına çəkərkən layihədəki coşqunluq tamamilə dəyişdi. Heç vaxt belə bir layihədə olmamışdım. Bu, tamamilə əsəbi və yorucu bir iş idi. Bundan əlavə, biz Los- Ancelesə çatanda yaxşıca soyuqladığımdan çətinliklə danışırıdım. Londondan Los- Ancelesə getdiyimiz vaxt ərzində yolboyu şouya hazırlaşmaq üçün burnumu çəkə-çəkə ssenarini oxuyurdumsa, limuzində gedərkən artıq daimi kölgəmə çevrilmiş BBC heyəti məni filmə çəkirdi. Studiyada Soul Treynin çəkiliş heyəti işləyən zaman BBC film heyəti də bu çəkilişləri lentə alırdı ki, bu da stresimi ikiqat artırırdı. Sənədli filmə çəkilməsini istəmədiyim bir epizod var idisə, o da məhz bu epizod idi. Əminəm ki, Soul Treyn tarixində ən pis apancı mən olmuşam. Lakin Don Kornelyos və onun yaradıcı heyəti

olduqca səbirli idi. Çəkilişlərə səhər saat onda başladıq və düz axşam saat doqquzacan işləməli olduq. Çox güman ki, bu,

onlar üçün ən uzun çəkən çəkiliş oldu. Ceyms Bond filmində olduğu kimi hələ də oxumaq sandan çətinliyim var idi. Bu sahədə xeyli inkişaf etsəm də, hündürdən oxumaqda hələ də əziyyət çəkirdim. Gözqamaşdıran işıqda iki çəkiliş heyətinin, xeyli rəqqasın və məşhur müğənnilərin qarşısında dayanıb qeyd vərəqlərində yazılanları oxumağa çalışmaq mənim üçün hazır olduğumdan daha artıq bir tələb idi. Onlar qışqırırdılar: “İyirmi altını götür... kəs!”, “Yetmiş altını götür... kəs!” Musiqi başlayır, rəqqaslar rəqs edir, heyət çəkilişə başlayır və sonra mən öz sözlərimi deməklə bütün işi korlayırdım. “Doxsan altını götür... kəs!” Rəqqaslar yerində donub-qalır, sonra əllərini yanlarına salaraq mənə baxır və sanki deyirdilər: “Bu qancıq kimdir, görəsən? Ay Allah, onu haradan tapmısınız? Bəsdir, evə getmək istəyirik”. Aparıcının vəzifələrindən biri də Donna Sameri qarşılamaq idi. O, hər zaman mənim sevimli müğənnim olduğu üçün onu qarşılamaq çox böyük fəxr idi.

- Xanımlar və cənablar! Qarşılayın, qəlblərin qadını Donna Samer!

-Kəs!

- İndi nə oldu?

- Onun titulunu deməyi unutdun. Qeydi oxu, Varis!

- Oh, lənətə gələsən! O zəhriman götürə bilərsiniz? Görə bilmirəm. Onu aşağı salmayın. Işıq düz gözümə düşür, onu düz saxlayın. Heç nə görə bilmirəm.

Don Kornelyos məni kənara çəkib sakitləşdirdi:

- Dərindən nəfəs al. Sakitləş. İndi de görüm, özünü necə hiss edirsən?

Ona izah etdim ki, ssenari ilə işləyə bilmirəm, bu, mənim danışığa tərzimə uyğun gəlmir.

- Bəs necə etmək istəyirsən? İstədiyin kimi elə. Necə bacarırsan, elə olsun.

Onlar inanılmaz dərəcədə sakit və səbirli idilər. Don və onun çəkiliş heyəti mənə bütün ssenarini pozmağa icazə verdilər və sonra yenidən onun üzərində bir də işləməli oldular.

Bütün bu prosesdən sonra ən yaddaqalan hissə onlarla işləmək və mənə imzaladığı CD-sini verən Donna Samerlə görüş oldu.

Sonra BBC və mən Nyu-Yorka getdik. Onlar Manhattanın küçələrində qara büsqalter və plaşda çətirlə yağışda gəzərkən aparılan çəkilişləri lentə aldılar. Növbəti axşam Harlemdəki mənzilimdə dostlarımın əhatəsində yemək hazırlayarkən operator bir küncdə sakitcə oturub bizi çəkirdi. Həmin axşamı elə yaxşı vaxt keçirdik ki, orada kiminsə olduğunu heç fərq etmədik.

Növbəti çəkilişlər üçün biz Londonda görüşəcək və evimizdən qaçdığım gündən bəri ilk dəfə ailəmə qovuşmağım üçün Afrikaya uçacaqdıq. Londonda, Los-Ancelesdə, Nyu-Yorkda çəkilişlər etdiyimiz müddətdə BBC-nin işçiləri Afrikada xüsusi bir səylə anamı axtarırdılar. Ailəmin yerini təyin etmək üçün biz xəritələrə baxır və adətən, köç etdiyimiz yerləri onlara göstərirdim. Sonra onlara bütün tayfa və nəsil adlarımızı deməli oldum, bu isə xüsusilə qərblilər üçün çox çəşdincı idi. Artıq üç ay idi ki, onlar heç bir nəticə əldə edə bilmədən axtarırdılar.

Plan belə idi ki, BBC anamı tapanadək mən Nyu-Yorkda qalıb işləyim, sonra Londona gəlim, bütün çəkiliş heyətiylə birlikdə Afrikaya uçaq və orada filmin son hissəsini lentə alsınlar. Çox keçmədi ki, Qerri zəng vurub anamı tapdıqlarını dedi.

- Oh, nə gözəl!
- Belə deyim, onu tapdığımızı zənn edirik.
- “Zənn edirik” nə deməkdir?

- Biz bu qadını tapdıq və ondan Varis adlı qızının olub-olmadığını soruşduq. O isə “Bəli, bəli” deyərək Varis adlı qızının olduğunu təsdiqlədi. Bəli, Varis Londonda yaşayır. Amma o qadın sənin haqqında ətraflı söhbət etmək istəyəndə çox qətiyyətsiz danışdı. Buna görə də Somaliyə göndərdiyimiz adamlar onun sənə anan olub-olmadığına əmin deyillər.

Sonrakı sorğu-sualda bu qadının anam olmadığı üzə çıxıb, lakin axtarışlar yenə də davam edirdi. Beləcə, səhrada mənim anam olduğunu iddia edən bir xeyli adam üzə çıxırdı, hamısının da Londonda yaşayan Varis adlı qızı var imiş. Lakin bu çox gülməli idi, çünki özümdən başqa Varis adlı bir varlığa rast gəlməmişdim.

Onlara nə baş verdiyini izah etdim: “O insanlar o qədər çarəsiz və kasıbdırlar ki, “Hə, biz onun ailəsiyik” desələr, onların balaca kəndinə gedəcəyinizə, film çəkəcəyinizə, onlara pul və ərzaq verəcəyinizə ümid edirlər. Mənim anam olduğunu deyən o qadınlar sizdən nəsə ala biləcəklərini düşünürlər. Bundan sonra necə aradan çıxacaqlar - bunu bilmirəm, amma, sadəcə, bəxtlərini sınayırlar”.

Təəssüf ki, məndə anamın heç bir şəkli yox idi. Qerrinin ağlına bir fikir gəldi.

- Bizə elə bir sirr de ki, onu anandan başqa heç kim bilməsin!
- Anam məni həmişə Avdohol - balaca ağız deyə çağırırdı.
- O, sənə, bunu xatırlayar?
- Şübhəsiz.

O vaxtdan sonra Avdohol gizli parol oldu. BBC axtarışlar

apararkən bir neçə sualdan sonra ləqəbimi soruşur, analığıma namizədlər isə bunu bilmirdilər. Yaxşı yol. Nəhayət, bir gün yenə zəng vurub dedilər: “Deyəsən, onu tapmışıq. Bu qadın ləqəbi xatırlamadı, amma Londonda səfirin evində işləyən Varis adlı qızının olduğunu dedi”.

Ertəsi gün Nyu-Yorkdan Londona gəldim. Yola düşmək üçün BBC-yə bir neçə gün vaxt lazım idi. Biz Efiopiyanın paytaxtı Əddis-Əbəbəyə, oradan isə kiçik çarter reysi ilə Efiopiya-Somali sərhədinə gedəcəkdik. Bu səfər çox təhlükəli idi. O vaxt Somalidə müharibə olduğundan ora gedə bilməzdik, beləliklə, ailəm sərhədə gəlməli idi. Bizim eniş etdiyimiz yer səhranın ortası idi, uçuş zolağı yox idi, hər yer daşlıq və kolluq idi.

BBC hazırlıqları tamamlayanadək mən Londonda hoteldə qalırdım. Nigel məni görməyə gəldi. Məni qabaqda təhlükə gözləyirdi. Bu səbəbdən onunla mehriban danışmağa çalışırdım. Xeyli vaxt idi heç bir işi olmadığından, işləmək istəmədiyindən onun Uelsdəki evinin kreditini də mən ödəyirdim. Ona tanış adamların yanında iş də tapmışdım, lakin üç həftədən sonra onu işdən qovdular və o ətrafda bir də görünməməyi tapşırdılar. Nigel sənədli film haqqında eşidəndən bəri bizimlə Afrikaya getmək üçün zəhləmi tökməyə başlamışdı.

- Mən də gəlmək istəyirəm. Sənin yaxşı olduğunu özüm görmək istəyirəm.

- Yox, sən gəlməyəcəksən. Anama səni necə təqdim edəcəyəm? Deyəcəyəm ki, sən kimsən?

- Bilmirsən?! Sənin ərinəm də!

- Yox, ərim deyilsən! Unut o söhbəti. Başa düşdün?

Yadından çıxart!

Bir şeyə tam əmin idim ki, o, anama təqdim etmək istədiyim adam deyildi. O ki qalmışdı ərim ola.

BBC ilə səfər barədə danışanda Nigel də aramıza girirdi. Qerri tezliklə ondan bezdi. Qerri planlarımızı müzakirə etmək üçün məni axşam yeməyinə dəvət edəndə deyirdi: “O, bu axşam səninlə gəlməyəcək, elə deyil? Lütfən, Varis onu bu işdən uzaq tut”.

Hotelə qayıdanda Nigel yenə gələr və Afrikaya getmək üçün dil tökməyə başlayardı. Mən etiraz etdiyimdən bir gün o, pasportumu oğurladı. Şübhəsiz, o bilirdi ki, biz bir neçə günə yola düşəcəyik. Pasportu geri almaq üçün onu heç cür yola gətirə bilmirdim. Nəhayət, bir gün əlacı kəsilmiş halda Qerriyə dedim: “Qerri, inanmayacaqsan, amma o, mənim pasportumu götürüb və qaytarmır!”

Qerri əlini alına vurub gözlərini yumdu. O dedi: “Varis, o, məni boğaza yığıb. Ondan yetəri qədər çəkmişəm, daha dözüümüm qalmayıb!” Qerri və ətrafındakı adamlar Nigeli başa salmağa çalışdılar: “Bax özünü yetkin insan kimi apar, kişi ol. Biz artıq layihənin sonuna çatmışıq, sən belə etməməlisən. Biz filmi Afrikada yekunlaşdırmaq istəyirik, bunun üçün Varis də orada olmalıdır. Allah xatirinə, lütfən...” Nigel isə bütün danışılanlara qətiyyənlə fikir vermədi və pasportumu da özü ilə götürərək Uelsə getdi.

Mən də arxasınca Uelsə gedib ona yalvardım. Lakin nə qədər dil tökdümsə də, onu Afrikaya aparmasaq, pasportu qaytarmayacağım dedi. Olduqca ümitsiz və bezdirici vəziyyət idi. Anamı yenidən görə bilmək üçün on beş il idi yalvarır və fürsət gözləyirdim. Lakin indi Nigel bütün planları alt-üst

edirdi. O isə, şübhəsiz ki, bunu bilirdi. Onu aparmasaydım, anamı görmək fürsətini əldən qaçıracaqdım, çünki pasportsuz səyahət edə bilməyəcəkdim. “Nigel, bütün günü bizim ətrafımızda dolaşib camaatın zəhləsini tökmə. Bu, on beş ildən sonra anamı görmək üçün əlimə düşən ilk fürsətdir”, - dedim.

Biz Afrikaya gedirik və mənim ərim olduğu halda, onu bütün bunlardan kənarda saxlayırıq deyə acıqlanıb deyirdi: “And içirəm ki, sizin bu hərəkətiniz insafsızlıqdır!” Nəhayət, bu iş bitdikdən sonra bir gün onu Afrikaya aparacağıma söz verdim və pasportumu qaytarmağa razı saldım. Bu, sadəcə, kələk idi və bununla qətiyyənlə fəxr etmirəm. Çünki sözümün üstündə durmayacağımı bilirdim. Heç vaxt. Onu aldatmaqla heç də yaxşı iş görmürdüm, amma Nigellə başqa cür, sadəcə, mümkün deyildi.

İkimotorlu kiçik kolluq təyyarəsi¹⁶ Efiopiyanın somalili qaçqınların sığındıqları Qaladi əyalətində eniş etdi. Təyyarə qırmızı rəngli daşlı torpağın üstünə enəndə əməlli-başlı silkələndi. Bütün kənd bizim üstümüzə qaçdığından aydın idi ki, təyyarə arxasınca millərlə uzanan toz izi buraxmışdı. Onlar heç vaxt belə yaxından təyyarə görməmişdilər. BBC-nin çəkiliş

heyəti və mən təyyarədən endik. Mən qabağımıza qaçan adamlarla Somali dilində danışmağa çalışdım. Onlarla ünsiyyət qurmaq çətin idi, çünki bəziləri Efiopiyalı, bəziləri somalili idilər və fərqli ləhcədə danışdılar. Bir neçə dəqiqədən sonra onların dilində danışmaq fikrimdən vaz keçdim.

İsti havanı və qumu iylədikcə itirilmiş uşaqlıq illərimi xatırladım. Ötənləri yadıma salıb qaçmağa başladım. Mənimlə gələnlər narahat oldular: “Varis, hara gedirsən?”

“Davam edin... siz işinizdə olun... mən qayıdacağam...” - dedim. Qaçdıqca qaçdım, sonra yerə toxunaraq ovcumun içinə torpaq yığdım, barmaqlarımın arasında ovxaladım. Ağaclara toxundum. Quru və tozlu idi, amma bilirdim ki, tezliklə yağış mövsümü başlayacaq və ağaclar çiçəkləyəcək. Havanı ciyərlərimə çəkdim, ondan uşaqlıq xatirələrimin qoxusu gəlirdi, doğma hesab etdiyim bu səhra bitkiləri, bu qırmızı qumdan illərlə ayrı qalmışdım. İlahi, bura mənim doğma yurtdumdur. Vətənimdə yenidən olmaq sevincindən ağlamağa başladım. Bir ağacın altında oturdum. Aid olduğum torpaqlara yenidən qayıtdığım və həm də çox darıxdığım üçün eyni anda sevinc və

kədər qarışıq bir hiss keçirirdim. Ətrafa göz gəzdirərək vətənimdən uzaqda necə yaşaya bildiyimi anlamağa çalışdım. Bu sanki indiyədək açmağa cəsarət etmədiyim bir qapını aralamaq və orada unutduğum ən əziz əşyamı tapmağa bənzər bir hiss idi. Mən kəndə qayıdanda hamı ətrafıma toplaşaraq əlimi sıxır və “Xoş gəldin, bacı” deyirdilər.

Məlum oldu ki, heç də hər şey gözlədiyimiz kimi deyil. Anam olduğunu iddia edən o qadın anam deyildi və ailəmi necə tapmaq lazım olduğunu da heç kim bilmirdi. BBC-nin çəkiliş heyəti ikinci dəfə ora qayıtmaq üçün kifayət qədər büdcələri olmadığından ümitsiz vəziyyətdə idi. Qerri isə israrlı idi: “Bu hissə olmadan mümkün deyil. Yanmıçıq filmin mənası da olmayacaq. Boş yerə əziyyət çəkmiş olacağıq”.

Kəndi ələk-vələk etdik. Hamıdan ailəm haqqında nəşə eşitdiklərini və ya hər hansı bir məlumatları olub-olmadığını soruşurduq. Orada hansı səbəbdən olduğumuz tezliklə hamıya bəlli oldu. Buna görə də hamı bizə kömək etməyə çalışırdı. Bir

gün axşam tərəfi orta yaşlı bir kişi mənə yaxınlaşıb dedi:

- Məni xatırlayırsan?

-Yox.

- Mən İsmayılam. Atanla eyni tayfadanam, onun yaxın dostuyam.

Sonradan onun kim olduğunu xatırladım və balaca uşaq olandan bəri onu görməsəm də, tanımadığıma görə utandım. “Deyəsən, ailənin harada olduğunu bilirəm, ananı da tapa bilərəm, amma yanacaq almaq üçün mənə bir az pul lazımdır”. O dəqiqə fikirləşdim: “Yox. Bu adama necə etibar edə bilərəm? Bu adamların hamısını bizə kələk gəlmək istəyir? Ona pul versəm, götürüb aradan çıxacaq və bir daha gözü görünməyəcək”. O davam etdi: “Maşınım oradadır, amma o qədər də...”

İsmayıl öz pikapım göstərdi, belə bir maşına ancaq Afrikada, ya da Amerikanın zibilliklərində rast gəlmək olardı. Sərnişin oturan tərəfdə şüşə çat-çat idi, sürücü tərəfdə isə şüşə ümumiyyətlə yox idi. Bu o demək idi ki, maşını sürdükcə qum və milçək onun üz-gözünə dolacaqdı. Təkərlər yolsuz yerlərlə sürülməkdən cırılmışdı, deşik-deşik idi. Maşının kuzovunu isə sanki kimsə çəkiclə döyəcləmişdi. Başımı yellədiyə dedim:

- Bir dəqiqə gözləyin, onlarla danışmalıyam.

- Qerrini tapdım. - O kişi ailəmin yerini bilir. Lakin onları axtarmaq üçün yanacağa pul lazımdır.

- Yaxşı, biz ona necə inana bilərik?

- Haqlısan, amma bəxtimizi bir də sınayaq. Başqa yolumuz yoxdur.

Onlar razılaşıdılar və ona bir az pul verdilər. Kişi maşınına mindi və arxasında toz dumanı buraxaraq dərhal yola düşdü.

Qerrinin üzündəki ümitsizlik ifadəsi sanki deyirdi: “Bu pul da belə getdi”.

Əlimi kürəyinə qoyub təsəlli verdim: “Narahat olma, anamı tapacağıq. Söz verirəm. Üç günə tapacağıq”. Peyğəmbərliyim çəkiliş heyətini bir balaca rahatlatdı. Təyyarə bizim dalımızca səkkiz gündən sonra gələcəkdi. Cəmi səkkiz gün... Pilotlara deyə bilməzdik ki, “Hə, bir də gəlməli olacaqsınız, biz hələ hazır deyilik”. Əddis-Əbəbədən Londona biletimiz də artıq alınmışdı, getməyə məcbur idik və bu, son olacaqdı. Ya Mamalı, ya da Mamasız!

Kəndlilərlə alaçıqda qalır, onlarla birlikdə yeyir, vaxtımı pis keçirmirdim. Amma bunu ingilislər barədə deyə bilmərəm. Onlar yatmaq üçün pəncərəsiz bir ev tapıb bütün günlərini səyyar yataq kisələrinin üstündə keçirirdilər. Özləri ilə kitablar və fanar gətirmişdilər, lakin gecələr ağcaqanadların əlindən yata bilmirdilər. Yedikləri isə ancaq konservləşdirilmiş lobya idi. Yeməyə başqa heç nələri olmadığından lobyadan artıq iyrənirdilər.

Bir gün günorta somalili bir kişi onlara qonaqlıq vermək qəranna gəldi və gözəl bir çəpiş tutub gətirdi. Onlar isə keçini tumarlamağa başladılar. Bir az keçmiş kişi keçini dərisi soyulmuş halda gətirərək fəxrlə dedi: “Bu da sizin naharınız!” Onlar şoka düşdülər, lakin heç nə demədilər. Qazan tapdım, ocaq qalayaraq keçini düyü ilə bişirdim. Somalili getdikdən sonra ingilislər dedilər:

- Elə bilirsən biz bunu yeyə biləcəyik?
- Əlbəttə, yeyəcəksiniz. Niyə də yox?
- Oh, Varis, qətiyyən.
- Yaxşı, onda niyə onu kəsməyə aparanda dillənmədiniz?

Dedilər ki, bu, kobudluq olardı, çünki kişi qonaqpərvərlik etmək istəyirdi. Lakin o heyvanı tumarlayıb əzizlədikdən sonra onu yeyə bilmərik. Onlar yeməyə toxunmadılar.

Anamı tapmaq üçün qoyduğum üçgünlük müddət heç bir ipucu olmadan keçib- getdi. Qerri getdikcə daha çox narahat olmağa başlamışdı. Onları anamın gələcəyinə inandırmağa çalışdım, lakin mənim, sadəcə, boş xəyallar qurduğumu fikirləşirdilər. “Baxın, anam sabah axşam saat altıya qədər burada olacaq”. Bu inamın məndə haradan olduğunu bilmirdim, amma nədənsə belə olacağına əmin idim...

Qerri və heyəti məni əvvəlki proqnozuma görə cıratmağa başladılar: “Nə? Düz deyirsən? Haradan bilirsən? Bəs necə, Varis bilir! O, hər şeyi əvvəlcədən hiss edir! Yağışın yağacağını təxmin etdiyi kimi!” Onlar mənə gülürdülər, çünki havanın qoxusundan yağışın yağacağını təxmin etmişdim.

- Yağış yağdı axı, yağmadı ki?

- Eh, Varis, sadəcə, bəxtin gətirdi.

- Bunun bəxtlə heç bir əlaqəsi yoxdur. Mən öz yurdumdayam və bura aid olan şeylərdən başım çıxır. Biz burada instinktlərimizlə sağ qalmağı bacarıq, əzizlərim. - Onlar bir-birilərinə baxmağa başladılar. - Yaxşı. İnanmırsız inanmayın. Sabah saat altıda görəcəksiniz.

Ertəsi gün oturub yaşlı bir qadınla söhbət edirdim. Altıya on dəqiqə qalmış Qerri qaça-qaça yanıma gəldi.

- Buna inanmayacaqsan!

- Nəyə?

- Anan - mənə, anan buradadır. - Yerimdən qalxıb gülümsədim. - Amma əmin deyilik. O kişi yanında bir qadınla qayıdıb və deyir ki, qadın sənin anandır. Gəl bax.

Xəbər ildırım sürətiylə kəndə yayıldı. Bu balaca dramımız burada neçə müddətdən bəri əsas hadisə olmuşdu. Hər kəs bilmək istəyirdi ki, o, Varisin anasıdır, yoxsa anam olduğunu iddia edən yalançı? Artıq hava qaralmağa başlamışdı və camaat elə toplaşmışdı ki, çətinliklə yeriyə bilirdim. Qerri keçmək üçün mənə yol açmağa çalışırdı. Qarşıda o kişinin qırıq şüşəli maşını dayanmışdı. Maşından bir qadın düşürdü. Üzünü görə bilmirdim, lakin şərfini necə taxmağından deyə bilərdim ki, o, mənim anamdır. Üstünə qaçaraq qucaqladım. “Mama!!!”

O dedi: “Ay Allah, bu sınıq maşında iki gündür min bir zülmə millərlə yol gəlmişik. Elə çətinliklə gəldik ki! Elə buna görə?”

Gülərək Qerriyə çevrildim: “Anamdır!”

Qerridən xahiş etdim ki, bizi bir neçə gün yalnız buraxsınlar. O, ürəklə razılaşdı. Mama ilə söhbətim qəribə alınırdı, Somali dilim zəifləmişdi. Bundan da betəri o idi ki, bir- birimizə qarşı yadlaşmışdıq. Əvvəlcə gündəlik həyatdakı xırda məsələlərdən danışmağa başladıq. Anamı görmək sevinci aramızdakı illərin boşluğunu tezliklə doldurdu, ona yaxın olmaq məni xeyli rahatlatdı. Mama və İsmayıl dayanmadan iki gün, iki gecə yol gəldiklərindən o çox yorğun görünürdü. Onu görmədiyim bu ötən on beş ildə səhranın amansız həyatında xeyli qocalmışdı.

Papa onunla deyildi. Maşın ora çatanda o, su axtarmağa gedibmiş. Mama dedi ki, Papa da çox yaşlanıb və gözü yaxşı görmədiyindən ona təcili eynək lazımdır. Mama evdən çıxanda atamın getdiyi səkkiz gün olubmuş və onun itə biləcəyindən narahat idi. Atamın görünüşünü xatırladım və onun necə qocaldığını təsəvvür etməyə çalışdım. Mən evdən qaçmazdan qabaq onsuz köç etdiyimiz vaxtlarda, hətta aysız və ən qaranlıq

gecələrdə belə bizi necə tapa bildiyini xatırladım.

İsmayıl ora çatanda kiçik qardaşım Əli də başqa əmi uşaqlanmia anamın yanında olublar. Lakin Əli artıq mənim kiçik qardaşım deyildi, o, məndən xeyli hündür bir oğlan olmuşdu. Əliyə nəsə yol göstərmək istəyəndə o qışqırırdı:

- Əl çək məndən! Daha uşaq deyiləm. Tezliklə - evlənəcəyəm.

- Evlənəcəksən?! Neçə yaşın var ki?

- Bilmirəm. Evlənəcək qədər!

- Vecimə də deyil! Sən hələ də mənim balaca qardaşımsan. Gəl bura... - Onu qucaqlayıb başını sığallamağa başladım. Əmim oğlu bizə gülürdü. Ona dedim: - Yadındadır, sənin yanlarını o qədər şillələmişəm ki! - Uşaq vaxtı ailəsi ilə bizə gələndə ona həmişə mən baxardım.

- Hə? Yaxşı, gəl görüm indi necə vuracaqsan. - O, məni cırnadaraq ətrafımda dövrə vura-vura oynayırdı.

- Yox, ağına da gətirmə. Yoxsa yenə döyərəm! - Əmim oğlu da tezliklə evlənəcəkdi. - Ey, toyuna qədər sağ qalmaq istəyirsənsə, mənimlə məzələnmə!

Gecə Mama Galadidəki ailələrdən birinin bizə verdiyi alaçıqda yatdı, mən isə köhnə vaxtlarımızda olduğu kimi Əli ilə çöldə. Gecənin qaranlığında orada uzananda özümü inanılmaz rahat və xoşbəxt hiss edirdim. Biz ulduzlara baxa-baxa gecəyarısına kimi söhbət etdik. “Papanın balaca arvadını ağaca bağlamağımız yadındadır?” - deyib ikimiz də o günləri xatırlayıb doyunca güldük.

Əli əvvəl çox utanırdı, lakin sonra açılışdı: “Bilirsən, səninçün, doğrudan, çox darıxmışdım. Yoxluğun elə uzun çəkdi ki! Sənin artıq bir qadın, mənim sə bir kişi olduğumu

fikirləşmək çox qəribədir”. Ailəmlə bir yerdə olmaq, öz dilimdə onlarla tanış şeylər haqqında danışmaq, gülmək, mübahisə etmək əvəzolunmaz bir hiss idi.

Bütün kəndlilər bizə qarşı çox səxavətli idilər. Bizi hər gün günorta, yaxud axşam yeməyi üçün evlərinə dəvət edirdilər. Hər kəs bizimlə vaxt keçirmək, haradan olduğumuzu və həyat hekayəmizi bilmək istəyirdi. “Mütləq mənim uşağımla, nənəmlə... görüşməlisiniz”, - deyib bizi zorla qonaq aparır, ailələrinə təqdim edirdilər. Və bunlann, bu dəvətlərin heç birinin mənim “supermodel” olmağımla heç bir əlaqəsi yox idi. Onlann bu haqda heç bir anlayışları yox idi, mən, sadəcə, onlardan biri - köçəri idim - və evimizə qayıtmışdım.

Nə qədər izah etsəm də, anam necə pul qazandığımı başa düşə bilmirdi. “O nədir? Bir də de görüm. Modellik nədir? Sən indi nə ilə məşğulsan? Dəqiq de görüm, o nə deməkdir?” - deyə soruşurdu. Anama üz qabığına şəklim çap olunmuş “The Sunday Times” qəzetinin bir nüsxəsini göstərdilər. Somalililər üstündə Somali qadınının şəkli olan ingilis qəzetini görüb fəxr edir və hədsiz sevinirdilər. Mama şəklə baxaraq: “Bu, Varisdir! Mənim qızım!” - deyir və qəzeti bütün kəndlilərə göstərirdi.

Mənimlə qaldığı birinci axşamdan sonra utancaqlığına qalib gəlib tezliklə bizə isinişməyə başladı və hətta mənə iradlar da tuturdu: “Belə bişirmə, Varis! Gəl sənə öyrədim. Yaşadığın yerdə yemək-zad bişirmirsən?”

Sonra qardaşım mənə müxtəlif suallar verməyə başladı. Mən isə onu cırnadırdım.

- Əli, sən Allah, danışma. Siz axmaq, cahil kolluq adamısınız. Buralarda o qədər yaşamısınız ki, nədən danışdığınızı belə bilmirsiniz.

- Hə? Sən indi məşhur olmusan deyə evə qayıdıb özünü qərblilər kimi apanrsan? Qərbdə yaşayırsan deyə elə bilirsən hər şeyi bilirsən?

Biz dayanmadan saatlarla mübahisə edirdik. Onların hisslərinə toxunmaq istəməsəm də, fikirləşirdim ki, bunu onlara mən də deməsəm, kim deyəcək ki?

- Doğrudur, mən də hər şeyi bilmirəm, lakin burada kolluqda yaşadığım zamanlarda bilmədiyim çox şeyi görüb öyrənmişəm. Dünya inəklərdən və dəvələrdən ibarət deyil. Sənə başqa şeylər haqqında da danışa bilərəm.

- Məsələn?

- Məsələn, siz ağacları kəsməklə ətraf mühitə ziyan vurursunuz. Balaca ağacları böyüməyə imkan vermədən kəsir və bu axmaq heyvanlar üçün ağıl düzəldirsiniz. - Yaxınlıqdakı keçini göstərdim. - Bu, düzgün deyil.

- Nə demək istəyirsən?

- Biz daim ağacları kəsdiyimizə görə indi bu yerlər tamamilə səhraya çevrilib.

- Bura səhradır, çünki bura yağış yağmır, Varis! Yağış şimala yağır. Buna görə orada ağaclar da var.

- Məhz buna görə də ora yağış yağır! Yağış yağır, çünki onların meşələri var. Amma siz hər gün tapdığınız cavan budağı böyüməyə imkan vermədən kəsirsiniz, ona görə də buranın nə zamansa meşə olma şansı da yoxdur.

Onlar bilmirdilər ki, bu yorucu fikirlərə inansınlar, ya yox. Amma əmin olduqları bir məsələdə onlarla mübahisə etmək istəmirdim.

Anam söhbətə başladı: “Niyə ərə getmirsən?” Bu mövzu neçə illər idi ki, mənimçün hələ də açıq yara idi. Bu məsələ

mənə ailəm və evimiz bahasına başa gəlmişdi. Atamın xoşniyyətli olduğunu anlamışdım, lakin o, mənə dəhşətli bir seçim vermişdi: ya o qoca kişi ilə evlənib bütün həyatımı puç etməli idim, ya da sevdiyim hər kəsdən, bildiyim hər şeydən imtina edib qaçmalıydım. Azadlığım üçün çox şeyi qurban verməyə məcbur olmuşdum. Və indi fikirləşirəm ki, heç vaxt öz övladımı belə ağırlı bir qərarla üz-üzə qoymaram.

- Mama, mən niyə mütləq ərə getməliyəm axı? Buna məcburam? Məni bacarıqlı, azad və güclü görmək istəmirsən? Başa düşün, ərə getməmişəmsə, deməli, hələ uyğun adama rast gəlməmişəm. Ona rast gələndə vaxtı da çatacaq.

- Axı mən nəvə istəyirəm.

Qardaşım, əmim oğlu da söhbətə qoşulub üstümə düşdülər:

- Yaşın keçib. Kimdir səninlə evlənmək istəyən? Çox yaşlanmışsan.

Sanki iyirmi səkkiz yaşlı qadınla evlənmək çox dəhşətli bir şey imiş. Əlimi qaldıraraq dedim:

- Kim məcbur nəsə eləmək istəyər? Bax siz niyə evlənirsiniz? - Barmağımı Əliyə, əmim oğluna tuşladım. - Mərc gələrəm ki, sizi kimsə buna məcbur edib.

- Yox, yox, - hər ikisi etiraz elədi.

- Ona görə ki siz oğlansınız. Lakin qız olduğuma görə mənim “yox” deməyə ixtiyarım yoxdur. Mən siz dediyiniz vaxtda, sizin dediyiniz adamla evlənməliyəm. Bu nə axmaqlıqdır? Bu, kimin ağılına gəlib?

- Kəs səsini, Varis, - qardaşım boğuq səslə dedi.

- Sən də kəs!

Getməyə iki günümüz qalanda Qerri dedi ki, filmin çəkilişlərinə davam etməliyik. O, anamla məni bir neçə dəfə

lentə aldı. Lakin anam əvvəllər heç vaxt kamera görmədiyi üçün ondan heç xoşu gəlmirdi. O deyirdi: “O zəhriman üzümə tuşlama. Onu görmək istəmirəm”. Operatoru söyürdü də. “Varis, ona de bu zibili üzümdən çəksin”. Anamı sakitləşdirməyə çalışırdım, o isə soruşurdu:

- O, mənə baxır, yoxsa sənə?

- Hər ikimizə.

- Ona de ki, mən ona baxmaq istəmirəm! Ümid edirəm nə dediyimi eşitmir, düzdür?

Çəkiliş prosesini ona izah etməyə çalışdım, amma bilirdim ki, mənasızdır. Gülə-gülə dedim:

- Hə, Mama, o, dediklərinin hamısını eşidir.

Operator nəyə güldüyümüzü soruşdu. Mənsə cavab verdim: “İşlərimizin mənasızlığına...”

Çəkiliş heyəti növbəti gün məni səhrada tək-tənha gəzərkən lentə aldı. Quyuda öz dəvəsini sulayan balaca bir oğlana rast gəldim və ondan dəvəsini sulamaq üçün icazə istədim. Çəkiliş üçün vedrəni dolduraraq heyvanın ağzına yaxınlaşdırdım. Bütün bunlan edərkən isə göz yaşlarıma hakim ola bilmirdim.

Yola düşməzdən bir gün əvvəl kənddəki qadınlardan biri barmaqınlamı xına ilə bəzədi. Əllərimi kamera qarşısında saxladım. Barmaqlarımın ucu sanki inək peyininə batıb çıxmışdı, amma özümü kraliça hesab edirdim! Xmayaxma gəlinlər üçün nəzərdə tutulan qədim ənənələrimizdən biridir. Həmin axşam kəndlilər və biz hamımız oynayaraq, oxuyaraq çox gözəl vaxt keçirdik. Bu, mənə uşaq vaxtı yağışdan sonrakı şənlikləri xatırladırdı - dünyalara sığmayan azadlığımı və sevincimi...

Ertəsi gün səhər təyyarə bizi aparmağa gəlməzdən qabaq dan

yeri söküləndə yerimdən qalxdım, anamla səhər yeməyi yedik. Ondan soruşdum ki, mənimlə İngiltərəyə, ya da Amerikaya getmək istəyirmi.

- Bəs mən orada nə edəcəyəm?

- Mən də istəyirəm heç nə etməyəsən. Çox işləmişən, indi ayaqlarını uzadıb istirahət etmək vaxtıdır.

- Yox, bunu edə bilmərəm. Əwəla, atan getdikcə yaşlanır, ona lazımam, onun yanında olmalıyam. İkincisi, uşaqların qayğısına qalmalıyam.

- Uşaqlar deyəndə kimi nəzərdə tutursan? Biz hamımız artıq böyümüşük!

- Yaxşı, atanın uşaqları. Onun evləndiyi o qızın adı yadıındadır?

- Hə-ə.

- Onun beş uşağı oldu. Lakin dözə bilmədi. Zənnimcə, ya bizim sərt həyat tərzimizə uyğunlaşa bilmədi, ya da atanla yola getmədi. Axırda baş götürüb qaçdı, yoxa çıxdı.

- Mama... bunu necə bacarırsan?! Uşağa baxmaq üçün yaşın çoxdan keçib! Bu yaşda balaca uşaqların dalınca necə düşürsən, bu qədər çox işləmək olmaz!!!

- Atan da yaşlanır, mənə ehtiyacı var. Bundan başqa, mən bəkar qala bilmərəm. Otursam, qocalacağam. İşsiz mənə çətinlikdir. Həmişə hərəkətdə olmalıyam. Yox. Mənimçün nəse etmək istəyirsənsə, mənə Afrikada, Somalidə gücdən düşəndə gedə biləcəyim bir ev al. Bura mənim vətənimdir, bələd olduğum yeganə yerdir.

Onunla qucaqlaşdım.

- Səni lap çox sevirəm, Mama! Tezliklə səni aparmaq üçün qayıdacağam... səninçün qayıdacağam...

O gülümsədi və əl yellədi.

Təyyarəyə minəndə çox kövrəldim. Anamı yenidən görə biləcəyimi, bunun bir də nə vaxt olacağını bilmirdim. Pəncərədən ağlaya-ağlaya uzaqlaşdığımız kəndə, səhraya baxarkən heyət filmin son kadrlarını çəkirdi.

15 Soul Train - Amerikada musiqili şou. Televiziya tarixində ilk ən uzun ömürlü proqram.

16 Ucqar yerlərə, nəqliyyat üçün əlverişli şərit olmayan əvvəlcədən təyin edilməmiş sənişinlərlə uçuş edirlər.

16. BÖYÜK ALMA

1995-ci ilin yazında BBC-nin “Köçəri Nyu-Yorkda” adlı sənədli filminin çəkilişləri başa çatdı. Mən isə neçə illər keçməsinə baxmayaraq, öz evim olmadığı üçün, həqiqətən də, hələ köçəri idim. Demək olar ki, həmişə işimlə əlaqədar olaraq, Nyu-Yorka, Londona, Parisə, Milana getməli olurdum. Dostlarımın evlərində, ya da hotellərdə qalırdım. Öz əşyalarım isə - cəmi bir neçə şəkil, kitablar və CD-lər - Uelsdə Nigelin evində idi.

İşimin çox hissəsi Nyu-Yorkda olduğundan çox vaxt orada qalırdım. Axır ki, Sohoda bir mənzil kirayələdim. Daha sonra ora yaxın başqa bir yerdə, daha sonra isə Qərbi Brodveydə qaldım. Amma bu evlərin heç biri xoşuma gəlmirdi. Brodveydəki evim sanki dəlixana idi, orada qalmaq əsəblərimi oynadırdı. Yoldan keçən maşınlar elə bil evimin içindən keçirdi. Qaldığım evin yaxınlığında yanğınsöndürən stansiyası var idi, bütün gecəni signal səsləri altında keçirməli olurdum. Doyunca

istirahət edə bilmirdim deyə on aydan sonra yenə əvvəlki köçəri həyatıma qayıtdım.

Həmin payız Parisdəki nümayişlərə qatıldım, amma Londondakı tədbirlərə getməmək qərana gəldim və birbaşa Nyu-Yorka qayıtdım. İlk dəfə olaraq özümə mənzil almağı qərarlaşdırdım. Mənzil axtardığım müddətdə yaxın dostum Corcun evində qalırdım. Bir gün Corcun dostlarından biri olan Lusiyanın ad günü idi. Lusiya ad gününü şəhərdə qeyd etmək istəsə də, Corc yorğun və səhər tezdən işə getməli olduğunu deyərək onunla getmədi. Lusiyanın ad günündə tək qoymamaq üçün onunla getdim.

Biz evdən çıxıb hara gedəcəyimizi bilmədən yola düşdük. Səkkizinci prospektə çatanda dayandım və əvvəllər yaşadığım evlərdən birini göstərərək dedim:

- Mən o caz klubunun üstündəki mənzildə yaşamışam. Oradan həmişə gözəl musiqi səsləri gəlirdi, amma heç vaxt ora getməmişəm. - Orada dayandığımız vaxt ərzində də içəridən musiqi səsi eşidilirdi. - Ey, gəl içəri girək! İstəmirsən?

- Yox. Mən Nell kafesinə getmək istəyirəm.

- Gəl bura da baxaq. Görək necə yerdir? Onların musiqisi çox xoşuma gəlir, lap oynamaq istəyirəm.

Lusiya könülsüz razılaşdı. Balaca klubun dar pillələri ilə aşağı düşdük və düz qarşımızda caz qrupunu gördük. Düz onların qarşısında dayandım. İlk gördüyüm adam zərbdə çalan oğlan oldu. Qaranlıq otaqda fırlanan işıq onun üzünə düşürdü. O çalmağa davam edir, mən isə dayanıb gözlərimi ondan - çəkmirdim. Onun bir az həyəcanlı və yetmişinci illərin afrikalısım xatırladan görünüşü var idi. Lusiya mənə yaxınlaşanda dedim: “Yox, yox, getmirik. Otur nəsə içək. Burada bir az ləngimək istəyirəm”. Qrup çox gözəl ifa edirdi, mən dəli kimi oynamağa başladım. Bir azdan Lusiya və oturub,

sadəcə, musiqi dinləyən adamlar da yerlərindən qalxıb bizə qoşuldular.

Oynamaqdan isinmiş və susamışdım. İçki götürüb bir qadınla üzbəüzdə oturdum.

- Oh, necə gözəl ifa edirlər! Onlar kimdir, tanımırınsınız?

- Yox, tanımıram, onlar müvəqqəti olaraq qrup halındadırlar. Onlardan biri, saksafonçalan mənim ərimdir.

- Bəs zərbçalan kimdir?

O gülümsədi:

- Bağışla, amma kim olduğunu bilmirəm.

Bir neçə dəqiqədən sonra ifaçılar fasilə etdilər. Zərbçalan oğlan yanıımızdan ötərkən bu qadın onun qolundan tutub dedi:

- Bağışlayın, rəfiqəm sizinlə tanış olmaq istəyir.

-Hə? O kimdir?

- Bu, - deyərək məni qabağa itələdi.

Elə utanmışdım ki, nə deyəcəyimi bilmirdim. Nəhayət, bir neçə dəqiqə dinməz dayandıqdan sonra dedim:

- Salam. - Çalış təmkinli olasan, Varis. - İfanızı və musiqini çox bəyəndim.

- Təşəkkürlər.

- Adınız nədir?

- Dana, - deyib utanaraq kənara boylandı.

- Oldu.

O, sadəcə, çevrilib getdi... Lənətə gələsən! Lakin ondan belə asanlıqla əl çəkmək fikrində deyildim, arxasınca getdim. Gedib həmkarlarının yanında oturanda yaxınlaşıb mən də onun yanındakı stulda oturdum. Zərbçalan oğlan çevrilib yanında məni oturmuş görəndə yerindən qalxdı, mən isə onu danlamağa başladım:

- Mən səninlə danışmırdım? Kobudluq etdin. Sözümü ağzımda qoyub getdin.

Dana çaşqınlıqla üzümə baxdı, sonra birdən şaqqanaq çəkib güldü. Özünü toparlamağa çalışaraq soruşdu:

- Adın nədir?

- Daha nə mənası var? - üzümü kənara çevirib əda ilə dedim.

Lakin o, yenidən qayıdıb çalmağa başlayana qədər biz oradan-buradan söhbət etdik.

- Gedirsən? Bura kiminlə gəlmişdin?

- Rəfiqəmlə. Orada adamların arasındadır.

Növbəti fasilədə o dedi ki, bir neçə ifaları qalıb, ondan sonra əgər istəsəm, bir yerdə harasa gedə bilərik. O fasilədə olarkən isə biz hər mövzuda söhbət edirdik. Nəhayət, dedim:

- Bura çox havasızdır. Nəfəs ala bilmirəm. Çıxmaq istəmirsən?

- Olar. Çıxıb pilləkəndə otura bilərik.

Pilləkənin başına çatanda o, qəfildən dayandı və dedi:

- Sənə bir söz deyə bilərəm? İcazə verirsən səni qucaqlayım?

Niyəsə mənə elə gəldi ki, bu ən təbii istəkdir. Ona baxdım və özüm onu bərk-bərk qucaqladım. Və mən artıq bilirdim ki, bu “o”dur! Londona getmək istədiyimi, modelliyi başlamalı olduğumu hiss etdiyim kimi, bunu da hiss etdim. Əmin idim ki, bu utancaq və həyəcanlı afrikalı oğlan mənim olacaqdı. O axşam artıq gec olduğu üçün harasa gedə bilmədik, buna görə ona Corcun nömrəsini verdim və sabah zəngini gözləyəcəyimi dedim: “Səhər bir neçə görüşüm var, amma saat üçdə zəngini mütləq gözləyəcəyəm. Oldumu?” Onun zəng vurub-vurmayacağım, sadəcə, yoxlamaq istəyirdim.

Sonralar mənə dedi ki, həmin axşam evə gedəndə metroya

minibmiş. Stansiyada gözlədiyi vaxt böyük bir reklam lövhəsində ona baxan şəkli görübmüş. Buna əvvəllər heç vaxt fikir verməyibmiş, bilmirdi ki, mən modeləm.

Ertəsi gün dördə iyirmi dəqiqə işləmiş o, zəng vurdu. Cəld yerimdən qalxıb dəstəyi götürdüm.

- Gec zəng vurmusan.

- Bağışla. Axşam yeməyi üçün görüşmək istərdinmi?

Biz balaca bir kafedə görüşdük və doyunca söhbət etdik.

İndi onu tanıdıqca görürəm ki, o, tanımadığı adamlarla necə təmkinli və sakit davranır. Birdən gülməyə başladım. Dana çaşbaş halda üzümə baxdı.

- Nəyə gülürsən?

- Dəli olduğumu fikirləşəcəksən.

- De görək. Onsuz da elə fikirləşirəm.

- Mənim səndən uşağım olacaq. - O, nə vaxtsa doğmaq istədiyim körpəmin atası olmaq xəbərini eşitməkdən heç də məmnun görünmədi. Gözlərini üzümə zilləyib sanki deyirdi: bu qadın, həqiqətən də, dəlidir. - Bilirəm, sənə qərribə gəlir, sadəcə, demək istədim. Boş ver, unut getsin.

O, dinməzəcə gözlərini mənə zilləmişdi. Aşkar şoka düşmüşdü və bu, qətiyyən təəccüblü deyildi. Onun hələ heç soyadını belə bilmirdim. Sonralar o vaxt nə fikirləşdiyini mənə dedi: “Bunu bir daha görmək istəmirəm. Bu qadından tezliklə canımı qurtarmalıyam. O, kimisə əlinə keçirməyə çalışan həyasızın biridir”.

Yeməkdən sonra Dana məni evə ötürdü, lakin yolboyu heç nə danışmadı. Ertəsi gün onunla belə bir axmaq zarafat etdiyimə görə özümə nifrət etdim. Amma o vaxt bu, bölüşə biləcəyim ən təbii söz kimi gəlirdi. Sanki “Bu gün yağış

yağacaq” dediyim kimi. Bir həftə ərzində mənə zəng vurmadı və mən buna qətiyyən təəccüblənmədim. Nəhayət, inadımdan əl çəkib özüm zəng etdim. O soruşdu:

- Haradasan?
- Dostumun evində. Görüşmək istəyirsən?
- Hə, əlbəttə. Gəl, bir yerdə nahar edək.
- Səni sevirəm.
- Mən də...

Dəstəyi çaşqınlıq və həyəcan içində yerinə qoydum, axı yaxşı davranacağıma söz vermişdim, amma ona sevdiyimi dedim! Bu dəfə uşaq və bu kimi axmaq şeylər barədə danışmayacağıma söz vermişdim, əvəzində onu sevdiyimi dedim! Ah, Varis, sənə nə olub? Hansısa oğlan mənimlə maraqlananda həmişə ondan qaçır, uzaq olmağa çalışırdım. O axşam Dana ilə rastlaşanda əynimdə yaşıl köynək var idi, saçım isə Afro stildə dağınıq idi. Sonralar o, mənə dedi ki, həmin axşam o, hansı tərəfə baxıbsa, orada yaşıl köynəkli, Afro saçlı qız görürmüş. Ona izah etməyə çalışdım ki, əgər nəyisə çox arzulayıramsa, onun arxasınca gedirəm və birinci dəfə idi ki, səbəbini də bilmədən bir kişini sevirdim. İzah edə bilmədiyim yeganə şey isə özümü onu illərlə tanıyırammış kimi hiss etməyim idi.

Dana ilə nahar vaxtı görüşdük və hər şey barədə doyunca söhbət etdik. İki həftə sonra mən onun Harlemdəki evində yaşayırdım. Altı aydan sonra isə evlənmək qərarına gəldik.

Bir ildən çox idi bir yerdə yaşayırdıq. Bir gün Dana gözlənilmədən dedi: “Məncə, sən hamiləsən”. “Allah xatirinə, nə danışırısan!” - mən etiraz edirdim, o isə sözünü geri götürmürdü: “Gəl aptekə gedək”. Biz aptekə gedib hamiləlik

testi aldıq. Nəticə müsbət çıxdı. Testi göstərib dedim: “Sən bu zibilə inanmırsan da, düzdür?!” O, qutudan başqasını çıxararaq ikinci dəfə yoxlamaq üçün mənə verdi: “Yenə yoxla”. Budəfəki də müsbət çıxdı. Ürəyim bulanmağa başlamışdı, amma həmişə aybaşı vaxtı ürəyim bulanırdı deyə ağıma başqa bir şey gəlmirdi. Lakin budəfəki ürəkbulanma fərqli idi. Həmişəkindən daha ağrılı və daha pis idi. Yenə də hamilə olduğum ağıma gəlmirdi. Ağn elə kəskin idi ki, öləcəyimi fikirləşirdim. Həkimə getdim, vəziyyətimi izah etdim. O, qan analizi götürdü və cavabı üç gün həyəcanla gözləməli oldum. İşə bax! Nə olub, görəsən? Yəqin, elə ciddi xəstəliyim var, bunu mənə demək istəmir.

Nəhayət, bir gün evə gələndə Dana dedi:

- Həkim zəng vurmuşdu.

Əlimi boğazıma aparıb həyəcanla soruşdum:

- İlahi, o nə dedi?

- Dedi ki, səninlə danışmaq istəyir.

- Ondan heç nə soruşmadın?

- Dedi ki, sabah səhər 11-12 arası yenə zəng vuracaq.

Həmin axşam həyatımda ən uzun gecə oldu. Yerimdə uzanıb nələr ola biləcəyini fikirləşirdim. Ertəsi gün telefon zəng

çalanda cəld dəstəyi götürdüm. Həkim dedi:

- Sənə bir xəbərim var. Sən artıq tək deyilsən.

Gördünmü, tək olmadığımı, şişlərlə dolu olduğumu deyir!

- Yox, ola bilməz. Siz nə demək istəyirsiniz?

- Sən hamiləsen. İkiaylıq hamilə.

Bu sözləri eşidəndə sevincimdən ayaqlanm yerdən üzüldü. Dana da bu xəbərə çox sevindi, çünki o da ata olmağı

arzulayırdı. İkimiz də əmin idik ki, uşaq oğlan olacaq. Lakin məni daha çox uşağın sağlamlığı maraqlandırır. İkinci dəfə həkimlə görüşəndə o, uşağımızın cinsini təyin etmişdi. Lakin ondan xahiş etdim ki, bunu mənə deməsin.

- Lütfən, mənə, sadəcə, onun normal olduğunu deyin.
- Uşaq normaldır. - Bu, eşitmək istədiyim yeganə söz idi.

Əlbəttə, Dana ilə xoşbəxt evliliyimin qarşısında böyük bir sədd var idi - Nigel. Dördaylıq hamilə olanda Uelsə gedib bu məsələni onunla müzakirə edib birdəfəlik yoluna qoymaq qəranna gəldik. Biz Londona çatanda mənə soyuq olmuşdu, üstəlik ürəyim də bulanırdı. Biz dostumuzun evində qaldıq, bir neçə günə özümü yaxşı hiss etdikdən sonra Nigelə zəng vurdum. Lakin o da soyuqladığını deyərək görüşümüzü təxirə saldı.

Nigel sağalıb bizimlə görüşənəcən bir həftədən çox gözləməli olduq. Ona zəng vurub qatarın nə vaxt olacağını və Dana ilə gələcəyimi dedim.

- Heç bir problem olmasını istəmirəm, eşitdin?
- Onu görmək istəmirəm. Bax indidən deyirəm. Bu, ikimizə aid məsələdir.
- Nigel...
- Özün bil. Bunun ona heç bir dəxli yoxdur.
- Bunun ona çox dəxli var, o, mənim nişanlım, evlənəcəyim adamdır.
- Onu görmək istəmirəm, vəssalam.

Beləcə Nigel dediyindən dönmürdü və mənim Uelsə tək gəlməyimi istəyirdi. Mən qatardan düşəndə o, dayanacağa söykəlib həmişəki kimi yenə də siqaret çəkirdi. O, axırıncı dəfə onu gördüyümdən də pis görünürdü. Saçları bir az da

uzanmışdı, gözlərinin altı kölgələnmişdi.

Danaya dedim:

- Bax, o, oradadır. Çalış səbirli olasan.

Biz ona yaxınlaşdıq, ağzımı açmağa imkan vermədi:

- Sənə dedim ki, onu görmək istəmirəm. Axı bunu dedim sənə. Səninlə tək görüşmək istədiyimi dedim.

Dana çantaları səkinin üstünə qoydu və dedi:

- Bura bax, onunla belə danışma! Mənim haqqımda da hörmətlə danış! Niyə onu tək görmək istəyirsən? Məqsədin nədir? Tək görsən nə olacaq ki? Mən isə onun səninlə tək görüşməyini istəmirəm. Bu dediklərini bir də təkrar etsən, səni təpiyimin altına salaram!

Nigelin rəngi daha da soldu. Dedi:

- Maşında hamımıza yer yoxdur.

- Sənin maşınına ehtiyacımız yoxdur. Biz taksi ilə gələ bilərik. Təki bu iş bitsin.

Nigel maşınına tərəf gedərək:

- Yox, yox. Hər şey heç də asan olmayacaq, - dedi.

O, maşınına oturub mühərriki işə saldı və sürətlə yanımızdan keçib getdi. Dana ilə mən səkidə dayanıb onun gözdən itməyinə baxdıq. Hotel tutmaq qərarına gəldik.

Bəxtimizdən stansiyanın düz yanında hotel var idi. O qədər də yaxşı deyildi, amma bu vəziyyətdə vacib deyildi. Şəhərə çıxıb bir hind kafesinə girdik. Yemək sifariş verdik, amma heç birimizin iştahası olmadığından hotelə qayıdanacan dinməzcə oturub yeməyə tamaşa etdik.

Ertəsi gün səhər yenə Nigelə zəng vurdum: “Əşyalarımı götürmək istəyirəm. Eşidirsən? Bu barədə danışmaq istəmirsənsə, unut getsin. Sadəcə, əşyalarımı mənə ver”. Heç

bir razılaşma olmadı. Dana ilə başqa bir hotelə köçməli olduq, çünki indi qaldığımız hotel tamamilə tutulmuşdu. Həm də Nigellə bu dartışma, Allah bilir, nə qədər çəkəcəkdi. Buna görə daha rahat bir yerdə qalmaq istəyirdik. Hotelə yerləşdikdən sonra bir də zəng vurdum: “Niyə belə eşşəklik edirsən? Gör bu, neçə ildir davam edir? Yeddi? Səkkiz? Bəs deyil?! Gəl qurtaraq bu söhbəti”. “Yaxşı. Mənimlə görüşmək istəyirsənsə, görüşək. Amma təkcə. Səni gəlib hoteldən götürəcəyəm, amma o çölə çıxsan, hər şey bitdi. Yanından ötür-keçəcəyəm”, - dedi. Bu - qarmaqarışlıq vəziyyətdə başqa çıxış yolu görmədiyimdən köks ötürüb razılaşdım.

Dəstəyi asıb vəziyyəti Danaya izah etdim: “Lütfən, Dana, icazə ver onunla tək görüşüm, bəlkə yola gətirə bildim. Mənə görə, lütfən”. “Yaxşı, əgər fikirləşirsənsə ki, bunun köməyi olacaq, get. Amma sənə toxunsa, onun payını verəcəyəm. Sənə deyirəm, ondan heç gözümlə su içmir. Bir halda ki özün getmək istəyirsən, səni saxlaya bilmərəm”, - dedi. Danaya, lazım olarsa, ona zəng vuracağımı dedim.

Nigel gəlib məni götürdü və kirayələdiyi bağ evinə apardı. İçəri keçdik, mənə çay verdi. Nigellə dedim:

- Bax, Nigel. Mən ona ərə gedirəm, ondan hamiləyəm. Sənin dəyərləli arvadın olduğumu unut və birgə yaşayacağımızla bağlı xəm xəyallardan ayıl. Hər şey bitib, başa düşürsən? İndi gəl bu işi bitirək. Boşanmaq istəyirəm, günü bu gün, bu həftə. Və bu işi yoluna qoymamış Nyu-Yorka qayıdan deyiləm.

- Mənə borclu olduğun pulları verənəcən səndən boşanan deyiləm.

- Sənə pul borcluyam? Nə qədər? Neçə illərdir işləyib sənə pul verən bəs kimdir?

- O pullar yediyin yeməklərin pulu idi.
- Hə, belə de?! Hətta burada yaşamadığım vaxtda da! Yaxşı, əgər borclu olduğumu hesab edirsənsə, de görüm, nə qədər verməliyəm?
- Ən azı qırx min funt.
- Nə?! Bu qədər pul haradandır məndə? O qədər pulum yoxdur.
- Mənə dəxli yoxdur, dəxli yoxdur, dəxli yoxdur. Nə var, onu da deyirəm. Mənə pul borclusan və onu verənə qədər heç yerə getməyəcəyəm və heç bir boşanma da olmayacaq. Borclu olduğun məbləği verməsən, bir də heç vaxt subay ola bilməyəcəksən. Mən evimi də sənə görə satdım.
- Evi borcunu ödəyə bilmədiyini üçün satmışsan, mən isə o pulu ödəməkdən tənəyə gəlmişdim. Bunun üçün sən adi bir iş tapıb işləməli idin, amma sən bunu da bacarmadın.
- Nə? Nə iş görəcəkdin? Harada işləyəcəkdin? “McDonald’s”da?
- Söhbət evi əldə saxlamaq üçün ipotekanı ödəməkdən gedirdisə, niyə də yox?
- Bu, mənim bacardığım iş deyil.
- Bu vaxta kimi sən hansı işi bacarmısan ki?
- Mən ətraf mühitin mühafizəsi üzrə mütəxəssisəm!
- Hə, doğrudur. Sənə iş də tapdım, amma onlar səni qovdular. Özündən başqa heç kimi günahlandıra bilməzsən və mən artıq bu söhbəti eşitmək belə istəmirəm. Sənə bir qəpik də verən deyiləm. Bilirsən nə et? O pasportunu götür dalına sox! Səninlə danışmağın heç bir mənası yoxdur. Bizimki heç vaxt gerçək və qanuni evlilik olmayıb, çünki biz heç vaxt yaxın əlaqədə olmamışıq!

- Bu, doğru deyil. İndiki qanunda bu, belə deyil. Sən mənimlə evlisen və mən səni heç vaxt boşamayacağam, Varis. Sənin uşağın da ömrü boyu bic qalacaq.

Gözlərimi ona zillədim. Əgər bu vaxta kimi ona yazığım gəlirdisə, indi o hiss nifrətlə əvəz olunmuşdu. Düşdüyüm vəziyyətin dəhşətli kinayəsini başa düşürdüm. Onunla evlənməyə ona görə razı olmuşdum ki, guya o, mənə kömək etmək istəyirdi, çünki bunu “Allah xatirinə” edirdi. Bacısı yaxın rəfiqəm olduğundan fikirləşirdim ki, hansısa bir problem yaransa, o müdaxilə edəcək. Lakin o artıq yanımızda yox idi.

- Nigel, sənin razılığın olsa da, olmasa da, mən boşanacağam. Artıq sənə deyiləsi sözüm yoxdur.

O, bir dəqiqə gözünü də qırpmadan üzümə ciddi-ciddi baxdı və sakitcə dedi: - Yaxşı, əgər sən yoxsansa, mən də yoxam. Əvvəl səni, sonra da özümü öldürəcəyəm.

Nə etməli olduğumu fikirləşərək yerimdə donub-qaldım, sonra hədə-qorxu gəlməyə başladım:

- Dana bura, mənim arxamca gəlir. Sənin əvəzinə olsaydım, buna heç cəhd də etməzdim.

Bu dəfə lap ağ eləmişdi. Dərhal oradan getməli idim. Əyilib yerdən çantamı götürəndə o, arxadan məni itələdi. Əvvəl səsgücləndiricinin üstünə, sonra isə arxası üstə döşəməyə yumalandım. Orada uzanaraq yerimdən qalxmağa qorxurdum. İlahi - uşağım! Uşağa bir zərər dəyə biləcəyini fikirləşib ağlımı itirirdim. Yavaş-yavaş ayağa qalxmağa çalışdım.

- Lənətə gələsən, sən yaxşısan? - o qışqırdı.

- Hə, yaxşıyam, - sakitcə dedim. Onun yanma tək gəlməkdə necə axmaqlıq etdiyimi başa düşdüm və indi tək istədiyim şey oradan sağ-salamat çıxmaq idi. -Yaxşıyam, heç

nə olmayıb.

Mənə ayağa qalxmağa kömək etdi. Özümü heç nə olmamış kimi apardım, gödəkcəmi geyindim.

- Səni evə aparacağam. Get min maşına. - Yenə cini tutdu. O, maşını sürdükcə fikirləşirdim: “O, bu uşağa nifrət edir, onun ölümündən başqa heç nə onu xoşbəxt edə bilməz. Bəlkə maşını qayanın başından uçuruma sürəcək?” Təhlükəsizlik kəmərimi bağladım. Yolboyu o qışqırır, söyür, mənə ağzına gələnı deyirdi. Mənsə sakitcə əyləşib düz qabağa baxır, onun vuracağından qorxub heç nə demirdim. Bu vaxt ərzində özümü tamamilə unudub yalnız bətnimdəki körpəni fikirləşirdim. Mən mübariz qız idim, hamilə olmasaydım, onun xayalarını dartıb yerindən qopardardım!

Biz hotelə çatanda o, yenə qışqırdı:

- Elə bu? Sənin üçün bu qədər yaxşılıq eləyəndən sonra heç nə deməyəksən?!

Maşını saxladı, qəfildən mənə tərəf uzanaraq qapını açdı və məni yerə itələdi. Ayağımın biri hələ maşında, bədənimlə yerdə

yan uzanmış vəziyyətdə kəməri açmağa çalışırdım. Maşından çıxan kimi otağımıza qaçdım.

Dana qapını açanda gözümlün yaşı sel kimi axırdı.

- Nə olub? O, sənə neylədi?

Bilirdim ki, həqiqəti desəm, Nigeli öldürəcək, sonra həbsxanaya düşəcək, mən isə övladımızı təkbaşına böyütməli olacağam. Burnumu çəkə-çəkə dedim:

- Heç nə. Həmişəki kimi yenə eşşəklik elədi. Əşyalanmı vermədi.

- Elə buna görə ağlayırsan? Varis, unut getsin, ondan ötrü

ağlamağına dəymir. Dana ilə Nyu-Yorka gedən ilk reyslə evimizə qayıtdıq.

İndi, o günləri yadıma saldıqca sonradan mənə qarşı eşşəklik etməyinə baxmayaraq, ona minnətdaram. Britaniyada tək və köməksiz olduğum zaman mənə görə nələrə getdiyini və nələrin bahasına mənə kömək etdiyini unuda bilmərəm.

Səkkizaylıq hamilə olanda bir afrikalı fotoqraf bu vəziyyətdə şəkillərimi çəkmək istədi. O, İspaniyada işləyirdi və xahiş edirdi ki, ora gəlim. Onda artıq özümü yaxşı hiss edirdim və səyahət etməkdən qorxmurdum. Lakin bilirdim ki, altı aydan sonra uçmağa icazə verilmir. Əynimə boş olan bir sviter geyindim və təyyarəyə mindim. O, “Marie Claire”i⁷ üçün bir neçə möhtəşəm şəkil çəkdi.

Hamiləliyimin son vaxtlarında bir dəfə də uçmalı oldum. Doğuşdan iyirmi gün əvvəl mənə kömək etmələri üçün Nebraskaya, Dananın ailəsinin yanına uçdum. Dananın isə klubda çıxışı olmalı idi. Buna görə də o, növbəti həftə gəlməyi planlaşdırırdı. Ora çatdıqdan bir neçə gün sonra bir səhər oyananda mədəmdə ağrı hiss etdim və axşam nə yediyimi xatırlamağa, bunun nədən ola biləcəyini fikirləşməyə çalışdım. Ağrı bütün günü davam etdi, amma heç kimə heç nə bildirmədim. Sabahısı gün isə mədəmdəki ağrı daha da kəskinləşdi. Fikirləşdim ki, bəlkə də heç mədə ağrısı deyil, doğum sancısıdır.

Dananın anası işdə idi. Ona zəng vurdum.

- Qarnımda qərribə ağrı var. Dünəndən başlayıb, bütün gecəni də davam edib. Nə yediyimi bilmirəm, amma ağrı keçmir.

- Varis, Allah xatirinə! Sənin sancıların başlayıb!

Doğrudan?! Uşağım dünyaya gələcəkdi deyə özümü hədsiz

xoşbəxt hiss edirdim. Nyu-Yorka, Danaya zəng vurub dedim:

- Məncə, uşağımız doğulur!

- Yox, yox! Mən ora çatanacan olmasın! QOYMA DOĞULSUN! Gəlirəm, elə bu dəqiqə təyyarəyə minirəm.

- Sən gəl qoyma görüm, necə qoymursan! Məndən asılı deyil ki! Axmaq kişilər!

Amma ilk övladımızın doğumunda Dananın yanımda olmasını istəyirdim. O, yanımda olub bu sevinci mənimlə bərabər yaşamasaydı, məyus olardım. Dananın anası ilə danışdıqdan sonra o, xəstəxanaya zəng vurmuşdu. Xəstəxanadan zəng vurub dedilər ki, uşağın tez doğulmasım istəyirsənsə, gəzməlisən. Mənsə Dana gələncən uşağın doğulmasım istəmirdim deyə fikirləşdim ki, əksini etməliyəm, beləcə, tərpənmədən yerimə uzandım.

Dana növbəti gün axşamadək gəlmədi. Artıq üç gün idi sancılarım davam edirdi. Atasını onu aeroportdan götürməyə gedəndə mən ağrıdan qışqırırdım.

“Say, Varis, başla saymağa!” - Dananın anası qışqırırdı. Fikirləşdik ki, artıq xəstəxanaya getmək vaxtıdır, lakin maşın Dananın atasında olduğu üçün gedə bilmirdik. Onlar evə çatanda içəri keçməyə macal vermədən Dananın anası qışqırdı: “Maşına qayıt, xəstəxanaya gedirik!”

Saat onda xəstəxanaya çatdıq, ertəsi gün saat on olmuşdu, amma mən hələ sancı çəkirdim. “Ağacdan başıaşağı sallanıb yellənmək istəyirəm!” - deyərək ağrını azaltmaq üçün çığırırdım. Bilirdim ki, heyvanlarda da bu instinkt var, meymunların instinkti kimi. Onlar da doğana qədər hərəkət edir, oturur, özlərini yırğalayır, doğumu yataraq gözləməirlər. O vaxtdan bəri Dana mənə meymun deyir və bəzən qalın səslə

qışqırır: “Ağacdən başıaşağı sallanıb yellənmək istəyirəm!”

Biz doğum otağında olarkən gələcək ata özünü məşqçi kimi apanrdı: “Nəfəs al, əzizim, nəfəs al”. “Rədd ol! Rədd ol buradan! Səni öldürəcəyəm, əclaf! Alçaq!” - dedim. Ay Allah, onu öldürmək istəyirdim. Ölmək, amma ölməzdən əvvəl onu öldürdüyümə əmin olmaq istəyirdim!

Nəhayət, günorta vaxtı, həmin an yetişdi. Londondakı o həkimə hədsiz minnətdaram. Çünki tikili vəziyyətdə necə doğa biləcəyimi həтта təsəvvür belə edə bilmirəm. Doqquz ay gözlədikdən və üç gün sancıdan əziyyət çəkədikdən sonra oğlum artıq qucağımda idi. Bu qədər uzun bir vaxtdan sonra onu - balaca körpəmi görməyimə çox şad idim. O, ipək kimi qarasaçlı, bapbalaca ağızlı, barmaqları və ayaqları uzun, gözəl bir körpə idi. Onun boyu iyirmi düyüm, çəkisi isə cəmi altı funt on üç unsiyəi idi. Oğlum doqquz ay qaranlıqda qaldıqdan sonra, yəqin, fikirləşirdi ki, elə bu? Bu nə işıqdır? Işıqlı dünya dedikləri budur?

Uşaq doğulan kimi onu təmizləmədən sinəmin üstünə qoymalarını xahiş etdim. Belə də etdilər. Körpəni qucağıma alan kimi dərhal ağrı unutdum. Bütün analann dediyi sözü yadıma saldım: övladını qucağına götürən kimi ağrını unudursan. O anda heç bir ağrı hiss etmir, yalnız sevinc hissi keçirirsən.

Uşağa Aleke adını verdim. Somali dilində “güclü aslan” deməkdir. Lakin onda o, balaca ağız, yumru yanaqları, parlaq saçları ilə aslandansa daha çox balaca qara Kupidəig bənzəyirdi. Geniş və düz alını eynilə mənimkinə oxşayırdı. Onunla danışanda oxumağa hazırlaşan quşlar kimi dodaqlarını büzürdü. Doğulduğu andan ətrafına sakit və diqqətlə baxır, hər

şeylə maraqlanır, balaca dünyasını kəşf edirdi.

Balaca qız olanda heyvanları otlamağa apardığım vaxt axşamın çatmağını və Mamanın qucağında yatmağı elə səbirsizliklə gözləyirdim ki... O, saçımı sıgalladıqca özümü rahat və təhlükəsiz hiss edirdim. İndi Alekeni o cür sıgallayıram, o da bunu çox sevir. Əlim başına dəyən kimi o, dərhal yuxuya gedir.

Oğlumun doğulduğu andan həyatım dəyişdi. Onun mənə bəxş etdiyi xoşbəxtlik hədsizdir. Əvvəllər şikayət etdiyim və narahat olduğum bütün mənasız söhbətlərə artıq həyatımda yer yoxdur. Başa düşdüm ki, onlann hamısı boş şey imiş. Oğluma həyat vermək mənə həyatı, həyatın mənasını anlatdı.

171937-ci ildən bəri nəşr edilən aylıq moda jurnalı

18 1 ounce (unsiya) = 28 qram

19 Yunan mifologiyasında erotik sevgi və istək Allahı, ilahə Veneranın oğlu.

17. SƏFİR

Bizim mədəniyyətimizdə qadın ana olmaqla başqa bir insana həyat verdiyinə görə xüsusi bir hörmət qazanır. Aleke doğulanda mən də artıq yaşa dolmuş bir qadın - Mama oldum. Beş yaşında sünnət olunmaqla vaxtsız başlanan qadınlığa keçid müddətim otuz yaşında ana olmağımla başa çatmışdı. Eyni zamanda indi anama olan hörmətim dəfələrlə artmışdı. Somali qadınlarının, sadəcə, qadın doğulduqlarına görə necə əziyyət çəkdiyini və iradə nümayiş etdirməli olduğunu anlamağa başlamışdım. Qərbdə yaşayan qadın kimi sağ qalmaq xatirinə qarşımdakı öhdəlikləri yerinə yetirmək üçün bütün varlığımla mübarizə aparırdım, hətta bəzən bacarmayacağımı fikirləşsəm belə. O günləri xatırlayarkən aybaşı olduğum

vaxtlarda öləcəyimi düşündüyüm dözülməz ağrılara baxmayaraq, işləməyə çalışdığım və “McDonald’s”da döşəmələri sildiyim, düz-əməlli işəyə bilmək üçün vaginamdakı kobud tikişləri əməliyyat etdirdiyim, hamilə vəziyyətdə metro

ilə Harlemə gedib pilləkənləri dırmaşaraq bazarlıq etdiyim, doğuş otağında üç gün doğum sancılan çəkərək həkimlərin qarşısında öləcəyimi düşündüyüm vaxtlar yadıma düşür...

Reallıq odur ki, mən bəxti gətirmiş insanam. Bəs aybaşı ağrılan ilə güclə ayaqda qalmağa çalışaraq öz keçilərini sulamaq üçün millərlə yol getməyə məcbur olan səhra qızları necə olsun? Bəs hər doğuşdan sonra vaginası əri üçün dar olsun deyə yenidən paltar kimi tikilən qadınlar? Yaxud doqquzaylıq hamilə ikən evdə acından ölən digər on bir övladı üçün səhrada yemək axtarışına çıxan analar necə? Bəs ilk övladının doğuşuna hazırlaşan vaginası sıx tikilmiş qadının sonrakı vəziyyəti?

Anam kimi tək-tənha səhraya çəkilib yanında heç kim olmadan doğan qadınların aqibəti necə? Təəssüf ki, son sualın cavabını bilirəm... Çoxları qanaxmadan həyatını itirir, işdir, bəxtləri gətirsə, onların cəsədlərini kaftarlardan və leşyeyən quşlardan qabaq ərləri tapır...

Yaşa dolduqca və dünyagörüşüm artdıqca başa düşdüm ki, mən tək deyiləm. Sünnət olunduqdan sonra dözməli olduğum problemlər dünyada mənim kimi milyonlarla qıza, qadına da əziyyət verir. Cahil bir ayin səbəbindən Afrika qitəsində yaşayan qadınların əksəriyyəti həyatları boyu ağrı çəkməyə məhkum olur. Anam kimi səhrada yaşayan köməksiz və pulsuz qadınlara bəs kim kömək etməlidir? Səsini belə çıxara

bilməyən çarəsiz balaca qızların dadma kimsə çatmalıdır axı. Mən də həyatıma köçəri kimi başladığıma görə fikirləşdim ki, onlara kömək etmək mənim insanlıq borcumdur.

Adi bir şansdan sonra həyatımın necə bu qədər dəyişdiyini heç vaxt izah edə bilmirəm. Lakin, düzünə qalsa, adi şans anlayışına o qədər də inanmıram, çünki həyatımıza bundan da güclü təsir edən bir amil var. Evimizdən qaçarkən səhrada şirdən məni Allah qorudu, o vaxtdan bəri fikirləşdim ki, onun məni sağ saxlamaqda başqa bir planı var. Əgər bunun bir səbəbi var idisə, bəs o səbəb nə idi?

Bir müddət əvvəl “Marie Claire” moda dərgisinin yazan məndən müsahibə götürmək üçün görüş təyin etmişdi. Görüşdən əvvəl ona nədən danışmaq istədiyimi bir xeyli düşündüm. Yazıçı Laura Ziv ilə görüşəndə ona baxan kimi mənə xoş təsir bağışladı. Dedim: “Bilirsiniz, sizin mənimlə hansı mövzuda danışmaq istədiyinizi bilmirəm, lakin modelliyyə aid mövzuda müsahibələrim milyon dəfələrlə olub. Deyəcəklərimi çap edəcəyinizə söz versəniz, sizə həqiqi bir həyat hekayəsi danışmaq istərdim”.

O: “Doğrudan? Əlimdən gələni etməyə hazıram”, - dedi və səsyazanı işə saldı. Ona uşaq olarkən sünnət olunmağımdan danışdım. Qəfildən, müsahibənin ortasında o, ağlamağa başladı və səsyazanı söndürdü.

- Sizə nə oldu?

- Bu, dəhşətdir... tükürpərdicidir. Hələ bu gün də belə şeylərin baş verdiyi ağılıma gəlməzdi.

- Məsələ də elə bundadır ki, Qərbdə yaşayanlar bundan xəbərsizdirlər. Əminsiniz ki, bu müsahibəni qadınlardan başqa heç kimin oxumadığı parlaq və möhtəşəm dərginizdə çap edə

biləcəksiniz?

- Əlimdən gələnı edəcəyımə söz verirəm. Amma son qərar baş redaktordan asılıdır.

Ertəsi gün müsahibədən sonra danışdıqlarıma görə utandım və heyrətə gəldim. İndi hər kəs başıma gələnlərdən xəbərdar olacaqdı. Hətta ən yaxın dostlarımla belə balaca olarkən başıma gələn bu tükürpərdici hadisəni bilmirdilər. Somalidə çox məxfi bir ayin olduğu üçün bu, heç vaxt haqqında danışa bilməyəcəyim bir mövzu olmalı idi. Amma bu haqda indi milyonlarla tanımadığım adama danışmış olacaqdım. Lakin... nəhayət, qərar verdim: qoy olsun! Əgər lazımdırsa, buna görə ləyaqətimi belə itirməyə hazıram. Belə də etdim. Sanki paltarlarımı soyunduğum kimi, ləyaqət haqqında düşüncələrimi də bir kənara qoydum. Lakin eyni zamanda başqa somalililərin buna münasibəti də məni narahat edirdi, onların nə deyəcəklərini təsəvvür edirdim: “Bizim qədim ənənəmizi tənqid etməyə necə cəsərət etmişən?!” Efiopiyada ailəmə necə rişxənd edəcəklərini təsəvvürümə gətirirdim: “Qızınız Qərbdə yaşadığına görə özünü çoxbilmiş hesab edir?!” Çox götür-qoy etdikdən sonra başa düşdüm ki, iki əsas səbəbə görə sünnət olunmağım haqda danışmalı idim. Əwəla, bu, məni çox narahat edirdi. Bundan başqa, başıma gətirilən o işin əziyyətini hələ də çəkirdim. Ömrüm boyu heç vaxt seksdən həzz ala bilməyəcəkdım. Bunu yoluna qoymaq üçün heç bir çarə

olmadığına görə özümü yarımçıq, şikəst hesab edirəm. Dana ilə görüşəndə, nəhayət ki, ilk dəfə bir kişiylə vuruldum və onunla seks həzzi yaşamaq istədim. Əgər bu gün məndən soruşsanız ki, “Seksdən həzz ala bilirsən?” cavabım, əlbəttə ki,

“yox” olacaq. Dananı çox sevdiyim üçün ona fiziki cəhətdən yaxın olmaqdan, sadəcə, mənəvi həzz alıram.

Bütün ömrüm boyu sünnət olunmağımın səbəbini bilməyə çalışmışam. Bəlkə də əgər tutarlı bir səbəb tapa bilsəydim, bunu qəbul edə bilərdim. Lakin belə bir səbəb yox idi. Nə qədər baş sındırsam da, cavab tapa bilmədiyimdən bir o qədər əsəbiləşirdim. Həyatım boyu bunu bir sirr olaraq saxlamışdım, amma artıq bu sirri bölüşməyə ehtiyac duyurdum. Ətrafımda ailəmdən - anamdan və ya bacımdan - heç kim olmadığından bu dərdimi kiminləsə bölüşə bilmirdim. “Qurban” sözünə nifrət edirəm, çünki bu söz acizliyi bildirir. Amma o qaraçı qadın kəsib-tökəndə mən məhz qurban idim. Kifayət qədər yaşa dolmuş bir qadın olaraq artıq qurban deyildim və hərəkətə keçə bilərdim. “Marie Claire” dərgisinə müsahibə verməklə, əslində, bu əzablı ənənəni davam etdirənlərə bunun necə hiss olduğunu,

ən azı, “qurban”lardan biri olmuş qadının dilindən çatdırmaq istəyirdim. Çünki bu iyrənc və tükürpərdici ənənənin mövcud olduğu ölkələrdəki qadınların çoxu susmağa məcbur edilir.

Mənə elə gəlirdi ki, küçədə yanımdan ötən adamlar sirrimi bildikdən sonra mənə birtəhər baxacaqlar. Fikirləşdim ki, nə olur-olsun, vecimə də almayacağam. Çünki o müsahibəni verməkdə ikinci səbəbim insanları hələ indiyəcən də mövcud olan bu ənənədən xəbərdar etmək idi. Bunu artıq özüm üçün deyil, bütün dünyada bu dəhşətli əzabı yaşamaqda olan və yaşayacaq balaca qızlar üçün edirəm. Yüzlərlə, minlərlə deyil, milyonlarla qız bu əzablan yaşayır və çox vaxt da bu, onların ölümünə səbəb olur. Yaşadıqlanmı silmək çox gecdir, çünki artıq şikəst edilmişəm, lakin bəlkə də kimisə bundan qoruya

bilmək üçün nəşə edə bilərəm.

“Qadın sünneti faciəsi” sərlövhəli müsahibəm işıq üzü görəndə münasibət dramatik oldu. Laura alqışalayırıq bir iş görmüşdü və belə bir məqaləni dərc etməklə “Marie Claire” də cəsarətli addım atmışdı. Jurnalə və Equality Now qadın hüquqlarının müdafiəsi təşkilatına bundan sonra çoxlu dəstək məktubları gəldi. Bu hüznü hekayəmi danışarkən Lauranın dəhşətə gəldiyi kimi, oxucular da dəhşətə gəlmişdilər:

“Marie Claire”in mart sayında qadın sünneti haqqında dərc edilmiş məqaləni oxuduğum vaxtdan bir ay keçməsinə baxmayaraq, hələ də bunu ağımdan çıxara bilmirəm. Hələ də inana bilmirəm ki, qadın, yaxud kişi olsun, fərq etməz, Allahın kişinin həyat yoldaşı və dayağı kimi yaratdığı qadına qarşı belə bir qeyri-insani və qəddar münasibəti qəbul edə və ya unuda bilər. Bibliyada deyilir ki, kişilər qadınlarını sevməlidirlər. Hətta Allahın mövcud olmadığı hesab edilən cəmiyyətlərdə belə qadının ağrımına, zədələnməsinə və hətta ölümünə səbəb olan hərəkətlər yolverilməz hesab edilir. İnsan öz qadınma, qızma, bacısına qarşı belə zülm edilməsinə necə yol verə bilər? Sözsüz ki, bununla öz qadınlarmə necə bir zərbə vurduqlarını anlamamış deyillər!

Bu vəhşiliyin qarşısını almaqda Allah özü bizə kömək olsun. Məqaləni oxuduğum gündən bəri hər gün bu vəhşiliyi fikirləşərək yuxudan oyanır, bu fikirlə yuxuya gedir, bütün gün bunu düşünərək ağlayıram! World Vision və başqa bu kimi qadın hüquqlarının müdafiəsi təşkilatları bu insanları maarifləndirə bilərlər; evlilik və fiziki yaxınlıq kişilər üçün olduğu kimi, qadınlar üçün də həzzverici ola bilər. Çünki kişilər kimi, qadınlar da daha yaxşı bir səbəb üçün doğulurlar!

Və başqa biri:

Varis Dirie haqqındakı məqalənizi yenidən oxudum və hələ də körpə qızların cinsi orqanların belə amansızlıqla şikəst edilməsinə dözməli olduqlarını bilib dərinlən mütəəssir oldum. Bu gün də belə amansız hərəkətlərə yol verildiyinə inanmaq olduqca çətinlir. Qadınlara bütün ömürləri boyu bunun nəticəsi olan problemlərə dözməli olması ağlasığmazdır. Fərq etməz, bu, əsrlərlə davam edən bir ənənədir, yoxsa yox, qadınlara qarşı edilən bu zülmə son qoyulmalıdır. Bunu öz qadınma rəva görən çox yox, bircə kişinin cinsi orqanı yarılıb yenidən tikilsə, sizi əmin edirəm ki, bu ənənəyə tezliklə son verilər! Şiddətli və həmişə davam edən ağrıdan əziyyət çəkən bir qadınla necə fiziki yaxınlıq etmək olar axı?! Bu məqaləni oxuduqca göz yaşları içində boğuldum və indi Equality Now təşkilatına necə kömək edə biləcəyimi öyrənmək üçün müraciət edirəm.

Mənə ünvanlanmış başqa bir məktubda deyilirdi:

Bu cür faciəvi əhvalatlar zaman-zaman danışılıb və danışılacaq da. Amma, Varis, bir toplumun öz övladlarına qarşı etdiyi bu dəhşətli hərəkətdən daha faciəvi heç nə ola bilməz. Müsahibəniz mənə çox təsirləndirdi. Bu, tək adamın işi olmasa da, belə vəhşi bir ənənəyə son qoymaq üçün əlimdən gələni etməyə hazıram.

Belə dəstək məktubları aldıqdan sonra bir xeyli rahatlandım. Bu məktubların arasında iki dənə tənqidi məktub da var idi və heç şübhəsiz ki, onlar Somalidən gəlmişdi.

Mən isə bu haqda daha çox müsahibə verməklə, məktəblərdə, ictimai təşkilatlarda və başqa bu kimi yerlərdə danışmaqla məsələni ictimailəşdirməyə başladım.

Sonra taleyin daha bir “dalğası” gəldi. Bir gün Avropadan Nyu-Yorka öz müdiri ilə uçuşan bir qrim ustası “Marie Claire”i açaraq mənim müsahibəmi oxuyur və yolboyu onu öz müdirinə məsləhət görərək: “Bunu mütləq oxumalısınız”, - deyir. Müdir isə məşhur jurnalist və müəllif Barbara Valter imiş. Sonralar Barbara mənə dedi ki, müsahibə o qədər təsirləndirici olub ki, onu axıra kimi oxuya bilməyib və bu mövzuya müraciət etməli olduğunu fikirləşib. Apancısı olduğu 20/20 adlı verilişlər silsiləsində xüsusi proqram hazırlamaq üçün danışdığım bu əhvalatdan istifadə edərək tamaşaçılara qadın sünneti haqda məlumat vermək qərarına gəlib. Prodüser Ethel Bass sonradan mükafata layiq görülməyə “Şəfaverici səfər” adlı veriliş hazırladı.

Barbara məndən müsahibə götürəndə özümü tamamilə çılpmaq hiss edir və ağlamaq istəyirdim. Məqalə üçün müsahibə vermək bundan daha asan idi, çünki onda oxucu ilə özüm arasında məsafə hiss edirdim. Bundan başqa, Lauraya bu haqda danışanda biz, sadəcə, restoranda oturub söhbət edən iki qadın idik. Lakin 20/20 verilişinə çəkiliş zamanı həyatımın bu vaxta kimi qoruyub saxladığım gizli sirlərini açıqca operator üzümü daha yaxından çəkirdi. Bu vaxt sanki kiminsə qəlbimi söküb açdığını hiss edirdim.

“Şəfaverici səfər” verilişi 1997-ci ildə yayımlandı. Bundan az sonra agentliyimdən mənə zəng gəldi. Onlar Birləşmiş Millətlər Təşkilatının onlarla əlaqə saxladığını dedilər. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının nümayəndələri də verilişə baxmış və təcili onlarla əlaqə saxlamağımı istəmişdilər.

Hadisələr başqa bir gözlənilməz məcrada davam edirdi. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Əhali Fondu məni qadın sünneti əleyhinə mübarizəyə qoşulmağa dəvət edirdi.

Ümumdünya Sağlamlıq Təşkilatı ilə birgə işlədiklərindən bu dəhşətli problemin yayılma perspektivinin statistikasını tərtib etmişdilər. O rəqəmləri gördükdən sonra bir daha anladım ki, bu yalnız mənim problemim deyil. Qadın sünneti, yaxud da rəsmi şəkildə adlandırıldığı kimi, qadın cinsiyyət orqanlarının şikəst edilməsi (FGM)²⁰ Afrikanın, əsasən, iyirmi səkkiz ölkəsində mövcuddur. BMT-nin hesablamalarına görə 130 milyon qadın və qız bu vəhşi ənənənin qurbanıdır. Bir ildə ən azı iki milyon qız növbəti qurban olmaq riskini daşıyır, bu isə - müvafiq olaraq bir gündə altı min qız deməkdir. Sünnet əməliyyatı çox primitiv bir şəkildə kənddə hansısa bir qadın, yaxud mamaça tərəfindən heç bir keyləşdiricidən istifadə edilmədən həyata keçirilir. Əllərinə hansı kəsici alət keçirsə: ülgüc, bıçaq, şüşə sınığı, iti daş, bəzi bölgələrdə hətta həmin nahiyəni dişləyib qopararaq - qızları sünnet edirlər. Bu proses coğrafi bölgələrdən və ənənələrdən asılı olaraq, daha sərt şəkildə həyata keçirilir. Ən yüngülvarı zədə qızları ömür boyu seks həzzindən məhrum etmək üçün klitorun üst hissəsinin kəsilməsidir. Ən pis hesab ediləni isə Somali qadınlarının 80%-i üzərində həyata keçirilən infibulyasiyadır. Mən də məhz bu növ sünnetə məruz qalmışam. Infibulyasiyanın dərhal üzə çıxan fəsadlarına ağrı şoku, infeksiya, sidik kanalı və ya anusun zədələnməsi, yara əmələ gəlməsi, tetanus, sidik kisəsi infeksiyası, HIV, hepatit B və qan zəhərlənməsi daxildir. Uzunmüddətli fəsadlarına isə sonsuzluq, uşaqlıq yolunda əmələ gələn kistalar və fırlar, ağrılı neyroma²², getdikcə çətinləşən sidiyəçıxma, ağrılı menstruasiya, aybaşı qanaxmalarının qann boşluğuna yığılması, cinsi soyuqluq, depressiya və ölümə səbəb ola biləcək xroniki və təkrarən baş

verən çanaq orqanları və sidik sistemi infeksiyalan daxildir.

Hər il iki milyon balaca qızın eynilə mənim kimi bu prosesi yaşadığını təsəvvür edəndə ürəyim parça-parça olur. Həm də anlayıram ki, bu zülm hər gün davam etdikcə öz sağlamlığına yenidən qovuşa bilməyən mənim kimi acıqlı qadınlar ordusu yetişdirilir.

Təəssüf ki, azalmaq əvəzinə, sünnət olunan qızların sayı durmadan artır. ABŞ-a və Avropaya köçmüş afrikalılar bu qəddar ənənəni özləri ilə birlikdə aparırlar. Xəstəliklərə Nəzarət və Qarşısının Alınması Təşkilatı Nyu-Yorkda yaşayan iyirmi yeddi min qadının bu proseduradan keçdiyini və ya keçəcəyini hesablayıb. Bunu nəzərə alaraq ABŞ-ın bir çox ştatında qadın sünnəti qanunla qadağan edilib. Qanunverici komissiya üzvləri risk altında olan uşaqları qorumaq üçün başqa, daha sərt bir qanuna ehtiyac hiss edir, çünki ailələr qızlarını sünnət etdirməyi özlərinin “dini hüquqları” olduğunu iddia edir. Çox vaxt Qərbdə yaşayan Afrika toplumları qaraçı qadın kimi sünnət edən qadınları Afrikadan Amerikaya gətirmək üçün pul yığırlar. O qadın da bir neçə qızı birdəfəyə sünnət edir. Bu mümkün olmadıqda ailələr təşəbbüsü öz əllərinə alır; Nyu-Yorkda bir ata qızının çığirtısını heç kim eşidə bilməsin deyər musiqi mərkəzinin səsini axıradək qaldırmış, steyk bıçağı ilə qızının cinsi orqanlarını kəsmişdi...

BMT-nin Xüsusi Səfir olmaq təklifini çox böyük bir fəxrlə qəbul etdim və onların bu mübarizəsinə qoşuldum. BMT-nin Əhali Fondunun icraçı direktoru, həkim Nafis Sadik kimi bir qadınla işləmək mənim üçün çox böyük bir şərəf olacaqdı. O, 1994-cü ildə Qahirədə keçirilən Əhali və İnkişaf üzrə

Beynəlxalq Konfransda FGM məsələsini qaldıraraq onun əleyhinə mübarizə aparan ilk qadınlardan biridir. Tezliklə Afrikaya səfər edib orada öz başıma gələnləri danışaraq BMT-nin bu missiyasına dəstək olacaqdım.

4 min ildən artıqdır Afrikada qadın sünnəti ənənəsi yaşayır. Bəziləri hesab edirlər ki, bunu Quran tələb edir. Lakin bu, doğru deyil, nə Quran, nə də İncil Allaha xoş getsin deyə qadınları kəsməyi buyurmur. Bu, sadəcə olaraq, cahil və xudbin kişilərin istəyi ilə önə çəkilir və tələb edilir. Bunu etməklə kişilər qadınların cinsi istəklərinə sahibliyi öz əllərinə aldıklarına əmin olurlar. Məhz bu cahil kişilər sünnət olunmuş qadınlar tələb edirlər. Sünnət olunmayan qız isə mürdar, şəhvətli və əxlaqsız

hesab edilir. Mənim boya-başa çatdığım köçəri toplumunda ərsiz qadına yer yoxdur, buna görə də analar qızları üçün bu “yaxşı imkan”ı yaratmaq üçün sünnət etdirməyi - Qərbdə ailələrin qızlarını yaxşı məktəbdə oxutdurduqları kimi - özlərinə borc bilirlər. Hər il milyonlarla qızın sünnət olunmasının mövhumat və cahillikdən başqa heç bir səbəbi yoxdur. Və bu vəhşi ənənənin qarşısını almaq üçün onun ağrı, əziyyət və ölüm kimi fəsadlarından daha tutarlı bir dəlil ola bilməz.

BMT-nin səfəri kimi işləmək heç vaxt fikirləşməyə belə cəsarət etmədiyim bir arzumun həyata keçməsi idi. Səhrada yaşayarkən həmişə özümü ailəmdən və digər köçərilərdən fərqli hesab etsəm də, nə vaxtsa dünyanın problemlərini həll edən təşkilatda çalışan səfir olacağım ağıma da gəlməzdi. BMT beynəlxalq səviyyədə rahatlıq və təhlükəsizlik verməklə, analar ailədə nə edirlərsə, onu edir. Əvvəllər dostlarım mənə

Mama deyə müraciət edərdilər, bəlkə də bu, BMT-dəki gələcək roluma bir eyham idi. Ana kimi hər kəsin qayğısına qalmaq istəyirdim deyə onlar mənə sataşırdılar.

Dostlarımın əksəriyyəti Afrikada bir fanatik tərəfindən öldürüləcəyimdən narahat olduqlarını deyirlər. Nə olur-olsun, bir çox fundamentalistin dini inanc hesab etdiyi bu cinayətin əleyhinə danışa bildikcə danışacağam. Əminəm ki, bu çox təhlükəli işdir və qorxduğumu etiraf edirəm, illah da indi. Artıq qayğısını çəkməli olduğum bir övladım var. Lakin inancım deyir ki, iradəli olmalıyam, çünki Allahın mənə bu taleyi seçməsinin bir səbəbi var idi. Bu, İlahinin mənə tapşırığı, mənimsə missiyamdır. İnanıram ki, mən dünyaya gəlməzdən çox əvvəl Allah öləcəyim günü də seçib və taleyimi dəyişmək mənim əlimdə deyil.

20 Female Genital Mutilation. Bundan sonra FGM olaraq istifadə ediləcək.

21 Infibulation (ing.) - Xarici və daxili cinsiyyət dodaqlarının eyni zamanda klitorun tamamilə kəsilib götürülməsi. Bu üçüncü növ qadın sünnəti hesab edilir.

22 Neyroma - Sinir toxumalarının şişləri

18. VƏTƏN QAYĞILARI

Qadın sünnətini tənqid etdiyim üçün bəzi insanlar fikirləşirlər ki, mən öz mədəniyyətimizə dəyər vermirəm. Lakin bu, tamamilə yalnış fikirdir. Hər gün Afrikadan olduğum üçün Allaha şükür edirəm. Hər gün! Somalidən olmağımla, somalili olmağımla fəxr edirəm. Başqa millətlər bunu Afrika tərzində fikirləşmək hesab edə bilərlər - çünki bu, heç nə ilə fəxr etmək deməkdir. Bəlkə də bunu özündənrazılıq adlandıracaqsınız.

Sünnət hadisəsindən başqa, boya-başa çatdığım heç nəyi

dəyişmək istəməzdim. Nyu-Yorkda yaşayan hər kəs ailə dəyərlərindən danışsa da, bunu çox cüzi şəkildə hiss etmişəm. Bizim kimi mahnı oxuyaraq, gülərək, əl çalaraq, mehriban yola gedən ailələrə heç rast gəlməmişəm. Burada insanlar birbirilərindən təcrid olunublar, bir topluma aid olmaq anlayışı yoxdur.

Afrikada böyüməyin başqa bir üstünlüyü saf təbiətin, təmiz həyatın bir parçası olmaqdır. Təbiəti çox yaxşı anlayırdım, çünki ondan özümü müdafiə etmirdim və bu, həqiqi həyat idi, televiziyada gördüyüm bəzi insanların yaşadığı süni, dəyişdirilmiş həyat deyildi. Lap başlanğıcdan məndə yaşama instinkti var idi, ağrı və sevinc hisslərini eyni zamanda mənimsəmişdim. Öyrənmişdim ki, xoşbəxtlik nəyəsə sahib olmaq hissi deyil, çünki mənim heç vaxt heç nəyim olmamışdı, amma çox xoşbəxt idim. Həyatımın ən qiymətli dövrü ailəmlə birlikdə olduğum vaxtlar idi. Yeməyimizi yedikdən sonra ocağın başına yığılaraq söhbət etdiyimiz, ən kiçik şeylərə belə gülüşdüyümüz o axşamlar, yağış başlayanda təbiətin yenidən doğulmasını qeyd etdiyimiz o günləri tez-tez xatırlayıram.

Somalidə yaşayarkən biz həyatımızdakı ən kiçik şeylərə də dəyər verirdik. Yağışın yağmasını qeyd edirdik, çünki bu, suyumuzun olacağı, həyatın yenidən canlanacağı demək idi. Nyu-Yorkda suya görə kim narahat olur? Mətbəxdə gedib başqa bir iş görərkən qoy o özü üçün axsın. Ehtiyacın olanda kranı açırsan, su gəlir. Nəyinsə olmayanda onun əsl dəyərini bilirsən və bizim heç nəyimiz olmadığından hər şeyə çox önəm verirdik, dəyərləndirirdik.

Ailəm hər gün yemək tapmaq üçün mübarizə aparırdı. Bir kisə düyü ala bilməyimiz bizimçün önəmli bir hadisə idi.

Amerikadakı ərzaq çoxluğu və növləri üçüncü dünya ölkələrindən gələn millətlər üçün heyrtləndirici görünür. Amma amerikalıların çoxu köklükdən əziyyət çəkdiqləri üçün yeməkdən imtina edir. Dünyanın bir tərəfində insanlar aclıqdan, başqa bir tərəfində isə toxluqdan əziyyət çəkirlər, arıqlamaq üçün pul xərcləyirlər... Televizorda bu mövzuda reklamlara baxanda deyirəm: “Arıqlamaq istəyirsinizsə, Afrikaya gedin! Başqalarına kömək etməklə çəkinizi azaltmağa necə baxırsınız? Özünüzü həm də gümrah və fərqli hiss edəcəksiniz. Sizə söz verirəm ki, geri qayıdanda nə qədər şey öyrəndiyinizi görəcəksiniz. Zehniniz evdən çıxarkən olduğundan daha açıq olacaq”.

Bu gün də kiçik şeylərin qədrini bilirəm. Hər gün möhtəşəm evləri, bəzən bir neçə evi, maşınları, qayıqları, daş- qaşları olan neçə adamla rastlaşıram. Sanki növbəti dəfə aldıqları əşya, nəhayət ki, onlara xoşbəxtlik və rahatlıq nəsb edəcək. Amma mənə xoşbəxt etmək üçün brilyant qaşlı üzüyə ehtiyacım yoxdur. Mənə deyirlər ki, indi istədiyin hər bir şeyi almağa imkanın çatır deyə belə demək sənə asan gəlir. Lakin mən, doğrudan da, heç nə istəmirəm. Həyatda həyatın özündən başqa daha dəyərli olan yeganə nemət sağlamlıqdır. Lakin insanlar bütün mənasız şeylər üçün narahatlıq keçirərək öz qiymətli sağlamlıqlarını korlayırlar - “Oh, bax yenə işıq pulu gəldi, qaz pulu da gəldi, xərclər getdikcə artır... onların hamısını necə ödəyəcəyəm?” ABŞ dünyanın ən varlı ölkəsidir, lakin yenə də bu ölkənin vətəndaşları özlərini kasıb hesab edirlər!

Hər kəs puldan çox vaxt çatışmazlığından şikayətlənir. Heç kimin heç nəyə vaxtı çatmır. Vaxt yoxdur. “Yolumdan çəkil,

tələsirəm!” Küçələr ora-bura şütüyən adamlarla doludur, Allah bilir, nəyin dalınca tələsirlər.

Hər iki həyatı - sadə və sürətli həyatı yaşadığım üçün məmnunam. Lakin Afrikada boya-başa çatmasaydım, bilmirəm, sadə həyat tərzindən bu qədər həzz ala biləcəkdim, ya yox. Somalidəki uşaqlığım mənim şəxsiyyətimi ömürlük formalaşdırıb, bir çox insanların gözlərini kor edən şöhrət və müvəffəqiyyət kimi əhəmiyyətsiz şeylər məni qəti maraqlandırmır. Məndən tez-tez soruşurlar ki, məşhur olmaq necə hissidir? Mənsə, sadəcə, gülürəm. Məşhur nə deməkdir? Bunun nə demək olduğunu belə bilmirəm. Bildiyim tək şey afrikalı kimi düşünməyimdir və bu, heç zaman dəyişməyəcək.

Qərbdə yaşamağın ən böyük üstünlüyü burada sülhün bərqərar olmasıdır və əminəm ki, insanların çoxu bunun necə böyük səadət olduğunu anlamır. Doğrudur, cinayətlər baş verir, lakin bu, müharibə ilə eyni tutula bilməz. Burada sığınacaq tapıb övladımı təhlükəsizlikdə böyüdə bildiyim üçün şükür edirəm, çünki 1991-ci ildə hərbi diktator Siad Barreni hakimiyyətdən salmaq üçün qiyamlar başladıqdan sonra Somali davamlı döyüş meydanına çevrilmişdi. Rəqib tayfalar hakimiyyət uğrunda vuruşmağa başladıqdan bəri neçə insanın öz həyatını itirdiyini heç kim bilmir. İtaliyalı müstəmləkəçilərin tikdiyi ağ binalı gözəl Moqadişu viran edilib. Demək olar ki, hər bir binada yeddi il aramsız davam edən döyüşlərin izləri var, binalar bombalanıb, ya da ən yaxşı halda gülləbaran edilib. Şəhərdə artıq əvvəlki nizamdan əsər-əlamət qalmayıb: nə hakimiyyət, nə polis, nə də məktəblər var.

Ailəmin bu müharibədən sağ-salamat qurtula bilməməsi

məni çox məyus edir. Anama çox oxşayan və onun kimi məzəli olan Voldab dayım Moqadişuda evinin pəncərəsindən baxarkən güllələnərək qətlə yetirilib. Onun yaşadığı bina darmadağın edilib və pəncərədən evə girən güllə dayımın ölümünə səbəb olub.

Hətta səhra köçəriləri də bu müharibədən əziyyət çəkirlər. Qardaşım Əli ilə Efiopiyada görüşəndə o yaralanmışdı və ölümün pəncərəsindən çətinliklə qurtula bilmişdi. Dəvələri ilə səhradan keçərkən pusquda dayanan quldurlar onu qolundan yaralamışdılar. Əli özünü ölümlüyə vuraraq yerə uzanıb, quldurlar isə bütün dəvələri özləri ilə aparıblar.

Anamı Efiopiyada görəndə mənə demişdi ki, döyüş meydanında aralıqda qaldığından yaralanıb, sinəsində hələ də bir güllə daşıyır. Bacım onu Səudiyyə Ərəbistanındakı bir xəstəxanaya aparıb, lakin əməliyyat təhlükəli, anam isə çox yaşlı olduğu üçün əməliyyatdan sağ çıxma ehtimalının aşağı olduğunu bildiriblər. Amma, bununla belə, anamla görüşəndə o, dəvə kimi güclü görünürdü. O, həmişə olduğu kimi dəmir iradəli Mama idi və güllələnməyi haqqında gülməli zarafatlar edirdi. Ondən soruşanda ki, güllə hələ də sinəndədir, deyirdi, hə, hə, buradadır. Amma onu heç hiss etmirəm, yəqin, çoxdan əritmişəm.

Bu tayfa müharibələri sünnət ənənəsi kimi kişilərin xudbinliyindən, qəzəbindən və mənəm-mənəmliyindən qaynaqlanır. Bu cür danışmağa nifrət edirəm, lakin bu, acı həqiqətdir. Hər iki əməlin kökündə onların əraziyə sahiblik, qadına sahiblik iddiaları durur. Bəlkə də onların xayalarını kəssək, Somali cənnətəbənzər bir məkan olar! Kişilər sakitləşər və bəşəriyyətə qarşı daha həssas yanaşarlar. Testesteronun belə

davamlı coşqunluğu olmasa, heç bir müharibə, heç bir qətl, heç bir zorlama və oğurluq da olmaz. Əgər onların o gizli yerlərini kəsib təkbaşına buraxsaq, onlar ya qanaxmadan ölər, ya da sağ qalarlar və bəlkə o zaman, nəhayət ki, qadınlara nə etdiklərini anlayarlar.

Mənim əsas məramım Afrikadakı qadınlara kömək etməkdir. Onları zəif yox, güclü görmək istəyirəm, çünki FGM onları fiziki və mənəvi cəhətdən çox zəiflədir. Qadınlar Afrikanın bel sütunu olduqlarından ailənin əsas yükü onların üzərinə düşür. Uşaq vaxtı onları amansızca kəsərək ömürlük şikəst etməsələr, necə bacarıqlı ola biləcəklərini təsəvvür etməyə çalışıram.

Mənə edilənlərə görə hələ də acıqlı olsam belə, valideynlərimi günahlandırmıram. Anamı və atamı çox sevirəm. Anamın sünnət olunmağına etiraz etməyə hüququ yox idi, çünki qadın olaraq ona qərar qəbul etmək haqqı verilmir. O, sadəcə, ona edilən şeyi mənə də edirdi, eynilə onun anasına və anasının anasına edildiyi kimi. Atam isə çəkdiyim əziyyətlərə tamamilə etinasız yanaşırdı, çünki bilirdi ki, Somali cəmiyyətində bir ata öz qızını ərə vermək istəyirsə, həmin qız mütləq sünnət olunmalıdır, yoxsa heç bir kişi onunla evlənməz. Valideynlərimin hər ikisi, sadəcə, min illərdə daşlaşmış adət-ənənələrin hökm sürdüyü bir yerdə boya-başa çatmaqla onun qurbanı olub. Bildiyimiz kimi, bu gün xəstəliklərdən və ölümdən peyvənd olunmaqla qoruna bilirik. Qadınlar qızmar günün altında dayanan heyvan deyillər və onlann sədaqəti inam və sevgi ilə qazanılmalıdır, vəhşi ənənələrlə yox. Artıq bu əzablı qədim ənənədən qurtulmağın vaxtı çoxdan çatıb.

Mənə elə gəlir ki, Allah insanı mükəmməl bədən quruluşu

ilə yaradıb. Onun bəndəsi isə bütün gücümü əlimdən alaraq məni şikəst etdi. Qadınlığım əlimdən alındı. Bunları artıq hesab etsəydi, Allah niyə yaradırdı ki?

Daim dua edirəm ki, gün gəlsin, heç bir qadın belə ağrı çəkməsin və bu çox keçmişdə qalmış bir ənənə olsun. Desinlər ki, “Eşitmisiniz, qadın sünnəti Somalidə qanunla qadağan edilib?” Bütün dünyadakı qadınlar özlərini təhlükəsiz hiss edənədək, tək Somalidə yox, elə başqa ölkələrdə də... O gün necə xoş bir gün olar! Və mən var gücümlə buna nail olmağa çalışıram. İnşallah, Allahın köməyi ilə o gün tez çatar.

SON